Rostocker Dokumentenserver
Dieses Werk wurde Ihnen durch die Universitätsbibliothek Rostock zum Download bereitgestellt.
Für Fragen und Hinweise wenden Sie sich bitte an: digibib.ub@uni-rostock.de

Talmud gadol ...

[9,5/6] : Masekhet Eduyot

Nunc secundum Editionem Basileensem denuo emissum, Francofurti Ad Oderam: Gottschalckius, [5]459 [1699]

http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X

Band (Druck) Freier Zugang

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0001
DFG

BGMolLeip

Mech Wolf IX. v. XII

101 9, 12

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0002
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0003
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0004
DFG

מסכת עדיות

עם פירוש הגשר הגדול רבינו משה בר מיימון זל
ועם פירוש הגאון הראבד זל

כפי אשר נדפס בבסיליאה לא לגרוע ולא להוסיף רק לתקן הטעיות שנפלו בדפוס ההוא ונדפסו עם יופי אותיות והדיו והנייר לא נפל דבר מכל טוב תיקונן בצורתן ובשיעור דף על דף ממש ועם כמה מעלות טובות: אשר נעשה ע"י אנשים לומדי תורה לתקן כל דף ודף קודם שיבא ליד בעלי אומני הדפוס כדי לסלק ולסקל כבל סיג ופסולת ויהיה מנוקה ומנופה כסלת נקייה בשלש עשרה נפה:

המעלה ראשונה שחסר בדפוסי שס הראשונים והם ברכות נדרים סוטה נזיר נדה בכורות נעשה על ידי המניחים הנקובים בשמותם במסכתות אלו איש איש על מקומו:

המעלה שלישית ניתוסף עוד מראה מקום מדיני התלמוד בפוסקים המזכרים בכל סדר קדשים ועם ההגהות ע"י ספר ברכת הזבח: עוד ניתוסף מראה תכנית הציורים של סדר זרעים כרמב"ם וציורי גמ' לפי רש"י ותוספות של מספת עירובין וסוכה כל מ"ח לדגלו בחותמו: עוד ניתוסף מראה מקום מסורת התלמוד במסכת הוריות ונדה וסדר טהרות שחסר בדפוסי הרמשונים:

עוד ניתוסף מפתח על פירקי שיתת סדרי משנה ע"פ חלק כי"ת זתשלח סוף מסכת תענית:

ויש שכ"ר לפעולתו סוף ניהו הראש והקנין כראש ומכהיגהרר ישששכר בערמן סנ"ל מהלברשטאט שהזיל מכיסו כל מכשירי הגזלת הדפוס:

נדפס בשנה הראנו אות לטובה לפ"ק:

1699

פה קק פרנקפורט דאדרה

תחת ממשלת אדוניו הדוכס הגדול המיוחס מלוי המכולל והלדיר פרידריך שליטי ק"רפיידרשט כו פרלנדיגרף ירוש הודו ויתנשקמלכותו מעלה מעלה לעמן:

ע"י בתפעלות והזתדלות החדן יחנן קריסטוף בעקמן דקטר ופרופעסר בפרנקפורט דאדרה:

גדדוקט דחרך דען הרן מיכל נחטאלק:

MASSECHET ADAIOTH
Opus in qvo agitur de RITIBUS
Recognitum à MARCO MARINO Brix. Can. Regul. D. Servatoris,
Et ab omnibus iis, qvæ contra Religionem Chriſtianam ſunt,
Juxta mentem Concilii Tridentini Expurgatum,
Adeò utnon modò citra Impietatem, verum etiam cum fructu legi poſſit:
Ante hac BASILIÆ editum,
Nunc ſecundùm Editionem Baſileenſem denuò emiſſum
Cum Privilegio SACR. CÆSAR. MAJ. & Sereniſſimi ELECTORIS
BRANDENBURGICI.

FRANCOFVRTI AD ODERAM
TYPIS MICHAELIS GOTTSCHALCKII.

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0005
DFG

הקדמת מסכת עריות להראב"ד ז"ל

טרם אדבר כל דבר אני מודיע לכל הקורא בספר הזה אשר אני מחל כי אין עמי
בכל אלה לא מפי רב ולא מפי מורה כי מעזרת ה' לבדו הסלסד אדם דעת
ואולי יקרה בהם שגגה משגגת היד או משגגת הלב ידע הקורא בו כי בי העון ולא
ברבותי והנמצא בו מן הטוב והישר ידע כי הוא מן הסוד כענין שנאמר סוד ה' ליראיו
ובריתו להודיעם ואני שואל מאת הבורא יתברך להדריכני בו בדרך ישרה
מבלי שגגה ועון כאשר אמר המשורר הדריכני באמתך ולמדני כי
אתה אלהי ישעי ואני מחל וישעו אקוה ובאלקים אעזר:
ואני מקבל על עצמי לפרש:

משנה: זו מפורשת היא במסכת נדה והטעם מפורש שם ואיני מקבל על עצמי לפרש כאן כל המשנה שהיא מקושרה בגמרתנו והיא מפורשת במקומה רק הפשטיות שלוקה מצוקצות בגמרא כאן אבי מפרש מה שירושלמי מן השמים:

מתני׳: כ׳ ים למוך מטעם דברים על מה שאמר הכתוב ותצית ער אויב מלא תרומו ונו׳: ומשם ע״ש מכ״ כדי ע״ס ומכאן ואמרו עשירי הליפה: ליפה ג׳ סאין שהם קנים: שמאי סבר עוברת מלבר אינתי תרין קנין והב על שהוא עשרה קנין הוו להו עשרין קנין עוברין כמה הוו תרין קנין ואחד רחמנא ערסותיכם אתי עיסות כי עגלת תרי עיסות מצתי קנין לשתכת דמך קנא סים לה תלת עיסם ואחד רחמנא מבל עיסם תלה תרומו תרומה והיינו טעמא דשמאי והלל נמי עשרה ע״ב סבר סניפא ליה כדלמרן מיהו ערסותיכם לא דרים ליה בשתי עיסות אלא ערסותיכם דכל ישראל לשתכת דשתיקנן לתקנן עוברין דכ׳ קנים הן ע״ש מדבר ומכאן מדבר זה אלא כדברי זה אלא קב ומחצה ירושלמיות שהן יתרות שתות על של מדבר: מסהגדילו המדות לתרו מסם לכנים קמת כחלה: פירש מסכתו לפיפורי והגדילו המדות שתות על של ירושלמיות ס׳ הרי קב ומחצה שהן רבעי קב לחמם רבעים להיות תוספת שתות טעמייהו דרבנן קסברי עוברת לקיים מלגתו וסברי לה בכ״ה להאי ערים תיכ״ח עיסה הי׳ מיהו תוספת הפתות שהיפיפו על המדות ירושלמיות על מדבריות ופפוריות על ירושלמית דקים להו לרבנן דשתות מלבר הות הלכך ל״ת קבין מדבריות כי עגלת להו ירושלמיות הוו להו ט׳ קבין דלי עוסריהו הוה להו קב ומחצה ירושלמיות שהן רבעים לפירות והיה הוא עשית של מדבר רבי יוסי ג׳ מר מפת רבעים פטור ס מפת ועוד קיימן: פירש ר׳ יוסי הגלילי ידע כי שתות שהוסיפו אנשי פיפורי על של ירושלמיות שתות מלגתו הוה ניחא כי נמדת שפת רבעים ירושלמיות הוסיפו רובע אחד ירושלמי ומצאנו לותה שפת רבעים להיותו תוספת שביעית לירושלמיות שעשו מן המובע ירושלמיות שם פפוריו ותוכן הלבר תרתה העבין בולו עשו כל לוג של פפורי שביעה ב׳ בים שלימו אלא שפה בירושלמיות נמלא קב ומחצה ירושלמיות היו להו ל״ו בינים נמל קב מרובע לוגין וכל לוג שפה ר׳ בינים מפת בינים ה׳ לוגין בפורית הוא לוג מיניהו הוי ר׳ בינים הוו ל״ם בינים נמלא שעריהן הוא צריך למלאת למפתן שפה ירושלמיות בינה לחת והיינו ועוד דקתמר ת״ק סבר שתות מלבר הות הילכך על כל לוג ולוג הוסיפו בינה ותותם בינה וכי תפת תמפת לוגין פפוריות וכל לוג ולוג שבעה בינים ותותם בינה הוו להו ל״ו בינים דהייני שם לוגין ירושלמיות דהוי כל לוג מיניהו שפה בינים:

מתני׳: נ טעמת

אומר כל הנשים דיין שעתן והלל אומר מפקידה לפקידה אפי׳ לימים הרבה וחכ״א לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת כל אשה שיש לה וסת דייה שעתה המשמשת בעדים הרי זו בפקידה ממעטת על יד מעת לעת ועל יד מעת לפקידה: ב: שמאי אומרים מקב לחלה והלל אומר מקבים וחכמי אומרי׳ לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא קב ומחצה חייבים בחלה ומשהגדילו המדות אמרו חמשת רבעים חייבין רבי יוסי אומר חמשה פטורין חמשה ועוד חייבין: ג: הלל אומר כל זה לחלוק על רבי אליעזר שאמר תרבע נשים דיין שעתן כמו שמבואר בפרק ראשון ממסכת נדה ושתי סבר לין לרבע נשים בלבד אלא כל הנשים דיין שעתן ר״ל כשהם ניעעות טהרות ורלו דם לין לומרים שמא קודם לבן ראו דם ולא סלניהו בשעתן ולותן טהרות שנגעו טמאות ורבו דין תורה מבל הלל עשה סיינ לדבריו ואמר מפקידה לפקידה ואפילו לימים הרבה כי כשתבל ק עצמה נחת כשב על דרך מבל ונגיעה עצמה טהורה ועמים עד יום מחשי לא פקדה עצים ובדקה עצמה ומצאת טמאה כל מה שנגעה מן הטהרות מיום ראשון לאחר הפקידה הרחשונה עד הפקידה האחרונה שם טמאות כלם על דעת הלל וו היא אומרת שמחזיר ושמאי לא סבר אומרת וו שהיה חושש לבטול פריה ורביה כי לא שם נשים אותם בתקת טמאה מפקידה לפקידה תהיה מבל כשלה לעולם שפק טומאה ולא ישמש עמה כדרב ה מים וחבמים אומרים מעת לעת ממעט על יד מפקידה לפקידה ופירוש זה כי כשבדקה עצמה ומצאה טהורה ועמדה ישבה רגיס שלא בדקה עצמה ואחר כך בדקה עצמה ומצאה עצמה טמאה כל הטהרות שנגעה מעת שבדקה עצמה ומצאה עצמה טמאה מעת ועיד ממעטת תחור לאחור ועניין מפק דם לפקידה ממעטת על יד מעת לעת כי כשבדקה עצמה ומצאה עצמה טהורה אחר כך בדקה עצמה ומצאה עצמה טמאה כל הטהרות שנגעה מפקידה לפקידה שנייה טמאות ובלבד שתהיו הפתי בדיקו׳ בתוך המרבעה ועשרי סעות ויהי מסמעות דברי חכמים כך הוא דין פקידה לפקידה ימים הרבה אינה ממעט על יד שלא מעת לעת והוא היה מפקיד לפקיד פחות מהרבע ועשרים סעות ממעט על יד מפקידה לפקידה בלבד ופי׳ הפתי סעות ידוע׳ לטמאה כגון שהיתה מנהגה שתראה דם בדוקה מפלגי לפלגים יום ומיום לחבירו לפני תדשו׳ כי כשתראה דם בעת הידוע הוא ממעט על יד כלל והמשמת בעדי׳ היינו ל״ל סיבולה מפה לשמש בעדי׳ ובולת עדים אבל ר״ל כי כשמשמשת בעדים הוא לפי שהיא מפה לשמש בעדי׳ ומצאו טמאות בגדי׳ שמקנחת עצמה בהם אחר התשמיש הוא והוא שמצאו טמאות בגדי טהורין והרי זו בפקידה והשמיענו זה לפי שיעלה בדעתינו כי הבגדים שמקנחים עצמה הוא ועלה בשכחתן טהורים שלא יהיו מסוכים בפקידה שמא מעט דם היה על אותן בגדים וכתערב בדרע ואינו נראה הודיענו שאין לחוש לזה והבגד שמקנחת בו עצמה קודם התשמיש כמו שבארנו בפרק מסכת נדה ואע״פ שאין זה רגיל אינו נחשב בפקידה לפי שבקוש שמא דם הוא מחמת מבול היה לגלות תשתי לתשמיש לא הבדיקה לותו הבגד בל בדקו ומעמידינו כי הבשר בשר ממנה דם מן המקור ואע״פ שאינו יוצא חוץ לגופה אלא מעומד בתוך גופה היא טמאה לפי שנאמר דם יהיה זובה בבשרה ואע״פ שזוב בבשרה ועוד יש בשר זה במקומו בסכת נדה ואמרו ממעטת על יד מעת לעת ועל יד מפקידה לפקידה הוא דעת חכמים ואמו שביארתי והלכה כחכמים: ג

הקב הוא שנית הסלה וכבר בארנו שעורו בפוף פרה מהגדילו המדות נוסף שעור הקב ורובע הקב ושמו שעור אלא חמשה רבעית והוא קב ורובע וכאלו זה הקב ורובע מן המדה הגדולה הזאת הוא קב וכבר בארנו בפרק שני ממסכת חלה שעור החלה נודע במדה ולא במשקל לשנוי הדברים הנמדדים בכמותם וקלותם אע״פ שבארנו שמדת החלה היא מדה ורבעה עשר מנבעות על עשר מנבעות כדוש שלם מנבעות ועשירית מנבע ורבי מאנשי הלפים ותמך מאנשי על הדקדוק ואם תרצה לומר בקדוש מעט מתך תמר מדה שיהיה בה שבעה מנבעות פחות שתי עשיריות מני ע״ב דוש שבע מנבעות וכבר בארנו בפרק שתי עשיריות מנבע כי תחנבע שמשערים רבות כי הוא הגדול ואני עשיתי מדה בתבלית מה שיכולתי מן הדקדוק ומצאתי הרביע ת הנוכרת בפ׳ לן התורה תכ לשון קדוש שבעה בם ועשרים בם ניסם הנקראים דרכ״ם בערבי ומן המיש קדוש לשבעה ועשרים דרכ״ם ומן המטה קדוש לאחד ועשרים דרכ״ם ומקמה פחטה כגון שמנה עשר דרכ״ם ומצאתי שעור חלה בותה המדה תשע מאות ועשרים דרכ״ם בקדוש מקמה חטים וחלה הדרה״ם בלם מנויות וכמו בן חלה המיני שמדדתי מנויים ע״ב והלכה כחכמים: נ: זמעיה

ג: שמעון ואבטלין הם היכן שלמדו והלל כמו שמנוהו בתוספתא והיו גרים ונסתר בשעתם לבני שפת הנכריס והיו לומדים מין במקום הין והלל היה לומד כן מלה הין כמו שמעת מהם ושמו מה שלמדו רבותיהם ז"ל תיב מקדם לומר בלשון רבו ויש מי שקורין מלה הין ולומד שמעיונו בלשון הוא בין כן להין והקריבם הרמזגה הוא שלמדתי מוכח מורי ז"ל שלמד מפי רבו ורבו מפי רבו ז"ל והטין הוא שלשת קנין וזהו מכוי סאה ולוג רובע הקב לפי סאה מרובע לוגין וכפר צמרנו שם שעור הלוג במסכת פאה וגרדיי גרגיר ופסק קהלכה נפי מה שהעידו שכי גרדיים ועוד יתבארו עקריס במסכת מקואות ותתחיל במסכת נזקוקה ושנייה לפניו לף על פי שהין כמה עדות לפי שהם גם מתפוקת שלשה והלל והין הלכה כתקד מהניהם בשלש מהניות לחר כן חזר לתת טעם לתוך דבריהם ולף על פי שהין הלכה כמותם והנוח כל מה שזומה להם לחר כן הניח הלכות שלשה שמעי שמעת בהן כרעת מכמים לחר כן הלכות מסכרות שמעי בהן מינה בסכרות מכמים לחר כן ההלכות שחזרו בית הלל לחזרות בבית שמעי וסיים הפרק וקזר על העדיות שהם כוללת המסכתא:

ד: שלש יהיה לדם עומד על דבריו כלו"ר שלש יפנור לקיים סברתו ויעמד בה מליעזר שיסבה סברתו כי מנות העלם והם שמעי והלל נדחו דבריהם ולף עמדו מכמים על דבריהם כמו שקדם:

ה: כוונת זו המסכה כי בסיפים בית דין שעשה מעשה כדעת יחיד אין בית דין לחר יכול לחלוק בזה ויפסק הדין על דעת רבים אלף הם היה גדול בחכמה ממנו כלומר מן הבית דין שקדם שעשה על דעת היה ד וגדול בחכמה ממנו כלומר שיהיה רשאי זה בבית דין שהם מאותו שקדם:

ו: לחר שקדם לו המחמר בתוספתא קי ס דבר היחיד בין המרובין והוא שלשבר שיפסוק בית דין בסברת אותו היה ד חמר רבי יהודה לא זה טעם זכרו דברי יחיד הנדחים כלומר שאין עושין בית דין לעולם כדבריו ואחר שהטעם להוכיח אותו לפי שהם לחר מהו מוכר ואחר שהכל מודים בו ואינה שעושים חלוק מדבריו ובא בלבו שפק אי נודע לו שזה סבר שלחר זה יחיד וכבר נדחה: העקר

מתני' ג: טעמא דהלל כי היכן היה המדה הגדולה שלמדה תורה כלה כי כתיב ושמן זית היה הילכך היה מסוגה לעסול את המקוה ולא"ב שנאמרו בתורה מלות קטנות מוזות כיון דמיה מסוגין לעסול את המקוה מדרכן הוה לולינן בתר המדה הגדולה המפורסת בתורה: והלי דלא סיער הלל בקנין כי כולה נמרח והוה ליה למימר בקנין דקיימא לן הין תריסר לוגי חלה שקדם מרס לומר בלשון רבו: והטעם לדברי רבו שרגיל לגלות כי מפני היכן היה המדה הגדולה שזכרה בתורה היה המסוגה לעסול את המקוה ולחיך לה: שמחי לומר תשעה קנין הסכר כיון דתשעת קנין הם ראויים לשבילת נעל קדי ונהם יש להסיג גבי להשתמש כל גופו פחות מבלן: הילכך הם מסוגין לעסול את המקוה בשלושין דשיעור טבילה פוסל טבילה בניר מהבי לי לוחכת ס לומרי שלשת לוגין וכו' שעמדיהו דרבנן כיון שהן בתוני לשעור בהבי קונות ניהוי מסוגי הם לעסול ולא"ב שנאמרו בתורה לקרבנות ניהוי מדת גדולות מוו כגון מני הסין ושליסית הסין כיון דהסבתן דרבנן ניהוי מסוגי דהוה ג' לוגין חסוך לנסכי ניהוי מסוגי לעניין ניהי מסוג ופסיל ליה בשלושין ולף על גב דחזכתן בלוג שהוא מחדות המחורות בתורה הסם למנחת יחיד בלחוד הוה לה למנחת נכור מי נמי הסם לשמן בלבד הוה שהרי לין בחנוכה בהבחה בפני עצמה לכל מדת ג' לוגין הוה מדה לעין ושמן בוכחת נסכים: מתני' ד:

פירוש וכתוספתא דעדיות תניא שלש יהא מדם עומד בייק שמועה שהרי חנוכת העולם לא עמדו על דבריהם בחקום שמועה: ובלשון התוספתא יש לפרשו על לשון הפיסקא לחרונה לבדה כלומר מחר שכבר נתבטלו דברי שמחי והלל מעדות שנדחיה שהרי קיימו את דבריהם הם כן לחה הזכירו לחותם עוד לחרי לחותו העדות שלא למד לדורות הבחים שלא יהא עומד על דברי בחקום שמועה ולא נחנו לא כדברי שמחי ולא כדברי הלל שלא נעדות שהועד להם מפי שמעיה ואבטלין: ועוד יש לפרשו בשלש הפיסקות הנוכרות שהרי מכמים בטלו את דבריהם כמו שבארנו ומכמים חומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה שלא ללמוד לדורות שנאמרו וכו' והכה לזה הפירוש מה שלחרה התוספתא שלא יקח לדם עומד על דברו בחקום שמועה לא יבא על נכון ולחפשר לומר כי מה שנאמרו מכמים לא כדברי זה ולא כדברי זה מפי השמועה הוא: מתני' ה:

ולשון התוספתא תנטרך עליהם שעה ויסמכו עליהם: דומה לזה הלשון שלין בית דין לחרון יכול לסתוך על דברי היחיד שלא בשעת הדחק: שלין בית דין יכול לבטל וכו' כלומר ופרש בשעת הדחק ומי שלמלא שיחנה דברי היחיד הרחשון שיהיה תוקף עמהם לא היה הלחרון רשחי שלחרו הרחשונים לפי שלין בית דין יכול לבטל כלל דברי בית דין הלחרון וכו': ולפשר כמו כן לומר כי הטעם הלחור בתוספתא טעם נפני עצמו הוא ושעם הלחור במסנה טעם לחר הוא לומר שלם יהיה לבית דין הלחרון שהלכה כדברי היחיד הרחשון ויסתוך עליו כלומר יקבע הלכה כמותו כמו שמנינו בלחור מן הלחרונים שהן קובעים הלכה כיחידים הרחשונים בכמה מקומות: ואע"פ שהשרונים חולקים עליהם ואם לא שמעו דברי היחיד הרחשון לא היו לחרונים יכולין לדחות דברי הרחשונים מדעת עצמן לפי שלין בית דין יכול לבטל וכו': לא מכיון שמעו היחיד הרחשונים שהיה חולק עמהם היה להם נמה לחלות וזהו טעם מתניתין: ולשון התוספתא טעם לחר כמו שפירשנו למעלה וזה עיקר: הא דקתני בת

מתני׳ ד׳ : משנה זו עיקרה בהלכות פרק שמנה מתנן ולהלן
משמע דהלכה כמותה וכן היא מן המת יכנסו נגלו וכו׳ ורובע עצמות מרובה
הבנין לו מרובה שמנין רוב בניינו ורובה מכיסו של בעל סלע שמין לפי רוב הרובע
טומן : פירוש רובע עצמות רובע שקב : ומפרש כתוספתא לאיזה רוב בניינו
הם קיסם וסיכוכים והנלעות וסיידה ולאי זה
כותל רוב מניינו מה לו רמשי מנבעות ידים
ורגלים ובלבד שיהא בו מלא ובאזיים
ותמצה : תמר רבי יהושע יכולני לעשות
דברי בית שמאי ובית הלל לפי תשובתם
ואיכא נמצא רוב בניינו בגולל ובמסבת
גוד עפר קבין גולל וגוד מפרש טעמייהו
דבית הלל דאמרי מן הגויה שכן יצאנ
במפרקי ידים ורגלים ואתם נמי מפרש
לשמאי דאמרי לפילו מעגם לחד דוקא
מסדרה וגולגולת : לפרש המשנה
מתחזי לי פירושא הכי כ״ם לומרים רובע
עצמות מן העצמים כלומר מלאים עצמות
שבאים מפילו מנבעות ידים ורגלים או
מקטלית או מכתפים או מקנה היד או
ממפרק הף על פי שמין רוב בניינו לא מן
הגויה ולא בגולל : ובית הלל שברי דוקא
מן הגויה כלומר מן הירכים ולמעלה
והירכים בכלל שמין המלא יכול לחיות
זולתם : מכל מן הסוקים לא הזמיל ויצאנ במפרקי ידים ורגלים כלומר
קטועי הרגלים יכולין לחיות הילכך כיון דיכול לחיות זולתם מיקן מע קר
הגוף ומע״פ שהסוקים הם מרוב בניינו של מלם : וכל שכן מנבעת ידים
ורגלים ושאר העצמות הדומים להם דאין מטמאין במלא : וכשאמר רב
יהושע יכולני לעשות דברי בית שמאי ובית הלל לאחר ובו׳ כלומר אפי מצנים
ומשלשה דקאמרי בית שמאי לאו כל עצמות הגוף קאמרי אלא על הסוקים
והירכים שהן רוב בניינו בגוזה וחף על פי שהסוקים מיקן מכלל הגויה מכל
מקום להאי מילתא הן עזין דבעינן נמי בית שמאי עצמות מרוב בניינו מיקמי
מיכא לפרושי דבעינן בית שמאי שיהא בהן הגוי׳ לו שתי יריכים לבדו לו שתי סוקים ויריך אחד והיינו הין מצנים הין משלשה דקאמרי בית שמאי ומע״ג דסוקים
לא מן הגויה ניכרו כן דאיכא ירך בהדייהו שהוא מן הגויה וסוקים נופייהו מע״ג דלא גויה בניינו מרוב בניינו בגוזה הוו הילכך מצטרפי בהדי ירך ומטמאין
במלא כרובע הקב : ולרבי רבי יהושע תפשר דבית הלל נמי הכי סברי להו דכיון דאיכא מגויה בהדייהו מצטרפי : והאי מרוב המיון דקאמרי בית הלל
לאו כאנבעות ידים ורגלים אלא מן העצמות הקטנות שבגויה כגון שלשה שבקטלית מכאן ושלשה מכיון ושתי שלשיות דקות מכאן ומן נעשה
שבכתף מכאן ומרכעה מכאן : שאלו מן הגויה הם ואיכן מרוב הבנין : ונראה לי דהא דקאמ׳ רבי יהושע יכולני לעשות דברי בית שמאי
ובית הלל לאחר שהוא דקדוק ל״ם בין מצנים בין משלשה כדקאמרי בית שמאי אתא מצנים לאמרי מטמא במלא משלשה מבעיא ומשום הכי א צטרך לאימר דברי
שמאי ובית הלל לאחר שהם לו קרובים דנוהם להיות לאחר כדפרישנא דהאי בין מצנים דקאמרי בית שמאי אמתני ירכים : והא בין משלשה אמתני
סוקים ויריך אחת הוזיל ואיכא מן הגויה והוי נתי מרוב בניינו בגולל ולא פליגי אמדלי אלא אר אחר אחד ואר אחר אחד ולא פליגי :

מתני׳ ק׳ : פירש כרשיני תרומה אפני שהן מאכל בהמה אין מוזהרין על שמירת טהרתן
כמו שמוזהרין על תרומה שהיא מאכל אדם כדכתיב ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי תרומה שהיא ראויה לך אתה נזהר לשמרה מן הטומאה מאכל כרשינין
מאכל בהמה הם ואינו מוסר על שמירתן מיהו בית שמאי סברי שורין וסופין בטהרה דאכתי לא מוכחת מילתייהו ודילמא אתי למיטעי בהו במיכא מחרינא
שהוא מאכל אדם אבל שפין בטומאה כי בודאי הספסוף הם נו נוהג במין קטנית אחר אלא בכרשינין הילכך ידיעת מילתא דכרשינין ניהו ומאכל בהמה הוו :
שמאי אומר יאכל בדרך פירוש שמאי אומר מן ההכשר קשבר נזדיינן בהו מטו קטנית אחר שהוא מאכל אדם ואין מוכרין אותם לבהמה והן מ כשרין ל נו ויכול
לשומרן לפני הבהמה ומשום הכי יאמור אותם מן ההכשר כדי שלא יהיו מקנלים טומאה דכי עקיבא אומר כל מעשיהם בטומאה דכיון דמאכל בהמה ניהו לא
נזדיינן בהו כלל : מתני׳ ט׳ : פירוש כיצי פיסקא חוץ לירושלם קא
מיירי והאי נבוה אית ליה פרוטות של מעשר שני וקא בעי לתלופינהו בכלא וקסבר כולהו מעות דהיינו פרוטות של נחושת פירוש ניהו וכספא טבעא ואוץ
לירושלם מהלכין פירוש לטיבעא : מיהו בית שמאי סברי כיון דכספא מסיב טפי כולהו בע׳ת לאוקמי מכספא דסתמא לא נדיך לפרוטות כלל על
דמטי לירושלם ובית הלל סברי כיון דכי מטו לירושלם מיבעי ליה לתלופינהו לפרוטות דילמא דמחלף קא מחליף קא מנדיך ליה מידי למוכן בפרוסט ולא מצי
למוכן : מיגמי כיון דחזי שולחני דכ״ע נדיכי לפרוט מתקרי ליה פרוטות וקא פסיד מעשר שני הילכך בשקל כסף ובשקל מעות ו דבי מתיר לומר
מין מחלין כסף על הכסף : פירוש כסף הבא מכח פירות מין מחללין לוח ועל הכסף חוץ לירושלם וקסבר כסף משנה שני וקף על
גב דפרוטות לגבי כספים פירות ניהו מ״מ כיון דלגבי פירות טבעא ניהו כסף מקרו רחמנא לאמר הכסף כסף דמשנה וכל שכן כסף על כסף שמין מחללין
והכי איתא בגמרא מניעא : וחכמים מתירין : מיכא למימר דבגן נתרו׳ סברי לאפילו כספא עלויה כספא כגון מעין ופונדיונין על הסלע מחללין דלא דרשינן
הכסף כסף דמשנה וכ״ם פרוטות על הסלע וכ״ם וכ״ה סברי פרוטות הוא דמחללין על הסלע דפירות ניהו לגבי כספא מאכל כסף על הכסף לא דלהכי מקרי
הכסף : מתני׳ י׳ : ופירוש סלע

ז : ב״ש אומרים רובע עצמות מן העצמים בין משנים בין משלשה וב״ה אומרים רובע עצמות מן הגויה מרוב הבניין או מרוב המניין שמאי אומר אפי׳ מעצם אחד : ח :
כרשיני תרומה בית שמאי אומרים שורין ושפין בטהרה ומאכילין בטומאה בית הלל אומרים שורין בטהרה ושפין מאכילין בטומאה בית שמאי אומרים יאכל צריך רבי עקיבא אומר כל מעשיהם בטומאה : ט :
הפורט סלע ממעות מעשר שני בירושלם בית שמאי אומרים בכל סלע סלע׳ ובית הלל אומרי׳ בשקל כסף ובשקל מעות ר׳ מאי׳ אומ׳ אין מחללין כסף ופירות על הכסף וחכמים מתירין : י :

הפורט

: העקר לנלמו כי רובע הקב מעצמות המת מטמא כאהל ובית שמאי לומדים סלע׳ וכ״ש מתים כרגע יטמא באהל ובית הלל מתנים גוף שני תלמידים שמתו ביום אחד שיהיה הרובע קב מגוף אחד וגוף אחר סגויה והתנלו שבני שיהיה בלותו הרובע עצמות מיותר מאחד ולא יהי רוב נמנין לו כשיעור ורוב המנין הוא מלא ועשרים וחמשה עצמות לפי שמנין עצמות האדם מלתים ושמנה ורובע ס כמו שנתבאר בפרק שני מאהלות ושמאי אומר לפילו יהיה רובע מן עצם אחד כולו מטמא כמ׳ל והלכה כבית הלל :

ח : הכרשינים והם הנקראים בערבי חרסנה הינם מיוחדים למאכל אדם ואמר מאכילין בטומאה ר״ל אחלוקין לותם לבהמה בטומאה הוא ל״ה מ״ם כל בהמה ומותר לו לטמא לותן בידים וכל זה בעת אכילת הבהמה אבל בעת נפילתם נמים ובשעה שממרסין לותן בידים מין עושים זה אלא נטהרה ואסור לטמא לותן בידים מ״ט דאמר קרא ואתה צריך לשמור לותם ולא יטמאו לפיכך אמרי׳ שומרין אותם מן הטומאה ולא יטמאו לותם מוכנים לקבל טומאה ואכילתם לבהמה נעשה מהם אבל הרמץ מגומם ן לותן ואיכילתם לבהמת נדיטין שמא יתטמאו והטחינה העשה הקדרה צריך והלכה כבית הלל :

ט : בית שמאי מתירין לו לנרף הסלע כלו במעות נחושת וקף על פי שמין מונית לותם בלן נפעם אחת וזה חוץ לירושלם וקבל הוא הפי׳ סלע וכבי מתיר מ״ט כ״ש שהיה לאחד שיהיה הרובע קב מגוף סלעים לבירים על דרך משל שמין מותר לו שיקח לותן פירות עם דינר של מעות מעשר שני ויאמר כל זה כלומר הפירות והדינר מחוללין על דינר זה לפי שהדינר כסף הוא וחכמים מתירים כגון זה והלכה כחכמים ; י : סלע

ו׳ סלע הוא שני שקלים ושיער כיצית הסלע ורביעית הוא כוכע השקל והוא ששה דינר ומספרי דבוי מספר הוא ס׳ סלעון יוקשה לו מה נתכוין לומר כאן מה שייכות סלע לירושלם לפרוט סלע ויתיישב ליקח בו מה שירצה מיד יש שאלי לומר כיצד הלל אומרים מעות של נחלת מניחה כסף והדין לפי חכמים והם שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא ושמעון המצרי וזקן וחכמים אומרי שיפרוט אותו דינר דינר כלבל ור׳ עקיבא אומ׳ שמיני שיניות יפרוט ושמאי אומר שהדין שיתן סלע לכעל החנות ויניח לו מה שצריך ממנו מעט מעט עד שיוציא הסלע והלכה ככית הלל ומשנה זו עם הסדרים שלפניה כתב פרסנוס נפ׳ ממסכת מעשר שני:

ז׳: מנהג הכספות שיושבות השלחנים עליה שיהיו עשויות מסן ותלהר ותשחור וולתם ולהיות מעות מזן ומזן ויצטיירין פתוחי והם הנקראי חפיין כלומר לותן החתכות המעות שמכניסות עליו ולבן של כסף וכתב מפוייד שמשים על הכסף לסבת הכלה עליו ואותו הכתוב בעצמו כשהוא נפרד היה רשוי ליסיבה שמאי לומר לפי העסוי כך כלומר ולפיכך היה הכסף מנוף שעריבה שהוא מתעמא ופירוש לומרו בכאן טמא שהוא מתעמא במסכת כלים וכית הלל מטהרין ממשכב קוב כמו שכתוב בפרק כ׳ג ממסכת כלים והלכה ככית הלל:

ח׳: כל זה מבואר לפי שמעתם שהתירה לה התורה שתנוסף שתטול כתוכת׳ לפי שהתנאי הכתוב כלומר כתנאי בית דין כשהתנאי לאחר תעלי מה שכתוב ליכי כמו שכתבתי בכתובות וכבר קדמה הלכה זו בפ׳ ממסכת עשר ממסכת יבמות: י׳ג:

מין

שהוא כותב לה שאם תנשאי לאחר תטלי מה שכתוב לך חורב ב״ה להורות כדברי ב״ש: יג:

מי

מתני׳ י׳: ופי׳ה פסקה מיירי בנכרית דלית ליה סלע של מעשר שני וקלי בירושלם והא מנערוך לפרוטות בירושלם ולאי טבעה חפירה מתלין מיהו ב״ש סברי כיון דבירושלם הלא פרוטות שבידי לי׳ טפי מסלע הילכך כמה שהות תהוי לו ניתר נדרה להעמידו כדתמרינן לעיל דתוך

ב׳ מסדר דף מה

ירושלם כיון דלית נדרך לפרוטות כסף מצוי ליה טפי וכהמה שהות תהוי לו נדרה להעתידו הכא נמי בירושלם כיון דפרוטות עדיפי ליה טפי כמידי דעדיף לי׳ טפי בעי למוקומי וב״ה סברי מתר כמין שהשוק לנו הולכים והוא הכסף הילכך לעולם יעשיר ממנו מתנה בכסף והמתנה בפרוטות שהרי הן נוכיות לו: רבי עקיבא אי לא בפרוטות נתני דינר והיינו ברביעית ורביעית מעות פ׳ רובע הסלע דקיימו דינר הוי יהיב כסף ומעות כלומר מתנה למתנה: רבי טרפון אומר ארבעה מספרי כסף ברשה לי׳ מספרי כסף הויו מעין: ורבי טרפון אתא למעוטי מסיעור דרבי עקיבא דר׳ עקיבא סבר סלעה מעין בכסף וסלעה מעין בפרוטות: ור׳ טרפון ר׳ מעין בכסף ושתי מעין בפרוטות וכל

יבמות פטו דף קיב ב ספ דף קיד ג

מד וחד אתא למעוטי מעורת מחברים בפרוטה ושמאי ממעט מכולהו ואומר יכיחנה בחנות כלומר יתננה לחנווני ויניח לו עד כדי הסלע וכסיוכיה לו מזון בפרוטו׳ ולא נח ס׳ לן בפוכדין מן הסלע על אותו המזון עד דיתחל כולו ומתחי לי טעמא דכולהו דמייסרין דילמא זילי פרוטה עד דלא מפיק להו וקא פסיד בהכילת מעשר וכית שמאי לית להו מיסרי להכי קאמר דנדרך טפי בעי למוקומי:

מתני׳ י״א: פיר ופי׳ה תרין פיסקות היינהו בממכת כלים פרק שנים ועשרים ושתרויהו תנן כסף סלע הוי חפויין ונפלו ונטלו טמא שכן דרכן להיות מטהו על גבו ויושב עליו: כסף שנטל תפויין הממנעי והחיצונים קיימים טמא: נטלו החיצונים והממנעי קיים טמא רבי שמעון אומר אם היה רוחב שפת כסף שנטלו שנים מחפויין זה בנד זה רבי עקיבא מטמא והכמים מטהרין: לפי הסיגיא הזאת נראה כי הסומלה הזאת טומאת מדרס היא ודומה כי הכסף של כלה שנתלקו עליו שמאי והלל בשחפויין יוצאים נתלקו מלקמני סיפא כסף סלע הוי חפויין ויוצאים ונטלו טמא שכן דרכו וגו׳ וכך פיר׳ כי הכסף של כלה יש לו דפים כדי שתסמוך גורעותיה וכשנפה מלחוריה והמושב שהיא יושבת עליו נקראת חפויין ושמשים כשדים עושה לותן מ״ת חציות כעין ערפה של קטן שהיא עשוי׳ זרועו׳ זרועות: וכשחפויין יוצאין ונכנסים שמדם יכול להכניסם ולהוציאם כשירצה מין מדם יכול להטותו אזי ופותיו נופלים ומין דרכו להשתמש בו פעמים חלה כדרכן יעשנו שנטלו חפויין כאר נטלו תשמישו מיושבה לכל כשחין חפויין ונכנסין חלה במקום המושב הוא כעין קתדרא פעמים שמדם משתמש בו בשהוא פוטה שהופכו על פניו לו על גבו ויושב עליו הילכך חפילו נטלו חפויין טמא רמוי להטותו על גבו לו על פניו ויושב עליו נתחילתו מיהו בית שמאי נתחילתו ונטלו טמא מפני שלא נפל ממנו תשמיש יושבה שהרי רמוי הוא עתה להטותו על גבו ויושב עליו: שמאי אומר אף על מלבן של כסף טמא: פי׳ה של מלבן של כסף טמא הכסף שהרי עדיין רמוי הוא להופכו על גבו ויושב עליו: מלבן הוא המחובר לכסף מלפניו כדי להרחיב מקום המושב: ר׳ לעולם מסורת כדאמרי׳ בכ״ד מלבנו של כדעי המט׳ מהו: ויש עוד לפ׳ה מלבן של כסף טמא: טמא המלבן כי הוא ליושבה לבדו הילכך לפי׳ נטלו חפויין ונתפרק בימנו יותר טמא מפני המלבן ומע״פ שאין דרכו להפכו על גבו: כסף שקבעו בערבה וכו׳ מפ׳ בתוספתא כדרך יושבתו לגל לא כדרך יושבתו דברי הכל טהור ב״ש סברי כיון דעבדין הוא דרמוי ליסיבה מע״פ שאין יכולו עשותו כך לגמרי לו מקי נוחי מן העקר טמא מדרס שהרי לא נטל מס יש בה ממנו וב״ה סברי כיון דלאו מיוחד עתה ליסיבה כבלי שנשבר הוא ומי קתני לך לב״ה והתנן בכלים פ״ב בוחת שקבעו בגדך קבעו ולא כנה עליו ולא קבעו טמא קבעו וכנה עליו טהור: מפק׳ שנתנו על גבי הקורות קבעו ולא נתן עליו מעזיבה פתן עליו מעזיבה ולא קבעו וכו׳ חלוק לא פרתה טומאה מיניהו התם משום דבדוכתייהו נמי ליסיבה ולסביבה קיימי חלה משום דמחבר להו לבנין קא מטהרינן להו וב״ה עד דקבעו להו וכני עלייהו לא מחברינן להו בנין חבל הכא הא קא מבטל להו מיסיבה לגמרי הילכך בקביעות לחוד מטהרינן להו לב״ה תדע דתנן בהתוא פירקא כדין שהוא טהור מן המדרס חבל מנע מדרס מיומתי היה טהרתו בית שמאי חומרים משיכבר וב״ה חומרים משיקבר ר׳ עקיבא חומר משיקבר חלה מקביעות נמי קא מטהר ופירכם טמא כבר: חלי טעמא משום דלא חזי הכתם לי׳ דרכם הוה ליה כמי שנכבר: שמאי חומר חף העשוי כה כלומר חפי׳ נעשה מתחילתו לכך טמא: ופשיטא בתוספתא חמר ר׳ יוסי רואה אני את דברי שמאי חלבן חפי׳ מבית הפומן טמא כלומר ואינו צריך ליחזו ליה כה הילכך חפילו נעשה מתחילתו לכך כרי כמי שנתייחד מתחילה ליסיבה ואחר כך קבעו בערבה דמטמאי ליה ב״ש: ולמדו מכאן כי המלבן של כסף הקן המיושב חו הרחבת המושב חו מפגרת בית המושב והוא רואה טפח ורחוי ליסיבה שפח לא כן אלבן מבית הפומן למה הוא טמא ולא זה תשמיש הוא רחוי עד שיקבענו כבלי וכן

אתה צריך לפרש מלמנו על כרחין הסוגה שכם כמו מכגרו לטמא: ומסתברא
כי הלמנו ר"ש שלא פגרת לתני בתום דכלים פ"כ ומנא לו בגמ' שעשה
מלכן להיות נותנין ממשה למשה ומאהרן לחנם טהור ויחזו למשה מתת
ר"מ ורבי יהודה מטמאין ר"יוסי ור"ש מטהרין שמינו שיעור מלמכה בגופו:
ובן שנו במלכן של ערישה כוה העניו:

ניטין פ"ד דף מ"ח ע"ב
מ"ק כב דף ג
פסחי' פ"ו דף
פה תניא' פ"ק
דף ב ערכין
פ"ק דף כב

תניא מלכן של ערישה שהוא מלוכש תורה לור
בפיקות וים לוה גלוי טמא מסורג בחבלים
וחין לו הרגלים ר"מ ור' יהודה מטמאין רבי
יוסי ור"ש מטהרין שאין עושה מלאכה
בגופו: ואם הוא כעין פגימ' שעומד וקוף
בניתי הערישה לחשיך כיה סדוג מבלים:

יבמו' פ"ודף
קב

מתני' יב: ג' פסקות הן
שתים הרחבות כמה יכמות בחליצת
במסכת ניטין: הר' כלה במסכת תניגה
מגב בגדלה והיא שנויה בהלות פרק
חמישי: מתני' יד: מפרש חותה
בתקופה בקדירה שהיא נתונה בין בית
לעליה והיא בית שהקדירה מונחת
מגבה ואין הטומאה עולה למעלה ולבית
שעל גביו שהכל מה שבעלייה ולבית
שתחת לוה מגלת מלא על החוכלין
והמשקין ועל כלי חרס מכל על המדס
ועל כלי עץ שבעלייה מינה מגלת: והטעם
כיון שמפרש והולך שנזדו על כליו של
חבר מחוס כל זמן שהחרס שהוא טמא
ואינו חוכן מ"מ לא נזדו אלא על דבר
שהחבר שומל חותו מעם החרס כגון גופו
שהוא נשבר לגל החבר וכגון כלי עץ
שהחבר שומל חותו מעם החרס לכל חוכלין
ומשקין וכלי חרס אין שומלים מכם לפי
שאינו שיעל ממנו מלא דבר ש כול להטביל ולהשתמש בו ביום מפני טומאת
מגעיות והסטו לכל חוכלין ומשקין וכלי שאינן בני טבילה אין שוללין ממנו:
וטומאת מת אין לו תקנה בטבילה ומפני לשבעה ימים לא מוכלי אינשי:

תניגה פרק
בתר דף כב

ואלו יחזל מכלי של עם החרס כלל אי אפשר ואלו להשתמש בגופו כמי
אפשר לפי שאין כל הנוד מנוי מכל החבר ועל כרחו צריך הוא לגוף עם
החרס לכליו הי כך על כלי עץ שיכול אף לטהרו מטומאת מגעות והסטו
ומכלי טומאת ערב לא ומנע מלאחול ממנו וכי שיליכן מטבילין
להו מכל חוכלין ומשקין וכלי חרס שאין תקנה בטבילה אין שוללין ממנו:
וכיון שמנו צריכין לשחול מן גופו וכלי עץ כיון שטומאת מת אין לו תקנה
נעשה לה נזדו טומאה על החבר כדי שיהיה חותו עם החרס וינהג בם הוא
טומאה בשלו ויוה עליו ויטבילו כראוי: ואם נשחל עוד ממנו אין למו לחום
לטומאת מת: ותורו כ"ם להודות כדברי ב"ש: מפרש במסכת תניגה על
דכיי שם קאמר שלך ובשהה על קברי ב"ש ואמר נעניתי לכם עצמות
ב"ש וכו' אז שפרש את הענין הלה בקדירה שהיא נתונה בין בית לעליה
כך מפרש חותו בכלים פרק ט' בעיגן מקום נמיד פתיל דתנן חכיית שהיא
מלאה משקין טהורים ומונקת בתוכה: פי' והוא של עץ או של מתכת
ומוקצת נמ"ד פתיל ונתינה בהלל המת כ"ש מוסיף בחבית והמשקים
טהורים והמינקת טמאה כ"ש מוסיף שף מינקת טהורה ר' זרו כ"ש להודות
כדברי בית שמאי: ים שהוסיף אף טיבן של הלו הפסק ת במסכת עדיות
ופף הגליונות שהן מחלוקת כ"ש וכ"ה שם טיבן לכאן: ונראה לי כי הלם
פסקות הרמשונות שהן בתחילת הפרק נשנו כאיבן מפני שנדחו דברי
בית שמאי וכ"ה מעדות תכמים ועדות הגרדיים כאשר פירשנו למעלה:
ועל ידי שנה חלוקת תכמים על דברי בית הלל שלא כל התכמים חודים
לדברי ב"ה שהם כמו כי מחנת כרשיני חרומה שהיה רבי עקיבא חולק על
כולם: וכן הפירוש ל' ממעות מעשר שני והפורט שלא על מעשר שני
שפסקות יש על בית הלל שחלוקת מחרת וולחי מחלוקת בית שמאי לי כאי
לי דתנא חלוקת שמאי עצמו תנא נמי הכי כולהו על שלו דברים שחזרו
להודות: ומיילי דתנא שלש פסקות רחשונות שלא עמדו דברי בית הלל
תנא נמי הכי פסקות אחרונות שחזרו ב"ש להודות לדברי בית שמאי:

עיקרה

יג: מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד
את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד כדברי
ב"ה ב"ש אומרים התקנתם את רבו ואת עצמו
לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול ברת חורין
אינו יכול ליבטל והלא לא נברא העולם אלא
לפריה ורביה שנאמר לא תוהו בראה לשבת
יצרה אלא מפני התקון העולם כופין את רבו
ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו
חזרו ב"ה להודות כבית שמאי: יד: כלי
חרש מציל על הכל כדברי ב"ה ובית שמאי
אומרי אינו מציל אלא על האוכלין ועל המשקין
ועל כלי חרס אמרו להם ב"ה מפני מה אמרו
להם ב"ש מפני שהוא טמא על גב עם הארץ
ואין כלי שטמא חוצץ אמרו להם ב"ה והלא
טהרתם אוכלין ומשקין שבתוכו אמרו להם
ב"ש כשטהרנו אוכלין ומשקין שבתוכו לעצמו
טהרנו אבל כשטהרת את הכלי טהרת לך
ולו חזרו בית הלל להודות כדברי בית שמאי:

פרק

יג: מן שפרש בין שיהם עבד של שני שותפין ושחרר אחד מהן
אלקו לו שחרנו כיטל ממנו קנת דמיו ושחרר קנתו בחותן הדמים וכן אלו
היו לחזוטה הרבה ושחרר אחד מהם חלק ממנו מכריחין הנשחרים לשחרר
כלומר יעלו או שחרור או שכנה קדם פירוש הלכה ו בפרק רביעי מניטין:

יד: אמר רחמנא וכל כלי פתוח
אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא ואם
היה עליו צמיד פתיל ינעל כל מה שבתוכו
מחולין ומשקין וכלי חרס ושאר כלים
וכגדים ולא יטמא כלום ממה שבתוכו
לא כאהל המת ולא כאהל הזרק כמו
שנבא ונפרש חותו בפרק ט' ממסכת כלים
ומפי הקבלה למדנו שהכלי הזכר בכאן
שיעל בצמיד פתיל הוא כלי חרס וכבר
ידעת כי מעקדנו שכל מה שיש חגל עם
החרס טמא על גבי עם החרס חוכלין
ומשקין וכלים וכבר ק"ס מזה
עקרי וכללי במסכת חג גה ועוד יתבארו
כל הדינין נזה הענין בתקומות ממסכת
ט הו ומעקדנו ש כיכלי טמא יש חוכן
בפני הטומאה ואינו מצ ל מה שבתוכו: אפי'
היה מוקף צמיד פתיל לא יציל מה שבתוכו
ויטמא מה שבתוכו ואפי' אינו יודע
שהוא טמא אלא שחזקתו שהוא טמא
ואפי' הכלי חדש שלא נשתמש בו כל ימיו
ואפי' הכלי עשוי לשבת עם החרס
ו"ס אמרנו לעם החרס החוכלין והמשקין
והכלי חרס שהיו תחת צמיד פתיל כאהל
המת מכל כבר הציל חותם כגון ד' באהל
לא היה כוה מנלינו ספק שהם טמאי היו
ומי יאמר כאהל ולא נאהל שמא נקט חותם
שמנו תלמיד חכם לפי שתלמידי חכמים
יודעים שחוכלי עם החרס ומשקין וכלי
חרס שלו טמאין ואי אפשר לטהרם לעולם לפי שכלי חרס אין להם טהרה אלא
שבירה כמו שחבאר בפרק ו' מגזן מכלים וכמו כן החוכלין טמאין והמשקין
טמאין אין אתטהרין לעולם כמי שנתבאר במקומו נמכשירין אבל שאר
הכלים כלי עץ וכלי מחכת וכגדים יוכל התלמיד חכם לשחול חותם מעם
החרס לפי שיטהר חותם כמקום מפני טומאת עם החרס ויטמא נהם
כקדמ' אחר הערב השמש כמו כן נחוש שם נגע כלי חרס אף על הכל על
עקר לין תורה שיעשו התלמיד חכם כלי מעם החרס ויאמר לו עם החרס זה
כלי טהיר כמו שחושב עם החרס שכיגל נגע ד פתיל והוא לינו יודע שכלי
חרס המוקף צמיד פתיל לא יציל מה שבתוכו ויטול חותו התלמיד חכם ויחשיב
שחותו הכלי אין עליו טומאה ואלמי טומאת מגע עם החרס ויטהר
ויעריב שמשו ויטמא בו בקדשים וחוזר כלי טמא מת ולי ספק ונמיך
הזאת שלישי ושביעי לפי שכלי עם החרס מה שהיה באהל המת הינו חושן
ולפיכך מאמרנו שהינו מציל ואלמי חוכלין ומשקין וכלי חרס שלכך שאין
חותו מעם החרס לפי שהם טמאו לגבו ואין לכן טהר במקום אבי ס"ד כלי
שאפשר לשחול מהם הינו יודע שנטמא באהל המת ואינם נגולים כוה בצמיד
פתיל וזו היא הכונה שכוונו בית שמאי ואמרו בשטהרנו חוכלים ומשקים
שבתוכו לעצמו טהרנו ובשטהרת את הכלי טהרת לך ולו ר"ל שנשאל ממנו
כלי טהור מטומאת מת ויתן לנו חותו שהוא חושב שנשאל בכלי חרס שלו
שהוא טמא על גב עם החרס חוכלין ומשקין וכלי חרס שהיו תחת צמיד פתיל
ואפי' הכלי חדש שלא נשתמש בו כל ימיו ואפי' הכלי עשוי לשבת עם החרס
ו"ס אמרנו לעם החרס החוכלין והמשקין והכלי חרס שהיו תחת צמיד פתיל באהל
המת מכל כבר הציל חותם כגון ד' באהל
לא היה כוה מנלינו ספק שהם טמאי היו
ומי יאמר כאהל ולא נאהל שמא נקט חותם
שמנו תלמיד חכם לפי שתלמידי חכמים
יודעים שחוכלי עם החרס ומשקין וכלי
חרס שלו טמאין ואי אפשר לטהרם לעולם לפי שכלי חרס אין להם טהרה אלא
שבירה כמו שחבאר בפרק ו' מגזן מכלים וכמו כן החוכלין טמאין והמשקין
טמאין אין אתטהרין לעולם כמי שנתבאר במקומו נמכשירין אבל שאר
הכלים כלי עץ וכלי מחכת וכגדים יוכל התלמיד חכם לשחול חותם מעם
החרס לפי שיטהר חותם כמקום מפני טומאת עם החרס ויטמא נהם
כקדמ' אחר הערב השמש כמו כן נחוש שם נגע כלי חרס אף על הכל על
עקר לין תורה שיעשו התלמיד חכם כלי מעם החרס ויאמר לו עם החרס זה
כלי טהיר כמו שחושב עם החרס שכיגל נגע ד פתיל והוא לינו יודע שכלי
חרס המוקף צמיד פתיל לא יציל מה שבתוכו ויטול חותו התלמיד חכם ויחשיב
שחותו הכלי אין עליו טומאה ואלמי טומאת מגע עם החרס ויטכיל חותו

עור נתגלח כדרך סדר טהרות מה הם מטמאות ומה הם מולדות ולפס יתבאר שכל הנוגע בהם מלבות הטומאה נקרא רחצן והנוגע ברחצן נקרא שני והנוגע בשני נקרא שלישי והנוגע בשלישי נקרא רבי עי ובפס כן נקרא הרחצן ולד הטומאה כמו שנקרא לותו שטמא לב ונקרא השני ולד ולד הטומאה ואין מבפיל אלא ולד בפי מה שיהיה הפלר וכן מאמרו על הרחצן והשני ומה שלחריהם ולד הטומאה לעני שהם בלם תולדות מה הטומאה ומה שלמד בכלן ולד הטומאה הוא שני וממם מזכרנו עתה תדע שהכשר שנגע בולד הטומאה ופשר שנטמא בשני הרחצן והם נגעו בשלישי כרחצן חוץ שני כמו שזכרנו שהנוגע ברחצן יהיה שני והנה הודיענו בעדות זו שהשלישי מותר לעשותה שני מכלהתוספת היא מדרכנן מבל מדאורי תא העקר בולינו שאין לוכל מטמא לוכל לפי שאינו בטומאת לוכלין שאת הוא ולמדנו מפי הקבלה שהוא טמא ואינו עושה עוד כיוצא בו רבוי לותר לינו מטמא זולתו חץ המוכלין מבל מדרבנן הוא שמטמא לוכל ולפיבך חותר השלישי שני כאן שנתבאר בתקומות מסדר טהרות והם ק רבי עקיבא עלוה והעיד שהשלישי מותר לעשותו רחצן וכמו שנתבאר ועד שטמא את מבלל מבות הטומאה ולא שנגע בהן יפוב והנוגע בהן שני כמו שזכרנו והם היו הנוגע בשנית בלים הם לינם בעצמן אלא מקבלים מהרחצן ושני ומהם נעשים בלים אחרים והשני ולד הטומאה לעני שנגע בהן ולד ולד הטומאה ואין מבפיל אלא ולד בפי מה שיהיה הפלר וכן אמרו על הרחצן והשני ומה שלאחריהם ולד הטומאה לעני שהם בלם תולדות מה הטומאה ומה שלמד בכלן ולד הטומאה הוא שני וממם מזכרנו עתה תדע שהכשר שנגע בולד הטומאה ופשר שנטמא בשני הרחצן ולד הטומאה הוא שלישי לטומאה ופשר שנגע בשלישי הוא רחצן חוץ שני כמו שזכרנו והנה הודיענו בעדות זו שהשלישי מותר לעשותה שני מכלהתוספת היא מדרבנן מבל מדאורי תא העקר בולינו שאין לוכל מטמא לוכל לפי שאינו בטומאת לוכלין שאת הוא ולמדנו מפי הקבלה שהוא טמא ואינו עושה עוד כיוצא בו רבוי לותר לינו מטמא זולתו חץ המוכלין מבל מדרבנן הוא שמטמא לוכל ולפיבך חותר השלישי שני כאן שנתבאר בתקומות מסדר טהרות והם ק רבי עקיבא עלוה והעיד שהשלישי מותר לעשותו רחצן וכמו שנתבאר ועד שטמא את מבלל מבות הטומאה ולא שנגע בהן יפוב והנוגע בהן שני כמו שזכרנו והם היו הנוגע בשנית בלים הם לינם בעצמן אלא מקבלים מהרחצן ושני ומהם נעשים בלים אחרים והשני

משנה ד: עיקרם במסכת טבול יום פרק שלישי ורביעי מפרש שם נגע טבול יום כגיסה לא פסל לוודאי הקנה בנגדו רבי יוסי אומר כל הסדר העליון ודומה שהיו מסכר אלא כב נה טרופה שנתנם בקדרה על פיה הרי הוא חבור לירק ואם היה

ד: שלשה דברים אמר רבי ישמעאל לפני חכמים בכרם ביבנה על ביצרת טרופה שהיא נתונה על גבי ירק של תרומה שהיא חבור ואם היתה כסין בפני אינה חבור ועל שבולת שבקציר וראשה מגעת לקמה אם נקצרת עם הקכרה הרי היא של בעל הבית ואם לאו הרי של עניים ועל גגרי קטנה שהיא מוקפת ערים אם ישברה בטלא בוצר וסלו כבאין ומלא בוצר וסלו טבאין הזרע ואם לאו לא תזרע:

ה: שלשה

עיקרם במסכת טבול יום פרק שלישי ורביעי מפרש שם נגע טבול יום כגיסה לא פסל לוודאי הקנה בנגדו רבי יוסי אומר כל הסדר העליון ודומה שהיו מסכר אלא כב נה טרופה שנתנם בקדרה על פיה הרי הוא חבור לירק ואם היה כיוצא בו מתחבל כי מתחר שהיו סדר שלישי ורביעי שלה נטרפה והרי הוא דומה לכוכב שהוא נתון מבפנים טרופה עגולים כמין כוכב לוכה מבחוץ מפני שהיו נאמנות וסולכת לכאן ולכאן: שבולת הקציר ראשה מגיע לקמה שם נקצרת עם הקמה הרי היא של בעל הבית ואם לאו הרי היא של עניים: עיקרם במסכת פרק תמיד ומפרש בתוספתא השלים שנקצרים ונכנסות הרי הן של בעל הבית ובעלי בתים נהגו עין יפה: נאמנה כי השבולת שנאמנת במקום הקציר וכבר פנו ממנה את השלים ואחר כך מני נאת ואת נלוותו השלים שם קצירה הרי היא של עניים מעון יפה של בעלי בתים ולדעת רבי אחיר דמ ר ספק לקט מן הדין הרי הוא לקט ואם מחוברת בתורת שבתה שהרי קצרו כל הסכינים והיא עומדת: ועכשיו כשלחם העליון מגיע לקמה שהיה נקצרת עמה ונקצרת עדיין נבת אחת הרי היא של בעל הבית מפני שהיא נתונה עם הקמה וכיון שהקמה הינה שבחה לא לקט נם היא הינה לא שבחה ולא קמה והיינו דתנן בפרק קמה שהי קמה מבלת את העומר ואת הקמה וכו': הרי הוא סלו קמה שהיה מבלת את העומר כל שהינה שבחה הפילו קלח אחד מהבל שם הינה יכולה להקנר עם הקמה נמצינה אחת הרי היא של עניים לפי שלא נחשב אותה עם הקמה אלא ספק לקט הוא שאין נשר נעת קצירה ואם מחוברת הרי הוא שבחה קמה שהקמה הקמה שהינה שבחה כולה מייתי דגרסי התם היו שני קמה שה מבלת את הקמה כהה דתנינן שבולת שבקציר וראשה מגיע לקמה וכו': תלמוד במתניתא קא מייתי דהיינו קמה וקמה ושל גגה קטנה שהיא מוקפת ערים שם יש שה אלא נוצר וכלו מכאן אלא כוצר ואם לאו מכאן תזרע ואם לא תזרע: פירוש ערים שהיא סמוכה על הגדר כדתנן בכלים פרק שני ושלישי גדרי גדר ומולגה על הגדר עיר שהיא סמוכה על הגדר שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה נותנין לו עבודתו חמש עשרה אמה מוחרים לו ד' אמות מעיקר גפנים לגדר ואם אינו מוחרים לו אלא חמש מעיקר גפנים לגדר נותנין לו עבודתו וזורע את החותר כמו עבודת הגפן שהוא עשרים אמה מעיקר הגפנים: גרסינן התם בגמרא דבי מערבא וקשיא על דשם אלא גדר אינו אסור משום כרם: פי' משום דקסבר ר"ש כי הגיעו שורה אחת על פני גפנים כרם הוא וצריך להרחיק משם ד' אמות: ותניא ליה לקמן בערים המעוקלות אבל אם אלא גדר אינו אסור משום כרם ויש כאן בית הלל יתכנה: כלומר נבית הלל שכרי שורה אחת אינו כרם: מיהו כשהיא סמוכה לגדר הגדר חשובה מפני שמגלה אותה עליו ויש כה מרחוק היכן: ור' יוחנן בן נורי אלא מ"ש ר' ישמעאל דקא מייתי ר"ש ור"ש אינו אלא סכירא ליה שאין הגדה מוסרתו כל כך לעשות שורה אחת כנרם נאות אלא אלא ד' אמות מרחיק קורא מן הערים ואלא ד' אמות מפני שהוא חשוב מקום נפני עניני אחל אם אין פחות מ ד' אמות שהרי הערים מקיפות אותו ואין הכותל מוסדו אלא על רוב נתים ואין נגדו אלא ד' אמות ויתירים דכין כך ובין כך אין אותן אלא עבודתה והשאר מותר אלא אם היה שם גדר נמוך שאין נופלים אלא לכותל וערים נופלים לכותל ואין שם אלא ד' אמות מי שפחות כין שם ה שם מרכב אמות מי שפחות מ' אמות נותן לו כדי עבודתו ושם שפחות והשאר מותר מפני הערים והגדר נוטלין את המותר: ואי קשיא לך כאנא גדר לאסור וכאסכת עירוב ן פרק כל גגות שם נמי אמינא שם ה אסר ולא הניח מזמת: נדאמר כי האסור הוא אינו אלא מדאמרת המתניתא מפני שהיו מסכב הערים הסמוך לו כדי שלא יהא נראה כולל: והשתא נרסינן אמר ר' יוחנן ר' יוסי ור' שמעון ורבי יהודה בן נורי אמרו דתנן ערים שהיו מסכב לו כדי שלא יהא נראה כולל: ואמר ר' יוסי אומר אם יש שם כה אלא נוצר וכלו מכאן ואלא נוצר ואם לאו לא תזרע ואם לא תזרע: אלמא הכי קאמר אם יש שם כה אלא נוצר וכלו מכאן ואלא נוצר ואם לאו לא תזרע ואם לא תזרע: פירוש ערים שהיו מסכב לו כדי שלא יהא נראה כולל: והשתא נרסינן אמר ר' יוחנן ר' יוסי ור' שמעון ורבי יהודה בן נורי אמרו דתנן ערים שהיו מסכב לו כדי שלא יהא נראה כולל: והתם נרסינן אמר ר' יוחנן כל הסדר העליון מגיע לקמה ונקצרת עדיין נבת אחת הרי היא של בעל הבית מפני שהיא נתונה עם הקמה וכיון שהקמה הינה שבחה לא לקט נם היא הינה לא שבחה ולא קמה והיינו דתנן בפרק קמה שהי קמה מבלת את העומר ואת הקמה וכו': הרי הוא סלו קמה שהיה מבלת את העומר כל שהינה שבחה הפילו קלח אחד מהבל שם הינה יכולה להקנר עם הקמה נמצינה אחת הרי היא של עניים לפי שלא נחשב אותה עם הקמה אלא ספק לקט הוא שאין נשר נעת קצירה ואם מחוברת הרי הוא שבחה קמה שהקמה הקמה שהינה שבחה כולה מייתי דגרסי התם היו שני קמה שה מבלת את הקמה כהה דתנינן שבולת שבקציר וראשה מגיע לקמה וכו': תלמוד במתניתא קא מייתי דהיינו קמה וקמה ושל גגה קטנה שהיא מוקפת ערים שם יש שה אלא נוצר וכלו מכאן אלא כוצר ואם לאו מכאן תזרע ואם לא תזרע: פירוש ערים שהיו מסכב לו כדי שלא יהא נראה כולל: והתם נרסינן אמר ר' יוחנן ר' יוסי ור' שמעון ורבי יהודה בן נורי אמרו דתנן ערים שהיו מסכב לו כדי שלא יהא נראה כולל: והתם נרסינן אמר ר' יוחנן כל הסדר העליון מגיע לקמה ונקצרת עדיין נבת אחת הרי היא של בעל הבית מפני שהיא נתונה עם הקמה וכיון שהקמה הינה שבחה לא לקט נם היא הינה לא שבחה ולא קמה והיינו דתנן בפרק קמה שהי קמה מבלת את העומר ואת הקמה וכו': הרי הוא סלו קמה שהיה מבלת את העומר כל שהינה שבחה הפילו קלח אחד מהבל שם הינה יכולה להקנר עם הקמה נמצינה אחת הרי היא של עניים לפי שלא נחשב אותה עם הקמה אלא ספק לקט הוא שאין נשר נעת קצירה ואם מחוברת הרי הוא שבחה קמה שהקמה הקמה שהינה שבחה כולה מייתי דגרסי התם היו שני קמה שה מבלת את הקמה כהה דתנינן שבולת שבקציר וראשה מגיע לקמה וכו': תלמוד במתניתא קא מייתי דהיינו קמה וקמה ושל גגה קטנה שהיא מוקפת ערים שם יש שה אלא נוצר וכלו מכאן אלא כוצר ואם לאו מכאן תזרע ואם לא תזרע: פירוש

ה: מפיס מורסין סאט המכה בידו ולפסין מירוניות מחבתות של עיירו ומירוניו מירוניו סוס מיוסכו על עיירות וזכרים מלו נאמרו לפני ר' ישמעאל ומפיס מורס ז ונך נחש ולא אמרו בהס לא איסור ולא היתר ופירשו ר' יהושע בן מתיא הפפים מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב ואם להוציא ממנה לחה פטור ועל הצרנחש בשבת אם מתעסק שלא ישכנו פטור ואם לרפואה חייב ועל לפסין אירוניות שהם טהורות באהל המת וטמאות במשא זב רבי אליעזר בן צדוק אומר אף במשא הזב טהורות מפני שלא נגמרה מלאכתן:

ו: שלשה דברים א"ר ישמעאל ולא הודה לו ר' עקיבא השום והבוסר והטלילות שריסקן מבעוד יום שר' ישמעאל אומר יגמור משתחשך ורבי עקיבא אומר לא יגמור: ז: שלשה דברים אמרו לפני רבי עקיבא שנים משום רבי אליעזר ואחד משום רבי יהושע שנים משום ר' אלעזר בן עזריה אשה בעיר של זהב ומפריחי יונים פסולים לעדות ואחד משום רבי יהושע השרץ בפי חולדה ומהלכת על גבי כברות של הרוס ספק ננע ספק לא ננע ספיקו טהור:

ח: שלשה דברים אמר רבי עקיבא על שנים הודו לו ועל אחת לא הודו לו על כסא סנדל של סיידים שהוא טמא כדרס ועל שירי תנור ארבעה שהיו אומרים שלשה והודו לו ועל אחד לא הודו לו על כסא שנטלו שנים מחופיו זה בצד זה שרבי עקיבא מטמא וחכמי מטהרין: ט: הוא היה אומר האב זוכה לבן

ה: מפיס מורסין סאט המכה בידו ולפסין מירוניות מחבתות של עיירו ומירוניו מירוניו סוס מיוסכו על עיירות וזכרים מלו נאמרו לפני ר' ישמעאל ומפיס מורסין ז ונך נחש ולא אמרו בהס לא איסור ולא היתר וכמו כן בלפסין מירוניות ולא אמרו בהן לא טומאות ולא טהרות ובמ"ר יהושע וביתרס כתו שאתה רואה ולמה נ' נך יהיה חייב וכינך יהיה פטור וכן לותס המחבתות בלינו טומאות מתטמאות ובמי זב מיכן מתטמאות ולמה נ' שמפיס מורסין אם כונתו להרחיב פי המכה לעשות לה פה סוס כוונת הרופאים רובה לומר להרחיב המכה הוא חייב ואם הוא מכוין להוציא הלחה הוא מותר לכתחלה והוא ענין לאמרו פטור וכן הנך נחש אם כוונתו להתעסק בו כדי שלא ישכנו הוא מותר לכתחלה ואם הוא נענש אותו מיכן שאין להתרפאות בכשרו או בעצמו הוא מיכן שאין לפסין ואירוניות מחבתות עושין אותן מזוללות וכשנשלם נשולם קולקין אותם בלאמנע ונעשין שתי מחבתות כמו שעושין בכוסות סוכוכית וקולס מלוקן סנר יהושע בן מתיא שהן מתטמאות בלשנה הוא רובה לומר בשנשה אותן הוא ונלכך אותן ואיכן מתטמאות בתחל המת והטיבס הוא שלי חרס לא יטמא במת ולא בשרץ ולא בזוללתם אלא מטמיאין לפי שנה"ר וכל כלי פתוח ונומר ולמדנו מפי הקבלה בכלי חרס הכתוב מדבר ואמרו ז"ל דרך פתחו מתטמא ואינו מטמא דרך נבו וזה הוא מפורסם וכבר זכרנו עקר זה פעמים ועוד יבוא בו לאחרו בפרק שני מכלים זולתי בטומאת הזב כלבד רובה לומר בשנטמא בשנטמא הזב לפי שאין בו נ"ד שנהפך מחשבו לפי שאינו מטמא בענין שנתבאר טומאת הזב אלא לומר דרך פתחו על כל פנים אבל נאמר שהזב לומר שהוא מטמא לו ולשון התוספתא אין טומאה לכלי חרס אלא מלו אחרונה בלבד

שנאמר נסוף הרגע מאות שנה לא יושבו לשבת הארץ עד דודו של יהושע:
וכן היה בגלות בבל לסוף שבעים נפלו שהיו שנת שתים לדריוש מכלי יהושע
לא נבנתה עד סוף שלשים ושתים למדת תקסת כי לו נתיישבה העיר וכלותו
הפרק מזר בקמוה לבבל: וכן לימות המשיח כשיגלו לותם הקב"ה לא
יבנסו מיד לארץ אלא יגלו לותם למדבר
שעמים כנבואת יחזקאל כ':

תוספות

משנה ג': כולן מפורש בשבע שלהם נסדר עולם פרק שלישי: ודור המבול קיבלו עליהם ז' ימים שבת הסמוך יתירה על שבת הלבנה:

גמרא ג': מתיב ר' יוסי בר חנינא לרבי יהודה דתניא בן הנקלתו לו ירחי שנה ולילות עמל מנולי מם לילה למנוי לף ימים למנוי: פירוש ירחי שנה הם ימות החמה שהם תריסים כדכתיב ירח ומים ולילות עמל הלו לילות החודש שהם תרוכות כלומר תרוכות היסים ולילות היה לו שנה ועמל שלח מנחם שהם מרגוע: מכאן לי כלומר כמנוים כמסרו לו שלח מסר מהן לחת ומסים שבועות לילות למנוי שלח מסרו לחת למנוי מספר ליום ז' חדש דכתיב חדש לכסוא קח לתנן: ומימתי התבן מנוי שם בחייב והם ישמו כניסן: מספר נוח ומביב לעתיד לבא ז' חדש כלומר שלח יכנסו בכת לחת שלא מתחילת מלחמתן עד סוסק ז' חדש שיהו נמוקים והולכין עד שם כלו: דכתיב וקץ עליו עיט וכל חית הסלע עליו תחרף: קין חורף הדי שנה שלמה: מספר הדשעים בניהם ז' חדש דכתיב ויהי מילי מדש בחדשו ביום כל בסר להסתוות לפניו: מדקאמר בחדשו משמע בלותו חדש שכמו כלומר מניסן לניסן לו מתשבי לתשרי וקאמר יהא כל בסר להסתוות לפני המקום: וכי מספר דשעים קץ מיודי דכתיב ויבאו ויגידו לו בפברי החנפים ונומה: והם לותם שבפרו בע"ר ושים כיום שלום הסם לבל דיום ז' חדש: רבי יוחנן לתר מן הפסח ועד העצרת דכתיב שבע שבתות ומנלה בפסח ועצרת שנקראו שבתות דכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת ממחרת יום טוב הראשון של פסח: וכתיב עד ממחרת השבעית תספרו חמישים יום והקריבו מנחה חדשה: והאי דקאמר בשבתו מפני ש"ט של עצרת תלוי בי"ט של פסח מה שאין כן בשאר מועדים שאין תלויים זה בזה: ותיובתיה דתנא לעיל שלש רגלים שבתו לפני רבי עקיבא ום שה רגלים לתר ר' עקיבא תנא נמי הוא הוא לומר שהם רגלים הרבה נכללים בתחד: ותנא נמי הוא היא לומר שהשה רגלים וכו' ודמי לה:

משנה

זו עיקרה בהלות פרק שלישי ומביא מקורה במסכת חולין פרק העור והרוטב דתנן רבי יוחנן בן נורי אומר משום רבי יהושע לתר לתו לתר רבי דוסא ורבי יהושע על תמרו רבי אלעזר בן עזריה אומר כל הנוגע בנבלה טמא ובשרצים טמא ובשקץ טמא ובטומאת אדם שנאמר איש איש כי יגע בכל טומאת נפש אשר יגע בו ונפש כי תגע בכל טומאת אדם אשר יגע בו לטומאתו: אמר רבי יוחנן בן נורי מה ראו הכתוב לסמוך שרץ לאדם אלא לומר לך שכל שהוא מטמא במגע ובמשא ובאהל כך שרץ מטמא במגע ובמשא ובאהל: אמר רבי אלעזר בן עזריה מה ראו הכתוב לסמוך נבלה לשרץ אלא לומר לך שכל שהוא מטמא במגע ובמשא ובאהל: אמר רבי יוחנן בן נורי מה ראו הכתוב לסמוך שרץ לאדם

להלות מכל מלו היה נוין הסתי תיבות עצם מן היתה נטמא התיבה
ואפילו לדעת חכמים לפי שנוגע ומאהיל שני טמאות והם פירוש אמר בטומאת
רגונה בין שני מגדלין עסיקנן ואין כיוצין פחות משפח שנוגע אחד את התיבה
התחתונה והיה אחד בקרקע התיבה העליונה בעניין שמאהיל אחד
על התיבה שתחתונה וכיוצין פחות מטפח
היה נם כן מטמאות על הדרך שזכרנו
לפי שנתן שוב שכל נגיעה לקרקע אחד מאי זית
אחר התחתונה ואין כיוצין עצם הוא מן
הדבר אשר יוצא שמאהיל בהם אלא נוגע מינו
עליון מכל מאהיל בחלל אלא נוגע מינו
מנטרף לדעת חכמים כמו שמאהיל בחלרו
מכל הנוגע בכאחי זית וכו' ורבי מאיר חולק
ואומר חכמים נם כן סוברין שמאהיל
ונוגע מנטרפין ואין הלכה כרבי מאיר
והעולם כיוצין שהם שנוגע בכאחי זית
ומאהיל על האחי זית טהור אלא אם כן אין
כיוצין וכיוצ טפח מחמת וכן אם היה
האחי הוא המאהיל וכיוצין וכן הדבר שהוא
מאהיל עליו פחות מטפח דברי יוסי מטהר
לפי שהוא אלא נוגע ומאהיל וחכמים
מטמאין לפי שהוא אלא כמו שנוגע בשני
אחי זתים כיון ש אין כיוצין אחי זית אחר
ביתוך טהור שאהיל שהוא פחות מטפח
ואין הלכה כרבי יוסי נן ה כיוצין בכל
פעם יבאר פירוש הלכה זו בפרק שלשה
מאהלות: ב: אוכל פרוד הוא שמאוכלים טמאים נפרדים אחלקים
אם נבורים במקום אחר כגון אגוזים או פחתקו או שמתרוכלו כשנטמאו
והיו עשויין עריסה וכלותם ערימה כביצה שהוא שיעור טומאת אוכלין לכל
סוה שמעיד אין אוכלין טמאין מטמאין זולתו רבי יוסי אומר אוהל ואם
פרודין ואפילו בזמן שחנוך האחר אחם כביצה ו אין מצטרפות לכביצה
ולא יטמאו אוכלין אחרים כשנגעו בהן ואם אין בשם שם כיוצין מצויר ואינו
עשוי מטבע והעקר אצלנו שפירות מעשר שני אינן נפדין אלא בכסף מצויר
אחר רחמנא וכרת הכסף בידך ואחזרו ז"ל דבר שעליו נזרה ועוד כיוצין
כשנטמאו נפרדים שמטמאין את הידים נלבד ויש"ר הגיה טהור כגון
שיצא כיוצו אוכלין טמאין או משקין טמאין הנה הוא ושלשל ידים כמו ויטהרו
ידיו כמו שיתבאר במסכת ידים וכבר זכרנו אותה קצת במסכת תרומות
לולא שהיה בפרקים בלו זולתי בפרק תרומת חטאת בהחלט
כדאחר רחמנא את היה כי כשטמאו יד ו נטמא כל גופו ואינו לטהר
וכבר נתבאר זה בהגיעה ושוב יתבארו היטב בעקרין בפרק עשרה מחשבת
פרה ורבי יוסי אומר אחוה נם כן שבשל ידיו לחטאת ולא יטמא כל גופו
ואין הלכה כרבי יוסי בכולם אחם מזכר: ג: מעי המטמאים הזרע
והרוטב שבתוכו וקנינת ירק הקנוי פחות ומשלשים מן הירק כשמחתכין
אותו לבשל ואחר אחה ופרס שיעור אחת אחה ואחמשים לירקין שהן שנעשו
ושלשים שלש ואני ואחה שאחרו חכמים ז"ל כל שהן הוא שיעור מן החמשה
רחלות שמים שלשים ובלבד שיהא החמשה ב' שלשים אחד ועוד יתבאר
זה בפרק ב' ממסכת חולין ואין הלכה כרבי יוסי נשום בשר אחד: ד:
חולות המחצלות מן הגמוטות וכיוצא בו והיו עשויות מלאכת ענבה
והיתה להם שפה סביב כמו שנתבאר בסוכה ר' יוסי אומר שהן
נטמאות כמת נלבד ואין נטמאות כשאר הוב לפי שאין רשויות לשבת
עליהן וחכמים אומרים שהן רשויות למשכב ולפיכך מתטמאין כשאר הוב
נם כן וחוזרים משכב וקליעות הן מוטין מעשה עבות וכן אחרו בגמרא
שכן עני קולע שלשה מוטין לתוך נפתו הקטנה ורבי יוסי אומר
שתותה קליעה אינה כלום אין יהיו אין מוטין נבדים ולא יטמא מלבד
אותו קליעה שהכניסו בלבד כלומר שהתנה שתניח מלא מוכרכ
מן פיה ול"נ וחכמים אומרים אותן כלן מלבד הקליעה שעושין מוכרי הגמר
לקשור בו אגודות הגמר לפי שזו אינה מכלל הכלים אבל היא במקום אבל
אם מיתר ואין הלכה כרבי יוסי: ה: קלע

ב: אוכל פרוד אינו מצטרף דברי רבי
יוסאבן הרכינס וחכ"א מצטרף °מחללין
מעשר שני על אסימון דברי רבי יוסא וחכמים
אומרים אין מחללין בטבילין ידים לחטאת
דברי רבי יוסא וחכמים אומרים אם נטפאו
ידיו נטמא גופו: ג: מעי אבטיח וקניבת
ירק של °רומה רבי יוסא מטיר לזרים וחכמי'
אוסרין °חמש רחלות גזוזות מנה מנה ופרס
חייבות בראשית הגז דברי' יוסא וחכמים
אומרים חמש רחלות בכל שהן: ד: °כל
החוצלות טמאות טמא מת דברי רבי יוסא
וחכמים אומרים מדרס כל הקליעות טהורות
חוץ משל גלגילון דברי רבי יוסא וחכמים
אומרי' כולם טמאות חוץ משל צמרים: ה:
הקלע

אחת מסיט להו על גב עור אבל הכא בשני אחלי זתי' דלוקי קאמר דהוה ליה
כשנוע ומה מגע אין כוגע חוור וכוגע אף אין כוסח חוור וכוסח: ואי
קשיא לך הא ר"י ויחנן אחם לחי' ר' יוסה אן מאהל חוור ומאהל ה"ב אין
כוגע חוור וכוגע: אימא לאיתר מחוס דאיכא לאחויי כהאי נגיע דקאמר ר'
יוסה דילמא בשני אחלי זתי' אחרים המחוברים
בעור הוא וכשנוע מאחוריו קאמר דכר כ"א פ"ד דף
פרוד דעלית מדרבי יוחנן במסכת חולין
וטעמא דמילתא מחוס דאין סומר נעשה עז ב
יד לאחרי זית אבל כשנוע מלפניו דילמא
ים כוגע חוור וכוגע כאח"ר פרוד אחם
הילכך ליכא למגמר להא מילתא מכוגע
אלא מכוסח או מאהל וכיון דבאהל חיירי
מעיקר לשלשא מחוס הכי נמי לא מאהל
והא דקאחני וכמה הכוגע בשני זית ומאהל
על כאחי זית וכו' דמגע ואהל מנטרפין חולין פ"ח
מוקים לה במסכת חולין בטומאה דכוחה דף קלה ב"ב
בין שני מגדלין עסיקנן ואין כיוצין טפח פ"ט דף קז
ואהל כיוצין דכוחה כגיעה היא וכן אהל ע"ב
דקאחני נאלו מילתא כח"ג הוא ומ"ש כי אהל
על כאחי זית ודבר אחר אהל אלו ועל
כאחי זית אין מנטרפין דהאי דקאמר
אהל על כאחי זית כיון שהיא טומאה דכוחה
ה"ל כנגיעה וזיקך ה"ל לאהל המסבה עם הנגיעה מנטרפין: ואי
קשיא לך היא ד' דגרסינן החם ומאן החי אחת דקאי לאהל נגיעה
היא הוה ליה למימר בהדיא רבי אחיר אהכא אינא למימר אחום דרבי אחיר
דהכא אחליא דרבי ד' סח וחכמים קאמר ודילמא לא שביעא ליה לדידיה
ואחום הכי אחיא ליה מדרבי אחיר דקאמר בנפשים: אחני' ב:
עיקרה בחסכת טהרות פ"ח ועל ידי אחקה קאמרי רבנן מנטרף דאחן חם
היא אחקה עומד אפילו כעין החבל מנטרף רבי יוסי אומר חבל פרוד
אינו מנטרף: פירש אחקה עומד שאינו קטפרס: אחללין מעשר שני על
האסימון וכו': אחיא לחוא פרק הזהב: אחבילין ידים לחטאת דברי רבי
יוסי וחכמים אומרים אחמאי ידיו נטמא גופו: פיר' בנון שהבאים ידיו לבי'
החנוכא וכחסכת חגיגה פ"ב שחם לה כרבנן דכול ה גופיה בעי טבילה: ויש
לומר דאפילו נטמא ידיו בשאר טומאה הדעת נעי טבילה לחטאת כדקאחני החם
נחלין לידים לה לין ולמעשר ולחרומה ולקדש אבילין ולחטאת אם נטמאו
ידיו נטמא גופו אם קאחני טבילה לחטאת דומיא דטבילה לחולין ולחרומה מה
החם בשאר הדעת לחודיה: אחני' ג: אחיא לחוא בחרומה פ"ל
וגרסינן עלה בני מערבא אחר ר' אחבו בשם ר' יוחנן לא שנו אלא בקניבת
ירק של גנים אבל בקניבת ירק של בעלי בחים דף רבנן מודין אחר וגדאם
לי דוקא בשהוא מסלקין אבל אם אגיעין אבול דלא גרעי מגלעיני חרומה
לחנן בשהוא פרק גלעיני חרומה נזמן שהוא אכנסן אסורות ואם הסליכם
אחרות: חמש רחלות גזוזות אחת אחה ופרס חייבות בראשית הגז וחכמים
אומרים אחם רחלות גזוזות כל שהן: עיקרה של זו בשם חולין ואפ"ל על דברי
הכמים כאח כל שהן אחר רב אחא ופרס ור' יוחנן אחר בשם ס כלומר בשהן
גזוזות ש"ם שלשים ויה ס רחלות הגז שלש אחד אשר"ן הן חיינו פרוש אלכן
פטורות: והחם אפרס דלא אליבי דבי אחר רב אחא ופרס בשהן
בן אחרבעים שלשים דהיינו שש"ם שלשים ודבי ד' סח שבר בשיעור לכל אחד
וחד אחא ופרס: ואפרס בחוספתא לר' יוסי אחא אחם שבעים ופרס
וחמש שלשים: וגרסה לי דבשאר של קדם קאמר שהוא אחשים שלשים ופרס
הוא כ"ם שלשים דהוה ליה אחא ופרס שבעים והחם: אחני' ד:
אחרן בחוספתא טהרות פ"ח ועל ידי אחקה קאמרי רבנן מנטרף דאחן חם
היא אחקה עומד אפילו כעין החבל מנטרף רבי יוסי אומר חבל פרוד
אינו מנטרף: פירש אחקה עומד שאינו קטפרס: אחללין מעשר שני על
האסימון וכו': אחיא לחוא פרק הזהב: אחבילין ידים לחטאת דברי רבי
יוסי וחכמים אומרים אחמאי ידיו נטמא גופו: פיר' בנון שהבאים ידיו לבי'
החנוכא וכחסכת חגיגה פ"ב שחם לה כרבנן דכול ה גופיה בעי טבילה: ויש
לומר דאפילו נטמא ידיו בשאר טומאה הדעת נעי טבילה לחטאת כדקאחני החם
נחלין לידים לה לין ולמעשר ולחרומה ולקדש אבילין ולחטאת אם נטמאו
ידיו נטמא גופו אם קאחני טבילה לחטאת דומיא דטבילה לחולין ולחרומה מה
החם בשאר הדעת לחודיה: אחני' ג: אחיא לחוא בחרומה פ"ל
וגרסינן עלה בני מערבא אחר ר' אחבו בשם ר' יוחנן לא שנו אלא בקניבת
ירק של גנים אבל בקניבת ירק של בעלי בחים דף רבנן מודין אחר וגדאם
לי דוקא בשהוא מסלקין אבל אם אגיעין אבול דלא גרעי מגלעיני חרומה
לחנן בשהוא פרק גלעיני חרומה נזמן שהוא אכנסן אסורות ואם הסליכם
אחרות: חמש רחלות גזוזות אחת אחה ופרס חייבות בראשית הגז וחכמים
אומרים אחם רחלות גזוזות כל שהן: עיקרה של זו בשם חולין ואפ"ל על דברי
הכמים כאח כל שהן אחר רב אחא ופרס ור' יוחנן אחר בשם ס כלומר בשהן
גזוזות ש"ם שלשים ויה ס רחלות הגז שלש אחד אשר"ן הן חיינו פרוש אלכן
פטורות: והחם אפרס דלא אליבי דבי אחר רב אחא ופרס בשהן
בן אחרבעים שלשים דהיינו שש"ם שלשים ודבי ד' סח שבר בשיעור לכל אחד
וחד אחא ופרס: ואפרס בחוספתא לר' יוסי אחא אחם שבעים ופרס
וחמש שלשים: וגרסה לי דבשאר של קדם קאמר שהוא אחשים שלשים ופרס
הוא כ"ם שלשים דהוה ליה אחא ופרס שבעים והחם: אחני' ד:
אחרן בחוספתא טהרות פ"ח

כל הקליעות טהורות חוץ משל גלגילון דברי ר' יוסי כולם טמאות חוץ משל
צמרים: פירש קליעות דבר שאינו ארוג אלא שהוא עשוי מעשה מחט
וחן עשוין חורין חורין כעין הרשתות והמכמורות וקאמר רבי יוסי כולן
טהורות חוץ מזה שהם נגד דבעינן דומיא דשק חוץ משל גלגילון והוא
מזור שעושין פעמים מן המשי פעמים מן הצמר ומ"ש שהוא נקוב כולו אלא שעשה מחילתו לקבלה אלא לחגיר בו מהרה ומתחבת
מתחבר כולו וחין נקביו נראין כלל והוא משום נגד ארוג וחחום וחכמים אומרים כולן טמאים חוץ משל צמרים: פירוש של צמרים מוכרי הצמר
ועושין להם קלעים מעשה רשת לתת בהן הצמר עד שימכרוהו ומהם שוקלין אותו בשעת מכירה כדי שלא יתפזר ואותו הקלע חוזרין ומוכרים הרבה וחין בו
מיעוט

מקום שיהיו מוריו דקים רחוקין שיהא כזה לכנד והוא עשוי כמות שהוא עכשיו ודחק ותנן בכלים פרק ב׳ הדרס טמא מפני זוטו הדפתות והמכבורות של מלבור ומנולות סכרין טמאין דתנן פרק ת׳ העושה כנד מן הדרס שהוא מן האוטו טמא והוא הוא ממקום קנה שנדרס ונקניו דקים והוא תשוב כנגד הוכחתו פרק תנן לעיל מ״ה הלוקח סליונקת הסיון שהוא עשוי כסנכה טהורה כפרק כ״ד דכלים תנן סלים סכנות הן של ילדה טמאה מדרס: פירוש מפני שמהדקת בה לית דעתיה והוא טמא על ידי שוכבת שהוא מדרס של זקנה טמא טמא מת מפני שהיא מעברת לחוצה על דעתה בשעת שכיבה: ושל יונקת הסוף שהוא טהורה מכלום: פירוש יונקת הסוף הוא הנוצה כדמתרגמינן נוצה נפקת ברא והוצה מתכווצים הם שעד גרון מתוך הנוצה ועוטף אותה בנקביים הנכנסים הנכנס לתוכן עליהם בגד ותולת תכניסו נמי מתוך עליהם לפרש מן הסנכה עשויה לנוחיות לתשב את הילד שלא יפול בגידו שלא יפגר: ואין קטנים יודעים בכלים טהורים ובטמאים דעדיפי סוף יונקים ושל יונקת הסוף יונקת סנכה עשויה כמין סנכה כדי שיהא נוחה מתוכו מ״מ הם אינו דומה לסנכה שעל רחשה טמא כדאמרינן לעיל הלוק של יונקת הסוף שהיא עשויה כסנכה אלמא מתחה הוא כסנכה שלה והוא טמא הילכך כי תניא סוף יונקת הסוף טמא משמע דלפולו הוקה נמי טהור ומכי ליה לפרושי הכי תוך משל נדרי וסנכה של יונקת הסוף הילכך הכי למיתר לסנכה לה קתני דמילתא הם קתקני מילתא הלא פסיק לה קתני: ואית דמפרשי כל הקליעות שהזכרנו הם משנה הכעין כמו הקדרות שהיא גדולה: ויש כלים טהורות דלרוב בעינן דויות דסק מכל קליעות כמו חבלים ומשיחות הם: תוך משל גדולין: פ״ם לחור והטעם מפני שהוא כתכשיט ומתכשיט לא בעינן לרוץ: ועתה לזה הפירוש קשה הטעם לדברי חכמים מה טעם כולן טמאין ומאי שנא של נמרי משאר קליעות ופשיטא לן מדברי כולהו דבעי כל דבר שהוא קליעה משלם חוטין כמו חלה הקליעות העשויות כעין המסי הנסרים כתרונות ניד לרוץ ניד והקליעה משלם חוטין כמו חלה הקליעות העשויות כעין המסי הנסרים כתרונות ניד: חבל החבלים והמשיחות גדולות משלם וו כתוך וו חלה שזירות הם ואפילו כאם חוטים שזורים יחד לתין דיכם כתרונות: מ״ע הקליעות שהם כמו שהשרשות העשויות משלם פתילים גדילת וו כמו שהשרשות לרעת חכמים תוך משל נמרים: פירוש הגמר שעושין תוכן למחוזים שלהם ואותה הקליעה מ״ע שהיא משלם כעין הסרשרת לינה מחופה כדי שיוכל להסריח לוריח סמיך לכף מחוזים ולקנרס בעת הצורך משום הבי אותה הקליעה טהורה נפני עצמה חלה עם המחוזים: עוד יש לפרש הטעם כנלגלון לרבי דוסא למה הוא טמא משאר קליעות ואפשר לומר כי שאר הקליעות אין קליעתן אלא שזירת נתשמישה תוך לגלגלון שרוך הסורות לעשות לה כריכות ברחשיהם או לגוי תוך ושוב אין קליעתן נפתרת: ואי קשיא לך הא דגרסי׳ בפרק בתרא דמסכת שבת פרק נתן פתו מוסף שעל הכנד שהוא שהיכו חרש כלומר כיון שהוא קנוע מ״ע שהיכו חרש טמא מה שאין כן בכנד של ג׳ קליעות אינה אלא כשק אלמא כנד הוא קשה מיירי דכחושי שק מפני שהם נסיס לגד שהוא כל שהוא משלשה חוטים לא חוזה ולא מידי: תרגם רבי הוא דהמי כולה כרייתא והתם ככל שהוא קמיירי בהדיא: ועוד דאמרי עלה למאי הלכתא נקליעה שלם נותין ותולה בצואר כתו אלמא בקליעה כל שהו קאמר דהיינו משלם חוטין שאין קליעה פחותה משלם חוטין: עוד יש לפרש כדברי ר׳ יוסא דקאמר כלקליעות טהורות חוץ משל גלגלון ומאי פשה גלגלון מפני שהוא רחב שעושין לותו מפתילים הרבה ודומה לכנד רחב: חבל שאר קליעות שהן גדות דינן כחבלים ומשיחות ואע״פ שאין קליעות ואלו שזורה: וכנגן שכרי אע״פ שרחבות כגלגלון טמאות משל נמרים: לפשוט כי של נמרים משלם חוטין לכד היא שאינן שוקלין משקל גדול בפת לחת ודוקא בחוטין של כגד מכל בחוטין של שק היא שאמרי דשלם נמי חזו לקליעה והא׳ דכרי חכמים מפני שהוא קלוע קליעה מרובה הוא העשוי מכל זה הפירש הלחרון לומר כי דרך הנמרים גוללי דרכן לנשקל עם ל׳ גדול: תדע שהרי סיכו במסכת כלים חוץ מחוזים של זהכים ושל שוקלי מרגמקוטב שלם לחבלות: חוט מחוזים של ת׳ וניים טמא: חוט מחוזים של נמרים ושל שוקלי זכוכית טמאים: ומפרש כתוספתא חוט מחוזים של שוקלי מחכות טמאים מפני שהוא תופס נם תי ידיו ומנביה מלמטה הכא כיון משאר משקל יותר משאר מחוזים ומ״ם להיות טמאים: וכל זה הפירוש האחרון שפירשתי על זו הפסקה ם עיקר יותר מן סרשב״ן ומה שהזכירו כאן בשלם קליעות הזכירו בתוספתא בלשון גדילות ונס״ז מרשה פנים לפירוש האחרון: מתני׳ ם: ג״ה לי כזה קשה שלה תרגם רבי דוסא על עור רבי דוסא משאר דקא סכר תשמיש הקלע לאותן תשמיש הוא כל לעשותו כלי לפי שהיו עשוי זו לזרוק בו לכנים ומעשה משקל כעין הוא עופס: ורבנן סנרי כל שהוא ואף על פי שאין בו תשמיש על תשמיש כדין הוא טמא משום כלי: נפסק בית הפנע שלם טהורה לפי שאינה ראויה לתשמישה לכל ם נפסק בית הפקיע שלה טמאה: בית הפקיע הוא הרשם התחר שנותנין בו חוטי אפי כדי להשמיעם קול בזעת וריקתה: מתני׳ ו׳: מביא לותה ככתונות פרק שני: מתני׳ ז׳:

עיא וכו׳ שלם טמא שכנע כמת והשרס הנוגע בו טמא טומאת ערב: מי נמי כתב לו כמנורע ולותו העצע עומד כנ״י סיסוך ומנומנם לרשות הרבים

ה: הקלע שבית קבול שלה ארוג טמאה ושל עור רבי דוסא בן הרכינס טהור וחכמים מטמאין נפסק בית אצבע שלה טהורה בית הפקיע שלה טמאה: ו: השבויה אוכלת בתרומה דברי רבי דוסא וחכ״א יש שבויה אוכלת ויש שבויה שאינה אוכלת כיצד האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני לאוכלת שרפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה אוכלת:

ז: ארבעה ספיקות רבי יהושע מטמא וחכמים מטהרין כיצד הטמא עומד והטהור עובר הטהור עובר והטמא עומד טומאה ברשות היחיד וטהרה ברשות הרבים טהרה ברשות היחיד וטומאה ברשות הרבים ספק נגע ספק לא נגע ספק האהיל ספק לא האהיל ספק הסיט ספק לא הסיט רבי יהושע מטמא וחכמים מטהרין:

ח:

שלשה

ה: הקלע הוא כלי שזורקים בו האבנים והוא לשון המקרא יקלענו בתוך כף הקלע וממנו נגזר קולע כתבן נגזרתו וידוע מפורסם וכשתי קנותיו שני יתרון לריכין לחזר מהן בקצתו לול תכנס כי סלעבע והוא הנקרא בית מעבע והקנה האחד הולך ומתחזק ביד כשזורקין אותן ובשעת בו הקלע בחוזר ורוכה להשליך האבן ביד ויוצא ממנו גלגל כמו שעת כשוט שלפיכך נקרא פקיעה כשם כשוט כמו שנתבאר בפקיעים חמרו בן בבי על הפקיע והמקום מן הקנה שמשימים בו האבן קבול שלה והלבה כרבי דוסא:

ו: כשהוא גשבית ושהורה לגי נאמנת על העקר שלה ואפילו הפה שאסר הוא הפה שהתיר ומה שחייב שתפסל כשבית נשבוי שפת עלים ועבד הוא כמו שבארנו בפרק עלים ועבד הוא כדי שלא יהא רשאי לאכול בתרומה: ואם יש עדים שנשבית וכו׳ כדי שלא יהא רשאי לאכול בתרומה:

ז: ארבעה ספיקות שהרי מיעוטן של טמאים ורובן של טהורים מטמאין ודאי ומטהרין בספק ואלו הן: עומד תחת אהל ועובר תחת האהל ספק נגעים יש שם נכנס תחת אהל הסלע ויצא ספק נגע בו ספק לא נגע בו ספק נכנס עמו בתוך האהל ספק לא נכנס עמו ספק נכנס ויצא ספק לא יצא ספק הסיט את הכלי ספק לא הסיט את הכלי ספק נגע בכלי ספק לא נגע בכלי ספק האהיל על הכלי ספק לא האהיל על הכלי

ח: משמר שלחני הלחמי ים לו משמר כתיבתו שתולה בו ומתלו יש שלו וגרים הם פולים מחונים וגרוסות הם שמוכרין הפול והתיבה שמין בה תולין הפולים מיכו מתוקן במלאכה והיה תכניתו מנלס נספק עד שתולקין כי אם הוחכתכנית הכלים לו לא ומכן העשות מכן ומשה וחלקה קבוע בקרקע ומענלין בה שגיל ובמוקף תותו שגיל משמר עומד על ווית עומדות והוא נעשה על הרוב פחות מרובע המלבסן כתורך ורוחבן כמות שגיל קוים ישרים כדרך ממלאכי הכלים וכתוב על כל קו מהם שם השעה שנעשית בה על תותו הקו וכל שעה שיפול על הקו שעל תותו משמר על קו מתוך הקוים כמה שם שעות עברו מן היום ואם כלי זה משם מכל המשתנים בלשון ערבי מל"ח ומין הלכה כר' יהודה ועוד ימאר ומה"ר מכלים: ט: שני הוא מכיל שני סאה ברובע תותו מחכמת ויניחו תוך בעלי בתים לנפל בם הדגרים הקטנים והפרחים ישימו בהם הרטיות: ומגררת שם לכלים עושין להתגרד בהם מכרזלו מחכמת תולין לתוך ניירתנות וכל הנכנס לרחוק נוטל מחץ מכן לבור בה רבלין ויש לה שלשה קטנה שיש תלוי בה וכחותו היא תלוי נפלה שתלוקת שם הוא מכלי מתכות ומקבל טומאה אר לא ונוגעי כלי מתכות הם שיש לה תכניות הכלים ומין מלאכתה מתוקנת כל צרכה כגון שיירע לה שמינה שוה ומיושרה אר שמינה גרוסה אר מכלים לטחנה וכיוצא בזה כמו שנכתר ונפרש בתכלית הביאור בפרק י"ח מכלים ושבלת נוח ומין הלכה כרבן גמליאל ועוד תבא משנה זו בפירוש בפרק שנים עשר מכלים: פ' בית

ט: שלשה דברים רבי צדוק מטמא וחכמים מטהרין משמר השלחני וארון של גירסות ומשמר של אבן שעות רבי צדוק מטמא וחכמים מטהרין: ט: ארבעה דברים ר"ג מטמא וחכמים מטהרין כסוי טני של מחכות של בעלי בתים וחלוי המגרורת וגולמי כלי מחכות ושבלא שנחלק לשתים וכורים חבפי לרבן גמליאל בשבלא שנחלקה לשנים אחד גדול ואחר קטן הגדול טמא והקטן מהור:

פ' שלשה

בודאי הלא ספק נגע ספק לא נגע תגל כי הוי ספק ביאה טהור: ורמ"ל הפי' פרקינהו לה נגל בפיקות תלמא ריש נחל טעמא וסיפא נחל טעמא כדפרי': ובתוספתא נמי מיכא הכי לכרי כר"ש ועמו כר"י קופה ר"ש נפוח טפחים והטומאה בתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספקו טהור ספק הבגים יהו שם ספק לא הכל ם ומפרים שם כוית מן המת טהורה: הבגים יהו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע: ספק שם כוית מן המת טהור: הבלע ר"י נגע טפחים וטומ"ה נתונה על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספקו לא נגע ספק נגע ספק לא נגע ספקו טמא: והא כרייתה כולה שנויה לכרי מגמים לכביר להו ספק ביאה לרשו"ה היתיר טהור ספק מגע טמא: דתיספתא נמי פליגי מליגא דרבנן: תני"ה וה רוכב על ממורו וזה רוכב על ממור וזה טמא וזה טהור ספק נגעו וה וזה ספק לא נגע רבי יעקב מטמא ור' יוסי מטהר: כלים שט' כר"ש והרוק מודבק נכותל למעלה מעשרה טפחים ורטמא עובר ספק ספק נגעו וה וזה ספק לא נגע רבי יוסי מטהר שה"ר יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר שה"ר יעקב תומר כל שהוא למעלה מעשרה טפחים כר"ש הרי הוא כר"ש ורבי יוסי תומר כל שה"ר דרך הלוכו ברשות הרבים הרי הוא כר"ש טהור פי' ואע"פ שנוגעו טמא והמיטמא למעלה מעשרה כיון שדרך הלוכו כר"ש הוא ואין רשות מפסקת ביניהן טהור: מתני' ח: פ' שלשה משמרי שם שנחלקו ר' צדוק וחכמי: משמר של שולחני דרך שולחני שותה מנותיו ומזר ד' את הללת על גבי ספסלים לכני המנות ועליו הוא נותן את מעותיו ונוטל משמר בשולחן וכספסלים כלי שלש ימות: וכן בארון של גרוסות מוליך תרומו מלא גרוסין לשוק על גבי עגלה ונעץ משמרי בעגלה נגד הארון כדי להדקו שלא ימות ויפול מלא השנים אי' עשו' מלא לחוק דתניא בת וספתא משמר שהתקינו להיות פותח ונועל כי טמ' התקינו לשמירה טהור וכו': גרוסות התוספת את הרחים מלמעלה טהורות שאין עשויות מלא לחוק: ומשמר של אבן השעות כדמתר נמינן על המעלות טו"מ לאבן מעשית שהיכו מלא לגל וכל מלא ר' צדוק מטמא דחזיב להו ככלי וחכמים מטהרים שאינם עשויים כלים: ומה שפירשתי בארון של גרוסות שהוא משמר שהוא עשוי בעגלה שלו היה המחלוק למדתי אותו מן הסוגיא דשנויה בהנוזל פרק י"ב דתנן משמר הגרוע פ' רבי המקוה טמא: על אבן ה' עשות טהור ור' צדוק מטמ' הגדלי טמא וארון של גרוסות ר' צדוק מטמא וחכמים מטהרין: היתה עגלה שלו של מתכת טמאה פ' מע"פ שהיא מקבלת כלים: משמר שהתקין לו להיות פותח את החבית ר' עקיבא מטמא וחכמים מטהרין על שיערנו: משמר של שולחני טהור ור' צדוק מטמא דלמא כולה מילתא במשמרי קא מי ריק משמר לבהאי משמר שניה מוריש בהו טמא וכהאי משמר פלגי ומזה למדתי כי הארון לאו מלא הוא דמשמר שלו שאם יהי' המחלוק בארון עצמו מה טיבו של ארון להכלישו בין המשמרים היה לו לסלקים או לאחר לתון במחלוקת המשמרים דר' צדוק וחכמי ועוד כי אין טעם למחלוקת הארון ומאי בעית בארון של גרוסו והחבם יבין ומה יאמר המומר למה לי הוכיר כאן משמר כאן ומהכיר בחברי' בזיב ונאמר מפני שהמשמר של שולחני והארון לעניין אחד שם עשוים אלא לחוק ולכך הזכיר את שניהם במשמר אחד ויש מפרשים מחלוקת ר' צדוק וחכמים בארון עצמו והטעם מפני שדרכו לעשות לו עגלה להוליכה עליה לשוק ולהכניסו מן השוק ר' צדוק סבר מע"פ שדרכה של גרוסות לעשות כך כמו שלא תשוב לעשותה טמא משנגאר מלאכתו וחכמים בארון עצמו ודרכן סברי כיון שדרכן בכך כמי שהוא עתיד לעשותה לכי והוא טהור עד שיעשנה לתכונה לו וגם העגלה טהורה מפני שהיא מקבלת כלים אלא שמניחין עליה הארון להוליכ': וגם העגלה של מתכת טמא כפני עצמה מפני שהיא כלי לעצמה ופשוטי כלי מתכות טמאי': וזה כפי' לו פנים מדתנ' ח כתוספתא דכלים פרק תמיסי עריסה מלמיתי מקבלת טומא' משחנמר מלאכתה וגם עתיד לעשותה עגלה טהורה עד שיעשנה לה עגלה מכל מקום קשה לי למה הכלישו בין המשמרים ולפשר מפני שהם מולקים בו ונמשמר שלו המחברו עם העגלה כמו שפירשתי ומפני כך נכלע ביניהם: מתני' ט: משנה זו עקרה נמסכת כלים פרק י"ב בכסוי טני של מתכת של בעלי בתים ר"ג מטמא וחכמים מטהרין על רופפים טמא: הללת שנמנדל של בעלי בתים טהור ושל רופפים טמא ומפר' בתוספתא שהם היה הכסוי ג' טפחים טהור מפילו לר"ג שהם היה מזוקף על פניו או על צדיו טמא מפני שהוא ככסוי קופסא פתוחה מכאן טהור שהי' ככסוי קופסא: ומנין בכלים פ"ו בכסוי קופסא טמא בסוי קטורת טה"ר ונראה לי מפני שזוקף ונעשה גופו של כלי וזה לימו מהודק: וכן מפרש בתוספתא מפני מה הללת שנמנדל של רופפים טמא מפני שהוא נותן עליה מספלנית ותולה בה את המספרים ופשר כי זה הטעם כמו כן בכסוי טני רופפים שהוא טמא לדברי הכל מפני שהריפה מתחתם על הכסוי כמו שמתחתם בטני: ושטני כמו מתחתה כתוחתם שפניו בתחיל הטני דומה לתרקב גדול של זהב מחזיק קביים וחצי ומנין מי מזכה בלישון מוכת הפנימי נטל את הטני והניח לפניו וכו': והוא עשוי לגמר בו ושל רופפים להניח בו כמנים מחוקים ובכסוי טני של מתכת של בעלי בתים נמי מפשר דבהא פליגי רבן גמליאל

משתמטי ניה ולא מיחי ובנשוי שמיענו מחובר לטני קא מיירו והוא פשוט
ואינו מסיק בתוכו מלקיש"ו מוקף עליו מלמעלה: ועוד יש לפרש כי הנשוי
על ריפתי' מריך הוא כל שעה לטני מפני שהוא נותן נטני סמיכה שתוקס
וצריך לכשותו כדי שלא יפול ופ"ג ריחס ואפ"ה לו בשעה שאין נו סמיכה צר ך

לכשותו כלי שלא יכנס עפר ועפרורית
שהרוח מקפיד עליהם אבל על בעלי בתים
אינו צריך לכלי אלא בשעת המוצאר אבל
שלא בשעת המוצאר אין מקפיד עליו
לכשיתו הלכך לאו ככלי הוא דתנן בכלי
פרק שני עשר כשני קופסא טמא כשני
קטמרת טהור כשני תיבה וכשני טני
ומכבש של חרס וכו' טהור: זה הכלל אמר
רבי יוסי כל שמתני של חרס בשעת מלאכה
ושלא בשעת מלאכה שמא וכל שאינו אלא
בשעת מלאכה טהור: הילכך על הופה טמ"
של בעל הבית טהור כדפרישית ז"ל עיקר:
ותלוי המגירת: פירוש תלוי בלח ת"ש שאינו
בשעת נמי בדי לשעוי תלמי לגופה ולכבודה:
המגירת כי הדיוט דמתירין רב חייא ב"ר
אשי עבדא ליה לחייה מגירתא דכספא:
לגרר בו גלדי צואה שעל בשרו או להתחך
בו: ותנן בכלי פרק חמשה עשר כל התלוי
טמתין חוץ מתלוי נפה וגרף של בעל
הבית דברי רבי מאיר: גרפה לי מפני
שהוא מתעסק בהן אף על פי שאין התלויות עמהן כלל: וחכמים אומרים
כל התלויות טהורות חוץ מתלוי נפה של פלתין וחלוי כברת גרגות ותלוי מגל
יד וחלוי יקל הלבסיים: פירוש הוקנים מפני שהן מסייעין בשעת מלאכה:
זה הכלל לכל מי שיש בשעת מלאכה טמא העשוי לתלמי טהרי ורבן גמליאל ורבן
ג' שלישי בן גמליאל ס"ר תלוי המגירת נמי מסייע בשעת מלאכה
הוא בשעת גרר את הסיד ואת שאר הסיד ורבנן סברי אינו מסייע:
גלמי כלי מתכות: מפרש בתוספתא תלוי של מתכת שהם טהורין כל
שהוא עד שיוסף לצרך ולגרר לכיבה בקורנס להקיש בקורנס אגל מה שהן כן או גן
או חוץ טהור מחובר כשני טמא: והשתא ליה מפ' הש"ס בחולין פרק
רחטן ורבן גמליאל סליק עלה למתני' דעדיות וכמשנת כלים: אבל בחולין
סלקים לה כרבנן דתנן טהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ והיינו
גלמי שהן טמאים כמן וטהורים כמן וטעמא שנתלקה לשתים פירוש
לשנים והם שוים במראה וכהא סליק רבן גמליאל שכר מי שפשר לו גרגם
הילכך שניהם טמא ס לטמרינן בכל חד וחד והוא הגדול כדלטמרינן במסכת
חולין תנור חלקו לשנים והם שוים שניהם טמאים ואם תאמר כיון שנתלק הוא מזדקפת
וגרירין עשוי כברי שנים וקיק את עשויה
כברים דקין ואין הכוונה לא שיהיה הכבר
גדול ולא קטן אבל הכוונה רוב הנקב
ומיעוטו סב ת"ח תלוים תלים תדס
ליפה גיולה ניום טוב ובית הלל מתירין זס
זולתי נפסח בלבד כיון לכבוד הכלל
נשין אלא מיעוט אלה ונגר פי מיעוט הלא
ברוחם מסכתא זו וחרי מין הפת גדול
הגיע כאן והגה שלם סלי חרי על רחסי ואין
הלבה כרבן גמליאל בכל: יח:

ג': כית שמאי אומרים אין אופין מיום טוב לצפת אלא מה שכן
עירב בפת ואין מבשלין אלא מ"ב עירב בתבשיל ואין טורפין את התמין אלא
מה שכן היו לו תמין טמוכין מערב יום טוב ובית הלל אומרים אין מביאין זולתי
ערובי תבשילין בלבד וכן הוא מותר לו לאפות ולבשל ולהחם תמין ובשב"ג
מותר בדעת בית שמאי כי אסור להחם
תמין ביום טוב ולהטמין לותן כדי שיהיה
תהן בשבת אלא מה שכן היו לו תמין טמוכין
מערב יום טוב בעין עירובי תבשילין
והמנורה הנוהרת בכהן קיל מתפרקת
פנקס פרקים בית שמאי אוסרין להרכיב
אותן ולתנר אותן מתיבות לפי שנראה
כבונה ניום טוב ובית הלל אומרי אין בנין
בכלים ופירות ושקין שמציבין ומעמידין
תבניתה תרגום וגם נגכה לף מזדקפת
וגרירין עשוי כברי שנים וקיק את עשויה
כברים דקין ואין הכוונה לא שיהיה הכבר
גדול ולא קטן אבל הכוונה רוב הנקב
ומיעוטו סב ת"ח תלוים תלים תדס
ליפה גיולה ניום טוב ובית הלל מתירין זס
זולתי נפסח בלבד כיון לכבוד הכלל
נשין אלא מיעוט אלה ונגר פי מיעוט הלא
ברוחם מסכתא זו וחרי מין הפת גדול
הגיע כאן והגה שלם סלי חרי על רחסי ואין
הלבה כרבן גמליאל בכל: יח:

שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר
כדברי ב"ש אין טומנין את החמין ביום טוב
לשבת ואין זוקפין את המנורה ביום טוב ואין
אופין פתין גריצין לארקיקין אבר רבן גמליאל
מימיהן של בית אבא לא היו אופין פתין גריצין
אלא ארקיקין אמרו לו ומה נעשה להם לבית
אביך שהיו מחמירין על עצמן ומקילין על
ישראל להיות אופין פתין גריצין וחרי: יא
אף הוא אמר שלשה דברים להקל מבדין
בין המטות ומניחין ארז המונח ביום טוב
ועושים גדי מקולם בלילי פסחי וחכמי אוסרין
יב: שלשה דברים רבי אליעזר בן עזרי
מתיר וחכמים אוסרין פרתו
יוצאה

מכבדין בין המטות ומקן על פי שהקוקע עפר ומניחין את המונח סורפין
את הקטורת להניח בה מבעי לגמר את הכלים והכבדים לבני הכל מסוד
ונדי"ק לם הוא שיהיה גלי רחשו על כרעיו ועלקרבו כגון שם הפסח ס"ז
אוכלים בירושלם והלכה כחכמים: יב: פרתו דגמו לומר שמתיר
לגמת בה לפי שהפרה שיתה ל"ש שהית בשבועתו ולפי שלא מיקן בה יחסו
אותו לגוי גוטה זו כין שהיה עשויה לגוי מן לסימן כך שלא תתעבר עם
אחרים הכל לסור לפי שהיה משמו כמו שנא' כפר בפרה משנה וקירוב
הוא הסרת הובובים הקטנים הנאחזים בירכות הכ"מות והם מניקין
המקומות פנועין כשעוקרין אותן וקרנוף הוא הסרת הובובים הגדולים
שאין בעין המקום שהן מוחזין בהם וחכמים מ"ש להתיר הגדולים
שאין עוף וחבורה גזרה משום אותן שעושין חבורה לפי שמוכרין שהכל
מותר וכבר קדם פי' הלכה זו עם הפתי הלבה שלפנינו נפ"ג מכילתא: תרגנולת

תרנגולת

העומדת לגדל בניס אין מחלוקת שביעתה מסורה לפי שהיא מוקצית אבל מחלוקתם בתרנגולת העומדת למכילה וטעם איסור ביציה ביום שנולדה היום נמי אסרה בית הלל לפי שביצה שנולדה היום נגמרה יום טוב לאחר שבת תהיה ביצה זו שנולדה ביום טוב נמי אסרה הויא בשבת ובית הלל אומרי' חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ומ"ט יום טוב מכין לשבת ומי"ט שבת מכין ליום טוב ומסרה ביצה שנולדה בכל יום טוב גזרת יום טוב לאחר שבת: שאור הוא שלשין בו העיסה ומתחמצת בו ואין מחלקתם לענין מכילה אבל הכל מודים שלענין מכילה זה וזה שכוית ומחמת מחלקתם לענין שביעית בית הלל אומרים ילפינן בעור מתכילה ובית שמאי אומרים מי שעבר שלא יהיה ביכולתו לפרש כיון שזכרה התורה שאור ומצה: ג: תינו רבנן בכתוב מי שעבר ושחט אבל הוא אומר בי שביעית לשחוט עד שיהיה לו עפר מוכן לומר שהפרים לו מקום מערב יום טוב ואמרו חכמים שחטו שיחפור כאן וזהו שנאמר תזבח ומולי שהם

מתני׳ ו׳ פירות נותיס העומדים לאכילה קלחי והס מגולגלים בחנית ומשקה היונק מהס בית שמאי סברי כיון דלא נעשי להו למשקה אינו מכשיר ואף על פי שהוא מקייס את המשקה על גב הזיתים הילכך אינו צריך לנקב את החנית כדי שיצא משם המשקה ובית הלל סברי כיון שהוא

ו : ׳חבית של זיתים מגולגלים בית שמאי אומרי׳ אינו צריך לינקב ובית הלל אומרי׳ צריך לינקב ומודים שאם נקבה וסתמה׳ שמרים שהיא טהורה הסך בשמן טהור ונטמא ירד ושבל בית שמאי אומרים אע״פ שהו׳ מנטפטהו וב״ה אומרים כדי סיכת אבר קטן ואם הירה שמן טמא מחחילתו ב״ש אומרים כדי סיכת אבר קטן ובית הלל אומרים משקה טופח רבי יהודה אומר משום ב״ה טופח ומטפח :

ז : ׳האשה מחקדשת בדינר וכשוה דינר כדברי ב״ש ובית הלל אומרים בפרוטה ובשוה פרוט׳ ׳ובמה היא פרוטה אחד משמונה באיס׳ האיטלקי ב״ש אומרים ׳פוטר הוא את אשתו בגט ישן ובית הלל אומרין איזהו גט ישן כל שנחייחר עמה אחר שכחבו לה ׳המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי בית שכאי אומרים אינה צריכה ממנו גט שני ובית הלל אומרים צריכה ממנו גט שני אימתי בזמן שנתגרשה מן הנישואין אבל אם נתגרשה מן האירוסין אינה צריכה ממנו גט שני מפני שאין לבו גם בה׃

ח : בית

רוצה נקיומו על גב הזיתים מכשיר את הזיתים הילכך צריך לינקב כדי שיצא המשקה לחיכול : וכשופר לגת פליגי ליפכא דבית שמאי סברי אף על גב דלחיל לחיכול שברי המשקה יונא והולך מן הקיסות אפילו הכי כיון דלמשקה קא כעי להו מכשיר דגזרו בית שמאי שמא יבצרנו בקיסות עזיפצות ובית הלל סברי השתא מיסת לחיכול קא חזיל ומידיס שפיס נקנס וסתמוס שמרים שהיא טהורה דכיון דגלי דעתיה דלא כעי ליה למשקה שברי נקב לותה ואפילו נקבה מאליה כיון שמתחילתה נתן לותה בחנית נקובה אף על פי שסתמוס בשמרים אחר כך אין לותו מכשיר : ויש מי שאומרים שאפילו ככר פתמוס שמרים ואחר כך נתן כה את הזית לתוכו מכשיר לפי שאותו הסתימה אין להעמיד דה עם כובד התשמים והוא יולא אלא יתקייים נה המשקה הילכך כשנותן נה הזיתים גלי דעתיה דלא כעי להו למשקה : ואי קשיא לך היאך לרשינן כגליס פרק שני עבר ומתניתין לה נכנסה קמה פרק הנזהל דכה חבית שנקבה וסתמוה שמרים הגילה פקקה בזפת עד שיחרת מן הגללים וכו׳ אלמא סתימת שמרים הוי סתימה ומבלת בחול כמה בעמיד פחיל האוס להו כגלוי דעתה אלא מילתה אלא בסתימה אלימא הילכך כל מידי דסתים מגיל והוא דקאי בחפי נפשיס אבל לענין הכשר כיון שעבל ידי טורח התשמים נקנעת הסתימה והמשקה אינו מתקייים נה הא גלי דעתיה דלא כעי ליה למשקה : הסך שמן טהור ונטמא וירד לטבול בית שמאי אומרים אף על פי שהוא מנטף טהור וכ״ש אומרין כדי סיכת אבר קטן פי׳ כשהוא טהור סך את השמן ואחר כך נטמא וירד וטבל בית שמאי אף על פי שהוא מנטף מגופו השמן בטבילתו מפני שבטל על גבי גופו וכמו שעלתה טבילה לגופו כך עלתה לשמן שעליו ובית הלל סברי כדי סיכת אבר קטן הוא שבטל על גופו אבל יותר מכאן אינו בטל והשמן טמא והנוגע בשמן טמא : לימתי כדי סיכת אבר קטן משוב ואינו בטל אבל פחות מכאן טהור וכן עיקר : ובמערבא דגרסו דבני מערבא פרק אלו דברים גרסינן כ״ש אומרים אף זו במפה ומניחו על השולחן ובית הלל אומרים על הכשת מה טעמי דבי שמאי טמאו משקין שבמפ׳ מן הכש׳ ויחזרו ויטמאו את הידי׳ מה טעמון דבית הלל לעולם אף משקין לידים טהור כלומר ושמא מין שם כדי סיכה רואי לטמא וכו׳ : תמן תנינה הסך שמן טהור ונטמא בית שמאי אומרים אף על פי שהוא מנטף טהור ובית הלל אומרים וכו׳ : מיתיבי תנינה בתוספתא דבית שמאי תמן אמרי טמא וכ״ש לינין לטמרי טהור כלומ׳ והכ׳ ודאי אי אפשר שלא יהא שם משקה טופח : תמן בעינן גרס הכא בעינן גרס במפה הוא ואפי׳ תמה אין כאן משקה טמא מתחילתו ואפשר להכי קרי ליה משקה טמא מתחילתו דשמא שם קנאו במפה ונקבו ויקבלו טומאה ממנה ויחזרו ויטמאו את הידים דהוה להו כמשקה טמא מתחילתו ושני להו מאכתי לא דמי דהכא בלוע במפה הוא בשעת טומאתה הטומאה בעינן כדי סיכת אבר קטן וכאן אמרינן כל שפק משקין לידים טהור ושמא מין במשקין שבמפה כדי סיכת אבר קטן והא דמפלגינן בין טמא מתחילתו לטהור מתחילתו מפני שטומאתו חומרת אינמי גזרה שמא יאמרו אינו שמן טמא עולה לה טהרה במקוה : מתני׳ ו׳ : חיתה בקידושין פרק קמא : פוטר אדם את אשתו בגט ישן וכו׳ : המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי חיתנהו בגיטין פרק הזורק :

מתני׳ ח ו ט : בית

ח : °ב"ש מחירין את הצרות לאחים ובית הלל אוסרין חלצו בית שבאי פוסלין מן הכהונה וב"ה מכשירין נחייבמו ב"ש מכשירין ובית הלל פוסלין ואף על פי שאלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו בית שמאי לישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מלישא נשים מב"ש וכל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין לא נמנעו להיות עושים טהורות אלו על גב אלו :

ט : °שלשה אחים שנים מהם נשואים לשתי אחיו ואחד מפנה מת אחד מבעלי אחיו ועשה בה מפנה מאמר ואחר כך מת אחיו השני ב"ש אוכרים אשתו עמו והלה תצא משום אחות אשה ובית הלל אומרים כוציא את אשתו ובגט והליצה ואת אשת אחיו בחליצה זהו שאמרו אי לו על אשתו ואי לו על אשת אחיו :

י : °המדיר את אשתו מתשמיש המטה בית שמאי אומרים שתי שבתות ובית הלל אומרים שבת אחת °המפלת לאור שמונים ואחד ב"ש פוטרין מן הקרבן וב"ה מחייבין °סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין °כלכלת השבת ב"ש פוטרין ובית הילל מחייבין :

יא : °מי שנדר נזירות פרובה והשלים נזירותו ואחר כך בא לארץ ב"ש אומרים נזיר שלשים יום ובית הלל אומרים נזיר בתחילה °מי שהיו שתי כתי עדים מעידות אותו אלו מעידים שנדר שתים ואלו מעידים שנדר חמש ב"ש אומרים נחלקה העדות ואין כאן נזירות וב"ה אומרים יש בכלל חמש שתים שיהיה נזיר שתים:

יב : אדם שהוא נתון תחת הסדק בית שמאי

מתני' ח ום : לית ביכמות : מתני' י : לית בכתובות פרק לק פל פי : המפלת לאור שמונים ולית בית שמאי פוטרים מן הקרבן וכו' לית בכריתות פרק רחצון : ומפרש התם טעמא דבית שמאי ל"ל מתוסר זמן והוה ליה כמפלת תוך מלאת שמונה מליה מלא קרבן אחד ובית הלל סברי ליה מן מתוסר זמן והוה ליה כמפלת לאחר מלאת שמוניה על כל ולד וולד : כדין בניהו בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין : לית במכחות פרק התכלת וכבי עירובין סדין כל פסתן בניהו על תכלת שהוא כמר בית שמאי פוטרין מותו מן התכלת הילכך מי עבידנן תכלת קמי בת סורא דרבנן דנהרי בית שמאי נהרא משום כלאים ובית הלל סברי לית נזרין וקיימא לן כבית שמאי בהא: גלגלה סבא בית שמאי פוטרין מן המעשר ומוכל ממנה ערמי ובית הלל מחייבין: פירוש שהשבת טובלת על המוכר לשבת מן הסוס נמלך עליו למוכרו ולא לעבוד ולדבר אחר מלא למוכלו בשבת הילכך נקבע למעשר וכבי לית בתעשרו פרק רביעי בגמרא דבני מערבא רבי חייא ורבי יוסי הוו יתבין עבר חד טעין בלגלה דתנין ממרין ל"ה לזכין לחבר להון בלגלה שבת מינה מוכנה :

מתני' יא : עיקרה במסכת נזיר פרק מי שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד ותנן בהוה פירקא מי שנזר והוה בבית הקברות אפילו הוא שם שלשים יום מין עולה לו מן המנין : מפרש בגמרא טעמן שביעי אלו עולה לו מן המנין אבל נזיר טהור שנטמא שביעי אלו מיהא עולה לו מן המנין דכתיב וטמא ראש נזרו בנזיר טהור שנטמא הכתוב מדבר שהוא טעון גלוח והבאת שתים ושביעי עולה מן המנין כדכתיב וקדש את ראשו ביום ההוא יכול אף על פי שנכנס בו היום ת"ל ביום עולין לו מן המנין ומתוך בגמרא יצא הוא ונכנס בו ולבו על פי שנכנס בו ביום עולה מן המנין פירוש על שביעי שלו קאמר ובתרה תנינן מי שנזר נזירות הרבה וכולן טעמן אינהו מסוס ומתוך המעשים בבית הקברות דמיא שהרי נזרו על גופה שיטמא כגון הבא מבית הפרס מיהא בהא פליגי בית שמאי סברי כי קנסינן ליה בטומאת מקדש המיא לסתור את נזירותו הבי מילי בסתם נזירות דהייבו שלשים יום מכל מקום הנזירות שנזר לא קנסינן ליה הוסיל ומינו טמא מלא מטומאה דרבנן ובית הלל סברי בכל נזירותו קנסינן ליה: מיהו הוה דנזיר בבית הקברות מרינן לתוורייתא כמי לא ס"ק ליה מידי שהרי הוא נזיר לגהוג נזירותו בטהרה: מי שהיו שתי כתות עדים מעידות אותו וכו' : עיקרה במסכת נזיר מי שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחת:

מתני' יב : עיקרה בתחלת פרק אחד עשר סנוס עבה וכופה עבה מין מביאין את הטומאה עד שיהיו נבוהי מן הארץ פותח טפח: היה הדס נתון בית שמאי אומרים הינו מביא את הטומאה ובית הלל אומרים אינו מביא את הטומאה דנונה תחתיו שאין חלל טפח בית שמאי אומרים מין מביא את הטומאה כהמסכה לפי שאין זה לחלל עד שיהא שם חלל טפח ובית שמאי אומרים מין מביא את הטומאה כיצד הוו כסנוס עבה וכופה עבה וכ"ש כבבי הדס חלול הוא והרי הוא כשני קליפין זו ע"ג זו שהם העליונה נבוהה מן הארץ טפח ואע"פ שהתחתונה ממלאה את החלל מביא את הטומאה וכן הדס הרי הם כו שני נדלין ואויר בני מעיו נחשבין לפי על פי שהבני מעיים שלו ממלאים את החלל הגד העליון מביא את הטומאה

שמאי אומרים אינו מביא את הטומאה ובית הלל אומרים אדם חלול הוא והצד העליון מביא את הטומאה:

פרק חמישי

°רבי יהודה אומר ששה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הילל דם °נבילות בית שמאי טהורין וב"ה מטמאין ביצת הנבילה אם יש כיוצא בה נמכרת בשוק מותרת ואם לאו אסורה כדברי בית שמאי ובית °הלל אוסרין °ומודים בביצת טריפה שהיא אסורה מפני שנדרלת באיסור דם °נבילות ודם טהורה של מצורעת בית שמאי טהורין ובית הלל אומרים ברוקה וכמימי רגליה אוכלין פירות שביעית בטובה ושלא בטובה כדברי ב"ש וב"ה אומרים אין אוכלין אא בטובה החמת בית שמאי אומרים צרורה עומדת וב"ה אומרים אע"פ שאינה צרורה:

ב : רבי

הסומאה: הגה הסלמוני על הדברים האלו כתן מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל: וכידוע לכי כמרת דנויר ובתוספתא דעדיות בר' שמעון ופרכינה לכרים והאי שמעיר את כגד ממכיכא דפלוגתא היא ובית שמאי לקולא הכא סברי מינו מדיר ומפקברת דהכי הוא מכיכא: בינא שנולה: שלוי בכורות: השוחט חיה ועוף: שכקר לעניי: כל עתרי הסדק: העומר שהוא סמוך: כרם רבעי אין לו תיקון: יש לו פרט תכלית של ויתי: הסך שמן שלוך: שם היה שמן: השמש מתקדשת: פיוט מדם לשתו: המנרש את לשתו ולכה עמו: בית שמאי מתירין את הנדות היא וכל שכרו היא מדת היא: שלשה חקים: המדיר את לשתו: סתפלת לשון שמני ולחת: שדין כנינית: כלכלת שבת: מי שכור נדרות הרבה: מי סהיו כתות עדים: הדם שהוא כתין תחת כריתות פה הסדק: שרי כתן עשרים ושלש והחיים דף כט המדיר את בנו כ"ד: ובכתובות פרק השמש שבת שרמלה יכולקחו לה כגמרא דכני חולין פג דף מערבת ולמה לא תניא מקולי ב"ש ומחומרי בית הלל ותירץ לא מתניא מקולי מלא דבר שהוא קל מפני שדברין ומחומר מפני שדברין אבל אכל אחד כלומר קולא הוא מפני השמש וחומר הוא מפני הטעל וכלה מילתא כרמיתא כתם:

עיקרה

כמכות פרק המנחות והנסכים והשם מפרש לף כשטמינו בית הלל לא טמאו אלא בדבעיתא הוחיל וקרוס ולעיתול על כותי כלומר וכיון שהוא קרוס דומה לבשר שנזרו עליו משום כותי שלא וכוליה פרקין לעיל והא פירקא נמי לא שנו במסכת עדיות אלא מפני שמרבים לדברים שהעיד רבי עקביא בן מהללאל ואחד מהם הוא הירוק שהוא מוסיף בית שמאי וכית הלל במרחה דמים: לי נמי מצוה הם גזלות דרבי יהודה תני לה לחומרא ובפרק בתרא דעדיות אלקו עליו חכמים ותנן העיד רבי יהושע בן בתירא על הם נבילות שהוא הם טהור: וכיצד לי כי התנאים שמלכדו הוא הפרק הרא ון שמנו פ"ד כי התם שמנה הפרק ההוא שכירא ליה כהנך דיחידאי מיהו הכיהו דמחבחנא כהו שתמא דמתניתין הילכתא נינהו: ביצת הנבלה הם יש בה כיוצא בה נמכרת בשוק מותרת כדברי בית שמאי ובית הלל מוסרין: מי שפיר לך הא דתניא השוחט את הנרבנות ונמצא בה בנים גמורות מותרות לאכלן בחלב חלמא לאו כגופה דמו: לא קשיא דהתם בשר עוף בח"כ דרבנן הוא וכיון דשני בנים לא נזרו עליהם משום תורת בשר אבל נבילה אסורה לישראל הוא: ומודים בביצת טר פה שהיא אסורה מפני שנדרלת באיסור: ומודים בביצת עוף טריפה היא אסורה מפני שנדרלת באיסור בטובה כדברי ב"ש וב"ה אומרים אין אוכלין אא בטובה החמת בית שמאי אומרים צרורה עומדת וב"ה אומרים אע"פ שאינה צרורה: כ כשר

ספק שהכלים טהורים חוחיל והגג נפלק והופרש הם החלי וכשיהיה נתרן כנגד לותו הסדק לאהל כדומה טפח לו יותר נחשבה כאלו עלה ושתם לאותו הסדק כיון שהוא כנגדו ונתחברו השומאה והכלי וחזר הכל תחת לאהל אחד ואם היה לחם תחת הסדק של מכשדרת תומר כ"ש לא עירב את השומאה לפי שהוא כדבר הנמות ואין שם אהל נבוה מן הקרקע וכ"ש תומרים היחם חלול הוא ונד העליון ממנו כאלו הוא אהל על הנד התחתון מדובק בקרקע ובנותה אלו יותר מטפח ולפיכך יניח את השומאה לנד הבני של מכשדרת שהם הכלים וחולחם ועוד תבא הלבה ו' בפרק רבשון מאהלות:

ביצת

הנבלה הוא שיהם ט עוף ויפסול לותו בשוויסתו וימנא כו ביצה אם היה שלימה ונתקשה קליפתה כגון הבוגים שמכרים בשוק היא מותרת נאכילה ואם נקלפתה רכות ונפלו דבר סועט היא לסורה לפי שהוא מכלל בני מעיה אבל ביצת עוף טריפה היא אסורה משום שהוא זכר ועקר הוא כיולנו שהגוים אין מטמאין לה בנדה ולא בזיבה לפי שאומר כוב זכר אל בני ישראל בני ישראל מטמאין בזיבה ואין הגוים מטמאין בזיבה אבל גזרו עליהם שיהיו בוקין לכל דבריהם ואם זבין מדרבנן כ"ש מטהרים אם הנדיות על עקר דין תורה ונותנין הצורה דרבנן ברוקה ומימי רגליה שהוא מצוי תמיד שיהא כרוק הזב ומימי רגליו וכוה ידוע שהוא מדרבנן בהמות דמה טהור לפי שאלו היתה וכה מן התורה הכל היה טמא והיה דמה כדם וכה וכ"ש תומרים וה שהשוו דמה עם רוקה ומימי רגליה ואם כן הכל בטומאת לחת תורה שהוא מדרבנן וענין ברוקה וכמימי רגליה שהוא טמא לח ולא יגמא יבש וחין כך דם הנדה לחתית שהוא מן התורה לפי שהוא מטמא לח ויבש כמו שנתבאר בפרק שניעי מנדה ודם טהרה של מצורעת הוא דהם שתראה המצורעת לחר שבעה לזכר ולחרבע עשר של נקבה ועוד יבא פירוש זה בפ' שמיני מנדה פירוש בטוב בטובתיו כאלו עשה לו נרכו לו עשה לו עשו לו עשו חבר ומנים חוץ לחכול מפירות חרבו כמו שנתבאר בפרק רביעי משביעי וחמת כלי מעור שמין בו מיחין הילכי דרכים ותומרים בית שמאי שזה החמת שנקב נדרו נדר שיקטט העור ויתקשה על המקום הנדור כמו שמנכב כשיעמוד זמן ממושך שיאמרו לו והו אמרו נדור נזור מן הנזירים ויהיה הקשר הוה כל כך שיחוק זה החמת הדבר שמזיחין בו ותעמוד בו ובכן תהיה החמת הקבלת טומאה כמו שהיתה מתחלה וכ"ה תומרים כיון שקשר מקום הקשירה טומאה ומע"פ שאינה נדורה ולא נקטט העור ולא כתקשה מקום הקשירה:

כ כשר

ב: רבי יוסי אומר ששה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל העוף עולה עם הגבינה על השלחן ואינו נאכל כדברי ב"ש ובית הלל אומרים אינו עולה ואינו נאכל תורמין זיתים על שמן ועבים על יין כדברי בית שמאי ובית הלל אומרים אין תורמין הזורע ארבע אמות שבכרם בית שמאי אומרי קידש שורה אחת ובית הלל אומרים קידש שתי שורות המעיסה ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין מטבילין בחרדלית כדברי בית שמאי ובית הלל אומרים אין מטבילין גר שנתגייר ערבי פסחים ב"ש אומרים טובל ואוכל את פסחו לערב וב"ה אומרים הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר: ג: רבי ישמעאל אומר שלשה דברים

ב: בפר פוק בחלב אינו מן התורה ואע"פ כן לומדים ד"ה אינו עולה מפני הרגל עבירה ולמדו סומא לבי יתרוס זיתים על השמן ועבים על היין תלמוד לומר כדגן מן הגורן וכתלקח מן היקב מן הגורן מן הגמור וכבר קדמה זו ההלכה בפרק רחטין מתרומות ובפרק חמש טבלים

תמות מן הכרם ואין זורע פרק ואין עבודת כוכבים וחם לא הרחיק וזרע כלאים בגר הכרם לחוד רחמנא פן תקדש התלמוד תורע כ"ם אומרים מתרומה עולה לחת נקבי כרם אומר מתרומה עורה לחת לחתם הזורעים כשרעים וכ"ה אומרים אינו נקבי כרם עתות רחוי לפי דעתם טיפה תבואת עתי עורות והוא שנפל עליהם קם תבואת הכרם וכבר בחרנו זה בפרק ר' אלעזר ומעיסה הוא עורת הזרעים בקדירה על פיהן רותחין בתכלית הרתיחה ויטיל בהם הקמח ויגענם על פי תעבה ויתבשל וזה הוא מיני בחלה בבית שמאי וכבר בחרנו זה בפרק חלה בתחלת הוא בחלוף ה"פ בקו"ת ועקרו הרדלית ר"ל כר חלם ושעורין מיני הדגנים פיורדין ממקום גידה כגון הב קטן הוא גבעה כשעורי ממנו נהר קטן לומרים בית שמאי הרי הן כולהלין ומע"פ שמין להם עקר ומטבלין הם בהם את הכלים וכית הלל חוסרין ושוב יתבאר בפרק

תנים ממקומות וכבר פירשנו בשמיני מפסחים שמחלקתם בגר בלבד בבית שמאי אומרים שמת בשנת הבלתי יהיה עיסה מת ויאמר כמו שטהרתי בשנה שעברה ואכלתי פסח בערב כמו כן עתה תטבול ותאכל בערב ובכל ערל ישראל אין כן מחלוקת שהוא טובל ואוכל פסחו לערב: ג: וכבר ידעת שכתבי הקדש הן מטמאין את הידים ומחלקו בקהלת לפי הוא מכתבי הקדש לענין זה או לא ועוד יתבאר בכלים מן ידים ועוד יתבאר בסוף פרק שני מי מקוות כשם זו על הטמא וטהרו אותו ואחר כך נזלו מגופו על הקרקע או על הכנדים כי הניגע בהם אחר כן חיין מטמאין אותו לפי שכבר נעשה עליו מבוען יקנת הוא הנקרא בערבי סונין בית שמאי אומרים שאין מוציאים אותן מן האוכלים ולפיכך הוא חי ב' במעשה מחותו טעם לפי שהוא אוכל והוא לדעת בית הלל אוכל ויתחייב בחיובי האוכל מן הטומאה ומן המעשרות ועוד יתבאר בו בסוף עוקצים:

ז: ק"ס

מתני' ב: עיקרה במסכת חולין פרק כל הבשר: תורמין וזיתים על השמן ועבים על היין דברי בית שמאי וב"ה אומרים אין תורמין עיקרי במסכת תרומה פר"ד אחסון ומסייעים שם הכי ומודים שאם תרם שלא מן הגרוס שניה: גרסה דהא מודים מכאן הלל קטן: מיהו מע"ג דמדרך לתרום שניה תרומה הראשונה תרום ומדמעת כדאמר בעלמא ויחזור ויתרום ומפרש כגמ' דכאי מערבא כתרומה פרק רחטין אחר רבי מנחם לית כאן וזיתים על שמן אלא שמן על וזיתים וכן הוא שנויה בתוספתא דתרומות אבל זיתים על שמן ועבים על היין כין לבית שמאי אין לבית הלל ואפילו לרבי מאיר דאמר מדרבי יוסי לכל אלה אין תרומה ולרבי יוסי אליבא דבית הלל אם תרם אין תרומתו תרומה: והכי גרסינן במסכת תרומות פרק רחטין: ומפרש טעמא כגמרא רבי אלעזר בשם רבי יוחנן מפני גזל הכתוב כלומר כי אלעזר בית הוית פסולת הרבה יותר מהם והוא תורם מדת זיתים כמדת שמן ואפילו ירבה במדת הזיתים שמן יטעה ולא יוסיף כמדת השמן ובי חנינא מפני הטורח ומוקים לה כרבי יוסי דהוא מחמיר בגזל הכתוב לכל לרבי מאיר אפילו זיתים על שמן לכתחילה אין תורמין מכל מקום תרם תרומתו תרומה ואין נותנין לכהן אלא כדי שיאכל כזית בבת אחת ואם תרם יתר על כן אין נותנין לו אלא כדי שיאכל כזית בבת אחת: עיקרה בכלאים פרק רביעי הנוטע כרם בתוך של חמש שנים בית שמאי אומרים כרם וכית הלל אומרים לא כרם עד שיהו שתי שורות לפיכך שורע ל' אמות בכרם בית שמאי אומרים לא תזרע כרמך כלאים שם תקדש המלאה ותבואת הכרם: וכיון דכרי בית שמאי כרם נעשית שעומדות בשורה אחת הם כרם אף על פי שאין בתים כנגד בתים ואחת יבלה וגם הילך לא תקדש אלא שורה אחת כיון שיש כרם ואין כל שורה כרם בפני עצמה וכרם אחת אמר תורם מתוך של חבירו וכית הלל סברי כל שתי שורות הוו כרם אבל שורה אחת לא הילך תקדש שתי שורות: המעיסה בית שמאי פוטרין פירוש מן החלה: וכית הלל מחייבין: עיקרה במסכת חלה פרק רחטין ומפרש שם החליטה בית שמאי אחי כין וכית הלל פוטרין: ומפרש בגמרא דבני מערבא קיימא המעיסה הנותן ממין לתוך קמח החליטה קמח לתוך חמין מיתת נמי לחלטה כל נרכה בית שמאי מחייבין לא נחלטה כל נרכה כית שמאי פוטרין: רבי יוסי בשם רבי חוקים בני תלמידים שנו אותה נרשם מן הענין הזה כי הוא שם והחל שם תחילתן ושופן נלמדה בפנים ומשום הכי מתמה על דבריו בית שמאי דקתני שנר שתחלה נבר הילכך החליטה שהיה קמח לתוך חמין נחלטה כל נרכה ברוחתין ואפילו חוזר וזופה אותה בתנור קרי לחם והמעיסה שהיה חמין לתוך קמח שלא נחלטה כל נרכה כי הדר חפי לה כתנור פטרי בית שמאי: ומתרץ שני תלמידים שנו אותה כלומר תברא מי שסנה זו לא שנה זו ואיתיה להה מילתא פרק כל שעה שלא הזוה מפרש בגמרא דילן המע' שם והחליטה בהפך ומקום החליטה נאמרה לע"ה והזכירו כאן מגלוסין במקום חמין ויש שנוי בין מגלוסין ומדלי על שם שמקריחין ומסירין את השער מן הרחם כשמרתיחין אותו כשם על כן נקראו המים שהם חמים מגלוסין והוא מפרש נשנה שמתרגמינן אותו גלוס הוא לפי שהוא קרוי מלפניו: וכן שגלסו מהר גלעד שנקראו: מטבילין כהר דלית דברי בית שמאי וכית הלל אומרים אין מטבילין עיקרה של זו במקוואות פרק חמישי בית שמאי אומרים שאין מטבילין כהר דלית וכית הלל אומרים אין מטבילין מטבילין אותו בכלים ואינו חוזר ומטבילו: ואינו בית וספתא מקוואות חיוקו דלית מי גשמים מקובלת מרבן רואין אותם מי מתחלתן ועד סופן כרוף כדרעים שהם ג' מטבילין דכר בית שמאי וכית הלל אומרים אין מטבילין כהם ערב"ה לפניו ענול מרבעים: פירוש הר דלית כגון הר היושב על הנקעה ומי גשמים יורדין מן ההר אל הנקעה ושם הם מתקבצים כמו במקוה בית שמאי סבורי אלו מי הנקעה שנרגלין ואף על פי שאין בתחתית ההר מקוה הרואי לטבילה מפני שהמים היורדים מתפשטים לכאן ולכאן ואין נכנסין מ' סאה ואפילו הכי מטבילין בהם מפני שהם כמו בל שנתלם כאחד מן הים וכו' מרבעים שהה ונפל על השלם שהוא טהור אף על פי שנבפילתן עדיין לא נחי המים וכ"ה סברי לה דמו לגל שנתלם כי הגל שנתלם מסוך במקוה לחוזרין ונלחים ממקוה טהרה הם פו נופל במקוה חסרון הגבל זה סופו למקוה חסרון ורבנן מן הדר שהוא פך למי רגלים ומקוה הכי בעינן שהים כרגל פוחלים התם ע"ג מרבעים שהה שהוא מקוה הרחוי לו והוא שיהם בחותו ורואין את העליונים כאילו הם למטה ואחיזת כמאן דלמר גוד אפיק במסכת חגיגה: ומודים שהוא גודר כלומר עושה גדר על כלים נפני המ' סאה שיורדים בין כלי לכלי אין נוקף כלום שהרי מקוה הנקוה במקומות הרבה שם נמצאו מרבעים שהה מקוה מטבילין בו: מכל מקוה כלים שנדר בהם לא היטהרו מפני שנדר החינוק שלמן לא טבל במקוה

תחסון: גר שנתגייר ערב פסח וכו': שיקרה בפסחים פרק התערב:

מתני' ג:

פירוש מפני שהיה קבוע על שלמה: מי חטאת שעשו מפותן בית שמאי מטהרין וכו': פירוש שכבר הזה על האדם ואותה הזאה עמה נעשה נאדם

חולין פ"ק דף כ"ב ע"ב

חלה פ"ק דף ג' ב' פסחים פ"ב דף ל"ג ב' פסחי' פ"ח דף פ"ד

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0024
DFG

דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה קהלת אינו
ממם את הידים כדברי בית שמאי וב"ה אומרי'
פשטא את הידים מי חמאת שעשו מצותן ב"ש
מטהרין ובית הלל מטמאין הקצוה בית שמאי
מטהרין ובית הלל מטמאין וכן למעשרות:

ד: רבי אליעזר אומר שני דברים מקולי
בית שמאי ומחומרי בית הילל °דם יולדת שלא
שבלה בית שמאי אומרים כרוקדת וכמימי
הגליה ובית הלל אוס מטמאין לחויבש ומודי
ביולדת בזוב שהוא כמטמא לחויבש:

ה: °ארבעה אחים שנים נשואין שתי
אחיות מתו הנשואים לאחיות הרי אלו חולצות
ולא מתייבמות ואם קדמו וכנסו יוציאו רבי
אליעזר אומר משום בית שמאי קיימו ובית הלל
אומרים יוציאו:

ו: עקביא בן מהללאל העיד ארבעה
דברים אמרו לו עקביא חזור בך בארבעה דברי'
שהיית אומר ונעשך אב ב"ד לישראל אמר להן
מוטב לי להקרא שוטה כל ימי ולא לעשות שעה
אחת רשע לפני המקום שלא יהיו אומרי' בשביל
שרה חזר בו הוא הדין משמא שער הפקודה
ודם °היוק וחכמים בטהרין והוא היה מחזיר
שער °בכור בעל מום שנשר והניחו בזלזון ואחר
כך שוחטו וחכמים אוסרין °הוא היה אומר אין
משקין לא את הגיור ולא את שפחה המשוחרר
וחכמי' אומרים משקין אם לו מיעשה בכרכמית
שפחה משוחררת שהיתה בירושלים והשקוה
שמעיה ואבטליון אמר להם דונבא השקוד
ונירודו ופת בנידוי וסקלו ב"ד את ארונו א"ר
°יהודה חס ושלום שעקביא נתנדה שאין העזרה
נבעלת בפני כל אדם מישרא בחכמה וביראת
חטא בעקביא בן מהללאל ואת מינידו אליעזר
בן חנוך שפקפק בטהרת ידים וכשמת שלחו
בירת דין והניחו אבן על ארונו °למד שכל
המתנדה ומת בנדויו סוקלין את ארונו:

ז: בשעה

דברים אלו שהיה עקביא בן מהללאל אומר
פרה לתקון שמת תמות מאליו ולא תעלה מחלקין היו לפניו חולין של כהנים
כהנים ולא כמנחין מפני מי חטאת מנחתן מיקר מטמאין: פירוש
חולין של כהנים מקום שמזין שם על כל הטמאים: הקנה בית שמאי מטהרין
ובית הלל מטמאין וכן למעשרות: כך
היא שנויה במסכת עוקצין: קנה
פרק ט"ו דף פרשם בערוך כ"ף בלשון ואין דעתי
קנ"ב מ"ג לב מיושבת עליו לפי שלא ראיתי מימי לדם
פ"ק דף ו' ב סורגה בכוונה וכתיב והפיק קנה וכמין
מרוק: ואני שמעתי כי הוא מלקדוני"ה
והוא שבמין שם מסכמין מרוק מתגי מעט:
והיינו דכתיב והפיק קנה וכמין יזדוק:
וכתיב כי לא כחרון יזדם קנה וגו': כי
כחטא יזדמו קנה וכמין כשבט ופליני נמי
כית שמאי ובית הלל מי הוי מוכלתו לה כי
הדית שלו קשה כדתני בברכו פ"ב דף היכן
למזרח גרגו דמו כי לאבו: ואפילתו קשה
כדתניא בריש' דבריית' קנה אחד משמש
מס זני המות אלא שבטעם יפה לגג:
דאמר רבי חנינא הרגל נקנה מיכו נמי
יבמות פ"ד לקולי הלב: ומוקמינן לה סתם בטעמת
דף כו כלתו: בית שמאי סברי כיון דהוה ג' ופיה
לאנר לכילה הוא מיכו יכול ואינו מטמא
טומאת ג' חולין ואינו מי ב במעשרות:
ובית הלל סברי כן שהטעם שלו יפה לגג
הוי מוכל לטומאה ולמעשרות:

מתני' ד: פרות שכלה כין ימי
טומאה ליומי טהרה ואיתמ במסכת נדה
פרק בנות כותים: מתני' ה:
עיקרה בירושלמי פרק מרבעה מחים:

מתני' ו: כרקה מוכל ופסרם:
הוא היה מטמא שער הפקודה: ע קרה
כמסכת נגעים פ"ק מחמשי מיזדו שער
פקודה מי שהיתה בו בהרת וכו שער לבן
והלכה הבהרת והניחה שער לבן במקומו
וחזרה עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים
יט מטהרין: עקיבא סבר כיון שמתקלח
פ"י דף מז ב הבהרת לאותו שער לבן ונעשה
כגון פ"ב דף כאר סימן טומאה הרי הוא סימן טומאה
כו ברכות לעולם: ואפילו היא בהרת קדמה שהבהרת
סג דף יט הוו לה הבהרת מכל מקום הרי הוא טמא
מוכלט באותו שער לבן שנשתנה בה מן
הבהרת הראשונה דהא קרינן בה והיא
הפכה שער לבן והבהרת והבן
סברי בעינן שתהפכנו לאותו הבהרת שהיתה
עמה ממש: לי כמי דקא סבר עקביא כיון
שם שמתי שער לבן במקומו עדיין לא נתפשט
פ"ה דף יז ב מנגע מעיקר וכמי שלא הלכה הבהרת כמי
ומן סתולי הראשון הוא שהרי רגלים לדבר
הוא עיקר: דם היוק אינה במסכת נדה
פרק כל היד: הוא היה אומר שאר נכור
נעלם מום שנכר וניתנו בחלון וזחר כך שחטו וחכמים אוסרין:
עיקרה בתוספתות פרק הלקח בהמה מן הגוים והתם מפרש בכור התידו
מומחה וחזר כך הלכה מי כן שער או שאר לבן סברי לקמן על פי שהכל
מיחר סברי הוא מותר לשוחטו ולהיכנות מעורו ואכירו לפולו הכי גרסינן
דילמא אתי לסהויי לההוא בכור לגזוזי גזותיו ומחייש ולמי לסור לגזוז אותו
ולעבוד בו לי נמי שהתורה האמינה לפני ה' תאכלנו שנה שנעשו
בשלי לסהייתו יותר מבשנה בין תם בין בעל מום וכבי אינה בכורות בהמ
שמ יגזוז אותו לגדל בשרו לעורך גזוזיו ועקביא סבר לא גזרינן כילמך
הכל מותר לאכל הכא למת דברי הכל לסור דבשחטו הוא דגזרי עקביא
דקסבר מוגו דלסהני התם תכם לעזרו ונמרו ולחר שחיטה סהני נמי
לגמרו ואע"פ שנתלם שנו מתניתין נמי לא סהני ושתמא כרבי יהודה ור' יוסי
פלוגתא

ד: שיולדת שלא שבלה דמה אסור רחוק מלהתקדש לזכר ולרבעה
עשר לנקבה כשלא שבלה ליל יום שמיני או ליל חמשה עשר לעני שהם שבלה
הוא דם שוהר שלי ספק ביום הילל מומרים כיון שלא שבלה לא נתפרסם מקח
הגדות ולשון אחר מטמא לקרובים כדם נגלה ונית שמלי מומרים לחמם תועלת
שבלה שהם מותרת לבעלה חנם
שיהא דם טוהר טמא מפני שלא שבלה
לו ודע כשלידה כזוב ומלוי לשפכב לזכר
ול' לנקבה שפרה עם זה לשלום שבעה
ימים נקיי כדין כלידה ולא שבלה ורחמה
דם לחר כן בית שמלי מטהרין ובית הלל
מטמלין וזה עיקר מחלקתם וחכמים
הסכימו על יולדת כזוב שלא שפרה שבעה
ימי נקיים ולא שבלה שלא כגלה מן
הדינין כלה שפקו:

ה: מפני שכל לחרמן הסני לחים
כפלה וקשו על שניהם וכלה שניהן נעשו
נדות זו לזו ולפוכך לא יקחו לחד מהם
ופסק הפלכה כי לם קדמו וכנסיקן ימות
כמו שניהדגו כפי קדלשי מיכמות:

ו: עודדו"ס לשון מלמדו בתמיהי
מכנעים לחיובו שער הפקודה מי שהיתה
בו בהרת וכו שער לבן והפכה הבהרת
והניחה שער לבן במקומו וחזרה וזה כי מן
העקרים הוא שהרי לשם שנתי ביחיד
שם סימן טומאה שער לבן וחזרי הבהרת
קודמת לשער הלבן כמו שנתלם היה הפכה
שער לבן שהפכה הבהרת ל מדר' עקיבא
בן מהללאל הכחוב שיעשה את השער
עגם מהבהרת וזה השער הבהרת בעצמו
היה שנתה אותו וחכמים אומרים הכחוב
שיעשה את זה השער לאות הבהרת ועד
שתהי' ואת הבהרת בעצמו היה שנתה אותו
והוא שיעיין מהמדם והיה הפכה לו
שהפכתו תביאתה ונקרא זה שער ועוד
פקוד על דרך משל כלומר הבהרת הפקידה
אותו במקום עד שיחזור אל ועוד יתבאר
בפרק שני מנדה שמדלות שדם שמחמת
תשמ"ה הוא מרובע ומכלל מצות הכהנים
ועקביא בן מהלל"ל ויותר שהיתה בירושלם דומה
נוף המראה כלומר כמשמע הכתוב
ונזיות הכתוב לסור למרה תורה לא תגזו
בכור נתוך ורחוי לאכול הבכיר כשהוא לא
יחבר אותו עם הוא תמים קדש ויאכלוהו
הכהנים וס הוא בעל מום יאכל בכל
מקום והאכילה שנה כלומר בשנתו לפיכך
לסור נדרך גזוזה שיגזז בכור בעל מום
כדי שלא יעבדהו הכהן ולא ישחטנו
בשנתו ולפיכ לסור לו שיכול נגמר שעליו
עד שישחטנו ושם בפל היתה דבר קודם
שחיטה רבי עקביא מתיר ליהנות בו אחר
השחיטה לפי שבין שנשחט נסתלק משלין
הגיסור וחכמים אוסרין אותו מפני הגזה שמא ישהה ועוד יתבאר זה בפרק
ג' מבכורות ואומר שניות משוחרר אין מסקין אותה מי סוטה וכשהניקה
רחיה ממה שעשו שמעיה ואבטליון אחר שכשם לא הסקוה מי סוטה על
אחת מה לכל עשות אחרונה שהנה אין מי סוטה וכשם כדמות תי
סוטה ודומה הוא הדמיון זה לפי שהיתה גיורת והם גרים וכחילו
הם לא שכרו להדיוקה להסתפחה בנות ישראל וקשה זה הדבר על
החכמים על שלעגו עליהם ונקוהו ופירוש מלת פקפוק על כוריו הוא הדבר
שאין לו קיום והוא רופף וכביכול אותו נכין על דרך הדמיון בחותו שהקל
בטהרת הידים שהיא מדרבנן ונתקיימה בישראל ונתחזקה רבותו לומר
שהידים מתטמאות מכלי שחר הגוף כדבר פלוני וכדבר פלוני כמו שזכרנו
בזו המסכתא וכמו שהתנאר בידים והבית זה בלוחך

ג : אמר לו מוטב להניח דברי היחיד ולא אמר לו שמא שרבו לו ואתה יודע עקר התורה אחרי רבים להטות ואמנם אמר זה שהוא ג"כ קבל מרבים במו שזכר ואין אתנאי המקבל שיהיו דבריו מרבים אבל כשהוא המקבלים רבים מרבים וקבל יחיד מרבים לעשות כדברי רבים שקבלו מרבים יותר רצוי כמו שנאמר לו ומבואר הוא שאין הלכה כרבי עקביה בן מהללאל בכל:

אלו העדיות כולם מבוארים ועושים כולם ואמרו בירושלמי בימי מלכות יון היו מטמאים להם שתי קופות של זהב והעלו להם שני כהנים פעם אחת שלשלו להם שתי קופות של זהב והעלו להם שני נדמים בשעה אחת אחיר להם הקב"ה עיניהם ומצאו שני טלאים מבוקרי בליטבת העלאים ועל אותה העידו רבי יהודה בן בבא: ד : כבר ידעת שהמקוואות הכתובים בתורה בזב שהוא מטמא מושב ושוכב וזמשכב הזב ומוצאו יטמא מדם ויטמא בגדים וה"ת שנאמר והאיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו וגו' ממנו כל מה שיהיה על הזב מן הבגדים וכלים היו בימי וביניהם מ"ל תוצאין לותן המאכלים והמשקים וטמאים טומאה קלה והוא שהקרית טומאה מדף לפי שהן מעלין מן העלה נדף לותן בגדים ואוכל שהן מטמאין לא מדם ולא בגדים אחר אלא מטמאין לוכלין ומשקין בלבד והכי הוי ליה על טומאה מדף מפני שנאמר בזב ובל כלי עץ יושטף במים ומפני שהוא בא מן הזב להודענו שאם יושטף כלי עץ במים ולא יטמא אלא מדף ולא בגדים אחר אלא מפני שנאמר בזב ובל כלי עץ יושטף במים מלמד שהוא עושה על גביו מדף כל זה המייחד בזב מלותן מרישיהם ולינו מחד דגונו לומר זבה ויולדה ונדה ומפני שנאמר כל המשכב אשר ישכב עליו הוא לא המת לפי שלא היה צריך להחזיר לו זכרון זב לפי שמת לא יטמא משכב בגון הזב והם הנשאו על דרך משל מה בגדים זה למעלה מזה מקבילו ושכב זב על שנגד העליון כל המלה בגדים שעלים משכב ואין הפרש בין הבגד שהוא דבוק בגופו בשיושב עליו לבן הבגד שמניח לארץ וזה ענין טומאת משכב לכל מה שמו המת למעלה מטמא בגדים הסלקה בגד ס משם בלבד טמאים והם אותו שנגע בזב מת לפי שנגע הפני כרחון והסלים לפי שנגע בזב וכל מה שאתר הסלים טהור כמו שאתר בזרק להלות ואין מטמאת לותן מדרך משכב אלא בדרך נגיעה בלבד וכן אלו הסלכנו על הזב מלה כסוי זה על הבשרי העליון טמא מדף ומטמא הלוכלין ומשקין וכן כל מה שלמעל מן הבגד הדביק בגופו הוא מטמא לוכלין ומשקין והוא טמא מדף לכל לם הסלכנו על המת אין מטמא מהם אלא הסלים הסמוכין בלבד כמו שזכרנו ועוד תרי"ה הענין בסדר שהרי בקוזעקרו בדכיעי מוכי והכי רחיה ר"שיעור בזה העקר ומתר שנתרו שאמר מכר מן המת טמא לפי שטומאת החיים גדולה מטומאת המתי וממה שלא משכב שמלוקתם הינו בחבר מן המת שים בו כזית לפי שכזית מן המת אין הפרש בינו ובין המת כלו והכל מודים בזה ואין חולק מכל מתלוקתם נהגר קטן לפי שהעקר מלנו מיברים אין להם שיעור ואין הלבה כרבי שלשור :

ד : זה

פלוגתא עלה דאמר דאפילו במת גמי שרי עקביא דכיון דהתירו מומחה הכל מותר מכל מקום הוא היה אומר אין משקין את הגיורת ואת המשוחררת וכו' : מפיק מהכי מבי תשטה אשתו ושתה דומה שכך הוא דורש עכשיו שהוא שוטה תחתיו ולא שכבר שטתה כל ימיה כלומר מאחר שהוא יודע בה שהיא לסודה לאות בכך נכנס בה על דעת כן ואין רצוי לומר בו ועבר עליו רוח קנאה : ורבנן סברי לעולם תשטה מכל מקום : ובפוסקי ירושלמי תמן תנינן הוא היה אומר אין משקין לא את הגיורת וכו' : כמה לכן קיימין לם כבר שנשא בת ישראל בבר כתיב בני ישראל ולא גרים לם בישראל שנשא גיורת בבר כתיב והבית היתים את אשתו אלא לכן קיימין בגר שנשא גיורת מה טעמא דעקביא בני ישראל לא גרים מה טעמייהו דרבנן והמרת אליהם לרבות כל האומר בפרשה ומה לאמר בפרשה ושכב איש אותה איש שכיבתה אוסרתה בעלה מקנא לה ומשקה : ותמיהא לי טובא לרבנן מאי שנא מבבי שנשא בת ישראל : ואיבא למימר משום דרבויי נופיה משמע שיהו שניהם שוים דכתיב אליהם : מיהו גר בת ישראל ממעטינן ליה מבני ישראל : דומיא דהקוה כלומר דומיא דידהו מפני שהם היו גרים רבי להחזיק את הגיורת בכל דיני ישראל : ויש מפרשים אלא כתבו לה אלא ס"ט ומחקו לה אלא בעלמא כתבו לה ומחקו והשקוה כדי להקניאה שתודה ויבדוה : כי חשד אותם לעשות שלא כדין לפי שאין עושין כן שמא יניחו לעז על מי המרים לומר שהיכם נודקים : מתני' ז : הני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים נראה כי הרשתם על אלו ג' דברים והיו מחנה למחנה הוא שמעו מן המחנה האחר והם שמעו מן המחנה האחר והוא עומד בשמועתו והם עמדו בשמועתן : אי נמי עקביא היה אומר כי אותן ששמעו מפיהם היה הדוב וחבריו אמרו כי האחרים שבבבלם הם הדוב :

עיקרן בכמות הרשתם פרק בית שמאי : וסדניה פרק האחרון:

ז : בשעת מיתתו אמר לבנו בני חזור בך בד' דברים שהיית אומר א"ל ולמה לא חזרת בך אמר לו אני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים אני עמדתי בשמועתי והם עמדו בשמועתן אבל אתה שמעת מפי היחיד ומפי המרובין מוטב להניח דברי היחיד ולא אחוז בדברי המרובין אמר לו אבא פקוד עלי חבירך אמר לו איני מפקיד אמר לו שמא עילה מצאת בי אמר לו ולאו מעשיך יקרבוך ומעשי ירחקוך:

פרק ששי

רבי יהודה בן בבא העיד חמשה דברים שמתאנים את הקטנות ושמשיאין את האשה על פי עד אחד ושנשקל תרנגול בירושלם על שהרג את הנפש ועל היין בן ארבעים יום שנתנסך על גבי המזבח ועל תמיד של שחר שקרב בארבע שעות:

ב : העיד רבי יהושע ורבי נחוניא בן אלינתן איש כפר הבבלי על אבר מן המת שהוא טמא שרבי אליעזר אומר לא אמרו אלא על אבר מן החי אמרו לו והלא קל וחומר ומה מן החי שהוא טהור אבר הפורש טמא המת שהוא טמא אינו דין שיהיה אבר הפורש ממנו טמא אמר להם לא אמרו אלא על אבר מן החי דבר אחר מרובה טומאת החיים מטומאת המתים שהחי עושה משכב ומושב מתחתיו לטמא אדם ולטמא בגדים ועל גביו מדף ולטמא אוכלין ומשקין מה שאין המת מטמא:

ג :

נדה פק דקת כריתות פל דף כו

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0026
DFG

מתני' רבי אליעזר מטמא בהל: עירוב מטמא בהל: ורבי נחוניא מטהר מלטמא בהל: עצם כשעורה הפורש מאבר מן החי רבי נחוניא מטמא: עירוב במגע ומשא: ורבי אליעזר ורבי יהושע מטהרין לגמרי: אמרו לו לרבי אליעזר מה ראית לטמא כזית בשר הפורש מאבר מן החי וכו': אמרו לו מה ראית לטמא כזית בשר הפורש מן המת שכן טמא עצם כשעורה הפורש מאבר מן החי טמא כזית בשר הפורש מאבר מן המת אמר להם אני מקיש עצם כשעורה מחבו: עירוב מבשל קל מקשה ליה כלומר הרי לנבי עצם כשעורה מן המת עושה אבר מן החי כמת שלם: ולגבי כזית בשר הפורש ממנו אתה עושה אותו כמת שלם: אמרו לרבי נחמיה מה ראית לטמא עצם כשעורה הפורש מאבר מן החי וכו': דכתיב פשוטיס סס: אמרו לרבי אליעזר מה ראית לחלק מדותיך וכו': פשוטיס סס: ואבר הפורש ממנו והוא בכרייתו טמא ע"ט בכרייתו שים עליו בשר כרתו לו: רוב בניינו ורוב מניינו של מת חף על פי שאין בהם רוב בניינו ורוב מניינו של מת אעפ"י שאין בהם רוב טמאים אמרו לו לרבי יהושע מה ראית לטהר בשניה אמר להם° לא אם אמרתם במת שיש בו רוב ורובע ורקב תאמרו בחי שאין בו רוב ורובע ורקב:

פרק שביעי

°רעיר רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שטח שאין בו לכהן כלום ש"א אומר חייבין באחריותן כחמש

ג: °כזית בשר הפורש מאבר מן החי רבי אליעזר מטמא ורבי יהושע ורבי נחוניא מטהרי עצם כשעורה הפורש מאבר מן החי רבי נחוניא מטמא ורבי אליעזר יהושע מטהרין אמרו לו לרבי אליעזר מה ראית לטמא כזית בשר הפורש מאבר מן החי אמר להם מצינו אבר מן החי בכמת שלם שהטמת כזית בשר הפורש ממנו טמא אף אבר מן החי כזית בשר הפורש ממנו יהיה טמא אמרו לו לא טבאת כזית בשר הפורש מזהמת שכן טבאת עצם כשעורה הפורש ממנו טמא כזית בשר הפורש מאבר מן החי עצם כשעורה מאבר מן החי אמר להם כזית אבר מן החי כמת שלם מה הטמת עצם הפורש ממנו טמא אף אבר מן החי עצם כשעורה הפורש ממנו יהיה טמא אמרו לו לא טמאת עצם כשעורה הפורש מן החי שכן טמאת כזית בשר הפורש ממנו תטמא עצם כשעורה הפורש מאבר מן החי שכן טהרת כזית בשר הפורש ממנו אמרו לו לרבי אליעזר מה ראית לחלוק מדותיך או טמא בשניהם או טהור בשניהם אמר להם מרובה טומאת הבשר כטומאת העצמות שהבשר נוהג בנבילות ובשרצים מה שאין כן בעצמות דבר אחר אבר שיש עליו בשר מראי מטמא בפגע ובמשא ובאהל חסר הבשר טמא חסר העצם טהור אמרו לו לרבי נחוניא מה ראית לחלוק מדותיך או טמא בשניה או טהור בשניה אמר להם מרובה טומאת העצמות מטומאת הבשר שהבשר הפורש מן החי טהור ואבר הפורש ממנו והוא בכרייתו טמא דבר אחר כזית בשר מטמא במגע ובמשא ובאהל ורוב עצמות מטמאין במגע ובמשא ובאהל חסר הבשר טהור חסר רוב עצמות אעפ"י שטהור מלטמא באהל מטמא במגע ובמשא דא"כ כל בשר המת שהוא פחות מכזית טהור רוב בניינו ורוב מניינו של מת אעפ"י שאין בהם רוב טמאים אמרו לו לרבי יהושע מה ראית לטהר בשניה אמר להם° לא אם אמרתם במת שיש בו רוב ורובע ורקב תאמרו בחי שאין בו רוב ורובע ורקב:

ד: זה הדבר כלו מבואר אצל נזיר לידע העקרים ממקומן אשר כפי אותם העקרים היה משה ואתן זה והראיה וזה כי העקרי שהכל מודים בהם אחר מן המת דינו כטומאה כדין מת כמו שנאמר וכהלל תדבר ונמת ולמדנו מפי הקבלה שהפונה בכלן במרו הלל תדב שהמקום שהפריש החדב מן המיבני כמו המת שנמו לפי שאין הפרש כין חלל תדבות החכוקלו הכסקל וחלל מת נקראים הכל: ועקר שני שנעשה כטעורה מן המת מטמא כמגע וכמשא וכמשא וכן מטמא כהלל והוא מה שנאמר וכל הנוגע בעצם חלל וגו' שנעשה כטעורה:

והעקר השלישי שנעשות הנפילה והשרץ הינה מפשטין אצל מטמאין בפרש שנאמר והכונע בנבלתם ולמדנו מפי הקבלה בנבלת אדם ולא בעצמות ולא בקברים ולא בטלפי' ולזה רמז בן בלן בהמרו שהבשר נוהג בנפילות ובשרצים מה שאין כן בעצמות והעקר הרביעי שאבר מן החי לא מן המת כשפר ממנו העצם הוא מטמא מגוע ומשא כמו שנאמר וזה כי כל עצם כשעורה ומעלה מטמא במגע ומשא ומה שפחות מכזית אינו מטמא אלא כאהל ולא במגע ומשא ולזה אמר הכתוב בעצם אדם ולא בעצם בהמה וחיה ועופות ולא בעצם כל שאר הטמאים ולא בעצם כל הטהורים ולא בעצם אדם קטן ולא בעצם אשה ולא בעצם עבד ולא בעצם אדם גדול ולא בעצם אדם שלם אלא בעצם אדם בינוני שנאמר עצם אדם ולא עצם איש ולא עצם גבר ולא עצם זכר ולא עצם נקבה ולא עצם ערל ולא עצם מהול ולא עצם כהן ולא עצם לוי ולא עצם ישראל ולא עצם גר ולא עצם עבד משוחרר ולא עצם ממזר ולא עצם נתין ולא עצם חלל ולא עצם בן חלל ולא עצם בן גרושה ולא עצם בן חלוצה ולא עצם בן ממזר ולא עצם בן נתין ולא עצם בן חלל ולא עצם בן בן גרושה ולא עצם בן בן חלוצה ולא עצם בן בן ממזר ולא עצם בן בן נתין ולא עצם בן בן חלל ולא עצם בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן גרושה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלוצה ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן ממזר ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן נתין ולא עצם בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן בן חלל ולא עצם בן גרושה ולא עצם בן חלוצה ולא עצם בן ממזר ולא עצם בן נתין ולא עצם בן חלל ולא עצם בן גרושה ולא עצם בן חלוצה ולא עצם בן ממזר ולא עצם בן נתין ולא עצם בן חלל ולא עצם בן גרושה ולא עצם בן חלוצה ולא עצם בן ממזר ולא עצם בן נתין ולא עצם בן חלל ולא עצם בן גרושה ולא עצם בן חלוצה ולא עצם בן ממזר ולא עצם בן נתין ולא עצם בן חלל ולא עצם בן גרושה ולא עצם בן חלוצה ולא עצם בן ממזר ולא עצם בן נתין ולא עצם בן חלל ולא עצם בן גרושה ולא עצם בן חלוצה ולא עצם בן ממזר ולא עצם בן נתין ולא עצם בן חלל ולא עצם בן גרושה ולא עצם בן חלוצה ולא עצם בן ממזר ולא עצם בן נתין ולא עצם בן חלל ולא עצם בן גרושה ולא עצם בן חלוצה ולא עצם בן ממזר ולא עצם בן נתין ולא עצם בן חלל ולא עצם בן גרושה ולא עצם בן חלוצה ולא עצם בן ממזר ולא עצם בן נתין ולא עצם בן חלל ולא עצם בן גרושה ולא עצם בן חלוצה ולא עצם בן ממזר ולא עצם בן נתין ולא עצם בן חלל ולא עצם בן

נכור הלדס ואת נכור השמח הקבוה לזה: וכפדיון הבן נתיב פדם
מפדה תפילו כמה טפחים ורבנן מכרי לך חלק בלומר חלק נכור מדס
לנכור נהמה טפחה והא דקתני פדיון פטר חמור שמת דוק שמת ניתן ישראל
עד שלא מסרו ליד כהן אבל מסרו ליד כהן דברי הכל אין לכהן כלום:

מתני' ב: מעשה בתרומות בגמרא
דנני מערבא פרק אחד עשר מהו טהור
פיטור מלהכזר הא לטמא אף לו כל שהוא
טמא כרחה לי הא רחמר לטמא אפילו כל
שהוא טמא הכי קאמר הא לאסור אפילו
כל שהוא אסור ואוסר כעין שטמרו כרב
טמא שהניר אלו אוסר רבינית נפלחים
ומעשה הרחצונה היו אומרים אחין נירן
אסו כלל דויעה הוא ויעת חנבי לית נהו
מעשה ופרשה נעלמא הוא: וכא הוא
והניד אחין נוקולה אלא לענין הוכשרו
מעשה דלא חשיב אכל לאסורו אוסר נכל
שהוא אלא טהור ואותר: אכל לענין
פומאה הא קיימא לן נידי לאו נר קבולי
טומאה הוא נכבורות פרקינן: אמר ריש
לקיש יסורי יהודי נשיאה הלוקח נית מעם
החרן מסיקו נמים ושטוך מה נפשך אי
דוכתא אית ליה קא עניד ליה הסקתו דוכי
נית ניר לאו נר קבולי טומאה הוא אלא
דוכתא אית ליה הא קא עניד ליה הסקתו
עד שלא מסרו ליד כהן אבל מסרו ליד כהן דברי הכל אין לכהן כלום:

מתני' ג: עיקרה נתרומות נגמרא
דנני מערבא פרק אחד עשר מהו טהור
פיטור מלהכזר הא לטמא אף לו כל שהוא
טמא כרחה לי הא רחמר לטמא אפילו כל
שהוא טמא הכי קאמר הא לאסור אפילו
כל שהוא אסור ואוסר כעין שטמרו כרב
טמא שהניר אלו אוסר רבינית נפלחים
ומעשה הרחצונה היו אומרים אחין נירן
אסו כלל דויעה הוא ויעת חנבי לית נהו
מעשה ופרשה נעלמא הוא: וכא הוא
והניד אחין נוקולה אלא לענין הוכשרו
מעשה דלא חשיב אכל לאסורו אוסר נכל
שהוא אלא טהור ואותר: אכל לענין
פומאה הא קיימא לן נידי לאו נר קבולי
טומאה הוא נכבורות פרקינן: אמר ריש
לקיש יסורי יהודי נשיאה הלוקח נית מעם
החרן מסיקו נמים ושטוך מה נפשך אי
דוכתא אית ליה הא קא עניד ליה הסקתו דוכי
נית ניר לאו נר קבולי טומאה הוא אלא
דוכתא אית ליה הא קא עניד ליה הסקתו
עד שלא מסרו ליד כהן אבל מסרו ליד כהן דברי הכל אין לכהן כלום:

מתני' ד: עיקרה נמקוואות פרק ממיכי הוחלין נמעין והנוטפין
נמקוה: העיד רבי נדוק על הוחלין שרבו וכו': פירוש הוחלין נמעין
מותן המים הנאספים חון מן המעיין הרי הן כגופו של מעיין לכל דבר
ואפי' לקדש כהן מי חטאת והנוטפין דהיינו מי נפנים חף על פי שים סם
לגם וסם מוסכין והולכין הרי הן כמקוה ופוסלין למי חטאת וכן רבי נדוק
והעיד על חלין המעיין שרבו על הנוטפין שהם כשרים: פירוש ואפילו למי
חטאת שהם לא רבו הוחלין על הנוטפין כשרים הם לטהל נהם נכל
שהן לכך ומכורעים ולקדש אי אפשר מיקח פכולין עד שירבו הוחלין
על הנוטפין דתנן נמקוואות פרק קמא לתעלה מהם מעיין שתיתין מועלים
שרבו עליו מים שוה למקוה לטהר נאסנודן ולמעיין להטניל בו נכל שהוא
למעלה מהם מים מוכיח שהן מטהרין מוחלין למעלה מהם מים מים
שהם טבולה לזבי והזיה למנורעים חטאת פירוש מוכיח כדתנן נמסכת פרה פ"ק מים המוכיח והפוסרין ותנן נהרי פרקין מי קרמיון
ומי פיגה פסולין מפני שהם תערובת אלו הן תערובת לחד כשר ואחד פסול ואי אקשיה סתם כשרים ורבי יהודה פוסלם: שמעינן מהי מהכא למאי חטאת
כשמעינן רובא דכשרים והא דרבי נדוק נמי למי חטאת קאמר כדפרישית ומסוס הכי כעינן רובא דחלין: מתני' ה:

פירוש לעניין קדוש מי חטאת קאמר שהם מעניר לח הם מן המעיין לחבית על עלי קנים ועל עלי לנושים שהם כשרים כאילו הלכו על הקרקע: מה טעם
לפי שאין מוכל ניזין מקבלים טומאה אכל שהם מעניר על ירקות שהן מקבלות טומאה פסולים: לתנן נמסכת פרה פרק שני שתי ידיו מורגלו על הירקות
כדי שיעברו המים לחבית פסולים עלי קנים ועלי לנושים כשרים זה הכלל כל שהוא מקבל טומאה פסול ואין מקבל טומאה כשר: ונזכחים פרק שני
מי חטאת לחה מת ניתת ומפרש טעמא דכתיב לך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור הוא וכמו שאמרנו לקדש מי חטאת שהם מעניר את
מי המעיין לחבית דרך ירקות שהן פוסלין נן הדין לוחים ולמנורעים שהם ערב הוחלין עם הנוטפין דרך דבר המקבל טומאה חף על פי שאינו עושה שהוכח
פוסל לוחים ולמנורעים לדעת רבי יוסי דתנן נמקוואות פרק ממיכי הרעיד רבי נדוק על הוחלים וכו' ונוטפין שעשאם חוחלים סומך אפילו מקל אפילו קנה
וחף לו זב וחפילו זכה יורד וטובל לדברי רבי יהודה: פירוש סומך מערב: כלומר מערב לותם דרך מקל או דרך קנה וכשירים חף לוזים לפי שאינן כלום
לעשות שחוכים: רבי יוסי חומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מוחלין כולי פירוש כי הקנה והמקל שם ייחדו לכחוך עליהם טמאים מדרס: מתני' ה:
עיקרה נמסכת פרה פרק עשירי קלל של חטאת שנגע נקרקע טהור וחכמים מטמאים: פירוש קלל כמו ספופרת של קרם
או של לבן של חרם חינו מטמא מגבו של לבן חינו מטמא כלל וחפילו רבי חם נתנו על גבי טמא הלפר: פירוש טעמא נספרי ותסף חים טהור את לפר
הפרה והניח במקום טהור שיהא מקומו טהור: מנלן חומר רבי אליעזר הקפר נרבי קלל של חטאת שהוא מוקף נמיד פתיל ונתון נתוך המת טמא
שנאמר אל מקום טהור וחין זה מקום טהור: וכן אם נתנו על גבי קרקע חין מקומו טהור אבל בסיגע בו חין הניח רבי מקומו טהור והוא חינו מקבל
טומאה: והא דתניכי לפרושי נקלל שנגע בקרקע טהור דמשום דלאו מקבל טומאה הוא לאו לרבי אליעזר אנטריכי לפרושי אלא לדעת רבנן דלמ"ד
רבי אליעזר אף לו מי חטאת שנטמאו מכירה ליה שהן טהורין דתניא רבי אליעזר אומר מי חטאת שנטמאו מטהרים שהרי נרם מזין עליה וטהורה ומייתי
לה להא נרייתא נזנחים פרק דם חטאת והתם מפרש טעמיה מיהו נספרי דוקני רבי אליעזר קתני להסיא נרייתא ולאו רבי אליעזר תדע דתמרינן

התם

ב: חפנים מיני הולדה ירקון הוא הרוטב הינתן מהם ומלינין אותו
ואפילו מחפנים טמאין לפי שאין מחזיקין הדם וכמו כן יכשיר נירן
גם כן ואיתו כשאין מקוון טמאים אבל הוא מתטמא ואינו ממרס מהו טהור
להכשיר הא אפילו כל שהו משמא עדות זו הלכה כמותה ובנה קדמה
לעשירי מתרומות:

ג: וחלין הם המים הנמרים כנחלים
ונגהרות ונוטפין הם המים הנולין טפות
טפות מן המעייכות ומן הנהרות גם כן
ואת כנס מלותן טפות מקוה מים והעקר
מנלינו הוחלין כמעיין והנוטפין כמקוה
וכשיתקבצו הנוטפין עם הוחלין והיו
הוחלין הרבה מן הנוטפין הרי הכל כדין מקוואות פה
מעיין והם כשיש לקדם מי חטאת קדוק
כמו שיתבאר נחשני מקוואות ושדות רבי קדוק נרורה:

ד: כבר קדם שהולין הוא המים זכחים פב דף
הנגרין על החרן כגון מי אחלי עפר וקלית כה ב
הוא שפיכות המים והולינו מן הכותלים
ומחלה והוא לשון מורגל הרבה נמשנה
ונת ומספחת והוא מומר כשנתן המי שיוחל
על עלה הלנון כלומר על קל פת שהינונח
שיזוקק ויספך מאותם הקל פס על מקוה
אחר הנה הוא כדין הוחלין כמו שהים
לפי שחותן קליפות ומע"פ שים נהם נית כיר דף ו
קיבול מינה כלים כדי שיהיה דין המי' כדין וכה יו
המעיין שהעבירו על גבי כלים שמוגרנו
עוד נמתניתי ממקוואות אבל אם הוחלים
שהם כמעיין ומטה כאבל שהוא וכבר לקדם
מי חטאת ולטבילת זב וכו' כאו שיתבאר
נדרש מסכת מקוואות וכל אלו הלכות הן:

ה: כדין אלו כלי מרם וים נהן לפר פרה וכבר ניאחרנו לך נמסכת זו
שכלי חרם לא יטמ' מגבו והכלי טהור כלי שפק לבל חכמים אומרים שהי פר
נטמא ואינו ראוי לשחוט נפתר הפרה והניח מהן למקוה
כמקוה טהור ואין זה מקוה טהור ורבי אליעזר אומר הוא ל והכלי לא נטמא
אותו החפר כמקוה טהור הוא ועוד תנא הלכה זו נפירושה נעשירי מפרה
וכבר ידעת שהיו נזירות שלשים יום וכשנלח יום שלשים נמצוה לותו היום
סוף הלשים ותחלת השלשים השניים ויהיה חשלום השלשים השניים ג'כ
יום תשע: ומשים וכבר קדם פירוש עדיות אלו נשלישי ממזרו וכן ההלכה
ואין הלכה כרבי אליעזר:

ו: העיד רבי יהושע ורבי פפיים על ולד של שלמים שיקריב שלמים שר"א אומר שולד שלמים לא יקריב שלמים וחכמים אומרים יקרב א"ר פפיים אני מעיד שהייתה לנו פרה זבחי שלמי ואכלנוה בפסחו ואכלנו ולדי שלמי בחג: ז: הן העידו על ארובות של נתחומים שהן טמאות שרבי יעזר מטהר הם העידו על תנור שחתכו חולין ונתנו חול בין חולי לחוליא שהוא טמא שר"א מטהר הן העידו שמעברין את השנה על תנאי ומעש ברבן גמליאל שהלך ליטול רשות מטפסר בפוזיא ושהא לבא ועברו את השנה על תנאי לכשיראה רבן גמליאל השנה מעוברת:

ח: העיד מנחם בן סנגאי על מוסף היורה של שולקיזיתי שהוא טמא ושל צבעים שהוא טהור שהיו אומרים חילוף הדברים:

ט: העיד רבי נחוניא בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שהיא אוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיתן את דמיו ועל חטא הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תקון

המזבח:

פרק

ו: העיד רבי יהושע ורבי פפיים על ולד של שלמים שיקריב שלמים שר"א אומר שולד שלמים לא יקריב שלמים וחכמים אומרים יקרב א"ר פפיים אני מעיד שהייתה לנו פרה זבחי שלמי ואכלנוה בפסחו ואכלנו ולדי שלמי בחג: ז: הן העידו על ארובות של נתחומים שהן טמאות שרבי יעזר מטהר הם העידו על תנור שחתכו חולין ונתנו חול בין חולי לחוליא שהוא טמא שר"א מטהר הן העידו שמעברין את השנה על תנאי ומעש ברבן גמליאל שהלך ליטול רשות מטפסר בפוזיא ושהא לבא ועברו את השנה על תנאי לכשיראה רבן גמליאל השנה מעוברת:

ח: העיד מנחם בן סנגאי על מוסף היורה של שולקיזיתי שהוא טמא ושל צבעים שהוא טהור שהיו אומרים חילוף הדברים:

ט: העיד רבי נחוניא בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שהיא אוכלת בתרומ' ואם מתה בעלה יורשה ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיתן את דמיו ועל חטא הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תקון

המזבח:

פרק

פתורה מג דף יח ד"ה ועל ופ"ק דף ו

ולא כזבדי הערוך סמכוס בערן קלתה חרנוס יכלה על סכמה: העיד רבי פפיים על גב רפסוף סתי בזריזית וכו': עיקרה בפסבת גב פרק מי שאמר הריני מיר: ושעם הבזירות שהוא שלשים יום מפורש פרק קמא דבזיר דף מתנה אמר קדוש יהיה כבר ימיה שלשים הוו:

כלים פ"ב דף יב ב"ח פ"ד דף נט ברכו פנ דף ט"ו פק דף ז מסכת כלים פרק ב דף יח ד"ה

ומפרש הכי בזיר שתה בזירות שלשים יום וכי תימר כי בזיר שלשים ושלשים יום ולמה לכתוב לה שלשים ושלשים בסופן בעינן ואם גלח תוך שלשים יצא דמקנא היום כלום: ומי שמעת שתי בזירות לכתחלה מגלחת הראשונה יום שלשים ואחד ושם יום שלשים בסופן בבל תחת ואחת ואם גלח תחת הראשונה מגלח מכל מקום הסניא צריך לגלח יום שלשים שהוא יום שלשים ואחד לתגלחתו דהא תניא לכתחלה שלשים יום שלשים בסופן בעינן וכהדי יום תגלחתו הוא שלשים יום: ואם גלח הסניא כמו כן יום שלשים מסר תחת ראשו ואשמעינן דפיים תרתי מקנא היום כלום לפילו בסופן: ויום שלשים עולה לו לכאן ולכאן אפו דתימא מקנא היום כלום לפילו בסופן אין בתחלה אין בסוף מיהו חל יומא לתרתי בזירות נמי שלשים יום קתני:

נזיר פה דף כה יבמות פ"ל דף קיג ב ובגמ' פה דף קיג נזיר פה דף נה בק פו דף כו ופז דף נה

מתני' ו: עיקרה בתמודים פרק חלון קדשים והתם מפרש טעמייהו והא לא יקריב דקתמר רבי חליעזר לא יקריב כלל קאתר קסבר למיתב מדיל דק ס"ל אפו גו רה שפת יבמל מהם עדיים לוולד תיהם:

מתני' ז: ויש שבורסין ערבות מכל מקום אחד פידום אית להו כמו שסבינו אחד לשם ואחד שורק והם נסרין חלקות ומשפות מוכנות לעריכת הבנק: ואף על פי שהם פשוטי כלי עץ מדרבנן מקבלין טומאה: ולא קתני שלא נתחומין שהן מיוחדות לעריכה אבל של בעלי בתים לא: והכי אית במסכת כלים פרק שתי עשרה ומפרש בתוספתא מפני מה אמרו עריכת של נתחומין טמאות מפני שהן מיוחדות לכלים ושל בעלי בתים שהורו על שיהיו לכלי חרס עד שייחדום לכלי שלף על פי שהם משופות שאי

לעיכך תיכה שהם לישה: והם הם הדברים על תנור שחתכו חולות ונתן חול בין חולית לחולית שהוא טמא סרבי חליעזר מטהר פיקדה בכלים פרק חמישי והכי גרסי התם תנור שהתיכו מבית המונן יעשה לו למודים כתפי העליון והוא טהור ונטמא מלק את הלמודים סבור המורו לו טהור מרחו נטיט מקבל טומאה ואינו צריך להסיקו שבבר הוסק: מתכו חולות ונתן חול בין חולית לחולית רבי חליעזר מטהר וכו': פירוש תנור שבנה מחותך וכו' כלומר מחותך לאחרו מל עשלה לפתה: ועשה לו למודים כמו עמודים שעשה לו סביב סביב כמו עבותות של טיט בהיקפו כלי שיחברו ולא יניחוהו לספיר: ולותן עמודים כתנו על גבי הסוף טהור כלומר שעליין הוסקו ולא הלמודים מחברות לחותו ועושות חותו כלי לקבל טומאה הם נטמאו מחר כך וסלק את הלמודים טהורים שהרי הוא כתי שנשבר שהלמודים היו עושות כלי: ואפילו הדיק לו טהור כי מחר שהוסק ואתערב שוב אין הלמודים מועילות בו כיון שלא מרחו נטיט עם הלמודים לחברו ולעשותו כלי והוא כשבא מחותך מלמעלה למטה שהוא צריך למודי לפל הם מתכו חולות כמו חולי הבור שהחולות הן כתו עטרות עבותות הם לא נתן ביניהם חול כיצד הרי הוא שמא כי הוא מתקבר יפה מפני שכל חולית כבדה נופל על אחותה היפנה לפל כן אין החולות החול לחוץ מהו מרחו להתקבר יפה ועל כן היה רבי חליעזר מטהרו לף על פי שהוכח: והכמים מטמאים קבור דבנך אין החול מוכן לחתם לאבר: הם העידו שמעברין את השנה כל לדר שהיו מומדים על העבורים: פירוש בתחלה היו מיחרים עד העבורים מפני שחפורי ומלך פירש בהלכות הפסח ורי מעברין שתי תתי לו' חולי בתחין בפסח והם העידו שמעברין חותה כל לדר חבל מצאנם ניסן ולא חפילו ניסן של לדר נתי לא האציל ורחוי לקובעי ניסן דכתיב החדש הזה לכם זה ניסן ואין תחר ניסן: ולעולם אין מעברין אלא לדר: ומפרש טעמא משולשת רבי יותנן משום את תקדש החניך לחניך מעבר ולו זה לדר: והם העידו שמעבר את השנה כולו ליתה בסנהדרין פרק קמא:

מתני' ח:

פ' חיורה של תבת ואינה מטמאה מאויר ומוסף יורה עשרה של טיט שעשאן על שפת היורה של שולקי זיתי ספרונו והי מחוברת בפיות הכיורי אלא וכלי אלא

תפלה

זה שאמר בדם נבילת עוף טהור דברי חכמים רונח לומר שאינו מטמא כמו הנבילה לפי שאין לך דבר שיטמא כמוהו כלומר אלא הדם לבדו הוא כמו מקרקעי וכן יתבאר בירושלמי בחומרים דם נבילות מטמא כרביעית וכנגדה מקלי מאי טהור טהור מלכלכיר מכל לטמא מטמא ואינכם כרביעית כמו שביארנו וכבר כתבאר בסוף חבינך שהכלי מגרף מה שבתוכו לקדש ומקשוב כל מה שבכלי נגיף חת ואע"פ שהם נופים כפרדי ואם נגע בחתך מהם כאלו נגע בכלן ואין לחוש תותו הדבר לקרבן וזהו לגורל מעלת מקדם ומאכו וה למה שאמר כף לחת עשרה זהב מלאה קטורת אמרו הבתוב עשה לכל מה שבכף חתת וזהו בשהוא כלי שיש לו תוך ואוסיף רבי עקיבא שאפילו אם היה לו תוך ואין לו אזן אחת מהיה הדבריה מסולת או קטורת וביונא בין בורין על לוח או עור הכף הוא מנטרף לותם וזהו ענין דברי רבי עקיבא אמרו הנחלים להפסל לקטורת ואע"פ שאינם מקבלים טומאה אלא על ידך הגדולה והתוספת בקלוסה והעמיד זה נחלים של יוסי הכיפורים ונתנו הטעם שבמה שהוא חותה הוא מכשיר לותם מכלי נחלים של כל יום מבינן מיפזר ממנו בקר נחלים היה מכבדן לחתה כלומר שלא היה חוסם להם ודברי רבי עקיבא הלכה:

כ: הורונם שמשכנה מכל נכרים וכבר נתבאר בשני מכתובות שבשמשכנה ביד נכרי ע"י בעלות אסור לבעלה בשפיה כהן ואלה המתוכבות זולתי הנתכשות וחם מסורות לכהן אלא חם העידו לה שפיה טהורה והם הריחוק שריחוקו בכי מצפחתה אינה הלכה מכל היא חותרת לכהן כיון שיש לה עידי טהרה:

ג: עיסה היא הקמח הנילוש והמחיל האספת והיחסין כעיס שנתערבו בה חלקים והם בעידוב שהעידו עליו הוא שמצפחה בשא חסה ממנה ספק חלל ואין נודע מי הוא ואת אים מחותה מצפחה והניח אחה והיא נקראת חלמות עיסה ויש בה ספק על ספק הרחמנן שחפשר שנשחת לאים הרוח דסיה ספק חלל או בשאת לזולתו ספק השני אם היא מצפחתו של חבל על החמת ואם היה היא נם כן ואינה מסורה על הכהן כמו שקבענו עקר בקידושין אם ספק חלל היה ולפיכך יכניד רבי יהושע לכהנה שחנם רבן נחל לומר היחל ויש בה ספק ואילו עקרוה היתה חומרת לכבר נבעלתי לא תפסל לכהן אחר כן העידו עדות שאחת מהמרו שזאת המצפחה שבידנו בה ספק חלל היה בחזקת בשרות כמו שאר המצפחות ויכולין לומר זו היא טמאה וזו היא טהורה כלומר נבעלה לנכרי או לא נבעלה וירחיקו לחותה טומאה מהם כמו שקלם מחמירו והרחקנה בני מצפחה ויקרבו חותה שבידנו שהיא טהורה וחין רחוי לנו שנאמר להם הוחיל ויש בכם ספק לינבם נרחיקם שנאחז זו ובבר נזר רבן יוחנן בן זכאי שלא יפב בית דין ויתיר חלמות עיסה לבתחילה וזהו ענין מאמרו שלא להוסיף בית דין על כך ואמרו לרחק חבל לא לקרב כלומר בשהעידו הם שזו חלמות עיסה רחוקה ולא שמענו מכם בחמרכם טהורה כמו שעשו בתינוקת שהחמינו חותם לטמא חבל לא לטהר ופסק ההלכה בחלמות עיסה שלא היבשה לבתחילה לכהנה ואם נשחת לא תנא:

ז: חיל קמצו חיל הוא חין המרכה דומה לחיל תרגיס חגבים קוראין והעידו שהוא חין החגבים הטהורים ואותר לחכלו ותרגום טהור דכי וטהורין דכיין ובית מטבחיים הוא בית המטבחיים והוא בית ידוע בעזרה שמוכרין בו הקדשים ועוד נכייר אותם במקומו חן העזרה כשנגייר נזרת המקדש כלו בשבת

פרק שמיני

העיד רבי יהושע בן בתירא על דם נבילות שהוא טהור° העיד ר"ש בן בתירא על אפר חטאת שנגע טמא במקצתו שטמא את כלו° הוסיף רבי עקיבא על הסולת ועל הקטורת והלבונה והנחלים שנגע טבול יום במקצתם שפסל את כולם:

ב: העיד ר' יהודה בן בבא ורבי יהודה הכהן על קטנה בת ישראל שנישא לכהן שהיא אוכלת בתרומה כיון שנכנס לחופה אע"פ שלא נבעל° העיד ר' יוסי הכהן ור' זכריה בן הקצב על° תינוק שהורהנה באשקלון וריחקוה בני משפחתה ועדים מעידי אותה שלא נסחרה ושלא נטמאה אמרו להם חכמי אם מאמינים אתם שהורהנ' האמינו שלא נסחרה ושלא נטמאה ואם אין אתם מאמינים שלא נסחרה ושלא נטמאה אל תאמינו שהורהנה:

ג: °העיד רבי יהושע ורבי יהודה בן בתירא על אלמנה עיסה שהיא כשירה לכהונה שהעיס כשירה לטמא ולטהר לרחק ולקרב אמר רבן שמעון בן גמליאל קבלנו עדותיכ' אבל מה נעשה שגזר רבי יוחנן בן זכאי שלא להושיב בתי דינין על כך הכהנים שומעים לכם לרחק אבל לא לקרב: ד: °העיד רבי יוסי בן יועזר איש צרידה על איל קמצאדכן ועל משקה בית מטבחי' דאינון דכיין ודיקרב במיתא מסתאב וקרוליה יומי שריא: העיד

תעלה הדתיתי ותנא לחון מוסיפין על שפת היורה עטרה של טיט לותם העטרה הרי היא כמו תנור של חרס ומי מטמחה מחזירה לכל של נכעים לח מפני כי של חולקי זתים היא נורן נדול ליורה יותר מעל נכעים מפני הרתיחה שהיא עולה עם הותים ואם לא היתה לותם העטרה היה כל יוצא לחון לכל של נכעים ואינו יכול לנאת לחון כי הנמר לו בפשתן שהם נכועי כה הם עולים למעלה ואינינן על המים שלא תעלה רתיחתו ותנא לחון: ונתחילה הם לומדים בחלוף מפני כי הנכעים מסיס על מי הנכע שלא יתפזרו ויותר ממה שאין חולקי הזתים מקפידים על שליקתן שאין למיס כ"כ חלח מעט וכשבא מנחם בן סנבלי שהיה נכע והיה נקי בעינן ורחה שהנמר והפשתן עולין למעלה ואין מניחים למים להתפזר קבלו ממנו עדותו וכבי חיתא כתוספתא ועדיות ובתוספתא דכלים מפני מה אמר מיסף תנור של נחתומין טמא מפני שהוא סומך עליו שפוד של נלי רבי יהודה אומר מפני שהוא תולה יורה בשפוד ומותבה עליו רבי יוחנן הסנדלר אומר מוסף תנור טפח מוסף יורה של חולקי זתים טפחים ואינו מטמא מתיר חלה בנגד המוסף מאימתי מטמא מסיתקיל לשלקו: מתני' ט:

חיתה בניטין פרק הנזקין:

כבר הזכרנו המחלוקת למעלה ופשוטה היא: העיד רבי שמעון בן בתירא על אפר חטאת שנגע טמא במקצתו שטימא את כולו: פירוש שהכלי מגרף אותו ואינו חלוק מעלת החטאת ומשום נזרה שמא יגע בה טמא ונכולה נזרו: הוסיף רבי עקיבא הסולת והקטרת חיתה במסכ' חגיגה פרק תומר נקדם:

מתני' ב: וזה הוסיף עדותן של יוחנן בן נודנדא שהעיד העיד משנכעלה ולא העידו משנכנסה לחופה: העיד ר' יוסי הכהן וזכרי' בן הקצב על תינוקת שהורהנה באשקלון וכו':

מביא אותה בכתובו' פ"ב ה"ח דקתני ועדים מעידין אותה בפנולי עדים קח מיורי כגון עבד ושפחה שהעידו שהורהנה בשבויה

לעיל וכעיין עדים שלא נטמאת:

מתני' ג: מביא אותה בכתובות פרק קמא: פירוש מלמנת עיסה תרי ספקי חית בה כגון שנתערב ספק חלל במשפחה והרי כל המשפחה בספק ספקא ולגון עיסה לגון תערובת כמו שהם מעורבת מדברים הרבה והעיסה כשרה לטמא ולטהר וכו' כלומר ואיימתי מלמנת עיסה גזמן שהספיקו שלה רמוי לטמא ולטהר לרחק ולקרב והיינו ספק ח"ל בשרה בקבל ויכולה להטמא אם תבעל לפסולין ואם זכר הוא יכול לפסול את זרעו אם יבעל את הפסולת כגון ממזרת ונתינה ורמוי חוץ לטהר אם ידבק בכשרות ויטרחל שנטמא חללה ורעה כשר לכהונה חבל ספק ממזרות ספק נתינות ספק עבדי מלכים שחלו לטמא ולרחק יש בהם לטהר ולקרב מין בהם מותה ועיסה חינה כשרה אלא על פי שהוא ספק ספיקא: ובבי חיתא בכתובות והתם מפרש טעמא למר רבן נמליאל קבלנו עדות בם וכו':

מתני' ד: מביא אותה בשבת פ"ק דעירובין ובפסחים פרק קמא:

מתני' ה

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0030
DFG

מתני׳ ה׳ : מפורש בפרק בתרא : הפיל רבי יהושע להעלמות כמצלו וכו׳ : ע׳ קרא מפורש בתוספתא דעדיות ומביא מותם בונים פרק בתרא : והכי תניא להא בתוספתא פעם מצאו בלשכת דיר העצים ובקשו לגזור טומאה על ירושלם עמד רבי יהושע על רגליו ואמר לא נזכרת היא לנו ולא לאבותינו אלא לגזור טומאה על ירושלם היא לנו

ובמות פ״ו דף קיב

מכול שומתי נכוכל נגר כלומר ככר נכדקה העיר מסם ופנו אותם מין לנו להטות טומאה לחרת ובאותה שעה נמצאו ונמדדו שהיא מלקט עצם עצם והכל טהור : יש מפרשים מפני כי היו מצויכים שם עצמות הקדשים ונמצאו שם עצמות אדם בין העצמות לכך מלקט עצם עצם : כלומר כורר עצמות האדם בין עצמות הקדשים והשאר הכל טהור : ויש מפרשים שמצאו אותם מפוזרים טמונים בארץ וכשחפרו שם מעט נתגלו ואמרו חכמים אף על פי שבשלם מקומות והרבע נמצאת הטומאה לא פסיק עוד טומאה תלה מלקט אותם עצם עצם מכאן ועצם מכאן והשאר הכל טהור : מתני׳ ו׳ : מביא אותה בשבועות פרק שני ופשוטה היא :

קדושין פ״ב דף עח

מתני׳ ז׳ : טומאה וטהרה פסלות והכשר שאמר וכן רחוק וקרוב תלה שהטומאה הוא פסלות גמור וריבה קרוב שהוא הולך פעמים שאמרו חכמים לימי הטומאה פסול כהונה : תלה לרחק את המקורבים בזרוע וכו׳ : דכתיב והסיר לב אבות על בנים וכו׳ משמע ליה על קירוב משפחה קאמר : רבי ישמעאל אומר להשוות את המחלוקת שים בין החכמים בדברי תורה : רבי ישמעאל דריש מהאי קראי דלעיל דכתיב וזכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים : וכתיב בתריה הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וגו׳ והשיב לב אבות על בנים וגומר כלומר על החקים והמשפטים ישוב לב החבות עם לב הבנים שלא תהיה עוד מחלוקת ביניהם : וחכמים אומרים לעשות שלום בעולם : כלומר לעשות שלום ליושראל מן הטומאות ולכשר אותם על ניחת הנואל : וזה יום אחד לפני ניחת המשיח והיינו דכתיב הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה׳ הגדול והנורא : והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם כלומר לב החבות והבנים אשר נפל בם מורך מפחד וברחו ולא פה ולא פה מפני גדולתם ישוב אותו היום לגבורתו וישובו שלא את שלא ויתנאמו זה בזה אחים ובן יקח בימינו : והא דכתיב בסופם דקרא פן אבא והכיתי את כל הארץ חרם לדעת כולם על המקרא הראשון הוא מורה וכך הוא פירושו וכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב וגומר ואם תזכרו הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא ונומר פן אבא והכיתי את כל הארץ כלומר וכרו תורתי פן אבא והכיתי את הארץ חרם ואם תזכרו לא אבא ושלח לכם מושיע רב והושיע לתתכם מעוניכם חתן במהרה בימינו :

עור

יש לפרש מלקט עצם עצם והכל טהור לומר שאין להם שלא שכונת קברות יכן שנינו בתוספתא דאהלות פרק י״ו פיקח שמטילין אותו הרוגים מלקט עצם עצם והכל טהור והנקבר שלא בדשות ואין לו שכונת קברות ובמשנת אהלות פרק י״ו שמטילין לתוכו גפלים או הרוגים מלקט עצם עצם והוא טהור : ר׳ שמעון אומר אם התקינה לקבר מתחילה יש לו תקיפה : והיינו עצמות דלעכת דיר העצים כי היכי דנוכל הוא דהוו שלא מיוחדין לשכונת קברות וזה עיקר וכרור : העיר רבי נדוק על גיר חנבים טאתים שהוא שמשכה הרמוכה חנבים טמאים שנכנסו

כמסכת מדות ורבינו לומר כמסקנת דהם והמים שאבתמטין בו לעם והעיד שלותן המסקין טהורים ואינם מקבלין טומאה מן הטומאות בשום פנים ובטמא מסקין מחלוקת בין החכמים שים מי שכובר שהיה לתורייתא וים מי שכובר שהיה מדרבנן ובזה מסא ומתן גדול ועוד נכאר לחתו בעקרין

בכסכת טהרות אבל לפילו מי שאומר שטומאת מסקין דאורייתא מסקה בי מטבחיא דכן הלכתא נמיבי לה וכמו כן אותם המסקין אינן מכשירין לטומאה לא דהם ולא המי שמאתמטין בו בלחותו המקוה והוא לחמרם לא דיין שכן אלא שאין מכשירין ועל דרך הדחייה לחרו בגמרא שהדם בלבד אינו מכשיר ונתבאר לחר כן שפוא בדם כלומר מסקה בית מטבחיית כלן אינן מכשירין וחתם דם הקדשי לא יכשיר סמכוהו לזה שנאמר בדם אולין על הארץ תשפכנו כמים לחרו דם שנשפך כמים מכשיר לפי פעקר הכשר ולפי זה אותם למים כמו שנאמר וכי יותן מים על זרע ולמדו שאר השבועה מסקין לפי שהם דומים למים בייחוד קריאת השם ומהם מה שנקרא בשם המים כמו שנאמר בכסכת מסקין והואיל והכשר כן כל מה שבא במשנה מוכרון טומאת דם הקדשים ודאי לחרו אותו קולם עדות זו שהעיד בה רבי יוסי שמסקה בית מטבחיית טהור וכן יבאר כלן בדין ולא ביוסי בן יועזר ודיקדב למיתת מסאב ניאדנו נגמרא שהוא שפק טומאה בשאת הרבים טהור לפי שעניין לחרו דיקדב שנודע בבירור שנגע בחת הוא שנטמא מכל בשהוא שפק הוא טהור ובכר המת לפי שהוא המצוי בכל הטומאות כל שכן מה שהוא למטה ממנו שספקו בשאת הרבים טהור מכל לבתחילה נאמר לאותו המים שנשתפק אינך מפסיד שתטביל כיון שהמים מצויים על דרך שמירה ואמר הוא כי אינו נרוך טהרה ואפילו לבתחילה ולפיכך נקרא יוסי שריית לפי שמתיר שלשה דבריס כמו שאתה רואה וכן דרכן שכל בית דין שמתיר שלשה דבריס נקרא בי דינא שריא ופסק ההלכה בשפק טומאה בשאת הרבים שנאמר לו אינך מפסיד לטבול ואם לא טבל ונגע בקדשים הם טהורים נלא שפק לפי שספק טומאה בשאת הרבים מכלל פיקות שטהרו חכמים ועדותו בורה והלכה למעשה :

סליקא מסכת עדיות

ס : כשיעור עד לחד שמת בעל החשה תנשף על פיו וזה מפורשם וכבר נתבאר בלחרון מיבמות ודיר עניים הוא מקום שהם העניים שוערין ע״ג המוצא הוא לשכה בעזרה כמו שנזייר כשנשאה תבנית המקדש ואירע שמצאו בחותה לשכה עצמות מת וגזו ללקטן לחד לחד בלבד ונשארה כל העזרה וכל המטמאי שהיו מטמאין בהם והכלים הכל טהור ולא לחרו שמא נטמא זה כזה וזה מזה ויניעו הטומאה לכל היא כמו בשאת הרבים כמו שבחרנו ולא חפרו בארץ גם כן כדי שירחו שם שם קבר חלא לקטו מה שמצאו בלבד ולא גזרו טומאה על ירושלם בשבילם לכל העמידוה בחזקת טהרות כמו שאר ארץ ישראל כמו שנתבאר בגמרא בפרק לחרון מוכחים וכל זה ברור :

ו : זה המאמר ברור ובכר ביארנו בשני מסכתות כי מן העקרי קדושה דשעתה קדושה לעתיד לבא ורבינו לומר בקדושתה דשעתה שלמה ע״ה ובקדם בלבד הכל מודים בו לכל בקדושתה שאר ארץ ישראל יש בו מחלוקת ואלו סוברין בזה על קדושת עזרא והוא קדושה שבייה ולבבי הכל קדושה שבייה והיא כל מה שהזיקו בה עולי בבל קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבא :

ז : לא כשמע מאר עה זה הלשון לכל שמע ממנו זה העניין לפי שמשה

פתח ספר בניות המשיח ולשון תורה שם יהיה נדחך בקנה השמים וגו׳ וכתב ה׳ אלהיך את שבותך וגו׳ ומל ה׳ אלהיך וגו׳ וזולת זה וכגיר להם ג״כ מפי הגבורה בהקדמותיו ופסוקיו שיקדים לותו הדים ליסר לו הארץ והוא אליהו והודע להם שהדים הזה לא יפסיק ולא יגרע בתורה אבל יפלק ויסיר המחסי׳ בלבד ואין בזה מחלוקת ולא הכחשה אבל פעלה המחלוקת בדעות שיסיר מה שם אמר רבן יוחנן בן זכאי שהדעות שיסיר שם להדיוק הדם פסול שהרי ניחשו כשר נזדוע והקרב הדם כשר שהדיוק מקבל כהונה לו מקבל ישראל נזדוע והמטיל בשתי מטבעות שהיו אחת כשירה והשפיה פסולה ומתברו בני ניון עליהם והשיב הפסולה כשרה והכשרה פסולה והתבונן היטך בודקין חכמים מלשון הדע כי קף על פי שהיו יודעי השתי מטבעות זכרו התשובה בשמה ואותה שיתה פסולה בכירור והשיבו לותה בני ניון כשירה בזדוע לא פירשוה אבל אמרו אחרת שיתה שם וקרבוה בני ניון נזדוע ורבי יהודה אומר אין העושה מלא לדחק הכשר בלבד וחכמים אומרים אין עושה כיוצאין כל הנקרע בשתו הכל יתיחשו אל האמת והתורה היא אב הכל אבל האמת מעשקות והדעות שם הטענות שבין בני אדם לפי שהם תנם והוא עומם בטענתו לותו והוא אמרם לעשות שלום בעולם:

סליקא לה מסכת עדיות

סליקא לה מסכת עדיות עם פירוש הראב״ד זל

לאחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך:

הדרן עלך מסכת עדיות והדרך עלן דעתן עלך מסכת עדיות ודעתך עלן
לא נתנשי מינך מסכת עדיות ולא תתנשי מינן לא עלמא הדין ולא
בעלמא דאתי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר

יהי רצון מלפניך יי׳ אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותינו בעולם הזה ותהא עמנו
לעולם הבא חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר
פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיו עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאנו
וצאצאי עמך בית ישראל כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי
לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחוקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם
חייתני באי׳ למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנו לפניך יי׳ אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש
ולא מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים
לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים
אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים
והם רצים הם רצים לבאר שחת ואנו רצים לחיי העולם הבא:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא דעתיד לחדת עלמא ולאחייא מיתייא ולמיפרק חייא ולמיבני קרתא
דירושלם ולשכללא היכלא קדישא ולמעקר פולחנא דאלילאי מן ארעא ולאתבא פולחנא
דשמיא לאתריה בזיויה ויקריה וימליך מלכותיה וכו׳: עד ונתמתה דלמירן בעלמא ולמרו אמן:

על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל תלמידי תלמידיהון דעסקין באורייתא די באתרא
הדין ודי בכל אתר ואתר יהא להון ולכון חינא וחיסדא ורחמי ום ייע׳ ורווחא מקדם אבוהון
דבשמיא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו
אמן: עושה שלום במרומיו והוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0032
DFG

מסכת אבות

דרבי נתן פרק ראשון

משה נתקדש בענן וקבל תורה מסיני שנאמר ויסבן כביכול ה׳ על הר סיני למשה לטהרו וזה היה אחר עשר׳ הדברות. ר׳ יוסי הגלילי אומר ר׳ עקיבא אומר ויכסהו הענן ששת ימים למשה הס״ד ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן לחלוק לו כבוד למשה. מ״ר נתן מפני מה נתעכב משה כל ששת ימים ולא שרתה עליו רבור בסבל שימרק מכל מגילה וסתים סתים במעיו עד שעה שנתקדש ויהי כמלאכי השרת מ״ל׳ מתיא בן חרש ר׳ לא תמרו שח לחייס עליו כדי שיקבל עליו דברי תורה בשמח בירך ברתת ורעדה ובויע שנאמר׳ עבדו את ה׳ ביראה וגילו ברעדה. מעשה שהיו בר׳ יהושע ובר׳ מתיא בן חרש שהיו יושבין ועוסקין בדברי תורה פירש ר׳ יהושע לדרך ארץ מ״ל׳ מתיא בן חרש רבי מה לך לעזוב דברי שקרי חיי ולשוק בדרך ארץ ואמרו כל זמן שיושבים ועוסקין בתורה הין עושין מקנאין זה לזה וכשנפטרין זמין כאהן מועדיהם: על ידי משה נתנה תורה שנה שנאמר ויכתבם על שני לוחות האבנים ויתנם לי ולהלן הוא אומר שלה המקום והמשפטים והתורות אשר נתן ה׳ ביניו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה: תורה שנתן הקב״ה לישראל לא כתבה שלא שנאמר כתבו לכם את השירה הזאת וגו׳ ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים שלא הקב״ה ומשה רבינו מכה גדול שבנדולים לא לבניהים בשעה שהקפיד על דברי תורה שכתב לא כתבה אלא כמה וכמה מלמד שיהא אדם תמתין בדברי תורה ולא יהא מקפיד על דברי: בן עזאי אומר הוי זהיר בדברך מבטלה: ועשה סייג לתורה. ועשה סייג לדבריך כדרך שעשה הקב״ה סייג לדברי ואדם הראשון עשה סייג לדברי. תורה עשתה סייג לדבריה: משה עשה סייג לדברי. ולא לזיב ולא נגיעים ומכמי כלם עשו סייג לדבריהם: לזיב סייג שעשה הקב״ה לדברי ברי הוא אומר ואמרו כל הגוים על מה עשה ה׳ ככה לארץ הזאת מלמד שגלוי היה לפני מי שאמר והיה העולם שעתידין הדורות לך לומר על מה עשה ה׳ ככה לארץ הזאת לפיכך ה״ל הקב״ה למשה משה כתב והבא לדורו׳ סכנתים ואמרו על אשר עזבו את ברית ה׳ וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם אלהים אשר לא ידעום ולא חלק להם הא לאחרת (שעשה הקב״ה סייג לדברי וכתב בתריה מה שהיו עתידים לומר עדין) שהוא הקב״ה שכר ברוחיו בשלום: לזיהו סייג שעשה אדם הראשון לדברי הוא הוא אומר ויצו ה׳ אלהים על האדם מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות לא רצה אדם הראשון לומר לחוה כדרך שה״ל הקב״ה שלא כך אמר לה ועשה סייג לדברי יותר ממה שאמ׳ לו הקב״ה ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותון שרצה לומר את עצמו ואת חוה מן העץ אפי׳ בנגיעה: בלות׳ שעשה היה כחש הרשע נטל עצה בלבו אמר הואיל ואינו יכול להכשיל את האדם אף ומכשיל את חוה הלך ויצא מגלה והרבה שיחה עמה אמר לה מה לנגיעה את חומרת בזה עלינו הקב״ה הריני נוגע בו ואינו מת לף את מה תגעו בו פן תמותון מתה מה עשה הכחש הרשע נאותה שעה עמד ונגע בחילן בידיו וברגליו והרתיעו עד שכשרו עיניה לארץ וי״ל לא נגעה בו כל עיקר אלא כיון שראתו אותו היה נזוח עליו ואמר לו רשע רשע אל תגע בי שנא׳ אל תבוזהי רגל גאוה זה טיטוס הרשע שבאחזו עמונים שהיה מורה בידו והיה מכה על גבי המזבח ואומר לוקם לוקם את מלך ואני מלך כלא עשו סייג לדבריהם: תיזו סייג שעשה הקב״ה לדברי ברי הוא אומר ואמרו כל הגוים על מה עשה ה׳ ככה לארץ הזאת מלמד שגלוי היה לפני מי שאמר והיה העולם שעתידין הדורות לך לומר על מה עשה ה׳ ככה לארץ הזאת לפיכך ה״ל הקב״ה למשה משה כתב והבא לדורו׳ סכנתים ואמרו על אשר עזבו את ברית ה׳ וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם אלהים אשר לא ידעום ולא חלק להם הא לאחרת (שעשה הקב״ה סייג לדברי וכתב בתריה מה שהיו עתידים לומר עדין) שהוא הקב״ה שכר ברוחיו בשלום: תיז

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779441324/phys_0034
DFG

אמר ליה מקדוש ברוך הוא לכבר ש מהרן לחיך ול יבא בכל עת ש הקדש לחי
שחיתי מזומן לכך על לחת כמה וכמה שחפרום מלחל מוער כי׳ מלחל מוער
והסכימה דעתו לדעת המקום: שכר לת הלוחות כיצד למרו בשעה שעלה
משה למרום לקבל לת הלוחות שכן כתיבות ומונחות משנת שי כרחשית
שנחמר וה׳ חות מעשה הלקים המה והאכתב מכתב הלקים הוא חרות על
הלחות ל תקרי חרות ל חירות שכל מי שעוסק בתורה הרי הוא בן חורין
לעכשו בחות שעה היו מלחכי השרת קושרין קטיגור על משה והיו חומרים
רבונו של עולם מה לחוש כי תזכרנו וכן דוד כי תפקדנו ותחסרהו מעט
מלקים וכבוד והדר תעטרהו. תחשילהו כמעשה ידיך כל שתה תחת רגליו
צאן ובקר כלם גם בהמות שדי צפור שמים ודגי הים הין מרגנין לחריו של
משה ואומרים מה טיבו של ילוד משה שעלה למרום שנה׳ עליות למרום שבות
שבי לקחת מתנות • כשלן וירד והיה שמח שמחה גדולה כיון שרחה חותו
שרחון שם ה׳ במעשה הענל חמר היחך שכי נותן להם לת הלחות חוקיקי
חותן למלות חמורות ומחייבני חותן מיתה לשמים שכן כתוב בהן לח יהיה
לך להים לחרים על פני חזר לחותן ורחו חותן שבעים וקנים ורבו לחריו
הוא לתו כרחש הלום והן לחזו כרחש הלום חוק כחו של משה מכלן שנחמר
ולכל היל המוק ולכל המורח הגדול לחר עשה משה לעיני כל ישרל כפתכל
בהן ורחה שפרש כתוב מעליהן חמר היחך שכי נותן להם ליסרל לת הלחות
שחין כהן חמח של לחזור ושחרם של ישרל בפני הלחות ושחליכם חעל
שתי ידי ושחכפיה: ל׳ יוסי הגלילי חומ׳ לחמול לך משל למה הדבר דומה למלך
בשר ודם שחמר לשלוחו כח וקדם לי כשרה יפה ושמשים נחין הלך
חותו שלוח וקדמה לחמר שקדם הלך ושלח שוכנתה תחת חחר שיל היה בן ק׳ו
מעלתו ושלח׳ם שם שכי נותן לה כתוב׳ מעשה שי חותיך ומפעלותיך
מלדוני לעולם: כך היה משה הלדיק בן ק׳ו מעלתו חמר היחך שכי נותן
להם ליסרל לת הלחות הללו מוקיקי חותן למלות חמורות ומחייבני חותן
מיתה שכך כתוב שהן חוזה לישרל יחרם בלתי לה׳ לבדו שלח לחזו בהן ושבחרם
וחזון למוטב משה ילחרו ישרל שיכן הלחות הרחשונות משר חורדת חין
לבריה שלא נלחו • ר׳ יהודה בן בתירה חומר לח שכר משה לת הלחות שלא
שנח׳ל חפי הגבורה שנח׳ם חל חם חדבר בו חם חל חם חמרתי לו שכר לת
הלחות ש׳ל לח שכר משה לת הלחות שלא שנח׳ל חפי הגבורה שנחמר ואחרון
והנה מטחתם לה׳ שלקיכם שיכי חומר ואחרון שלא שרלח שפרח כתב חליהם •
חחרים חומרים לח שכר משה לת הלחות שלא שנח׳ל חפי הגבורה שכ׳ ויהי
שם כחשר נוני ה׳ שיכי חומר נוני שלא שכעטוהו ושכרן ר׳ שעזר בן עזריה חומר
לח שכר משה לת הלחות שלא שנח׳ל חפי הגבורה שכ׳ חשר עשה משה לעיני
כל ישרל מה להלן נעטוה ועשה חף כחן נעטוה ועשה: ר׳ עקיבה חומר לח
שכר משה לת הלחות שלא שנח׳ל חפי הגבורה שנחמר ואחפום בשני הלחות
כמה לדם תופס כמה שיכול לכורלן. ר׳ מחיר חומר לח שכר משה לת הלחות
שלא שנח׳ל חפי הגבורה שנח׳ל חשר שכרת ייסר כוחך שנשברת: חשקיף מלך
יהודה עשה חרנעה לבריה והסכימה דעתו לדעת המקום נטו ספר דעתו
והסכימה דעתו לדעת המקום לתת נחת הנחוסת והסכימו דעתו לדעת
המקום והסיר לת הכמות והמזבחות שנחמר חוקים מלך יהודה והסיר לת
הנחות ולת המזבחות ויחמר לחנשי יהודה וליושבי ירושלם לפני המזבח חשה
תשתחוו ועליו תקטירו • סתם מי ניחון והסכימה דעתו לדעת המקום:
שנחמ׳ חוקיה סתם מי ניחון ויסרם מלחשה חערכ׳ כעיר דוד ויגלף יחוקיה
כל מעשיו חיזהו סיג משעה חיוב לבריו הרי הוא חומר חים חם ויסר
וירח שקים וסר מרע: מלמד שהרחיק חיוב לת עלמו חים חם ויסר
ומן הכיעור ומן הדומה לכיעור ח״כ מה ת״ל חים חם ויסר שלא מלמד שהיה
חיוב מהול חף מרם הרחשון ילח מהול שנחמ׳ ויכרת מלקים לת סדום בגלגל
חף לת ילח מהול שנח׳ל כדמותו בגלגל. חף חם ילח מהול שנח׳ל ומלכי נדק מלך שלם •
נדיק תמים היה בדורותיו: חף חם ילח מהול שנח׳ל ומלכי נדק מלך שלם •
חף יעקב ילח מהול שנחמר ויעקב שים תם ויזב מהליט חף יוסף יולח מהול
שנח׳ל חם תולדות יעקב יוסף והלא חינו רחוי לומר חלה תולדות יעקב רחובן
ומה ת״ל יוסף שלא כשם שילח יעקב מהול חף כך ילח יוסף מהול וחף משה
עח מהול שנח׳ל ותרח חותו כי טוב הוא וכי מה רחתה לומו שכתה ומזבח
מכל מקום חלה שילח מהול חף בלעם הרשע ילח מהול שנח׳ל נחם שמע שמרי
חל חף דוד ילח מהול שנח׳ל מכחם לדוד שמרני חל כי חסיתי בך חף ולמיט
ילח מהול שנח׳ל נטרם חצרך בטן ידעתיך ובטרם תלח מרחם הקדשתיך •
חף ורובכל ילח מהול שנח׳ל כיוס הזה חקח חת ורובכל בן שלתיאל ענדי נחם
ה׳ הרי הוא חומר ברית ברתי לעיכי ומה מתבונן על נתולה. מלמד שהחזיר
חיוב על עלמו ולח נסח כל חפי׳ בכתולה והלא דברים ק״ו ומה חם נתולה זו
שלם ילכה ישלנה לעלמו לבנו לחחיו ולקרובו החזיר חיוב על עלמו ולח
נסתכל בה חלמ חים על חחת כמה וכמה • ומפני מה החזיר חיוב על
עלמו ולח נסתכל חפי׳ בכתולה מפני שחמר חיוב שמח שלם נסתכל בהחת חים: חיזהו סיג
לומר ילח חים חחר ויטהה ומלח שחני שלם נסתכל בהחת חים: חיזהו סיג

שעה זו נכיחים לבריהם הרי הוא חומר ה׳ כגבור ילח כחים מלחמות יעיר
קנחה ירים חף ילרים לח כגבור חחר חלח ככל הגבורים שבעולם כיוצח בו
חרים שלא חי לח יירח ה׳ חמר חי לח יכבח לח כחרים חחר בלבר חלח ככל
חרות שבעול׳ כיוצח בו הכה בכוד ה׳ שלקי ישרל כח מדרך הקדים ונקלו כקול
חים רבים והחרן החירה מכבודו בקול חים רבים זה גבריחל המלחך והחרך
החירה מכבודו שי פני הסכינה והלח דברים ק״ו מה גבריחל שהוח לחחד משלח
שלפי שעתים וריבי רבבות שעומדים לפניו קולו הולך מסוף העולם ועד סופו
מלך מלכי המלכים הקב״ה שברח לת כל העולם כלו ברח העליונים וברח
לת התחתונים על חחת כמה וכמה שלא מרחין לת העין מה שיכולה לרחות
ומשיגין לת החזן מה שיכולה לשמוע. חיזהו סיג שעשו כתובי לבריהם
הרי הוא חומר הרחק מעליך דרכיך וחל תקרב ל פתח ביתה הרחק מעליה
דרכך זו חפיקורוסוס שחומר ליה לחדם ש חלך בין הפיקורוסים וחל תכנס
לחם שמח תכשל בם וחם חמר בושה חני בעצמי ש׳ע שחני הולך חם חיני
ככשל בם כמח חתמר שומע חני לת דבריהם וחזור תלמוד לומר כל בחיה לח
יבוכון ולח יבינו חרחות חיה כתב טבח מבפנים ייגס לף ערבה
שלחנה ש רשעים שבזמן שחדם נכנם בניהם ומלבין לותו ומקלין לותו
ומלבישין לותו ומכסין לותו ונותנין לו מזון הרבה כיון שהיה כחחר מהם
כל חחד וחחד מביח לת שלו ונוטלו ועליה נחמ׳ עד יפלח חין בבתו בגדו ש
פח ולח ידע • דבר חחר הרחק מעליך דרכיך זו ווכח שחומר לו לחדם חל
תלך בעזק זה וחל תכנס בחבוי זה שזונה יש שם נחם ומשוכחת הוח חומר
בוחה חני בעצמי ש׳ע שחני הולך לשם חיני נכשל בה חמרו לו חף על פי
שחתה בוחה בעצמך חל תלך לשם שמח תכשל בה שהרי חשרו חכמים חלח
ירגיל חדם לעבור על פתח זונה שנחמ׳ כי רבים חללים הפילה ועצומים כל
הרוגיה: חיזהו סיג שעשו חכמים לבריהם שחכמים חומרים קריח שמע
של ערבית עד חצות: רבן גמליחל חומר עד קריח הגבר כיצד חדם בח מן
ממלחכתו חל יחמר חוכל קימעח ומשתה קימעח וישן קימעח וחחר כך
חקרח ק״ש בשחרית ומי שלח קרח חלח חדם בח ממלחכתו בערב
ילך לבית הכנסת חו לבית המדרש חם רגיל לקרות קורח ואם רגיל לשנות
שינה ואם לחו קורח ק״ש ומתפלל: כל המעכב על דברי תורה חייב מיתה •
רכ״ג חומר עשרים שחדם קורח לותה בלילה חחת עד שלח יעלה עמוד
השחר וחחת משיעלה עמוד השחר וכ׳ לח יונח כף ידו חכתו של יום ושל
לילה • עמדו חכמים והנהו ועשו סיג לדבריהם שב״ש חומרים ש יישנה חדם
חלח לחי שעות חכם וענינו וכן חבית ועזיר. וכ״ש חומרים לכל חדם שירבים
פושעים הין כהם ביישנל ונתקרבו לתלמוד תורה ויצחו מהם נדיקים
חסילים וכשרים: פלוס ביקקש

פרק שלישי

רבי עקיבה חומר כל הנוטל פרוטה מן הלדקה בזמן שחין נרין
לינו נפטר מן העולם עד שיגטרך לנבילות: הוח היה חומר
בשכיל שחרשעין על עיניו ועל עוקיו ותומר תנו לסומא למוכה שחין זה
סוף שהוח חומר לחתיו: הוח היה חומר המביא עתו בקרקע והמפזר
מעותיו בחתיו לינו נפטר מן העולם עד ש יגטרך לנבילות: הוח היה חומר
הקורע לת בגדיו בחתיו והמשבר כליו בחתיו ם ש יעבוד ע״ז שכך
חומכתי על יבר הרע היום חומר לו קרע לת כגדיך ולשבר חומר לו עבוד
ע״ז: הוח היה חומר הנותן עיניו בחשתו שתמות וירשנה
חו שתמות ונחנ לת לחותה ובל הנותן עיניו בפתיו סימות ויגע לת חשתו
פ ף קוברין חותו בחייהן עליו הכתוב חומר חופר גומץ בו יפול ופורק גדר
יישכנו נחש: מעשה בחדם חחד שעבר על דברי רבי עקיבה ופרע רחשה
חל חשה בשוק וכחתה לפני רבי וחיינו ליתלה חרבע מלות חו חמר ליה כך
תן לי זמן נתן לו זמן כיוצ חמר ליה חכרו חני לתן לך עבד חלח תתן לם
חפי׳ שוה פרוטה חמר ליה תן לי לך טול ממן בכשיכר ושכור לת הפלוסית
על פתחה של חשה מה עשתה חשה יצתה מתוך ביתה ופרעה רחשה
בשוק והיתה מטפחת ונופלת ידה על רחשה והעמיד לה עדים וכח לפני ר׳
עקיבה חמר ליה לבויה זו חני חתן חרבע מלות זו ומה חל שמן כשיסר לת
חשה על נכוד ענמה חלח שיצתה מפוך ביתה ופרעה לת רחשה בשוק
והיתה מטפחת ונופלת ידה על רחשה חמר ליה לח לח חמרת כלום שהכול
בעצמו מע״פ שחינו רשחי פעור וחקרי שחכלו כו׳ חייבי׳ היה שחכלה בעצמה
פעורה ואתה שחכלת כח כח ותן לה חרבע מלות זו: רבי דוסתחי כרבי
ינחי חומ׳ שם כרבת ורעת כרביעה רשעות סיג לך ושרע כרביעה שניים
שמח ירד כרד לעולם וילכרו רשעים וישקיימו מחדשים כי לינך יודע לישה
יכשר חוה חו זה חו שניהם ישקיימו כיוצ בלשון סופים ושם שניהם כשחת
פעים שנחמר בנקר ורע לת חרעך ולערב חל תנח ידיך: שם כרבת ורעת
כרביעה

ברכיעה שניים שמץ ירך ברך לעולם ולכדו רשעוני ויתקיימו תחרוני כי
ליך יודע ליזה יכבר הוא לו זה לו שניים כתקיימו כיוך כאחת טובים ואם
שניים פחות רעים שנאמר בנקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך: אם ברר
וזרעת ברכיעה רשעוכה שניים טוב לך וזרע ברכיעה שלשית שמא יכא
שדמון לעול ויעדפו רשעוכות ויתקיימו תחרוכות שנאמר בנקר זרע את זרעך: רבי
יכבר הזה לו זה לו שניים כאחד טובים שנאמר בנקר זרע את זרעך: רבי
ישמעאל אומר לאול תורה בזקנותך אם למדת תורה בילדותיך אל תאמר ליכי
לומד בזקנותי שלא למוד תורה כי ליך יודע ליזה יכבר: אם למדת תורה בשעה
שיעשר אל תעשה לך בשעת העשיר אם למדת תורה בשעת שניעה אל תעשה לך
בשעת רעבה אם למדת תורה בשעה שהיא פרוק לפי שעה
לו לאדם דבר אחד שנאמר את זה וגו' (שנאמר כי ליך יודע אם שניים כאחד ס"ת ליכו
טובים) שנאמר בנקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך: רבי עקיבה אומר למדת
תורה בילדותך למוד תורה בזקנותך אל תאמר ליכי למד תורה בזקנותי כי
ליך יודע ליזה יכבר אם שניים כאחד טובים שנאמר
בנקר זרע את זרעך: רבי אליעזר אומר אם למדת תורה אל תאמר דיי
שלא לך אלא שכבר אמר שמא זה ליך אל תלך אחר לבי עיניכם זונים אתריך
אלא שנאמר ושמרתם לעשות אותם ולמדתם אותם לשמור לעשות: רבי יהושע
אומר אם למדת תורה אל תאמר דיי שלא לך אלא שכבר אמר שמא זה ליך
אל תלך אחר לבי עיניכם זונים אתריך ולמדתם אותם: רבי שמעון אומר
שמונה בתי שלשון לעולם של כל העולם כולו ואלו הן כשלך תאחז לי ושלח
מעני אם פוטיניות שבא לעולם של כל העולם לקח ונשלף ושלך לא לקח ולא
כשלך ספר לא כל שמעשה: ליזים כשלה קטטה בין אשתו של חותם חסיל
לבין חותם של ליכם שאמרה לה לך לבתך שהיה קבורה בחבלת של קנים שבא
תחרת הלך ולן בבית הקברות ושמע קול בין רוחות שחספרות זו את זו
אמר לה תכרתי בזי ונשוט בעולם ונשמע אם אומרי אחרי ספרנוך אומרים
לה תכרתי בהיטי לי בריות שניך לבזי כיוך בשאנו לבין חסיל: מעשה
בחסיל אחד שהיה רגיל בכדקה פעם אחת הלך ויצא בספינה כא הרוח
ונטבע ספינתו ליה ראהו רבי עקיבא ובא לפני בית דין לפניך על חבתו
לבכות עד שלא הגיע עת לעמוד בא אחד ואמר לפני ס"ל את הוא
שטבעת ליה. א"ל מן ומי הטלוך מן היה א"ל בדקה שעשית היה הטלתני מן
היה א"ל מאיזה יודע א"ל כשירדתי למעמקי הים שמעתי קול רעש גדו
אגלי היה שהו אומר לזו זו אות לזו רוגו ונעלם את הגלים הזה מן היה שעשה
צדקה כל ימיו בחות שעה אחת ר"ע ואומר ברוך שהיה שלקיים שבח בדברי
תור' ודברי חכמי' בדברי קבלה ודברי חכמי' קיימין הסלעול' ולעולמי עולמי' שכ'
שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו ואומר כתב ובדקה תנצל
ממות: מעשה בכנימין הצדיק שהיה חמונה על קופה של בדקה ובאתה חשה
אחת לפניו אמרו לו' פרנסני אמר לו העבודה שיין בקופה של בדקה כלום

לית מאלתא
דורב אלמנה
ושבעה בנים

לית ושבעה

אמרה לו' רבי אין לאתה אפרנסני הגני מת ואחרבעה בניה עמד ואחרעם
מאה לוליטים מלה בניימין הצדיק והיה מצטער על המעשה אמרו מלאכי השרת
לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אתה אמרת כל המקיים נפש אחת
מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלה בניימין הצדיק שקיים
שמ' ואחרבע בני' על אחת כמה וכמה והוא מצטער בצער מקולי זה על המט
מיד בקשו עליו רחמים וקרעו לו גזר דינו והושיעו לו כ"ב שנה על שנותיו:

סלין פריקה

פרק רביעי

שמעון

בצדיק היה אומר מכני כנס"ג בגדולה הוא היה אומר
על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבוד'
ועל גמילות חסדים. על התורה כיצד הרי הוא
אומר חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו אמת מתצמח מן הארץ וצדק משקיף
מן השמים מפני שהעולם כלה כולו לאמת שנאמר והקטיר הכהן
את הכל המזבחה וכתיב אחר הוא אומר ויקח משה את השמן ויצק אחר ויעל
עולה כולו לי' ולתורה תחבים לפני המקו' מעולות לפי שהם למד תור'
יודע רעהו על מקום שנאמר לו תכין ירמת ה ודעת תלקים תמצא: מכין
לאכם סיוצב ודורש בקבל שמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב חלב ודם לגבי
מזבח. שכי ת"ח מיוצב' ועוסקי' בתורה ועברה לפניהם כלה לו מעשה של את
הם כיון כלי נרכן אל יבטלו משכתן ואם לאו יעמדו ויסננו לכלה ויקלקו
לאת: מעשה בר' יהודה בר' שלעי שהיה יושב ושונה לתלמידיו ועבר כלה ואחו בידו
כלי נרכו והיה מסנן בה אד' שעברה כלה בלפניו: שוב מע' שה ברבי יהודה
בר אלעאי שהיה יושב ושונה לתלמידיו ועברה כלה לפניו אמר אם לאמרו
לו כלה שעברה אמר להם בני עמדו והתעסקו בכלה שכן מצינו בה"קבה
שנתעסק בכלה שנאמר ויכן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבא
אותה כאדם וכאמ': וסיכן מצינו שהקב"ה נתעסק בכלה שנאמר ויכן ה' אלקים
את הצלע שכן קורין בכרבי היה לכלה בלשונם את הקדוש ברוך
הוא לאדם ושקשה בכלה וכניאה אצל אדם שנאמר ויביאה אל האדם עשה
אחת עשה הק"בה שושבין לאדם שכאן והילך אל תקרוא שושבין לעצמו שנאמר
עצם מעצמי ובשר מבשרי על אשה לא נאמר אלא אשה כי מאיש לקחה זאת
שמים תכין למונתך כשם שעשה אחת היה רגין יוחנן בן זכאי יוצא מירושלם
והיה רבי יהושע הולך אחריו ורואה בית המקדש חרב אמר אוי לנו
עונותינו של ישראל אמר לו בני אל ירע לך יש לנו כפרה אחת שהיה
כאותה ואיזה זה גמילות חסדים שנאמר כי חסד חפצתי ולא זבח
מכאן לבעלי חסדים כיצד הרי הוא אומר כי חסד חפצתי ולא זבח
העולם מתחלה לא נברא אלא בחסד שנאמר אמרתי עולם חסד יבנה
שמים תכין באמונה כשם שאחת היה רגין יוחנן בן זכאי יוצא מירושלם
והיה רבי יהושע הולך אחריו ורואה בית המקדש חרב אמר אוי לנו
עונותינו של ישראל אמר לו בני אל ירע לך יש לנו כפרה אחת שהיה
כאותה ואיזה זה גמילות חסדים שנאמר כי חסד חפצתי ולא זבח
מכאן לבעלי חסדים שהיה רגיל מתעסק בכשם שהוא מן הים ומן
גמילות חסדים שהיה רגיל מתעסק בכשם שהוא מן הים ומן
מקריב בכבל ולא כבר נאמר השמר לך פן תעלה עולותיך
בכל

בכל מקום אשר תרצה כי אם במקום אשר יבחר ה׳ אחד שבטיך ושם תע׳ה
עולותיך שלא מה בין נמילות חסדים שהיה מתעסק בהן היה מתקן את בי׳ה
ומלווה את המת ונותן פרוטה לעני ומתפלל שלשה פעמים בכל יום ותפלתו
מתקבלת ברצון שנאמר ותכיל כב ידע לי רשים כתבה על לביתיה וכיון
שהיתה לה בעליתיה כנגד ירושלם וזימנין תלתה ביומא היה כריך על ברכוהי
ומצלי ומודי קדם שהיה כל קביל להו׳ עבד מן קדמת דנה וכשבא לפסקיונוס
להחריב את ירושלם אמר להם שוטים מפני מה אתם מבקשים להחריב את
העיר הזאת ואתם מבקשים לשרוף את בית המקדש וכי מה אני מבקש מכם
שתשגרו לי קשת אחת או חץ אחת וחלך (לי) ממכם אמר לו כשם שיגלו
על שנים שלפניך והרגנוס כך נגזר עליך והרגך כיון ששמע רבן יוחנן בן
זכאי שלח וקרא לחכמי ירושלם ואמר להם בני מפני מה אתם מחריבין את
העיר הזאת ואתם מבקשים לשרוף את בית המקדש וכי מהו מבקש ממכם הא
היכו מבקש ממכם שתשגרו לי קשת אחת או חץ אחת וילכו ממכם אחתו לו כשם שיגלו
על שנים שלפניו והרגנוס כך נגזר עליו והרגנהו היו לפסקיונוס מנסים
שריוין כנגד חומותיה של ירושלם וכל דבר ודבר שהיו שומעין היו כותבין על
החצי וזורקין חוץ לחומה לומר שרבן יוחנן בן זכאי מלומדי קיסר הם וכיון
שאמר (להם) רבן יוחנן בן זכאי יום אחד ושנים ושלשה ולא קבלו ממנו שלח
וקרא לתלמידיו לרבי אלעזר ורבי יהושע אמר להם בני עמדו והוציאוני
מכאן עשו לי ארון והיסן בתוכו ר׳ אלעזר אחז בראשו רבי יהושע אחז ברגליו
והיו מוליכין לפניו עד שהגיעו אצל שערי ירושלם אמרו להם השוערים מי הוא זה לאמרו להן את הוא הוציאוהו והיכיחוהו והיו מוליכין
את המת בירושלם לאמרו להן אם את הוא הוציאוהו והיכיחוהו והיו מוליכין
לפניו עד שהגיעו המטה עד שהגיעו אצל אספסיינוס פתחו הארון ועמד
לפניו אמר לו אתה הוא רבן יוחנן בן זכאי שאל מה אתן לך אמר ליה אני
מבקש ממך אלא יבנה לך ותשבה בה לתלמידי ותקבע בה תפלה ועשה
בה כל מצות שאתה אמר ליה לך וכל מה שאתה בידה לעשות עשה אמר ליה רבנן
שאומר לפניך דבר אחד אמר ליה אומר אמר ליה הבי את עומד במלכות מניין
אתה יודע אמר ליה כך מסור לנו שאין בית המקדש נמסר ביד הדיוט אלא
ביד המלך שנאמר ונקף שבכי היער בברזל והלבנון באדיר יפול אמרו לא היה
יום אחד ושני ושלשה פעמים עד שבא אליו ויולפא מעירו שמו קיסר ונתנו
עליו לעמוד במלכות הניחו לו קשת של זירים ות״ע כנגד החומה של
ירושלם הניחו לו נסרים של ארז ונתן לתוך קשת של זירים והיה מכה בהן
על החומה עד שפירק בו פירצה הניחו חומה חוזר ונתנו לתוך קשת של זירים
והיה מסלק לותו כלפי מבחוץ שם״ג המזבח בתותה שעה גלבה ירושלם והיה
רבן יוחנן בן זכאי יושב ומצפה וחרב כנגד מקום שהיה עלי יושב ומצפה
שנאמר והנה עלי יושב על הכסא יד דרך מצפה כי היה לבו חרד על ארון
השחי כיון ששמע רבן יוחנן בן זכאי שהחריב את ירושלם ושרף את בית המקדש
בחם קרע בגדיו וקרעו תלמידיו את בגדיהם והיו בוכין וצועקין וסופדין
ואומר פתח לבנון דלתיך ותאכל אש בארזיך אלו כהנים גדולים שהיו במקדש
שהיו (נוטלין) ממתנות בידן וזורקין כלפי מעלה ואומרים לפני הקדוש ברוך
הוא רבונו של עולם כילך מפתחותיך שמסרת לנו הושיל ולא היינו נזכרין
ונאמנין לעשות מלאכת המלך ולאכול מסלתן שמלך מלכי המלכים יפתח ויעקב
ושנים עשר שבטים היו בוכין וצועקין וסופדין ואומרין היללי ברוש כי נפל
ארז אשר אדירים שודדו (הלל ברוש כי נפל ארז זה בית המקדש אשר אדירים
שודדו זה אברהם יפתח ויעקב וי״ב שבטים) הלילו אלוני בשן זה משה אשרן
ואדיים כי ירד יער הבצור זה בית המקדש קול יללת הרועים כי נפלה אדרתם
זה דוד ושלמה בני קול שאגת כפירים כי שודד גאון הירדן זה ציון ואלישע:
בשלשה דברים שנה הקדוש ברוך הוא את בני אדם זה מזה אלו הן נקול
בגעיתם ובמרחה כיצד מלמד שסיגה הקדוש ברוך הוא קולות בני אדם זה
מזה שנאמר לא שנה הקדוש ברוך הוא קולות בני אדם זה מזה כבר היתה
זונות הרבה בעולם כיון שאדם יוצא מתוך ביתו (וכה אחר) ויכבס את
פתחו בתוך ביתו לפיכך שינה הקדוש ברוך הוא קולות בני אדם זה מזה אלו
על זה לומה דומה לקולו של זה בגעיתם כיצד שילמלא שסיגה הקדוש ברוך
הוא נעימות בני אדם זה מזה שהיו מתקנין זה בזה לפיכך שינה הקדוש ברוך
הוא נעימות בני אדם זה מזה כעיתם של זה לומה דומה לזה ושל זה לומה דומה
לזה: במרחה כיצד מלמד שסיגה הקדוש ברוך הוא מרחה בני אדם זה מזה
שלמלא לא שינה הקדוש ברוך הוא מרחה פנים זה מזה לא היו נמות ישראל
מכירות את בעליהן ואין הוכרין מכירין את כתותיהן לפיכך שינה הקדוש
ברוך הוא את מרחה פנים זה מזה:

פרק חמישי

אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק הוא היה אומר אל תהיו

כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס אלא היו כעבדים המשמשי
את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמי עליכם כדי שי״ה שכרכם
כפול לעתיד לבא: לגטיגנוס איש סוכו היו לו שני תלמידים שהיו שונין
בדברי היו שונין לתלמידים ותלמידים לתלמידיהם עתידו ודקדקו מאריכין
ואמרו מה ראו אבותינו לומר (דבר זה) שפעמים שיעשה פועל מלאכה כל היום
ולא יטול שכרו ערבית אלא מילו יודעין מחותינו שיש עולם (אחר) שיש תחיית
המתים לא היו אומרים כך עמדו ופרשו מן התורה וכו פרנו מהם שתי פרנסות
צדוקי וביתוסין צדוקים על שום צדוק ביתוסין על שום ביתוס שהיה משתמש כ״א שניו
בכלי כסף וכלי זהב כל ימיו אלא היתה דעתו נסה על ה״לא צדוקי לומרי מסור
הוא ביד פרושים שהן מצערין עצמן בעולם הזה ובעולם הבא אין להם כלום:

פרק ששי

יהי ביתך בית ועד לחכמים כיצד מלמד שיהיה ביתו של אדם מזומן
לחכמים ותלמידים ותלמידי תלמידיהם כאדם שאומר לחברו הריני
משמר לך מקום פלוני: דבר אחר יהי ביתך בית ועד לחכמי כיצד נזמן את ה״ח
נכנס אצלך לומר לך (שנה לי) אם יש ביתך לשנות שנה לו ואם לאו פטרהו מיד
ויש שנה לפניך לא על המטה ולא על הכסא ולא על הספסל שלא יש שנה לפניך על
הארץ וכל דבר ודבר שיצא מפיך יקבלהו עליו כאימה ביראה ברתת ובזיע
והוי מתלמד בעפר רגליהם כיצד נזמן את ה״ח נכנס לעיר ש תאמר היני ערך
לו שלא לך אצלו ושל תשב עמו עד ע״ג המטה ולא על הכסא ולא על הספסל שלא
שב לפניו על הארץ וכל דבר שיצא מפיו קבלהו עליך באימה ביראה ברתת
ובזיע כדרך שקבלו אבותינו מהר סיני באימה ביראה ברתת ובזיע: דבר אחר
הוי מתלמד בעפר רגליהם זה רבי אליעזר ושתה בצמא את דבריהם זה רבי
עקיבא: מה היה תחלתו של רבי עקיבא אמרו בן ארבעים שנה היה ולא שנה
כלום פעם אחת היה עומד על פי הבאר אמר מי חקק אבן זו אמרו לו המים
שתדיר (נופלין) עליה בכל יום אמרו (לו) עקיבא לו אתה קורא לאבנים שחקו
מים מיד היה רבי עקיבא קל ו״ח ונעלבו מה ך פסל את הקשה דברי תורה
שקשה כברזל על אחת כמה וכמה שיחקקו את לבי שהוא בשר ודם מיד חזר
ללמוד תורה הלך הוא ובנו וישבו אצל מלמדי תינוקות אמר ליה רבי למדני
תורה אמר ליה רבי עקיבא כרתם הלוח ובנו כרתם הלוח כתב לו אלף בית ולמדם
אלף תיו ולמדם תורת כהנים ולמדם היה לומד והולך עד שלמד כל התורה
כלה הלך וישב לפני רבי אליעזר ולפני ר׳ יהושע אמר להם רבותי פתחו לי טעם
משנה כיון שאמר לו הלכה אחת הלך וישב לו כיצד לבין עצמו אמר אלף זו למה
נכתבה בית זו למה נכתבה דבר זה למה כאחד חזר ושנלן והעתידן בדברים:
ר׳ שמעון בן שטר אומר משל לך משל למה הדבר דומה לסתת שהיה מסתת
בהרים פעם אחת נפל קרדומו בידו והלך וישב על הסר והיה מכה אמנו
גרורות דקות וכאו כגי אדם ואמר היה מה אתה עושה אמר להם הרי אני
עוקרו ומטילו בתוך הירדן אמרו לו מי אתה יכול לעקור את כל ההר היה
מסתת והולך עד שהגיע אצל שלש גדול נכנס תחתיו סתרו ועקרו והטילו אל
הירדן ואמר ליה אין זה מקומך שלא מקום זה כך עשה להם רבי עקיבא לרבי
אלעזר ורבי יהושע אמר ליה רבי טרפון עקיבא עליך הכתוב אומר מבכי
נהרות חבש ותעלומה יוציא אור דברים המסותרים מבני אדם הוציאם רבי
עקיבא לאורה כבר יום ויום היה מביא חבילה של קשים מביא ומוכר ומפרנס
וחביא מתקשט נה עמדו עליו שכניו ואמר ליה עקיבא מבלתיכו בעשן מכור
לותן לנו ושול שמן בדמיהן ושנה להור הגר אמר להם הרבה ספוקים אני
מסתפקים בהן אחד שאני שונה בהן ואחד שאני מתחמם בנגדן ואחד שאני
יכול ליתן (בהם) עתיד רבי עקיבא לחייב את כל העניים בדין ואם תומר
להם מפני מה לא למדת (והם אומרי מפני) שעניים היינו אומרים להם והלא ר׳
עקיבא עני ומדולדל היה (והם אומרו מפני טפינו אומרים להם והלא רבי
עקיבא) היו לו בנים ובנות שלא אומרי להם מפני שוכח לחתו בן מרכעי
שנה הלך ללמוד תורה סוף שלש עשרה שנה לימד תורה לרבי אומרו לא נפטר
מן העולם עד שהיו לו תלמידות של כסף ושל זהב ועד שעלה למטתו כסולמות
של זהב היתה מטתו יוצאה בקרדמין וכעיר של זהב אומרו לו תלמידו כיצסתנו
ר׳ ממה שעשית לה אמר להם הרבה נעד נגטערה עתי בתורה: מה היה
תחלתו של רבי שיעזר בן (הורקנוס בן) עשרים ושתים שנה היה ולא למד
תורה פעם אחת אמר אלך ואלמוד תורה לפני רבן יוחנן בן זכאי אמר ליה כ״ח הלך
לביו הורקנוס לו אתה טועם על שתחרוש אלא שנכנס הבית ומרש אלא ואלמד
מענה אמרו אותו היום ערב שבת היה הלך ושעד אצל אחד מבני אדם זה מזה ל״ח לא עשה
כלום משש שעות של ערב שבת עד שש שעות של מוצאי שבת כשהוא הולך
בדרך ראה אבן שדימה ונטלה ונתנה לתוך פיו וי״ח גללי הבקר היו הלך ולן
בפלניות שלו הלך וישב לו לפני רבן יוחנן בן זכאי בירושלם עד שיגיע היום שתקשו

ר"ל ושתק שלח וקרא לתלמידיו שלו ר"ל כלום שמעתם מרבותיכם ואמרו לו
ואמרו שמא תגלו רבי היה סובר(לפי שהי)אומרים שמא תגלו היה
סובר ביני וביניכם תגדלו את רבי אליעזר מן התמצע אמר ליה כמה שיבח
לך היה רע מפיך כך יבא לך כמה טוב בתורה שמע עליו פורקנום תלמידי היה
לומר תורה תגדל רבן יוחנן בן זכאי אמר תלך ותדיר אליעזר בני מנכסיי אמרו
לוותו היוה רבן יוחנן בן זכאי יושב ודורש בירושלם וכל גדולי ישראל יושבין
לפניו שמע עליו שבח הניחוהו היה מהלך ועולה עד שהגיע הגיע כר ניצית
הכסת ואצל נקדימון בן גוריון ואצל בן כלבא שבוע היה יושב ומרתת
ואמרו לוותו היוה נתן עיניו רבן יוחנן בן זכאי בדבי אליעזר ואמר ליה פתח
(ודרס)ר"ל מיני יכול לפתוח דחק עליו ודוחקו התלמידים עמד(ופתח)ודרש
בדברים שלא שמעתן מן מעולם כל דבר ודבר שיצא מפיו עמד רבן יוחנן בן
זכאי(על רגליו) ונשקו על ראשו ואמר ליה רבי אליעזר רבי אחת למדתני על
שלא הגיע לנאת עמד פורקנום תלמידו על רגליו ואמר רבותי תני לה כאתי אלא
להדיר אליעזר בני מנכסיי עבדיו כל נכסי יהיו נתונין לאליעזר בני וכל
אחיו פטורין(וחין להם כלום)ולמה נקרא שמו נתנאל הכסת(סיה מושב
על מטה של כסף בדמות כל גדולי ישראל יושבין לפניו אמרו על בתו של נקדימון בן גוריון
שהיתה מטת מוצע בשנים עשר אלפים דינרי זהב ודינר כרבי של דינר זהב היה
יושב לה מע"ם לעי"ם לניקי קדרה ומומרת יבא פיתה ולמה נקרא שמו נקדימון
בן גוריון מפני שנקדה לו אמה בעבורו פעם אחת עלו ישראל לרגל לירושלם
ולא היה להם היום לשתות הלך מכל אד אחד ואמר ליה הלויני שתים עשרה
עיניות מים מכאן ועד יום פלוני אם איני נותן לך שתי עשרה מעיינות מים
אני נותן לך שתים עשרה ככר כסף וקבע לו זמן כיון שהגיע זמן שלא לו שגר
לו שתים עשרה מעיינות מים לו שתי עשרה ככר כסף אמר ליה עדין שהות
היום לגלג עליו לותו הסר ואמר כל השנה כלה לא ירדו גשמים ועכשיו ירדו
גשמים נכנס לותו הסר לבית המדרש אמר ונקדימון בן גוריון לבית המדרש
נתעטף ועמד בתפלה ואמר לפניו רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא
לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא אלא לכבודך עשיתי כדי שיהיו
מים לעולי הרגל מיד נתקבצו שמי כעבים וירדו גשמים עד שנתמלאו שתים
עשרה מעיינות מים והותירו שלא לותו הסר שגר לו אמי מים יתירים היו
לו כיון אמר ליה ככר שקבע אמה ומים נדשותיך ירדו חוץ וככם לבי המדרש
ונתעטף ועמד בתפלה אמר לפניו רבונו של עולם עשה לי נס בתחרונה
כברשלכ מיד נשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרחה החמה ופנעו זה בזה ואמ'
ליה יודע אני שלא הרעים הק"בה את עולמו אלא בשבילך : ולמה נקרא שמו
כלבא שבוע שכל הנכנס לביתו רעב ככלב היה יונא מביתו שבע וכשבא
לספסיינוס קיסר להחריב את ירושלם נקפו קנאים לשרוף כל הטיב שהוא
בפח אמר להם כלבא שבוע מפני מה אתם מחריבים את העיר הזאת ואתם
מבקשים כל הטוב הזה לשרוף בפח השתיכו לי עד שאכנס ואראה מה יש לי
בתוך בית הלך ומצא שיש לו מזון עשרים ושתים שנה שעודה לכל אחד ואחד
מירושלם מיד נרגעו ונחמו וקבלו ואמרו והתקין מזון כ"ב שנה לכל
אחד ואחד מירושלם ולא הסניח עליו מה היו מנכסי ירושלם עושין היו מביאי'
הענלים וגודרים לותם כמרים וטוחם לותם בטיט ועוד עשו מנכסי ירושלם
סולקין את התבן והוכלין את כל אות' מיסרל שרוי נגד חומותי' של ירושל'
אמר מי יתן לי אמה תמרים ואדר ואטול חמשה רחשים נתנו לו חמשה תמרים
ירד ונטל חמשה רחשים מלנסי ספסיינוס הרשע ספסיינוס נבוזתן ורחם
שלין בהן מין דבן ואמר לחיילות שלו ומה הלן שלין תוכלין אלא תנן כך
פורנין בהן חילו היו תוכלין כל מה שאתם תוכלי' ושותין על אחת כמה וכמה
שהיו הורגין אתכם :

פרק שביעי

יוסף בן יוחנן איש ירושלים אומר יהי ביתך פתוח לרווחה ויהיו עניים
בני ביתך ואל תרבה שיחה עם האשה : יהי ביתך פתוח לרווחה
כיצד מלמד שיהא ביתו של אדם פתוח לרווחה לדרום ולמזרח ולמערב ולצפון
כדי שעשה חיוב שעשה מרבעה פתחים לביתו ולמה עשה חיוב ל' פתחים
לביתו כדי שלא יהיו עני' מנטערים להקיף את כל קבית הבא מן הנפון יכנס
בדרכו הבא מן הדרום יכנס בדרכו וכן לכל רוח לכך עשה חיוב מרבעה
פתחים לביתו : ויהיו עניים בני ביתך ולא בני ביתך ממש אלא שיהיו משתין
מה שאוכלים ושותים בתוך ביתך כדרך שיהיו עניים משתין מה שאוכלים
ושותין בתוך ביתו של חיוב וכשנפשבו זה בזה אמר לחברו מתן לתה בא
מתוך ביתו של חיוב ולמן לתה הולך לביתו של חיוב וכשבא עליו הרוח
פורענות גדול אמר לפני הק"בה רבונו של עולם לא הייתי מאכיל רעבים
ומשקה צמאי' שבע' ומוכל עתי לבדי ולא אכל יתום ממנה ולא הייתי מלבים
ערומים שבתחר ומנו כשהי יתחמם מע"ם בן אמר ליה הק"בה לחיוב חיוב
עדין לא הגעת לחצי שיעור של אברהם אתה יושב ושומה בתוך ביתך ואוהבין
נכנסי' לחנלך את שדרכו לאכול את מטי' האכילתו את שדרכו לאכול
בשר האכילתו בשר את שדרכו לשתו יין האקיתו יין את שדרכה לא עשה כאלו
יושב ומהדר בעולם וכשהי אוהבין מכנסין בתוך ביתו את שאין דרכו לאכול
את מטין האכילתו את מטיס את שאין דרכו לאכול בשר האכילתו בשר ואת
שאין דרכו לשתות יין האקיתו יין ולא עוד אלא עמד וכנס פלטרין גדולים על
הדרכים והניס מאכל ומשקה וכל הבא וכנכס אכל ושתה וברך לשמים לפיכך
נעשית לו נחת רוח כל שהתה שואל מצוי בתוך ביתו של אברהם שנאמר ויטע
אשל בבאר שבע לתוד בני ביתך עגוס שבזמן שאל עמותן ובני ביתו ענותנין
וכל עני ועמד על פתחו של בעל הבית ואמר להם אכיכם ים בכאן ואמר לו
בן בוא וכנכם עד שלא נכנס ואלמן היה עריך לפניו נכנס ואכל ושתה וברך
לשם שמים נעשית לו נחת רוח גדולה וכזמן שאדם עכותן ובני ביתו קפדנין
וכל עני ועמד על פתחו ואמר להם אכיכם ים בכאן ואומר לו לא יעבר בו
והוציאו בנויפס : דבר אחר למוד בני ביתך ענוה כיצד בזמן שאין אדם עכותן
ובני ביתו ענותנין והלך לו למדינת הים ואמר מודה אני לפניך ה' אלהי שאתתי
ליכה עושה מריבה אצל אחרים לבואין אתפתח על ודעתו מיושבת במקום'
עד שעה שיחור וכזמן שאין אדם עכותן ובני ביתו קפדנין והלך לו למדינת
הים ואומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שאין אדם עושה מריבה אצל אחרי ובני
אל יעשו מריבה ואבו מתפתח על ודעתו מיושבת על מי חזור ול תרבה
שיחה עם האשה ואפ' היא אשתו ואין צריך לומר בחתת אחרת שכל זמן שאדם
מרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו ובוטל מדברי תורה וסופו יורש
גיהנם: לבר אחר אל תרבה שיחה עם האשה כיצד בזמן שאדם בא לבית המדר'
לא היו נוהגין בו כבוד אלו שערער עם אברהם אלו ילך ויאמר לאשתו כך וכך
ערערתי עם אברי כך וכך אמר לי כך וכך אמרתי לו אפני שכועס את עצמו
וכועס את אשתו ובוזה את אברהם ומשחקת עליו כיון ששמע אברהם אמר אלו לבניו הלך ויתן
לאשתו ונמצא אותו האיש בוזה את עצמו ואת אשתו ואת אברהם :

פרק שמיני

יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם יהושע בן פרחי' אומר
עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות
עשה לך רב כיצד מלמד ש עשה לו את רבו קבע וילמד ממנו מקרא ומשנה
מדרש הלכות ואגדות טעם שהניח לו במקרא סוף שיאמרו לו במשנה טעם
שהניח לו במדרש סוף שיאמרו לו בהלכות טעם שהניח לו בהלכות סוף
שיאמרו לו בהגדה נמצא האדם הזה מלא טוב וברכה: רבי אליעזר אומר
הלומד תורה מרבו אחד למה הוא דומה לאחד שהי' לו שדה אחת וזרע ממנה
חטים ומקנתה שעורים (ובמקנתה זיתים ובמקנתה תלנות ומצא האחד הזה
מלא סובה וברכה וכזמן שלומד מרבו' רומה למי שיש לו שדות הרבה אחד זרע
חיטין ואחד זרע שעורים) ונטע אחד זיתים ואחד תילנות ומצא אדם הזה
מפזר בין האילנות כלו טוב וברכה : וקנה לך חבר כיצד מלמד שיקנה אדם
חבר לעצמו שיאכל עמו וישתה עמו ויקרא עמו ויסבה עמו וישן עמו ויגלה
לו כל סתריו סתר תורה וסתר דרך ארץ שכשיושבין ועוסקין בתורה ושפיר
אחד מהם הלכה או דיבר הפרק או שיאמר על טמא טהור או על טהור טמא
(ועל אסור מותר ועל מותר אסור חבירו מחזירו ומניין שכשחבירו
מחזירו וקורא עמו ים להם שכר טוב כשאמר שנאמר טובים השנים מן האחד
אשר ים להם שכר טוב בעמלן: שלשה שיושבין ועוסקין בתורה מעלה עליהם
הקדוש ברוך הוא כאילו אוכלין משלשה שנאמר הסובנו בשמים מעלותיו
ואגודתו על ארץ יסדה הקורא למי שיש ושפכה על פני הארץ ה' שמו
למדת שלשה שיושבין ועוסקין בתורה מעלה עליהם כאילו נעשו אגודה אחת
לפני הקדוש ברוך הוא: שנים שיושבין ועוסקין בתורה שכשם מתקבל במרום
שנאמר ואז נדברו ירא' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון
גורה ואומר נלך ונתיר את האסורי' ונפרה את השבויים והסופי הקדוש ברוך
הוא בידיהם והולכין ועושין מיד ואלו הן ולחושבי שמו אלו שמחשבין בלבם
ואומרים נלך ונתיר את האסורים ונפרה את השבויים ולא הספיק הקדוש
ברוך הוא בידיהם ונא מלאך ותפשן בקרקע: יחיד יושב ועוסק בתורה שכרו
מתקבל במרום שנאמר ישב בדד וידום כי נטל עליו משלו משל למה הדבר
דומה לאחד שהיה לו בן קטן הניחו ונא לשוק עמד ונטל את המגלה
וסניקה בין ברכיו וסיה יושב והוגה בה כיון שנא מן השוק אמר רחו בני קטן
שהנחתיו ויצאתי לשוק מה עשה מעצמו למד ונוטל את המגלה בין ברכיו
והיה יושב והומה בה הא למדת שאף יחיד שיושב ועוסק בתורה שכרו מתקבל
במרום והוי דן את כל האדם לכף זכות : מעשה בריבה אחת שכשבית והלכו

מחריס

את כל החדש לכך זכות: מעשה בריבה אחת שנשבית והלכו אחר ה שני תמידים לפדותה נכנס אחד מהם לקוכה כשיצא אמר לחבירו במה תשדחני אמר שמא לילד נכנסת אמ׳ לו העבודה כך היה. אמ׳ לו כשם שנכנסתי לכך זכות כך הק״בה ידין לותך לכף זכות: שוב מעשה בריבה אחת שנשבית והלכו אחריה שני תמידים לפדותה ונתעכב אחד מהם לצוש לסטום ותשבוהו בבית האסורין בכל יום ויום היתה אמה מביאה לו לחם ומים יום אחד אמר לה לכי אמרי עלי ואמרי לו שיהי מניח בבית האסורין (מפני הזכות והוא יושב ומתוקן בביתו ואינו משגיח על הריבה אחרה לו לא דייקת מכוח בבית האסורים אלא שהיית מתעסק בדברים בטלים) לא הלכה אלא היתה מתעסקת בדברים בטלים אמר לה בבן זה ממך לכי ואמרי לו מה עשה אותן הימים הלך והכיתו כשוט ושפך וכני מרס עיניו והוציאו את שניים כשיצ׳ אמר להם תנו לי ריבה זו שתיתן עיני בבנדיה על המעשה לשחרי אמר להם השבילוני והשביעוהו ושבילים אמר להשביל לשבילה שלי כמה תשדחוני אמרו לו אמרנו כל אותן ימים שהיה בבי האסורין היה רעב וכמ׳ ושבעיו יכ׳ל לו׳ איוב העולם ומה כשרך עליך ושמח רחית קרני. אמ׳ לשבילה של ריבה זו כמה תשדחוה אמר לה שכל אותן ימי שהית שהיה בין שנכנסי היית לוכלת מזלהם ושתי׳ משלהם עכשיו אמרת השבילוני כדי שתשבה: אמר להם היעבודה כך היה ואתם שדנתוני לכף זכות התקו׳ דין אתכם לכף זכות: כשם שהבדיקים הראשונים היו חסידים כך בהתען היו חסידות אמרו גדולה של אברהם אבינו לא נכנסו לבית שים בו ע״ז שנאמ׳ ואנכי פניתי את הבי׳ ומקום לגמלים (ואנכי פניתי את הבית מתרפים ואת ע״ז ומקום לגמלים) מלמד שלא נכנסו לבית לבן התרמי על שכנו כל העבודות שלוים שבניהם: מעשה בחורו של רבי חניכא בן דוסא שנכנסו לוכלם ושבשו את שחמור בחצר והניחו לו תבן ועורי ולא היה לוכל ושותה אמרו לו אנו אין חסרין לוכלך ושתה אמרו לו אנו אין חסרין לוכלך ושתה אמרו לו אנו אין חסרין לוכלך ושתה עד שהניע לכל רבי חניכא בן דוסא כיון שהניע לכלו שמע כנו קולו א״ל לבנו דומה קולו לקול בהמתנו אמר לו בני פתח לה את הדלת והכניסה לוכל ושתה שכבר אתה בדרך עד ופתח לה דלת והניח לה תבן ושעורים ומים והיתה לוכלת ושותה: לפיכך אמרו כשם שהבדיקים הראשונים היו חסידים כך בהמתן חסידות כמותן:

כ״ח מעשה

פרק תשעה

יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי מו׳ הרחק מבשן רע ול תתחבר לרשע ול תתיאש מן הפורענות הרחק מבשן רע אחד בבן בבנית ואחד בבן שבחון ואחד בבן שבדד מלמד שאין הבנעים נאין שלא כעסו על רשע עינותיו של רשע נראו לו לפתוח בתלו של בדיק כ בר כתלו בבין רשע לבין בדיק נראה בבע בביתו של רשע בבתלו בבינו לבין הבדיק במ׳ שותרין בתלו של בדיק בעסו של רשע: רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר הוי לרשע הוי לשבינו עינותיו של רשע נראו לם זוד בתלו של בדיק עשרה נסיונות נסו אבותינו את הק״בה ולא נעשנו אלא על בנין ברע (שנאמ׳ אחד מהם) אלו בן אחד על היס ואחד בתחלת המן ואחד בסוף המן ואחד בבלו הרעזן ואחד בבלו האחרון אחד בארם ואחד ברע ד״ס ואחד בפורב ואחד במרבלים זה של מרבלים קשה מבלם שנאמ׳ ויבסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי כיוצא בו ויומתו הראשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה׳ והלא דברים ק״ו ומה ארץ שאין לה לא עיניים ולא אוזנים ולא בסת בקש הק״בה עלבונה מן המרבלים המדבר דברים בבנד חברו ומניח אותו על אחת במה וכמה שיבקש הק״בה עלבונו: ר״ש אומר על שפתי בבנו הרע נגעים נאים עליו שכן מצינו בשהיה נאמן בתחלה לבנו הרע ואחר בך נאמר בו וכל אשר

לקיים את העדים מתוך שאתה מוקמן חוץ וחייר בדבריהם שמא מתוך דבריך
ישמעום ויומעין ויוסיפו עליך שקר מפני הרמאין:

פרק אחד עשר

שמעיה ואנטלין קבלו מהם שמעיה אומר אהוב את המלאכה ושנא את
הרבנות ואל תתודע לרשות אוהב את המלאכה כיצד מלמד שיהא
אדם אוהב את המלאכה ויהיה עוסק את המלאכה כשהוא שתורה נתנה בברית
כך המלאכה נתנה בברית שנאמר ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך ויום
השביעי שבת לה' אלהיך: ר"ע אומר עתיד אדם שיהא עושה מלאכה ומתגדל
מן המיתה ועתיד אדם שיהא עושה מלאכה ומתייגע מיתה לשמים כיצד יהא
אדם כל השבוע ולא עשה מלאכה ולע"ש הין לו מה יאכל היו לו מעות מהלכות
בקדש בתוך ביתו ואין לו אשה מי יהא לשמים מכל מה שהיה עושה
ואוכל בשביל בית המקדש לפי שכינתו לו מעות של הקדש בשבתו ואין
אדם אוכל מתגדל מן המיתה רבי יוסה בי רבי בון אומר מניין שלא יעשה מלאכה
כל השבוע כולו ת"ל ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך ולע"ש
תינוקות של בית רבן ואפילו הלך ובטל בישיבות ועסקו ואחזו אותו בקולר ועשה כן
מלאכתך בשבת כולה ועשית כל מלאכתך: ר"ש בן אלעזר אומר אף אדם
הרשות לא יעשה כלום עד שיעשה מלאכתו שנאמר וביום השבעי שבת
ונפשו נופש ובמה הדברים אמורים בשעת הדחק אבל לא בשעת הרצון:
ר"ט אומר אף אתה אל תאכל עד שתמצא מלאכה לעשות שנאמר לא תאכל
עליו שבעת ימים מצות תאכל: ר"ט אומר אף הקב"ה לא השרה
שכינתו על ישראל עד שעשו מלאכה שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם:
רבי יהודה בן בתירה אומר מי שאין לו מלאכה לעשות יום לו תכבר הרבה לו
אדם הרבה ולבדוק שיעשה שנאמר ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך ויום
השביעי שבת לה' אלהיך לכבוש את הקרקע ולחרוש בעונה ולקצור בעונה
ולסמדה בעונה ולדוך בעונה ואל תאכל: ר"ש אומר אף הקב"ה לא השרה
שכינתו על ישראל עד שעשו מלאכה שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם:
רבי יהודה בן בתירה אומר מי שאין לו מלאכה לעשות יום לו תכבר הרבה לו
אדם הרבה ולבדוק שיעשה שנאמר ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך ויום
השביעי שבת לה' אלהיך להכניס את מי שיש לו מצות לו שדות הרבה ילך
ויעשה כל מלאכתך להכניס את מי שיש לו מצות לו שדות הרבה ילך
ויתעסק בהן: ר' יוסי אומר אין אדם את לא מתוך הבטלה שנא' ויאכף
על עניו זה שבבשה ונפל על אומן שלו ואת הסוס אינו את לא מתוך הבטלה
היה עומד על רגלי הגג ועל שפת הכהר ונפל ואת אינו את לא מתוך הבטלה
אבן שמענו לאבנים ולנשים שנאמר ויהי ואשה עוד מלאכה לתרומת
הקדש לטפלים אינן שנאמר ויכלה העם מהביא: ר"ר נתן בשעה שנתעסק
משה במלאכת המשכן לא רצה ליטול עצה מנשיאי ישראל והיו נשיאי ישראל
יושבין ושותקין ואומרין עכשיו נפטרך לנו משה כיון ששמעו שהעגירו קול
אמרו שנאמר והמלאכה היתה דים לאמרו לו לנו שלא היה לנו שותפות
במלאכת המשכן ועוסקין בה גדול מעשהם שנאמר והנשיאים הביאו
את אבני השהם: ושנוי את הרבנות כיצד מלמד שלא יכנס אדם עשרה
מעצמו כראשו לכל מחנים יכניסו לו שנאמר יהלוך זר ולא פיך נכרי ואל
שפתיך: ת"ש כל המעניש עצמו על דברי תורה הוא דומה לנכלה
מוסלכת בדרך כל עובר ושב מניח ידו על חוטמו ומתרתע ממנה והולך שנא'
שם נבלת כחתנם שם זמות יד לפה שם מנכל אדם עצמו על דברי תורה ואוכל
תמיד חדושים ולובש בגדים כהים ויושב ומשמר על פתח של חכמים כל
עובר ושב אומר שמא שועה הוא זה לסוף אתה מוצא כל התורה כולה יצתה
רבי יוסי אומר יהי למעלה והעלה למטה כל המעניש עצמו על דברי תורה
סוף שמשפילין אותו וכל המשפיל עצמו על דברי תורה סוף שמגביהין אותו:
ואל תתודע לרשות כיצד מלמד שלא יבא לו לאדם שם רשות מיד
ברשות סוף מתנין בו עיניהם והורגים אותו ונוטלין ממנו כל ממונו כיצד
היה תבדו בשוק ואומר הקב"ה יברכהו לפלוני היום יבא מחוך ביתו מלא
שוורים מלא רחלים ומלא עזים ושמע שמעון סרדיוס אחד הלך ואמ' לבעל הלך
ותקוץ את כל ביתו ונטל ממנו כל ממונו עליו הכתו' אומר מברך רעהו בקול
גדול קללה תחשב לו: דבר אחר אל תתודע לרשות היה תבדו יושב בשוק ואומ'
הקב"ה יהיו לפלוני אותו היום הכה ם לתוך ביתו כמה כורין של חטים כמה
כוריקבל שערים ממנו לסטים ובאו והקיפו את כל ביתו נטלו ממנו כל
ממונו לסתרי' לין לו כלו' עליו הכ תוב אומר מברך רעהו בקול גדול וגו':
דבר אחר אל תתודע לרשות כיצד מלמד שלא יכנס אדם לומר אני הוא סר

כ"ה אני הוא להיות סר הציר וסר המשחית מפני פגולים שת ממונם ליפרעאל

ה' אוהב

ה' הכניע

למקום אלא אם כן עשה מלאכה שנאמר ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן
ולבניו ולזקני ישראל: דבר אחר אל תתודע לרשות כיצד מלמד שיהא אדם אוהב
את המלאכה ושונא את הרבנות כיצד מלמד שלא יכנס אדם לומר אני הוא סר
הציר וסר המשחית מפני פגולים שת ממונם ליפרעאל אלא אם כן עשה מלאכה
שנאמר ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל: דבר אחר
אל תתודע לרשות כיצד מלמד שלא יכנס אדם לומר אני הוא סר הציר וסר
המשחית מפני פגולים שת ממונם ליפרעאל אלא אם כן עשה מלאכה שנאמר
ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל: דבר אחר אל

"פרק שלשה עשר

שמאי אומר עשה תורתך קבע ומור מעט ועשה הרבה והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות: עשה תורתך קבע כיצד מלמד שאם שמע אדם דבר מפי חכם בבית המדרש אל יעשה אותו ערלי שלא יעשה אותו קבע ואם שלמד אדם יעשה וילמד לאחרים ויעשה שנאמר ושמרתם ועשיתם לעשות וכתיב ועשית הטוב והישר לפני ה׳ אמור מעט ועשה הרבה כיצד מלמד שהנדיקים אומרים מעט ועושים הרבה אבל רשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים ומניין שהנדיקים אומרי׳ מעט ועושין הרבה שכן מנינו באברהם אבינו ע״ה למלאכים את אתם סועדים עמידיכם שנאמר ואקחה פת לחם וסעדו לבבכם אחר כן תעברו רחם מה עשה אברהם למלאכי השרת שהלך ועשה להם שלשה סאין ועגת סלת ומניין שעשה להם שלשה סאין שנאמר ואל הבקר רץ אברהם הבקר אחד בן בקר שנים רך שלשה ט״ו טוב הרבה ונתן אל הנער וימהר לעשות אותו נתן ביד ישמעאל בנו כדי להכנו ממנות לפי הקדוש ברוך הוא אמר מעט ועשה הרבה שנאמר ויאמר ה׳ אל אברהם ירוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה • וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול • לא ס״ל שלא בל״ת ונו׳ • אבל בתחדונה כשעדע הקב״ה משועבדים של ישראל לא פרע אלא נשבעים ושתים אותיות שנאמר אור הנשף לבוקר לו אמר מקרב נוי במסות בחותו ובמופתים וכמורחים גדולי׳ה למדת בשבפרע מצריים של ישראל לא נפרע אלא נשבעים ושתים אותיות • ומניין שהרשעים אומרי׳ הרבה ואפי׳ מעט אינם עושים שכן מצינו בעשרון שאמר לאברהם ארבע מאות שקל כסף • אבל בתחדונה כשעקל לו את הכסף וישמע לאברהם לעפרון וישקל אברהם לעפרון ואפי׳ מעקל את כל האדם בסבר פנים יפות כיצד מלמד שאם נתן האדם לחברו כל מתנות טובות שבעולם ופניו זשחות בארץ מעלה עליו הכתו׳ כאילו לא נתן לו כלום אבל המקבל את חברו בסבר פנים יפות אפי׳ לא נתן לו כלום מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנו׳ טובות:

פרק ארבעה עשר

רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי תלמידים היו להלל הזקן שלשים מהן רחוין שתשרה שכינה עליהם כמשה רבינו אלא שאין דורן רחוי לכך שלשים מהן רחוין לעבר שנה ועשרים ביטויים גדול שבכלם יונתן בן עוזיאל קטן שבכלן רבן יוחנן בן זכאי • אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות תוספתא דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים וכל הממר׳ של חכמים וכל דבר ודבר שבתורה לא הניח שלא למד לקייס מה שנאמר להניחיל תוכחי יס ותוכרותיהם אלא: הוא היה אומר אם עשית תורתך הרבה אל תחזק טובה לעצמך כי לכך נוצרת • לפי שלא נוצרו הבריות אלא על מנת ס עסקו בתורה : משנה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי לכלן קרא להן שמות לשיעור בן הורקנוס קרא כור סד שאינו מאבד טיפה קטנה ועוזה שמשמרת את יינה • ליהושע בן חנניה קרא לו חוט המשולש לח באהרה ינתק • וליוסי הכהן קרא לו חסיד ספדור • ולישמעאל בן חנניי קרא לו גרגר במרכר שמחזקת מימיה מסרי תלמיד סרבי מציד עליו ושעזר בן ערך קרא לו נחל שוטף ומשין המתגבר שמימיו מתגברין ויוצאין לחוץ לקייס מה שנאמר יפוצו מעיינותיך חוצה פלגי מים: הוא היה אומר אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואפי שעזר בן הורקנוס בכף שניה מכריע את כלם: אבא שאול אומר משמו אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואפי שעזר בן הורקנוס אף עמהם ואפי׳ אלעזר בן ערך בכף שניה מכריע את כלם: אמר להם צאו וראו איזהו דרך טובה שידבק בה האדם כדי שיכנס בה לעולם הבא נכנס רבי אליעזר עין טובה • נכנס רבי יהושע חבר טוב • נכנס רבי יוסי בכן טוב יצר טוב ומעשה טובים • רבי שמעון

עליו תנחומין שנאמ׳ וידע אדם עוד את אשתו וגו׳ אמר ליה לית דיו לי שאתי מצטער בעצמי שלא שהכרת לי בערבי של אדם הראשון. נכנס רבי יהושע ואמר ליה רבונך אומר לך בשביל מי אתה מצטער אמ׳ ליה אמור אמ׳ לו בשביל חוה. ומתו אדם וחוה כיון שחטאו עליהם תנחומין שלא תקבל תנחומין. ומניין שקבל חיוב תנחומין שנא׳ ויבן ה׳ אלקים וגו׳ אמ׳ ליה הקב״ה אמ׳ לא לית דיו לי שאתי מצטער בעצמי שלא שהכרת לי בערבי של חיוב. נכנס ר׳ יוסי ושבח לפניו אמ׳ לו רבונך אומר בשביל מי אתה מצטער אמ׳ ליה בשביל בני גדולים ומתו שניהם כיום אחד. ועליהם תנחומין שנא׳ וידע אהרן את אלישבע וגו׳ שלא תקבל תנחומין ולא אתה. אמ׳ לו לית דיו לי שאתי מצטער בעצמי שלא שהכרת לי בערבי של חיוב. נכנס ר״ש בן יוחי לפניו אמ׳ לו רבונך אומר בשביל מי אתה מצטער אמ׳ ליה בשביל בני גדולים ומתו שניהם כיום אחד. ועליהם תנחומין שנא׳ וידם אהרן מן הדין

מעשה ריתן בא עלי מכשר נפלות וטרפות ושרצים: אל תתמה על ר׳ עקיבא
שהרי רבי אליעזר הגדול גדול ממנו שגדל את בת אחותו שלש עשרה שנה
עמו במטה עד שכעסו לה שימשין אמר לה כתי והתניתי לחיים אמרה לו הלא
אמרת תנכי לשפחה לרחון רגלי תלמידך אמר לה כתי כבר וקנתי כתי
והתנשתי לבחור שבמותך אמרה לו לא כך אמרתי לפניך הלא אמרת לשפחה
לרחון רגלי תלמידך כיון ששמע את דבריה נטל ממנה רסו לקדשה ובא עליה:
ר׳ רחומן בן מנטרוכלי אומר היתך מתרחק מרם מיכר הרע שנאמר לפי
שטיפה רחשונה שלרם מטיל בחשש היא יכר הרע ויכר הרע היכן סרוי הלא
מפתחי הלב שנאמר לפתח חטאת רובץ אמר לו לחלם בשעה שהתינוק מוטל
בערימה היא מבקש להוריך הוא רואה שיתלוש ממנו בשערו תינוק מוטל
בערימה הניח ידו על גבי נחש או על גבי עקרב ועקצתו לא גרם לו שלא יכר
הרע שנאמר הניח ידו על גבי נחלים ונכוש לא גרם לו שלא יכר הרע שנאמר
לפי שיכר הרע וזרקתו בית רחם אבל בא ורחמה כנדי או בטל כיון שהוא רואה
את שנאמר הוא מזור לאחוריו לפי שהיו יכר הרע בבשרו: ר׳ שמעון
שזור אומר ממשול לך משל למה הדבר דומה יכר הרע לברזל שהטילוהו
בתוך האור כל זמן שהוא בתוך האור עושין ממנו כל כלים שירצו אף כך יכר
הרע אין לו תקנה אלא דברי תורה בלבד שנאמר התכיליהו לחם ואם
נאמר שבקשו מים כי נחלים אתה מוצא על רחשו ה׳ יכלם לך אלא שנאמר לך
שלא יכלים לך: ר׳ יהודה הנשיא אומר ממשול לך משל למה הדבר דומה יכר הרע
דומה לבני בני אדם שנכנסו לפונדק א׳ בתפסו ממנו לסטו אמרו לו מי
עמך יכול הוא שיאמר לא היה עמי אבל אומר הוא שיאמר הואיל ואני אהרוג יהרג
אבדי עמי אף כך אמר יכר הרע הואיל ואני אבוד לעולם הבא אני אמשך את
כל הגוף: ר׳ שמעון בן יוחי אומר משלו לך משלו רופאים בני אדם לעולם משלו
ממה הדבר דומה למלך בשר ודם שהי לו בן אחד וכורר בלו בני אדם והשכירוהו
בעשרת כורין מטו בשנה אחלה עדרוהו השקוהו וכשהיהו ולא הכניסו אותו
אלא כור א׳ מטו בשנה אחלה אמר להם המלך מהו זה אמרו לו מלכנו המלך אתה יודע
בשר שנתת לנו שמתחלה לא הכנס ממנו שלא נזכלנו וכיום הזה נזכלנו והשקיונו
מים לא הכניסו ממנה שלא כור אחד מטים בלבד כך עתידים ישראל לומר לפני
הקב״ה רבונו של עולם אתה יודע ביכר הרע שהוא מסית בנו שנאמר כי הוא
ידע יצרנו: ושנאת הבריות כיכר משלו אלא יכול אדם לומר אהוב את החכמי
ושנא את התלמידי אהוב את התלמידי ושנא את עמי הארץ אלא אהוב את כול
ושנוא את האפיקורסין והמסיתים ומדיחין וכן הסוברו וכן דוד אמר משנאיך
ה׳ אשנא ובתקוממיך אתקוטט. תכלית שנאה ש[illegible] יש היו לי אלא
הוא אומר ואהבת לרעך כמוך כי אני ה׳ ברואתיו ו[illegible] עמך אתה
לוהבו ואם לאו אי אתה לוהבו. רבי שמעון בן אל[illegible] ש אל גדולה
נאמר דבר זה ואהבת לרעך כמוך אני ה׳ ברואתי [illegible] לוהבו אני
נאמן לשלם לך שכר טוב ואם לאו אני היין

פרק שבעה עשר

רבי יוסי אומר יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך (תלמד שכשם [illegible] את
ממונו כך יהא רואה את ממון חבירו ואמו שלא ירוה לגזול שכשם
על ממון שלו כך לא יהי רואה על ממון חבירו ר״ל יהא ממון חבירך חביב
עליך כשלך) כיצד בזמן שאת נכנס אצלך לומר שנה לי אם אי אתה יודע לשנות
לו ואם לאו פטרהו מיד ואל תקח תאנו את מאזנו שנה ל שלא תאמר לך ושוב ואחר
לתן ים לתך: התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך כיצד בשעה שרצ״ו
משה רבינו נתן תורה שיעמדו בשמיני אחריו נתעטף
אמר לפניו רבונו של עולם הודיעני את מי יכנס את מי יצא כדאים כל הענ
הזה שנאמר וידבר משה אל ה׳ לאמר יפקד ה׳ אלהי הרוחות לכל בשר איש על
העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם. אמר ליה הקב״ה למשה משה לך ועמד
לו תורגמן וידרוש לפניך בראש גדולי ישראל כאותה שעה אמר ליה משה
ליהושע יהושע עם זה שאני מוסר לך תיש ל גדיי ל וכבשי ל תיש
מוסר לך שלא טלטלי אצלין לא נתעסקו במצות ועדיין לא הגיעו לאיסים שנאמר
שם לא תרעי לך היפה בנשים נאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך על
משכנות הרועים: פעם אחת היה רבן יוחנן בן זכאי מהלך בשוק
רק סו רואה היא שהלקטת שעורי מאחת רגלי בהמתן של ערביים אמר לה בתי
מי את שתקה שוב אמר לה בתי מי את שתקה אמרה ליה המתן לי שתעטף
בשערה ויצא לפניו אמרה לו ר׳ בתו של נקדימון בן גוריון אני אמר לה בתי
ומפני של מה היכך היכן הוא אמרה לו ר׳ לאו כדאין את לא מתלין בירושלם אלא ממון
חסר ואמרי לה חסד אמר לה של בית אביך היכן הוא אמרה לו רבי בא זה ואבל
זה בחותם שעה אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו כל ימי הייתי קורא מקל
הוא אם לא תרעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ולא למדתי את שכתב
בו (שנתחייבו) עד שבאתי היום ואמרתי את שכתב שנתחייבו ישראל לומר
שלשה שבחות ולא בחותם שלשה בלבד שלא לגלגלי בהמתן שוב אמר לו ר׳ זכאי
אתה בשתמת על כתובתי אמר לה הן אמ׳ לתלמידיו העבוד אני מתמתי על

כתובתה של ריבה זו והיו קורין בה שלש שפים לילני וחד בלילני צורי מימיהם
של בית חניים של ריבה זו לא היו נכנסים מבתיהם לבית המקדש על שפורסין
לו כלי מיל: מעשה בריבה אחת שנשבית היא ועשר שפחות היו ובטלה יוכי מ
והיתה מתגדלת ובאת בתוך ביתו יום אחד נתן לה כבדה ואמר לה בתי והבאת לי
מים עמדה אחת משפחות ובטלתו ממנה אמר לה מהו אמרה לו תיי רחמך כ״ה מה זו
מלכי מני קייתי מחמם מלות שפחות של אמת של ריבה זו כיון ששמ׳ את דברי
שנרמה בת חורין היא ועשר שפחות: סוב מעשה בריבה אחת שנשבי ובטל
יוכי אחד והיתה מתגדלת ובאת בתוך ביתו בא לו בעל החלום ואמר לו הוצא
ריבה זו מתוך ביתך אמרה לו אי אתו ל תוכיחנה סוב בא לו בעל החלו אמר ליה
אם אין אתה מוציאה הריני הורג עמך והוציאה והיה מהלך אחריה אמר אלך
ואראה מה יהא בסופה של ריבה זו כשהיא הולכת בדרך נתאחה וירד לשתות
מים על החעין כיון שהגיעה ירה על הכותל ליבא על נחש ונשפה ומתה והיתה
נפה על פי המים ירד ובלה והעלה וקברה וא ואמר לה אתו עם זה אתה
רואה לא כעס עליהם אלא מהיכם שנכנסו וכל מעשיהיהו לשם שמים שנאמר
בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך: ר׳ שמעון אומ׳ הוי זהיר בק״ש ובתפלה
וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך ס״ת אלא תחנונים לפני הק״בה ב״ה שנ כי א
רחום וחנון הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה: ר שיעזר אומ׳ הוי שקו
ללמוד תורה שהיא צריכה לתלמוד וידבר אל משלא לא נאמר אלא לשון תורה מכאן
אתה למד שהתורה צריכה לתלמוד ולא כל המקרא כולו צריך לתלמוד אלא
נאמר אל משה ואמ׳ אל משה ולא אל אחרים אל משה ולא אל אחרים אל משה
ולא אל כל אדם אל משה ולא אל כל הנביאים אל משה ולא אל כל ישראל
אל משה ולא אל כל העולם אל משה ולא אל כל הדורות אל משה ולא אל כל
הבריות אל משה ולא אל כל הלשונות אל משה ולא אל כל האומות אל משה
ולא אל כל הארצות אל משה ולא אל כל המדינות אל משה ולא אל כל העולמות
אל משה ולא אל כל הרקיעים אל משה ולא אל כל הכסאות אל משה ולא אל כל
החיות אל משה ולא אל כל האופנים אל משה ולא אל כל השרפים אל משה ולא
אל כל המלאכים אל משה ולא אל כל הכבודות אל משה ולא אל כל הגנזים
אל משה ולא אל כל הנשמות אל משה ולא אל כל הרוחות אל משה ולא אל כל
הגופות אל משה ולא אל כל הנפשות אל משה ולא אל כל הנשים אל משה ולא
אל כל הטפים אל משה ולא אל כל הזקנים אל משה ולא אל כל הבחורים אל משה
ולא אל כל הבתולות אל משה ולא אל כל הכלות אל משה ולא אל כל החתנים
אל משה ולא אל כל הנשואים אל משה ולא אל כל הגרושות אל משה ולא אל כל
החלוצות אל משה ולא אל כל הזונות אל משה ולא אל כל הקדשות אל משה ולא
אל כל הטמאות אל משה ולא אל כל הטהורות אל משה ולא אל כל הבהמות אל
משה ולא אל כל החיות אל משה ולא אל כל העופות אל משה ולא אל כל הדגים
אל משה ולא אל כל השרצים אל משה ולא אל כל הרמשים אל משה ולא אל כל
הטמאים אל משה ולא אל כל הטהורים אל משה ולא אל כל הנבלות אל משה ולא
אל כל הטרפות אל משה ולא אל כל הדברים אל משה ולא אל כל הגזרות אל משה
ולא אל כל הדינין אל משה ולא אל כל המצות אל משה ולא אל כל העבירות אל
משה ולא אל כל הקלות אל משה ולא אל כל החמורות אל משה ולא אל כל
הקלים אל משה ולא אל כל החמורים אל משה ולא אל כל הגמלים אל משה ולא
אל כל הפרדים אל משה ולא אל כל הסוסים אל משה ולא אל כל הפרדות אל משה
ולא אל כל הרכבים אל משה ולא אל כל הרוכבים אל משה ולא אל כל הרגלים
אל משה ולא אל כל הרצים אל משה ולא אל כל הבאים אל משה ולא אל כל
הנשלחים אל משה ולא אל כל הנשאים אל משה ולא אל כל הנושאים אל משה
ולא אל כל הנוסעים אל משה ולא אל כל הנוסעים אל משה ולא אל כל הנוסעים
אל משה ולא אל כל הנוסעים אל משה ולא אל כל הנוסעים אל משה ולא אל כל
הנוסעים אל משה ולא אל כל הנוסעים אל משה ולא אל כל הנוסע

דברים של בנו שוב לומנו תחלה מיון הוא בא ולמן הוא הולך ומה עתיד להיות
ומי הוא דיינו (מיון הוא ממקום תחלתך ולמן הולך למקום סופך ותפילה ומה
עתיד להיות רמה ותולעה ומי הוא דיינו) מלך מלכי המלכים הקב"ה: רבי
שמעון אומר בא ממקום תחלתך וחזור למקום סופך בא מטיפה סרוחה ממקום
שמין הענן יכולה לרחוץ • ומה עתיד להיות עפר רימה ותולעה שנא' לפי כי
תמונה רימה בפיו וכן מרס תולעה במותו: ליזהו רמה בחייו (זה כינים) וכן
מרס תולעה זה שרצים במותו: ר"ש בן שעור הוא משול לך משל למה הדבר
דומה למלך שכנס פלטרין גדולי ויפה בכולן ביפה של טרפקי עובר בתוכן וטפל
על פתח כל עובר ושב הוא כמה נאה ומשובח פלטין זו שלמלך ביפה של טרפקי נאה
היה עובר בתוכו • לפי כך אל תהי הוא ומה יפה עבדיו שמשמישין ממעיו מעין סרוח
כך מתנה על שבריו: ס כשאר"ח נכנסו תלמידיו לבקרו ויפה כאן לפניו
אמרו לו רבינו למדנו דבר אחד ממה שלמדתנו אמ' ליה מה שמר אתכם בלו
וזמרו לים בכבוד תבדוק וכשעה שאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדי
להתפלל שאתה דבריהם תזכו לחיי העולם הבא: אמר ר"ש בן עזריה מפני
דברי למדנו מר שיעור ושמחני בהן יותר ממה ששמחנו בהן בחייו או בן (בסת)
עגולה וכבוד ותלמידו והקמיעה ותפלה שנקרעת שאמרת לנו מה בן אמ'
להם טמאים הם והוסרו בהן והטבילו אותן כמה פעמים שנאמרו לו למשה בסיני:

פרק עשרים

רבי מנחם בן הכתנים הוא כל הנותן דברי תור' על לבו מבטלין ממנו
הרהורי קרב והרהורי רעב הרהורי עטות הרהורי זנות הרהורי יצר
הרע והרהורי מתת הים הרהורי דברים בטלים הרהורי עול כפר ודם שכך
כתוב בספר תלים על ידי דוד אלך ישרש שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב
מנין שכרם תלמוד לומר ומצות ה' ברה מאירת עינים: וכל שלומנו נותן דברי תורה על לבו נותנין לו הרהורי
קרב הרהורי רעב הרהורי עטות הרהורי זנות הרהורי יצר הרע הרהורי מתת
הים הרהורי דברים בטלים הרהורי עול כפר ודם שכך כתוב באשנה תורת
על ידי משה רבינו והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד עולם תפת תשר לא
עבר את ה' אלהיך בשמח וכטוב לב מרוב כל ועבד את אויבך אשר ישלחנו ה'
בך ברעב ובצמא ובערום ובחוסר כל • ברעב כיצד בומן שהלם תוהב לאכול
את ס' שעורים ואינו מוצא לוקחין ממנו את נקיים וכשר שבו • ובצמא
כיצד בומן שהלם מתאוה לשתות טיפה של שכר ואינו מוצא לוקחין ממנו יין משובח • ובערום כיצד בומן שהלם יבא ללבוש חלוק של צמר או של
פשתן ואינו מוצא לוקחין ממנו אלא של סרוגין וה כלך שבכל מדינה • ובחוסר
כל בלא כר • ובלא סכין ובלא מלחן • דבר אחר כתוב כל בלא חומץ ובלא
מלח וה היה קללה שמקללין בני אדם זה את זה חומץ ומלח כתוב ביתו • הוא
היה אומר כל תרעומת שבני אהרון עושין בשעת הקרבן • על כל נכות שביהול
שבקרבן עולה של הקב"ה מעלין עליהם מלך כפר ודם: ל"ת בני אמי
כתוב בי"ה משה שכתב את התורה שנ' ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא
אל אחיו וירא בסבלותם ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי ומצפן
שהוא כתוב בתורה ס' מלאכי השרת ואמר למשה שנ' ה' אמר אל משה בא אמור
אליו כתוב בתורה ולא שנאמר בשבילי נברא העולם אלא בשביל ישראל
שנ' ויאמר פרעה את הנער הזה ויבקש להרוג את משה ויברח משה מפני פרעה
וישב בארץ מדין וישב על הבאר • ויכוהו הרועים וינרשוהו ויקם משה וישיען
ויצל את צאנם • כח משה וישב עליהם בדין אמ' להם מנהגו של עולם אכסנים
ממלאין וכיסים מפקות כאן כיסים דולות ואכסני מסקין: עיוות סדין ים כאן
חייבין כדין היכן למשה ויש אומרי כל זמן שהיה משה עומד על פתח האהל
היו המים נפין ועולין לקראתו • וכיון שמת אמרו לו תורים בחותם משה
אמר להון לי שהנחתי את עמי וכאתי לדור עם אומות העולם: דבר אחר בני אמי
נתנו לו ישראל שבע את הענל שהחטיאו אמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע
תורו ואמרו שלא שהיך ישראל דבר אחר בני אמי נתנו לו מרגלי שהכעיסו את
הקדוש ברוך הוא יפלו פגריהם במדבר שנ' במדבר הזה יפלו פגריכם:
שמוני נוטרה את הכרמים אמ' הקב"ה מי גרם לי להטיח לאומות העולם שלא
ישרש • שכל זמן שאומות העולם שרויין כשובה הם רחופי ונופי ומטולטלי.
דבר אחר שמוני נוטרה את הכרמי"ש שלא ישרש שנלו לבבל • עמדו עליה נביאים
שביניה ואמרו להם הפריסו תרומו ומעשרו: אמרו להם כל עצמינו לא נלינו
מתרומו שלא עד שלא הפרשנו תרומה ומעשרות: ועכשיו אתם אומרים לנו
שנפרוש תרומות ומעשרות (לכך נאמר שמוני נוטרה את הכרמים)

פרק אחד עשרים

רבי יוסי בן הרכינס אומר סיכה של שחרית ויין של נסכים • שינה של
שחרית וכו' כיצד אלמד שלא יתכוון מלם ליתן עד שתעבור עליו

זמן קריאת שמע שחרית שמע נמצא בטל
מן התורה שכ' והלית בסובך על ביתה ועל על מטתו • אמ' עכל שהל בדרך אחרי
כיון הרחובות • יין של נסכים כיצד אלמד שלא יתכוון מלם לשתות יין בנסכים:
שכל זמן שמלם שותה יין בנסכים נמצא בטל מכל התורה כולה שנאמר כי לך
מרן שמלכך כער ושריך בבקר יאכלו • ואומ' אשריך ארץ שמלכך בן חורין וגו'
ויהיו אותו עת הוי אומר לעתיד לבא שנאמר אחי יי' כעתם אחישנה • ואומר
כעת יאמר ליעקב וליסראל וכו' כך אמ' הקב"ה לכלע כעת ולא כעת • כעת
שאתה עומד בתוכ' ולא כעת שאני עתיד לעשות להם נחולה ליסראל: שיהת
ילדים כיצד אלמד שלא יתכוין לשם כשעה שהוא שונה בכיתו לשום עם אחתו
עם בניו ועם בנותיו שכל זמן שמלם יושב בתוך כיתו ושונה ומשיח עם בניו
ובני כיתו נמצא בטל מן התורה שנאמר לא ימוש ספר התורה מפיך והגית בו
יומם ולילה • ויסיבת בתי כנסיות של עמי הארץ • כיצד אלמד שלא יסב אדם
עם יושבי קרנות בשוק ונמצא בטל מן התורה שנא' אשרי האיש אשר לא הלך
בעצת רשעים • ר' מאיר הוא אומ' ת"ל וכתוב ליכיס לא יסב שו תרטיאו של
ליכיס שבהן לנין דיבי כפשוט להמית • שנאמר שבתי קטן מרישי ועם רשעי
לא אחסב • ואין מרישים שלא רשעים שכ' מרשעים יצאת רשעה ואם הוא פורענותן
לעתיד לבא שכ' כי הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים ועושי רשעה וגו'
ואין זדים שלא לניס שנאמר זד ישיר לץ שמו: מעשה בר' עקיבא שהיה יושב ושונה
לתלמידיו ונזכר לו מה שעשה בילדותו: אמר מודה אני לפניך יי' שלפי עצמת
חלקי מיושבי בית המדרש ולא עמת חלקי מיושבי קרנות בשוק:

פרק שנים עשרים

רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו
מתקיימת שנ' ראשית חכמה יראת ה' הוא היה אומר כל שמעשיו
מרובין ואינו מסכים בשעה וכשמע • אמרו לפני רבן יוחנן בן זכאי תכם וירא חטאת
מה הוא • אמ' להם הרי זה אומן וכלי אומנתו בידו • תכם ואין ירא חטאת מהו•
אמר להם הרי זה אומן ואין כלי אומנתו בידו • ירא חטאת ואין תכם מהו •
אמ' להם אין זה אומן אבל כלי אומנתו בידו • ר"ש בן עזריה אומ' אם אין תורה
אין דרך ארץ וכו' הוא היה אומר אלם שיש בו מעשים טובים ולמד תורה הרבה
למה הוא דומה לאילן שעומד על המים ענפיו מועטין ושרשיו מרובין אפילו
כל רוחות העולם באות ונוסקות בו אין מזיזין אותו ממקומו שנאמר והיה
כעץ שתול על פלגי מים אלם שאין בו מעשים טובים ולמד תורה למה הוא
דומה לאילן שעומד במדבר ענפיו מרובין ושרשיו מועטין כשרוח נושבת בו
עוקרתו והופכתו על פניו תנו: שכ' והיה כערער בערבה וכו' רבן גמליאל אומר
עשה לך רב ו[illegible] בר • רב להכמה וחבר ללמוד והסתלק מן הספיקות ול
תרבה לעשר [illegible] • משון בנו הוא היה אומר כל ימי גדלתי בין החכמי ולא מצאתי
לגוף טוב [illegible] ם לחכמים יפה שתיקה ק"ו לטיפשים • לא חכמה מביא
דברי ולא [illegible] ת חכמה: שלא מעשה • כל המרבה דברי מביאי חטא שנאמ'
[illegible] ים לא יפול בשוא ואומר גם אויל מחרים חכם יחשב:

פרק שלשה עשרים

בן זומא היה אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי
כי עדותיך שיחה לי • איזהו עשיר שנעשירו זה בשמח בחלקו • שנ' יגיע כפיך כי תאכל
אשריך וטוב לך • איזהו גיבור שכובש את יצרו שכ' טוב ארך אפים
מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר • וכל הכובש יצרו מעלין עליו כאילו כבש עיר
מלאה גבורים • שנא' עיר גבורים עלה חכם ויון גבורי שלא גבורי תור שכ'
גבורי כח עושי דברו וי"ת מלאכי השרת שנא' מלאכיו (גיבורי כח וגו') ויש
אומרי אף שעושה שנאמר הוי גואלי אומר למקום תורה וכו' הוא
היה אומ' אל תהי בז לכל אדם (ואל תהי מפליג לכל דבר) שכ' כי אין לדבר יבול לו•
וירא מנוח הוא יאלם • הוא היה אומר הלומד תורה בילדותו למה הוא דומה
לענלה שכיבשוה כשהיה קטנה שנאמר מפרים עגלה אלומד אוהבתי לדוש•
והלומד תורה בזקנותו דומה לפרה אלה בשהוא שלא בזקנותה שכ' כפר סורדים
סרר ישרל • הוא היה אומ' הלומד תורה בילדותו דומה למשה שהיה בחמין
והלומד תור' בזקנותו למה הוא דומה לאדם שהיה בנזון: ר' שמעון בן יע'
אומר הלמד תורה בילדותו דומה לכתב שנכתב על נייר חדש: הלמד תורה
בזקנותו דומה לכתב שנכתב על נייר ישן: רבן שמעון בן גמליאל אומר על
דברין הלמד תורה בילדותו דומה לבחור שנשא בתולה שהיה הונגת לו והוא
הגון לה והיה מתנפלת עליו והוא מתנפל עליה הלמד תורה בזקנותו למה
הוא דומה לזקן שנשא בתולה היה הונגת לו והוא לינו הגון לה היה מתנפלת
עליו והוא מתרחק ממנה שכ' כאנשים כיל גבור כן בני הנעורים וכתיב בתריה
משרי הגבר אשר מילא אשפתו מהם: הוגה ומשכח • דומה לאשה שיולד בנים
ונקברת • שנ' כי אם יגדלו את בניהם ומכלתים מאדם ש תקרי ומכלתים שלא
ומכחתים: רבי שמעון בן

כן לעבור עומר כלומר תורה כילדות ודומה לרופא שהניחו לפניו מכה ויש לו
לילמד לחתוך ולא מני רפואות לרופאות: כלומר תורה נקנתה דומה לרופא
שהניחו לפניו מכה • ויש לו לילמד לחתך ולתן לו סמנין לרפואות: לפי כך
דברי תורה יהיו מצויינין לך זה מזה ויהיו מצויינין לך זה בצד זה שנאמר קשרם
על אצבעותיך כתבם על לוח לבך:

אלישע בן אבויה לומר לומד יום בו מעשים טובים ולמד תורה הרבה
למה הוא דומה לאדם שבנה מבנים הלמטה והלכ לבנים
לפי כלים יש הרבה ועומדין בצדן לין מתן לותן ממקומן • ואדם שלין בו
מעשים טובים ולמד תורה למה הוא דומה לאדם שבנה לבנים תחלה והלכ
מבנים • לפי כלים יש קימעא מיד הופכין לותן • הוא היה לומר אדם יש
בו מעשים טובים ולמד תורה הרבה לאי הוא דומה לסיד פטוח על גבי
לבנים לפי יורדין עלין גשמים לין מוצין לותן ממקומו • אדם שלין בו
מעשים טובים ולמד תורה הרבה דומה לסיד שניטות על גבי לבנים לפילו
יורדין עליו מיעוט גשמים מיד נימוק ונופל • הוא היה לומר אדם יש
בו מעשים טובים ולמד תורה הרבה דומה לכים יש לו פיספס שכיון שמניח
לותו מידו מיד נסתך על כידו לין נשתך כל מה שיש בו: ואדם שלין בו
מעשים טובים ולמד תורה הרבה דומה לכים שלין לו פיספס שכיון שמניח
לותו מידו מיד נסתך על כידו ונשתך כל מה שיש בו: הוא היה לומר אדם
יש בו מעשים טובים ולמד תורה הרבה לסוס שיש לו כלים נ׳ס • ואדם
שלין בו מעשים טובים ולמד תורה הרבה לסוס שלין לו כלום • כיון
שאדם רוצה לרוכבו זורקו בבת אחת: הוא היה לומר כלומר תורה כילדות
דברי תורה נבלעין בדמיו ויוצין מפיו מפורסין ז ולמד תורה בזקנות לין
דברי תורה נבלעין בדמיו ואין יוצין מפיו מפורסין: וכן אתה לומר לס
בנערות יש לס קפנתה לין תשיגס בזקנותיך: הוא היה לומר קשין לדברי
תורה לקנות ככלי זכוכית: ונוחין לאבדס ככלי זכוכית שכ״ש יערבבה וזכ
וזכוכית: מקיש זכוכית לכלי זכוכית מה כלי זכוכית אם נפלו אי אתה מוצא
כלי זכוכית לין להס תקנה כשנשברו שלש מ״כ תורין לברייתן: ואף אני מקיי׳
ותמורתה כלי פז לומר לך כל העמל בהן ומקיימין פניו מצויינות כפז • וכל
העמל בהס ואין מקיימין פניו מטחירות כזכוכית • הוא היה לומר אדם יכול
ללמוד תורה בעשרים שנה ולשכח בשתי שנים • כיצד יש שנה שאדם מלמדס ואין
חוזר לאחריו כמצה שלומר על טמא טהור ועל טהור טמא: שנים עשר חדשים
ולא חזר לאחריו כמצה מחליף שבשנים זה בזה ר״ח חדשי ולא חזר כמצה משכח
דחשי משכחותיו • כ״ר חדשים ואין חוזר לאחריו וכמצא משכח דחשי פרקים
ואתיך שלומר על טמא טהור ועל טהור טמא ומחליף חכמה בחכמה ומשכח
דחשי משכחותיו ורחשי פרקיו קוף ויוסף ודומס: ועליו אמר שלמה על אדם
שים עצל עבדתי ועל כרס אדם חסר לב • והנה עלה כולו קמשונים כסו
פניו חרולים וגדר אבניו נהרסה: כשנפל כותלו של כרס מיד חרב כל הכרס
כולו: הוא היה לומר כל המעשה שהוא בתביבו מעלה עליו הכתוב כאילו
לו עשאתה שלו בנופו מכל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שצר נפלו ונתנו
לו מעבדיו ואומר לו הוי יודע בעצמך זה שלך אתה נותן בו טוב ואתה נותן
נוטל כשלך אתה יודע בך אמר הקב״ה ליעקב דברי תורי אני שנתתי לכם אם אתם
מקיימין אותן טוב ואם לאו אני נושל נפשכם תמיתים: שנאמר רק השמר לך
ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך כי לא דבר רק הוא
מכם כי הוא חייכם:

פרק ארבע ועשרים

בן עזאי לומר כל שלעתיד נוחה מפני חכמתו שיתן הוא לו: ושלין
לעתיד נוחה מפני חכמתו שיתן לו אחר לו: כל שלעתיד נוחה מפני
יצרו שיתן הוא לו • ושלין לעתיד נוחה מפני יצרו שיתן אחר לו: כל שרוב
מכשים נוחה קימנו בשעת מיתתו שיתן הוא לו שלין רוב מכשי נוחה קימנו
שיתן אחר לו: כל שפניו זקופות לפעלה שיתן הוא לו וכל שפניו כנוסו לפטה
שיתן אחר לו: נפן שניו בבני אדם שיתן הוא לו לא נפן עיניו בבני אדם
שיתן אחר לו: כל שפניו מבהיבות שיתן הוא לו כל שפניו מסחירות שיתן אחר
לו: בשעת פטירתו של רבן יוחנן בן זכאי היה מבכה קולו וכוכה ואמרו לו
תלמידיו ר׳ עמוד הבנוס כך עולם פטים המוק שפני מה שאתה בוכה • אמר
להם וכי פני מלך בשר ודם שאני סולך להקביל שאם יכעוס עלי אין כעסו של
לעולם: ואם הומיתני אין מיתתי של לעולם • ואם אמונני אין אמונתי של
לעולם: ועוד שאני יכול לפייסו בדברים ולשחדו בממון • הא אינו סולך
להקביל שלא פני מלך מלכי המלכים הקב״ה שאם יכעוס עלי כעסו לעולם
וכעולם הבא: ועוד שאני יכול לפייסו בדברים ולשחדו בממון ועול הוא לי
שתי דרכים לבן עדן ואחת לגיהנם ואיני יודע אם יכריעוני לגיהנם אם

אם יכניסוני לגן עדן • ועליו הכתוב אומר לפניו יכרעו כל יורדי עפר ונו׳
במקום הוא אומר ויצא ויחת ויוסף לשעתיו ואומר והם רותי אתת כף • ואומר
ויפרוש אותם לפני והנה כתובה פנים ואחור וכו׳ פנים בע״ה: ואומר יחזקאל לב
לעולם הבא • דבר אחר פנים יוסרין של צדיקים בעולם הזה ואלוותן של
רשעים בעולם הזה • ואחור מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא ופורענותן
של רשעים בגיהנם • וכיוצא שיש קנים והגה וזה קנים זו ופורענותן של יחזקאל לב
רשעים בע״ה • אבל זר״ק היא וקנוה בנות קנים תקיפה אותה: ואף
והגה זו מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא • שנאמר עלי עשור ועלי
נבל עלי הגיון בכיור • וזו היא פורענותן של רשעים לעולם הבא שנ׳ הנה סל הנה
על הזוס תבא וגו׳ ועוטה על שמועה תהים • הוא היה לומר פנו הב׳ ת מפני
הטומאה והכינו כסא לחזקיס מלך יהודה: הוא היה לומר מת תחון הייצוב
סימן יפה לו • מתוך הטירוף סימן רע לו • מתוך הליבור סימן יפה לו • מתוך
הפתיקה סימן רע לו • מתוך דברי תורה סימן יפה לו מתוך דבר סחור סימן
רע לו • מתוך דבר מנוס סימן יפה לו מתוך דבר בטלה סימן רע לו מתוך
שמחה סימן יפה לו מתוך עצבו סימן רע לו מתוך הסחוק סימן יפה לו מתוך
בכייה סימן רע לו מת בערב שבת סימן יפה לו כמולקי שבת סימן רע לו
מת בערב יום הכיפורים סימן רע לו: כמולקי ר״ה סימן יפה לו כשמלה ר׳
שזור לתרו לותו היום ערב שבת היה וכנגדם ר׳ עקיבא ואביריו לנקרו׳ והיה יחזקאל לב
יען כתוך תדרו והס יושבין בטרקלין אלו וכנגד הורקנוס בנו לחלון תשלין כקיבוץ
אלו • ולא הניחו והיה בוכה ואמר הורקנוס ואמר לחכמים רבותיי דומה לי ספפדרין
שנטרפה דעתו של אבא • אמר לו דבני לא דעתי נטרפה אבל דעתך נטרפה ד״ת
שהניחת הלכות הגר שבתלמוד אלו ועסקת בהלכות קלות: והייתה מתעסק יחזקאל לב
בתפילין שלין אתה מתחייב עליהן אלא משום שבות: כיון שרו׳ מכמו׳ שדעתו
מיושבת עליו • נכנסו וישבו לפניו כרוקין מרכבה אמות אמרו לו רבי כבת
עולה וכביזוד ופחיים והקמיע ותפילין שנקבע מהן הקבלין טומאה אף
לסס הקבלין טומאה • הוסרו מהן והסבילו מותן מהן הלכות גדולו שכאמרו
למה כסיני והיו שוחין לו בטהרות בטמאות במקוואות • אמרו לו ר׳ אם הוא
אז אמר להם טמא • אם היה אז אמר להן טהור • והיה מעיד על טמא טמא
ועל טהור טהור • אף כ״ר שלעזר לחכמים אתם אומרי על תלמידי הדור טמא
יענבו אותם • אמרו לו ר׳ אפני מה • אמר להם מפני שלא כאו ושמשו אותי
ואף כ״ר לעקיבא בן יוסף עקיבא מפני מה לא כאתה לפני ושמשת אותי
אמר לו ר״ל נפניתי • אמר לו אתה אני עליך שאם אתה אומר איתה עצמך ור״ת
לא אמר לו כלום שלא כיון שמ״ר שיעור לתלמידיו כך מיד נאם דמי בקרבו
אמר לו ר׳ אמיתי כאם אמר לו ר׳ עקיבא בן יוסף אמיתי אמיתי אמיתי אמיתי: נכנס ר״ע ויושב לא שאלהן
לפניו ואמר לו ר׳ אעתיד אתה לי עתיד ואתה לו שלש אחות הלכות בבהרת
בתוכם נגעים ר״ש אומר אתי זרועותי והניחן על חוה שלו ואמר חוי לי
על אחי זרועותי שלא ב׳ ספר תורות שנשתרון מן העולם • אלא יהי כל הימים
דיו וכל קנים קולמוסים וכל בני אדם לבלרין היכן יכולין לכתוב כל מה לא יתנאים
שקריתי וכיתי ואת שמעתי לחכמים כיוצא בהן אסרתי אכל אסר שלא כדי יתקיים
עיני שלא כאדם שובל מנכעו בים ולא אסרתי אתלואי שלא כדי שיכתוב כל יתורו
שאכתוב מן הספונית ועוד אני שוכח ג׳ אחות הלכות בשבשפה לא תעיה וכל
ר״ת שלשת שעים אבל והלכות ולא שאני אדם בשם דבר אעול תוך אעקיבא
בן יוסף שעשה אחת אמר לי רבי למדני היך נוטעים קישואין ואיך עוקרין
אותן אמרתי דבר אחד בתחלה כל השדה קישואין: אמר לי רבי למדתני
כיצד עתיד לאדיכי עקירתן אמרתי דבר אחד נתכנסו כל הקישואין כולן למקו׳
אחד אמר לו ר״ש בן עזריה רבי מנחל שעל גבי סחיוסו אמר לו שיהו והיה
מעיד על טמא טמא ועל טהור טהור עד שיעתה בשמתו בטהרה: אין קורא
ר״ש בן עזריה את בנדיו וכבה ויצא ואמר לחכמים רבותיי רבינו ר״ש שהוא
הוא לעולם הבא לפי שיעתה בשמתו בטהרה לאמר אבא בא ר׳ עקיבא ויצא
בתי יסדתו אבא אקסרי ללוד אין קורא את בנדיו ותלם בשערו והיה דמע
שותת ונופל לארץ והיה בוכה ואומר לו ר׳ לעלך שלי רבי עליך אדי
שהנחת כל הדור יתום פתום עליו בשורה ואמר לחכמים רבותיי וכבר יצרא ופרעזי
מעות יש לך עלי ואין לי סולמנים לרשותן בן עזאי אומר אין רק למכוס קלס
הוא היה לומר אם עשית אדם אחת ואין אתה דומה אתנה אחותה אנוס
סוף שהיה גורדת אמות הרבה העובר אחריה אחת ואינו דומה אחותה
אחריה סוף שהיה גורדת אמות הרבה אחתנה אנוס גורדת אנוס ואחריה גורדת
אחריה אשכר אנוס ואשכר אחריה אחת היה אומר הפסק אחיך
ויהא אשכר להפסקך ואל יפסקך אחרים ויהא אשכר להפסיקס הוא היה אומר
לך אפקוסך אחים ונ׳ מעלות ואשכ טוב שיאמרו לך עלה אפיאמרו לך רד
שנאמר כי טוב אמור לך עלה הגא מהשפילך לפני נדיב אשר רחו עיניך ב׳
חייכן אין חיים אלו בן הפצפה לשלחן אחרינו והדר בעלי׳ וכל אחתנה אחותה
אלו ור״ת מי שיסורין מושלין בגופו: הוא היה אומר אים למלוך על כל
העולם כלו מוטב ולשבות בעבי בגי אדם העשופין בסלינין:

פרק חמשה ועשרים

רבי עקיבא אומר סיג לכבוד שתיקה סייג לחכמה שתיקה סייג לנדרים פרישות סייג לטהרה קדושה סייג לענוה ירלת חטא הוא היה אומר אל תרבה לבין הבריות ואל תלמד מעשיהם אל תאכל לחם עם כהן ע"ה שאת תמעול בקדשים אל תפרוץ בנדרים שאת תמעול בשבועה אל תרגיל עצמך לאכול מן השעודה שאת יהא סופך לאכול מן הקניס אל תרבה לידי ספק שאת תבא לידי ודאי אל תבא ל"ל שאת תעבוד ע"ה שכלפוד אומר כי גרשוני היום מהסתפק בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים וכי תעל על דעתך שדוד המלך עובד ע"ה היה אלא כך אמר דוד כל המניח ל' ויונח ל"ל מעלה עליו הכתוב כאילו עובד ע"ה • הוא היה אומר כל הקבור בחוץ לארצות כאילו קבור בבבל כל הקבור בבבל כאילו קבור בג"י כל הקבור בג"י כאילו קבור תחת המזבח לפי שכל ל' רחוין למזבח וכל הקבור תחת המזבח כאילו קבור תחת כסא הכבוד שנא' כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו הוא היה אומר אין ע"ה מסיד לת הכויתן למד ולא הקפדן מלמד הוא היה אומר מפני מה תלמידן מכאיס אתיס כאהן קטנים לא מפני אהן מכאפיס ולא מפני אהן בטלין שא אפוסקין בדברי תורה ועוסקים בדברי איסה ועוד אלא מתמלין באפוסקיסיו' שמעון בן שעור אומ' שנאמר לחרץ עובדיס ע"ה בטהרה הא כיצד נכרי עובד אלילים שעשה מעשה לבנו אלא ויומן כל היהודי שבעירו ע"ה אהן מוכלין ושותין מאלהן ואהם אלהן עומד ומשקה עליהן מעלה עליהם כאילו אכלו מזבחי מתיס שכן קורא לך ואכלת מזבחו ר' שעור המודעי אומר המחלל שבתות והמבזה את המועדות והמיפר את ס' שבריה בשר והמגלה פנים בתורה ע"ה אים בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא ור"ע אומר כל הנוטל אהם שאינם מהונגת לו עובר מעשה מעשה לאיון אלא לא תקום ואשוב לא תעשר ואהם לא תשבח לאיון כלכבך ואשוב והבא לרעך כמוך ואשוב והי לאיך עמך אתוך שאזכה לותה רופא הוא את אור ונמצא מבטל פריה ורביה מן העולם: הוא היה אומר האוכל אוכלין שאינו מברך עליהן עובר משום שנאמר לאיון שבים את עצמו וביום את האוכלין ואברך ברכה שאינה כתיקונה • ר' יהודה בן לוליני אומר לדם שאת והניח בן הא למד תור' מאביו והלך ולמד תורה מאחרי הרי אהם יכולה מבקש • ר"ע הקפר אומר ג' תהא כמשקוף העליון שאין יד בני אדם יכולה ליגע בה • הא כאיסקופה העליונה שאכלעת ערבובות • הא כאיסקופה התחתונה שמנעת שרצים שא היו כאיסקופה תחתונה שהכל רואין אף כל הבניין נסתר והיה במקום עומדת:

כ"ה ר"ע הוא' אתוך וקלות ראש ארגילין את האדם לעבר' מסור' פיין לתורה ועשרו' פיין לשום נדרים פיג לפריסה' טהרה פיין לקדוש שבוס פיין לירלת חט סיין לתיכה' אתיק' ירמיה ס

פרק ששה ועשרים

רבי יוסי אומר כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות שנא' כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו • כי מפנדי אכבד זה פרעה מלך מצרים שניהג בזבוי לעני מי שאמר והיה העולם אינו ברוא אלו ואמרו לו עבדיו מנהג שבעולם כל המלכים היה יושבים שא אחר פמליה שלו' ואתה יושב ברשם פמליה שלך. אמר להם וכי פני שלך כשר ודם פני הולך להקביל • ליני הולך להקביל שא פני מלך מלכי המלכים הקב"ה: לפיכך נהג בו הקב"ה כבוד ולא כפרע ממנו שא הוא בעצמו שנא' לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעייתי: ר' פפיים אומר כשבת ישראל היתה משבחת על סוס רכב פרעה שנא' דרכת בים סוסיך • ר' יהושע בן קרחה אומר כשבח פרעה ליס נא על סוס וכר ונגלה עליו הקב"ס בסוסיו נקיבה שנא' לסוסתי ברכבי פרעה • ולפי לא רכב שא על כרוב ויעף וירא על כנפי רוח שא נדמה הפרוב לסוסי פרעה כנקיבה וכשנסו כולס ליס. וכוזי יקלו זה סנחריב שבזה ביזיון לפני מי שאמר והיה העולם לפיכך ניזהו הקב"ה שנאמר כיון עבדיך חרפת את יי' ותאמר ברוב רכבי אני עליתי מקום הריס ירכתי לבנון ואכרות קומת ברוזיו ומבחר ברושיו ואבואה מלון קיצו יער וכרמילו ואמר אני קרתי ושתיתי מיס ואחריב בכף פעמי כל יאורי מצור. לפיכך פרע הקב"ה ממנו ע"י מלאך וגילה רחשו וקנטו ומור בכושת פניס ש אמרו ר' יהושע בן קרחה אומר לסוסי פרעה כנקיבה ככתוב כולס ליס. וכוזי יקלו זה סנחריב שבזה ביזיון לפני מי שאמר והיה העולם לפיכך ניזהו הקב"ה שנאמר כיון עבדיך חרפת את יי' ותאמר ברוב רכבי אני עליתי מקום הריס ירכתי לבנון ואכרות קומת ברוזיו מ

לו שקדין כנגדו וכל הכותל מלכדי תורה מוסדין לו שלשין כנגדו כנגד מרי
ויחז ונמר וכרלים וכתם והנייסות ופליסטין כחים ומקיפין לותו ונפרעין
ממנו שנאמר ים חים סיפטים כתרן • חבה שאול בן ננס אומרים לך מלמ
שלמד לעצמו ולימו מלמד לאחרים ולימו מלמד לעצמו ולמד לעצמו
ולאחרים ולימו למד לא לעצמו ולא לאחרים: הלמד לעצמו ולימו למד לאחרים
כיצד שנה מלמ פרק אחד • שנים ושלשה ולא השנים לותם לאחר ונתעסק
בהן ולא שכחן• זה שלמד לעצמו ולימו למד לאחרים: לאחרים ולא למד לעצמו
כיצד שנה מלמ סדר אחד שנים וג׳ פעמים ולא שנאן לאחרי ולא נתעסק
בהם ושכחן זה שלמד לאחרים ולא למד לעצמו: הלמד לעצמו ולאחרים כיצד
שנה סדר אחד שנים ושלשה והשנה אותן לאחרים ונתעסק בהן ולא שכחן
תעסה ותפסוה זהו שלמד לעצמו ולאחרים: לימו למד לא לעצמו ולא לאחרים
כיצד• שנה מלמ סדר אחד כ׳ וג׳ פעמים ולא שנאן לאחרים ולא נתעסק בהן
ושכחן זהו שלא למד לא לעצמו ולא לאחרים ר׳ חנינא בן עקיבא אומ׳ הניעור
בלילה מיצוך דברי תור׳ סימן יפה לו• מתוך דברי׳ סיפה סימן רע לו• ר׳ יעקב
בן חנניה אומר הניעור בלילה ולימו פותח פיו בדברי תורה לפי שהוא לו ומושב לו
שנהפכה לו שלייתו של אמו עליפניו ולא יבא לידי מעשה ולא ירחם את העול׳
ל׳ הקפר אומר כל המכבד מבירו לפס מפון סוף שנפטר ממנו בקלון• וכל
הבוזה את מבירו לפס מבוז סוף שנפטר ממנו בכבוד: ומניין שכל המכבד
מבירו לפס מפון סוף שנפטר ממנו בקלון שכן מצינו בבלעם הרשע שכבר
בלק לפס מפון שנא׳ ויען בלעם ויאמר ל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו
כסף וזהב ומנין שנפטר ממנו בקלון שנא׳ ועתה ברח לך אל מקומך וג׳ וכשנה
מבעך ס׳ מכבוד: ומניין שכל הבוזה את מבירו לפס מבוז סוף שנפטר ממנו
בבבוד• שכן מצינו במשה רבינו שבזיה פרעה לפס מבוז שנ׳ וירדו כ׳ עבדיך
אלה אלי והשתחוו לי לאמר • וכי פרעה עומד על הנג ומשה עומד על הארן
אלא כך אמר משה לפרעה אפי׳ כל עבדיך עומדים על כמה אלף ויבקשו ממני
איני שומע להם: ומניין שנפטר ממנו בבבוד שכן מצינו בבלעם הרשע שכבר
אמרו לו וכי נכבים אנו שנאמ׳ בלילה אלה המתן לנו עד שיבוא הק׳ב׳ה
ונעשה ענני כבוד ונשא בהם בשחקה וברוח גלוי שנאמ׳ מאחרת הפסח יצאו
בני ישראל כיד רמה: על מרכב אלוקי כפרה הלך ר׳ מתיא בן חרש אומר
ישמעאל בן אלעזר הקפר לאנדקיא לבקרו ואחר לו שמעתי במרכב אלוקי כפר׳
סכיה ר׳ ישמעאל דורש• אמר לו שמעתי ושלשה הן ותשובה על כל אחת ואחת
כתוב אחד אומר שובו בנים שובבים כאמ׳ה ארפא משובותיכם וכתוב אחד
אומר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם • וכתוב אחר אומר ופקדתי
בשבט פשעם ובנגעים עונם• וכתוב ג׳ אומר אם יכופר העון הזה לכם עד
תמותון הא כיצד אם עבר אדם על מצות עשה ועשה תשובה אינו מסה עד
שמוקלין לו מיד על זה נאמר שובו בנים שובבי׳ ארפא אדם על מנ׳ לא תעשה
ועשה תשובה התשובה תולה ויום הכפורים מכפר על זה נאמר כי ביום הזה
יכפר עליכם עבר אדם על כריתות ומיתות ב׳ ד׳ ועשה תשובה תשובה ויום
הכפורים תולין ויסורין ממרקין ובשאר ימות השנה מכפרין ועל זה נאמר
ופקדתי בשבט פשעם אבל מי שחטא יש שאין לו כח לא לתש׳ לתלות
ולא ליסורין למרק ולא ליום הכפורים לכפר אלא תשובה ויסורין תולין ומתה
ממרקת עמהן ועל זה נאמר אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון מיכן
יהודה אומר מפני מה תלמידי חכמים מתיסבלין ומכן לא מפני שמנקפין ולא
מפני שנוזלין אלא מפני שהן כוזין בעצמן: ר׳ יצחק בן פנחס אומר כל מיני
בידו מדרש ואין בידו הלכות לא טעם טעם של תבשיל: כל שיש בידו הלכות
ואין בידו מדרש לא טעם טעם של ירקות חטה: הוא היה אומר כל שיש בידו
מדרש ואין בידו הלכות זה גיבור ואין בו מוציין כל שיש בידו הלכו׳ ואין בו מדרש
אלם ומוציין בידו יש בידו זה וזה גיבור ומוציין• הוא היה אומר הוי זהיר בשלשת
כ״ת תכנס שלוס בין אדם לחבירו ושׁ תכוה לבין המקום ואל תשתדל לרחותו שב
בפקום חבירים והוי זהב לחבירו ושׁ תהי רחם לעושלים:

פרק תשעה ועשרים

רבי נתן בן יוסף אומ׳ כל המבטל דברי תור׳ מעושר סופו לבטל מעושר
וכל המקייס דברי תורה מעושר סופו לקיימה מעושר: הוא היה
אומר תנחומי מבילים וביקור חולים וגמילת חסדים מביאין ט׳ה לעולם ר׳
אחיר אומר כל העובר עבירה אחת נפסק מעלין עליו הכתוב כאילו עשאו
גולמי כיצד אדם חוטא חטאת מביא חטאת נפל׳ ועשה ויום הכיפו׳
נפונדין ספק חטא ספק לא חטא מביא מעילה וחומשה ואינו אדם נפתי
פלעיש וכי מיזה אדם מרובה מידת טובה או מידת פורענות הוי אומר מלה
טובה והרי דברים קל וחומר אם מידת פורענות שהעובר עבירה
נפסק מעלין עליו הכתוב כאילו עשאו גולמי קל׳ו למידת הטוב מרובה: ר׳
נתן בן יוסף אומר כל העובר עבירה בסוגב מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו כאחוז
ביצר שוגג שהרג את הנפש שגולה לעיר מקלט תנאו גואל הדם והרגו הרי זה

כ״ח מדרש

כ״ט מעורר

ל״ם תוספת חוקפות

גולה על ידי הרגו באזל ומצאו גואל הדם והרגו פטור: וכי מיזו מידה כ״ם פטור
מרובה מדת הטוב או מידת פורענות הוי אומ׳ מדת הטוב ואם מדת פורענות כ״ם הרי זה
מעושה העובר עבירה בשוגג מעלין עליו כאילו עשאה כמזיד ק״ו למדת גואל על ידו
הטוב מרובה: ר׳ עקיבא אומר כל המדבק בעובדי עבירה מע״פ שלא עשה
כמעשיהם הרי זה מקבל פורענות כיצד כיצד כיוצא בהן: וכל המדבק בעושי מצוה
מע״פ שלא עשה כמעשיהם הרי זה מקבל שכר כיוצא בהן: כיצד שנים
מעיילים בתבל ואחרים שלם זה הרג את הנפש ומצאו וממין ונגמר דינם
ליהרג וכשהן מוציאין אותן לבית הסקילה אחד מהן וכה אחריהן ואומר יופי
הני בעלות זו אומרים לו בה הצר עלותך לף הוא ומצא זותם ונגמר דינו
ליהרג: כשהן מוציאין אותו לבית הסקילה אומר אוי לי שאילו לא בתתי לפי
כבר לא נגמר דינו ליהרג עכשיו שבתתי עמהן נגמר דיני ליהרג: (אומרים
לו ריקה מעי׳ מה בני אדם בתין לחריך ומצאו זותמין כולן כהרגין): וכי
מיזה מידה מרובה מדת הטוב או מדת פורענות הוי אומר מדת הטוב שם
מדת פורענות מעושה המדבק בעובדי עבירה מע״פ שלא עשה כמעשיהם
הרי זה מקבל פורענות ק״ו למדת הטוב מרובה: ר׳ שמעון אומר כך עונש
של בדאי שאפי׳ דובר שמת אין שומעין לו שכן מצינו בבניו של יעקב שכיון
שאמרו כתחילה שמעון וראובן הרגו את כל זכר שכם ויקחו את דינה מתוך הפיכה וישלחו משור עשיר עושה
וכתיב ויכירה ויאמר כתונת בני חיה רעה אכלתהו טרף׳ שדברו שמת
שמעון ולא שמעון להם שנאמר ויפן לכו כי לא שמעון להם ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי
ולא שמעון להם: וים אומרים רוח הקודש שנשתלקה מיעקב אבינו שדיבר
עליו בשעה שנאמר ותחי רוח יעקב אביהם:

פרק שלשים

רבי אחאי בן יאשיה אומר הלוקח תבואה מן הסדיק למס הוא דומה
לתינוק שהתי׳ אמו ומחזירין אותו על פתחי מיניקות אחרו׳ ואינו
שבע: הלוקח פת מן הסוק למס הוא דומה כאילו תופר וקבר המוכל משלו
דומה לתינוק המתגדל על שדי אמו: הוא היה אומר בזמן שאדם אוכל משלו
דעתו מיושבת עליו ואפי׳ אוכל אדם משל אביו ומשל אמו ומשל בניו אין דעתו
מיושבת עליו ואין צריך לומר משל אחרים: בשעה שאדם נכנס לבית הסוהר
וכי מה צריך לבתי עולם בכך אלא ללמד שכל העושה מצוה אחת וכל המרבה
שבת אחת וכל המקיי נפש אחת (מעלין עליו ככתוב) כאילו קייס עולם מלא
שנכנס בשעה מאמרות: וכל העובר עבירה אחת וכל המחלל שבת אחת
וכל המחלל נפש אחת מעלין עליו כאילו אבד עולם מלא שנכנס בשעה
מאמרות: שכן מצינו בקין שהרג את הבל אחיו שנאמר קול דמי אחיך דם
אחד שפך דמים רבים נאמר אלא אדם בניו ובני בניו וכל תולדותיו עד
סוף כל הדורות שנתדין לבוף ממנו כולם היו עומדין ומוקפין לפני הק״ב
הא למדת שאדם אחד שקול כנגד מעשה כרחשית כולו: רבי נחמיה אומר
מניין שאדם אחד שקול כנגד כל מעשה כרחשית שנא׳ זה ספר תולדות אדם
ולהלן הוא אומר שה תולדות השמי׳ והארן בהבראם מה להלן בריאה ועשיה
אף כאן בריאה ועשיה: מלמד שהראה הק״ב כל הדורות שעתידין לצאת
ממנו כאילו הם עומדין ומשתקין לפניו וי״ל לא הראהו אלא נדיקים בלבד שכ׳
כל הכתוב לחייס בירושלים ר׳ יהושע בן קרחה אומר הרי הוא אומר גולמי
ראו עיניך ועל ספרך מלאד שהראהו הק״ב לאדם הרא׳ון דור דור ודורשיו
דור דור ופרנסיו דור דור ומנהיגיו דור דור ונביאיו דור דור וניכוריו
דור דור ופוזעיו דור דור וחסידיו בדור פלוני עתיד להיות תכס פלוני בדור
פלוני עתיד להיות מלך פלוני ר׳ הלישור בנו של רבי יוסי הגלילי אומר חסש
תלות וסבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם היתה תורה כתובה
ומונחת בחיקו של הק״ב והומרת סידה עם מלאכי השרת שנא׳ ואהיה אצלו
אמון והיתה שעשועים יום יום משחקת בתבל ארצו משל למה הדבר
דומה לאחד שנטל את העץ ומבקש לנור נורות הרבה ואין לו מקום לנור ויש
לו נער אחד מנייר בארץ והולך ומבדיל הרבה הרבה אף כך הק״ב היה אומ׳
הנדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים בתחלתו ובתבונתו ברא את כל
העולם כולו וברא את השמים ואת הארץ עליונים ותחתונים וינר באדם כל
מה שברא בעולמו ברא חורשים בעולם ברא חורשים באדם זה שערו של
אדם ברא היה רעה בעולם וברא היה רעה באדם זה בני מיעיו של אדם
ברא קורנין בעולם וברא קורנין באדם זה חזנו של אדם ברא ריח בעולם
ברא ריח באדם זה חוטמו של אדם תמה בעולם תמה באדם • זה מורו של כ״ח זה
אדם מים מרובים בעולם מים מרובים באדם זהו מימי חוטמו של אדם מים פלחתו
מלוחים בעולם מים מלוחים באדם זהי דמעות של עינים נחלים בעולם של אדם
נחלים באדם אלו דמעות חומות בעולם חומות באדם אלו שפתותיו של ל״ם חוקמות
אדם ללחות בעולם ללחות באדם זה שיש של אדם רקיטים בעולם רקיטים
באדם זה לשונו של אדם מים מתוקים בעולם ומים מתוקים באדם
זהו

זהו דוקו של אדם לפתות בעול לפתות בא"ז לחייו של אדם מגדלי בעולם
מגדלים בחדש זה בוזרו של אדם פתידרות בעולם פתידרות בחדש זה
זרועותיו של אדם יתידות בעולם יתידות בחדש זה מכבעותיו של אדם מ"ך
בעולם מלך בחדש רחבו תסכלות בעולם תסכלו בחדש דמו יועצי בעולם
יועצים בחד' כליותיו ריחיים בעולם ריחיים בחדש זה קרקבנו של אדם נתסים
בעולם ניתסים בחדש זה טחולו של אדם פשפות בעולם לפשפות בחד' זה
כריסו של אדם בורות בעולם בורות בחדש זה טיבורו של אדם מים חיים
בעולם מים חיים בחדש זה מי רגליו של אדם חיים בעולם חיים בחד' זה דמו
של אדם עניים בעולם עני בחדש זה ענמותיו של אדם: נבעות בעולם נבעו'
בחדש זה ענביותיו של אדם עלי ומכת בעולם עלי ומכתשת בחדש זה
מרכיבותיו של אדם סוסים בעולם סוסים בחדש זה שוקיו של אדם: מלך
מות בעולם מלך מות בחדש זה עקיביו של אדם הריס ובקעות בעולם
הריס ובקעות בחדש עומד דומה להר נופל דומה לבקעה הא למדת שכל
מה שברא הקב"ה בעולם ברא בחדש:

פרק אחר ושלשים

עשרה דורו' מאד' ועד נח וכי מה היה ארך לבחי עולם לכך נא ללמדך
שכל הדורות היו מבעיסין ונאין ולא הניח הקב"ה עליה'ת
מי המבול בשביל צדיקים וחסידים שהיו בהם ול"א כל זמן שהיה מתושלח חי
לא ירד מבול לעולם וכשמת מתושלח עוד נתלה להם שבעת ימים לאחר
מיתתו שנא' ויהי לשבעת הימים מה טיבן של שבעת הימים הללו שוי מבלי
של צדיק שעיכב את הפורענו' לפיכך נאמר ויהי לו' מים ויהי לו' הימים
מלמד שקבע הקב"ה להם זמן לתת ק"ך שנה שמא יעשו תשוב ולא עשו ולכך
נאמר ויהי לשבעת הימים דבר אחר מלמד שנזף עליהם הקב"ה סידורו של
עולם והיתה תמה יונקת ממערב ושוקעת במזרח שמא יכינו ויתייראו ויעשו
תשובה ולא עשו לכך נאמר ויהי לשבע הימים דבר אחר מלמד שהעריך להם
הקב"ה את שולחנו והרע להם טובו מעין שעול שנא' שידקדקו בו בעצמן
ויאמרו הני לנו טובה זו שחבדנו ושמיתתנו ורעינו מן הארץ שנא' וירע אלהים
את הארץ והנה נשחתה וגו': ר' שמעון בן פרטא אומר הרי הוא אומ' לא ידון
רוחי באדם לעולם אמר הקב"ה חיני דן אותם עד שנכפול להם שברן שנאמ' חייב כח
יכלו כטוב ימיהם ושנותיהם בנעימים וברגע שאול יתתו' יוסי הגלילי אומ' ל"ת דן
הרי הוא אומ' לא ידון אמר הקב"ה חיני ○משון יגר הרע על יגר הטוב לימתי
עד שלא נחתם גזר דינם שבל נתפתם גזר דינם שניהם שוין בעבירה: הוא
היה אומר צדיקי בוטל מהם יגר הרע ונתן להם יגר טוב שנא' לבי חלל בקרבי
רשעים בוטל מהם יגר טוב ונותן להם יגר הרע שנא' נאם פשע לרשע בקרב
לבי אין פחד אלהים לנגד עיניו בינוניים נותן להם זה וזה את שנא' ליגר הרע
יגר הרע שופטו את שכא ליגר טוב יגר טוב שופטו שנא' כי יעמוד ליתין לחיין
להוסיע מסופטי נפש ר"ש בן שעור אומר הרי הוא אומר לא ידון אמר הקב"ה
חיני דן אותם עד שתשלם שכר לצדיקי לימתי בעולם הזה אבל בע"הב אמר
הכתוב תלת רוחו ישוב לאדמתו ר"ע אומ' הרי אמר לא ידין רוחי באדם לעולם
אמר הקב"ה הם לא דנו עצמן שהן שכר ודם שלא הניחו את רוחן כלפי מעלה
ויאמרו לפי סור ממנו ר"מ אומר הרי הוא אומ' לא ידין אמ' הקב"ה אמרו סדור
הזה לא דין ה' אין דיין בעול' שבעל' אומ' הרי הוא אומ' לא
ידון אמ' הקב"ה הם לא הושיבו סנהדרין בארץ חני מוצי לא סנהדרין במדבר:

פרק שנים ושלשים

עשרה דורות מנח ועד אברהם וכי מה צורך לבחי עולם נכך אלא
ללמד שכל הרשעים היו מבעיסין לפניו ולא היה אחד
מהם שיהלך בדרכי הקב"ה עד שבא אברהם אביהו והלך בדרכי הקב"ה שנא'
עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' וכי תורה אחת שמר ואלא תורות הרבה
שמר שלא מלמ"ד תן הקב"ה לאברהם אביהו שתי כליותיו כשני מלכי' והיו מביהו
לותו ויועצות לותו ומלמדו לותו מבא' כל הלילה שלא לאכרך את יי"אשר יעצני
אף לילות יסרוני כליותי ולא עוד אלא שהיה אברהם אביהו עושה לדקה תחילה
ואח"כ משפט שכ"כ ידעתיו למען אשר יצוה וכו' בזמן שהוא בעלי דינין כאין
לפני אברהם אביהו בדין ואמר אחד על אביהו זה חייב לי מנה היה אברהם
אביהו מוכיח מנה מעלו ונותן לו ואמר להם סדרו דיניכם לפני וסידרו דינין
כיון שאחד מתחייב לאביהו אמר לזה שביהו המנה תן המנה לאביהך ואם לאו
אמר להם חילקו מה שעליכם וסעדוני לעלום: אבל דוד המלך לא עשה כן אלא
עושה משפט תחלה ואח"כ עושה לדקה שנא' ויהי דוד עושה משפט וצדקה
לכל עמו בזמן שבעלי דינין באין לדין לפני דוד המלך אומר האחד הזה נתחייב
לי מאה אמ' להם סדרוני דיניכם וסדרו דינם כיון שנתחייב אחד מהם לאביהו
מנה היה מוכיח מנה מעלו ונותן לו ואם לאו אמר להם חלקו מה שעליכם
וסעדוני בשלום • עשר נסיונות נתנסה אברהם אביהו לפני הקב"ה ובכולן
נמצא עלם אלו הן שנים בלך לך כ"בשתי בניו כ' בשתי נשיו אחד עם המלכים

פרק שלשה ושלשים

עשרה נסיונות נסה הקב"ה את אבותינו ובכולן לא נמצאו שלימי'
ואלו הן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן
וחצירות ודי זהב כמדב' שעשו את העגל שנ' עשו להם עגל מסכה בערבה
על המים שנא' ויצמח עם העגל למים מול סוף על סוף וי"ת זה
פשלו של מיכה ר' יהודה אומר המרו על הים המרו בתוך הים שנא' וימרו
ים בים סוף בין פארן במרגלים וישלח אותם ממדבר פארן ובין תופל אלו
דברי תיעלות שתפלו על המן ולבן זה מחלוקתו של קרח וחבירות על העלו
הרי שבעה ובמקום אחר הוא אומר רחוק ובתבערה ובמסה ובקברות התאוה
ודי זהב אמר להם אהרן דייכם חטא זהב שהנחת לעגל ור' שיעור בן יעקב
אומר די הוא עון זה שלקו שוא בו מכאן עד שיחיו המתים: עשרה שמות
של שבח נקרא הקב"ה אלו הן אל"ף ה"א ולי"ד ה"א אלהי"ם אוה אהי"ה שהי"ה
מ"ל אחי"ם אשר"י אדנ"י שדי"י צבא"ות אמר ר' יוסי חלקנו על שבעות שנ' ופקדו
שרי שבעות כרחם העם עשרה שמות נקראו לשילוח שם בנחי אלו הן שקוצים
גילולים מסכות פסילים אלילים שיריים חמנים עבבים אלו ותועים שני
שמניות החמורות בתורה בפרשה קטנה ואיזו היא פרשה קטנ' ויהי בנסוע
הארון וכו' וכן שמעון בן נתנאל אומר ראוי היה פרשה זו שתעקר ממקומ'
ותכתב במקום אחר כיוצא בו ויהונתן בן גרשם בן מנשה וכי בן מנשה היה סופניים כ"ת
והלא בן משה היה אלא לפי שלא נרמו מעשיו למשה אביו לפיכך תולין

פרק שלשים וארבעה

עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש מעולם לא הפריח בסר הקודש ולא הפילה מסה מריח בסר הקודש מעולם ולא נפגע פגם בירושלים: ולא נכבל פגם בירושלים מעולם: לא היתה מפולת בירושלים מעולם: לא אמר פגם להבירו לא מצאתי תגור לבלות פסחים בירושלים מעולם לא אמר פגם להבירו לא מצאתי מיטה פגיש עליה בירושלים: מעולם לא אמר פגם לחבירו צר לי המקום שאלין בירושלים: אין ירושלים מטמאה בנגעי אין בירושלים בעיר הנדחת ואין מוציאין ויין ושמרות לניסוכות לר"ה מפני אהל המת והטומאה ואין שלין בה אהל המת ואין מעבירין בתוכה עצמות פגם ואין עושין בו מקוה לגר ותושב: ואין מקי מין בה קברות חוץ מקברי בית דוד ומולדה הנביאה שהיו שם מימות נביאים הראשונים ובשפיכו את הקברות תפני מה לא פינוס אמרו אחילה היתה שם שהיתה מוציאה הטומאה לנהל קדרון: ואין נוטעים בה נטיעה ואין עושין בה גמות ופרדסין חוץ מגנות וורדים שהיו שם מימות נביאים הראשונים ואין מנדלין בה לויין ותרנגולין: ואין נ"ל מוידים: אין מקיימין בה מספחות מפני הטומאה: ואין מקיימין בה סורר ומורה: דברי ר' נתן אל ותעשו כו מלכו ואחרו והוציאו אותו אל וקני עירו ואל שער מקומו אין זה עירו ואין זה מקומו: אין מוכרין בה נתיס אלא מן הקרקעות ולמעלה: ואין מוכרין הבית לנמיות בתוכו לאחר ר' מנס: ואין לוקחין בה שכר מטות ומצעות: ר' יהודה אומר אף שכר המיטות והמצעות לא היו לוקחין בה: עורות קדשים מה היו עושין בהן נותנין אותן לבעלי תופסיון: כתוב אחד אומר כחמד שבטיך וכתוב אחר אומר מבל שבטיכם בל' שבטיך זו שבט יהודה וניימין מבל שבטיכם זו ירושלי' שבל ישראל שותפין בה: מה היה בחלקו של בנימין החיכל והלשכות והעזרות: ומה היה בחלקו של כל אדם הר הבית וחיל קדשי הקדשים וכרכם חוץ היה ונתן ובנים והיה מוזר לאחוריו ועליו מודה בנוי זכה בניתין ובעשה תופסיכון לבנות סנ' ובין כשהיו: ר' יהושע בן לוי בשעה שיולד לו בנותו שעה שיולד לו בכור הוא עתיד לקבץ בין תחומו של יהודה לבנימין: הלן ואחרן דכתי' של ידידו ומי יחכל כל אותן השנים בני קיני חותן משה שנאמר ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים וגו' אמרו לבש"ה את שכינתו עתיד לשלח שכר ט ב ליתרו ולבניו ומנין היו שופרכסין בניו של יתרו מן הנדקה שנאמר ממשפחת סופרים יושבי יעבץ ואומר המה הקינדי יושבי נטעים וגו' בני אדם גדולים היו ובעלי בתים ובעלי שדות וכרמים היו וכשכל מלאכתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה יכנסו שם עם המלך בשלבותו יכנסו שם להיכן הלכו אצל יעבץ ללמוד תורה ונעשו עם לוי ס נאותה שעה והיה יעבץ מים טוב וכסר והיה אומר חס כרך תברכני וגו' ויצא אליו ר' כל אשר שאל וגו': עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש מעולם לא נדמה זבוב בבית המטבחים ולא פירע כהן גדול ביום הכפורים מוך מישמעאל בן קמחית פיצה להם עם שר אחד ונתזה ניצוצית מפיו ונפל על בגדיו ונטמא ומיד ובמקום גדולה תחתיו ורחתה אותן אותן כו ביום שני בהנים גדולים רחוס מכמים ואמרו מה זכות היה בידך ואמרת מעולם לא ראו קורות ביתי שער דחסי: מעולם לא נפגע אדם בירושלים ולא ניזק אדם ולא נכשל בחקדש מעולם: לא הפילה מסה מריח בסר הקודש מעולם: ולא פיגלו הכהנים בקדשים מעולם ובשהיו מרובים לאכול מבשר הקדשים היו שופים מי הסילוח ומתעכל במיעיהן כדרך שהמזון מתעכל: מעולם לא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ולחם הפנים: כלי חרס שנשבר באוקומו נכלעין שבריו: לא נמצה הרוח בעמוד עשן הקטורת ובזמן שיונא מן המוכח מתמר ועולה כאוקל עד שמגיע לרקיע ובזמן שעמד הקטורת יונא מאוכח הוכח היה נכנס כדרכו לבית קדשי הקדשים: עומדין נפיסין ומשתחוין דוחקין בזמן שישראל עולין להשתחוות לאחריהן שבשמים בשבן יושבין דוחקין אין כל בריה יכולה להושיט אצבעו ביניהם ובשהם משתחוים משתחוין דוחקין גם גדול מכול שפיק בני אדם נשפני בבית אחת אין אין שכנם אבריו ואוזו מקום לאחיכם: נסים נעשו בעזרה שתפילו כל ישראל נכנסין בעזרה עזרה אחוקתן: גם גדול מכולן בישראל עומדים בתפלה דחוקים ואין כל בריה יכול להושיט אצבעו ביניהם כמלא קומתו ובשהן משתחוין נעשה ביניהם כמלא קומת אדם: רשב"ג אומר עתידה ירושלים שיהו מקבצו בתוכה כל הגוים וכל המלכות שנ' ונקוו אליה כל הגוים לשם י' ולהלן הוא אומר ונקוו המים אם יקוו המאור להלן לכנס כל מימי ברחשית למקום אחד אף קווי האמור כאן לקבץ כל הנכרי והמלכות לתוכה שם ונקוו אליה כל הגוי:

פרק לה אנשי

סלוס לא אין ולא כילוכין שם

דעים זה לזה וחשבון נגילוי עריות ליי וזה חילול השם אחור שהיו מה כותבין
לעבירות דברי ר' דרבי יהושע אומר בלין הן לדין שנאמר על כן לח יקח מו
דשעים בשפטים וחטאים בעלת נדיקים בעדת נדיקים לינן עומדין חבל
עומדין הן בעדת השעים: ר' נחמיה אומר לפילו בעדת השעים לינן בחים
שנאת אתה מטחים מן התרק ורשעים עוד לינם קטנים בני רשעים לח תיין
ולח כילדים שנאמר כי הנה יום בח בוער כתנור וחבל לח ישחיר להם שורש
וענף דברי ר' יהושע אומר לינם בחים ועליהם הוח אומר קרי בחיל
וכן אומר גודו ח לנח וקבינו ענפותי תמרו ענפים וכלרו מיפנים ואומר ברם
עם קשי ערפו אם בחרון אפי פרעה ונאמר כחן ברשע
ונאמר להלן ברשע אם בשפו כאמר כחן בשפו על חילן חף ברשע האמור
כחן גופו של אדם הכתוב מדבר: ר' מ אומר אחי מקיים אתר לא יעוב לו
שורש ועוף בלח תחנה להם זכות שיסתכו עליהם ואתר אומר בחים הם
ועליהם הוח אומר וה יאמר ני אחי וה יקרח בשם יעקב וה יכתוב ידו לי'
וכשם שברל יבפה וה יאמר לי' אני לולו נדיקי אמורי וה יקרח בשם יעקב
אלו קטני בני רשעי וה כתוב ידו לי' אלו רשעי שבישרלים וחזרו
בהם ועשו תשובה ובשם ישרל יכפה אלו גרי תומת העובים: קרח ועדתו
לח תיין ולח נידונין שנאמר ותכס עליהם הארק ויחבדו מתוך הקהל לדברי
ר': ר' יהושע אומר בחין הן ועליהם הוח אומר יי ממית ומחיה מוריד
שחול ויעל בחמר כחן שחול וירדו הם וכל חשר להם חיים שחולה ובחמר
להלן שחול מה שחול שנאמר להלן מוריד ומעלה חף שחול האמור כחן ירדם
ועשתירן לעולת: חמר לו ר' מה חני מקיים חתר ותכס עליהם הארק ויחבדו
מתוך הקהל חמרו מתוך הקהל מבדו מן העולם הזה לח חבדו: ודור המדבר
לח תיין ולח נידונין שנאמר כמלבר הזה יתמו ושם ימותו ואומר חשר נשבעתי
בחפי חם יבחון חל מנוחתי לדברי ר': ר' יהושע אומר בחין הן ועליהן
כל אומר חספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח: חמר לו ר' קבל לדברי מה
אתה מקיים חשר נשבעתי בחפי חמר לו חלו מרגלים כל רשעי הדור כולן
אתר לו ר' יהושע ומה אתה מקיים אספו לי חסידי אמר לו זה משה ואהרן
וכל חסידי הדור מצטט לי מפני מה אתם קטנים בני רשעים שנאמר בהם שם ונדיקי
לח נאמר בהם שם והלח בכדי נאמר שמה קברו את אבותם ואת שרה אשתו
ואומר נקברתי אשר כרית לי בארץ כנען שמה תקברני ואומר ותמת שם מרים
ותקבר שם: והלח כפר נאמר ויעל מארץ הכרתי וגו' ויקבר שם וגו':
ויאמר שם אשבה עבד יי בארץ מואב על פי יי: ר' יוסי הגלילי אומר אינן
בחין שנאמר במדבר הזה יתמו ושם ימותו ואומר ועברנו שם את העגלה בנחל:
מה שם האמור להלן בעגלה ערופה אף תאן אמקומה אף שם
האמור ימותו ולח יהיו אמקומן: ואתרי אומר בחין הן ועליהן הוח אומר
הלוך וקרלת באזני ירושלים לאמר וגו' וכרתי לך חסד נעוריך וגו': עשרת
הנסיונות לח תיין ולח נידונין שנאמר יי מעל אדמתם ועליכם אל ארץ
אל ת כיוצ הזה: ר' נתן אומר מה היום מלעיל אתר ואינו אומר אף הם
אינו חוזרין: ר' ע אומר מה היום מלעיל ואתיר אף אתילה אלהן עתידה
להחיר: ר' ג אומר הרי הוא אומר למען ירבו ימיכם וימי בניכם: ואומר
לח ימותו אלא על בג ם כל זמן שהאב אתדיך ימים הבן אתריך ימים אין
האב אתריך ימים הבן אתריך ימים: ר' יוסי הגלילי אומר לר' ג
אמייע לר' יהושע: שבעה אין להן חלק לעולם הבא אלו הן הכופר
ושופר שטוח שברופאין ודיין לעירו וקוסס הזן ושבח: ג מלכי ור' הדיוטות אין
להן חלק לעולם הבא ג' מלכי ירבעם אתאב מנשה: ר' הדיוטות בלעם
דואג ואתיתופל וגיחזי: ר' יהושע אומר מנשה בכר שב בתשובה שיי ויעתר
לו: אמר לו אולי בתיב ויכבדהו לירושלים ואתר הייתי אומרי כדברים
הללו אמר לו אולי בתיב ויחלם ולח השיבו לחיי העולם הבא: ר' מ
אומר לחבשלום אין לו חלק לעולם הבא: ר' בן אליעזר אומר ירבעם
אתאב ומנשה בעשה ואתזיה וכל מלכי ישרל שחרשיעו אין להן חלק לעולם
הבא: ר' יוחנן בן נורי אומר אף הסוגם את השם כאותיותיו אין לו חלק
לעולם הבא: ר' ש היה אומר כל שענש קולו כשיר השירים והלומם עב
המכה והדיוקן על המכה ואומר כל אתילה וכו' אין לו חלק לעולם הבא:
ואף כל ת"ח שמנחם ופירש אין לו חלק לעולם הבא שנא' כי דבר יי בזה ואומר
מה מנחו אחות יכם כי עול כי לחקו מעלי: ר' מ אומר כל שים לו בית
המדרש בעירו ואינו סולך לפס אין לו חלק לעולם הבא: ור' ש אומר אף
מי שאינו משמח את לחילי אתמים אין לו חלק לעולם הבא:

פרק שלשים וששי

שבעה כריות זו למעלה מזו וז למעלה מזו למעלה מכולם ברח
יקיע למעלה מן הרקיע ברח כוכבים ומזלות שבולם לעולם:
למעלה מכוכבים ברח חילנות שלילנות עושין פירות וכוכבים מלכם עושין
פירות: ולמעלה מן חילנות ברח רוחות ושות ורוחות ושות הולכות לנחן
ונכנן: וחילנות לינן חיים ממקומן: למעלה מרוחות ושות ברח בהמה:
שנחמה עושה וחולבת ורוחות ושות לח עושות ולח חולבות: למעלה מן
בהמה ברח חדם: שנחמר חדם כי ירשה ובבהמה אין בה ירשה: למעלה מן

דאומן שנאמר ואומר דאומן אל תכיון את שני בני בתמיה ואמר על ראשון ראשון זה יעקב וי"ל זה שרה ועל אחרון אחרון אלו אחבי תרן החמת זה עשו שנאמר ויאמר יי' אלי הטיבו את אפר דברו : ומופה על הדומה על החמת שנאמר כן בנות פלפחד דוברות : וכן הקב"ה

פרק שלשים ושבעה

שבעה מיני פורעניות באות לעולם וכו' מקצתן מעשרין ומקצתן מעשרין רעב של בצורת בא מקצתן תורמים ומקצתן אין תורמי רעב של מזומה בא מקצתן מפרישין חלה | ומקצתן אין מפרישין חלה רעב של כליה בא : נאמרו חלה לעשר עשרה דברים כ"ל עושים להוריד טל ומטר ובני אדם יגיעים ואין מספיקין בעון חלה משום רבי יהושע אומר אין הברכה נכנסת בפירות ובני אדם יגיעי ואין מספיקין בעון תרומות ומעשרות נאמרו כאן עשרה דברים להוריד טל ומטר והעם נמסרו למלכות : דבר בא לעולם בעון נקם שבתה ופלה ומעשר עני מעשה בחם מתת מעשיהם ובשבת ב זכונים של כעל הפלה ובגלו כ' בב ה נלקט ולא הניחו בעל הבית : אילן היתה אומרת מתי יבואו בני ואוכל מפרי אילן אחד בילדה אחת כולם לאכול והם היו אומרים מתי נלך אל האנו אחת מהן בילדה אחת כולם לאכול ולא היה לה אחת בילדה כלום והניחו לאכול היה לה אחת בילדה כלום והם לא אכלו כלום והניחו דמשיחם בין ברבי לאם ומתו שלשתן ביום אחד : אמר להן הקב"ה אין אתם נותנין מהן אלא נפשות חייכם אף אני אביא מכם נפשות חייכ וכן הוא אומר על תבוא לך כי לא הוא ואל תדבק עוני בשער בי יי' כי ריבם ובקבע את קובעי נפש : ארור בא לעולם על עיוני עין ועל עיוות הדין ומפני המוכין בתורה שלא כהלכה וכשתפשו את רשב"ג ואת ר' ישמעאל ליהרג היה רשב"ג יושב ותוהה בעשרה ואמר להן חוו לנו שלא נהרגין כאחלי שבתות וכעוכרי ע"ז וכמגלי עריות וכשופכי דמים : אמר לו ר' ישמעאל בן אלישע רבי אף אתה תאמר לפניך דבר אחד אמר לו ראוי אמר לו אמת כשהיתה אמיב בשיעור בשעה שהיו עוסקים ועמדו על פתחן ולא הניחה שיכנסו ויאכלו : אמר לו אפילו אם עשיתי כן אלא שומרי היו לי יושבין על הפתח כשהיו עניי כיצד היו מכניסין אותן אצלי ואוכלין ושותין אצלי ומברכין לפני שם שמים : אמר לו אמת כשהיתה יושב ודורש בבר קטית והיו כל מוכלוסי ישראל יושבין לפניך ואתה דעתך עליך אמר לו ישמעאל אחי מוכן אדם שיקבל את פנינו : והיו אתם נכנסין לאספקלטור זה אמר לפני כהן כהן גדול הרגיני תפילה ואל תרתה כאיתת חכירי וזה אמר לו אחי נשיק כן נשיק הרגני תפילה ואל תרתה כאיתת חכירי אמר לפני אמר לפני שם שלום גורלות והפילו ונפל הפור על רשב"ג מיד נטל החרב ותקך את ראשו נטלו ר' ישמעאל בן אלישע והניחו כמיקו וזיע בוכה ונועץ פה קדוש פה בלחן פה קדוש פה בלחן פה מתוקין סנדלפון טוכות ומכני טוכות ומרגליות מי שטמינך בעפר ומי מלא לשונך עפר ואפר : עליך הכתוב אומר חרב עורי על רועי ועל גבר עמיתי : לא הספיק לגמור הדבר עד שנטלו החרב ותקנו את ראשו : ועליהם אמר הכתוב וחיה לפי והרגתי אתכם בחרב ממשמע שנאמר והרגתי אתכם בחרב מיני יודע שהגשים נעשו אלמנות ובני יתומי אלא אלמנות כגון שלא נמצאו להן עדים להעיד להנשא כגון בתר שלא נמלט ממנו כשמה להתיר לאשת איש: וממשמע שנאמר והיו בניכם אלמנות מיני יודע שהבני יתומים אלא יתומין ויתומים שהיו נכנסים ויוצאים בשוקת אכותם ולא היו מניחין אותו לירש ולישב ולישן כהן : גלות בא לעולם על ע"ז ועל גלוי עריות ועל שפיכות דמים ועל שמיטת הארץ על ע"ז שנאמר והשמדתי את במותיכם אמר הקב"ה הוחיל ואתם רוגזי כע"ז אף אני אגלה אתכם ממקומי שים שם ע"ז לכך נאמר והשמדתי את במותיכם : על שמיטת הארץ מניין שנאמר אז תרצה הארץ את שבתותיה אמר להן הקב"ה הוא ל ואין אתם מצמיטין לותה היה תבמט אתכם ומספר ירמיה אלי אתה מצמיטין לותה היה תשמט מהילים לכך נאמר אז תרצה הארץ כל ימי השמה : על גילוי עריות כיצד ר' ישמעאל ברבי יוסי כל ומן שישראל פרוצים בעריות שכינה מסתלקת מביניהם שנאמר ולא ירתה בך ערות דבר וסב מאחריך :

פרק שלשים ושמנה

חמשה אין להם בליחה המרכה לעוב ומרכה לחטוח והחוטח בדור זכאי וחוטח ע"מ לעוב : וכל אי שים בידו חלול השם בעונו : אין ספק לאדם לידע מה דמות למעלה ולמטה מן הי מוסדין לו מפתיחות ויודע בשה נברתו שמים וארץ : הוא היה אומר הכל לפני והכל גלוי והכל לפי דעתו של אדם : הוא היה אומר הכל נתון בערבון ומצודה פרוסה על כל החיים וכו' פשוטת ושעים מעכבת וגזר דינם מחותם ושלות רשעי סופה רעה : והרשות קוברת את בעליה : תשובה תולה ויה מכפי : תשובה מכפרת על יום שמיתה ויום המיתה בתשובה מעלמין לרשעי ומקיפין לצדיקי מעלפין לרשעי כדי שלא יהא להם את פתוחה בעין רעה ולא נאנח בשם דבר טוב מעולם : ואקיפין

לצדיקי כדי שלא יהא להם את הפתוח בעין יפה ולא נאנח בשם דבר רע נותנין להלו ולהלו קמעא וסתר מונח להם מרוכה : הוא היה אומר הכל יונק והולך ערוס ולומי שתהא יציאתך כניאתך : ר"מ אומר תביט אדם שכשרת בשלש אלהים שנאמר כי בשלש אלהים עשה את האדם : תכיבין ישראל שנקראו בניס לפקו שנאמר בני אתם לי' אלהיכם : תכיבין ישראל שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו : ר"ש בר נחוק אומר למה הצדיקי דומים בעולם הזה לחילן שעומד במקום טהרה ום כא יונא ממנו למקו טמא : מה הם אומרי קונו סיכה ו מן החילן ויהיה כולו טהור כדרכו : למה רשעי דומים בעולם הזה לחילן שעומד במקו טמא וסוכה יונא ממנו למקום טהור : מה הן אומרי קונו סוכה ו מן החילן ויהא החילן כולו כדרכו טמא : אפשר שמות נקרא מריה : אלי כפיר לביא לים שחל שמן : אפשר שמית נקרא נחש ערפי תנין נפעוני מפעם עכשוב : אפשר שמות נקרא שלמה ידידיה קהלת בן יקם אגור למואל :

פרק שלשים ותשעה

ארבע דברי אדם עושה אותן מוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא אלו הן כבוד אב ואם וגמילות חסדים והכנסת אלו בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם : תלמוד תורה אדם עושה אותן בפרהסיא ממנו בעולם הזה ולעולם הבא : ע"ז ונילוי עריות ושפיכות דמים ולשון הרע יותר מבולם : וכולם יש להם קרן ויש להם פירות שנאמר לאמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהן יאכלו : עבירה יש להם קרן ואין להם פירות שנאמר אין שלום אמר יי' לרשעים ורע וגו' : ו"ח יש להם לעבירות פירות שנאמר ויאכלו מפרי דרכם : ומומעלותיהם יסבעו : כל המוכה את הרבים אין מנלגלין עבירה על ידו שלא יהיו תלמידיו נוחלין העולם הבא והוא יורד לשאול שכתוב כי לא תעזוב נפשי לשאול : וכל המחטיא את הרבים אין מפם קין בידו לעשות תשובה : לחטיא ו"ח מכפר אין י"ה מכפר : לחטיא ויוסי המית ממרק אין יוסי המית ממרק : ר' שמעון בר יוסי אומר החוטא וגם מלך לתומו אם הוא ממקומו עד שמוחלין לו והשוטא לחטוא מוחלין לו על שלש פעמים ואלו הן : תרבע מדות באדם האומר שלי שלך ושלך שלי וכו' : תרבע מידו בתלמידי רופא שלמוד ולמדו אחרי עין טוכה ילמד ולא ילמדו אחרי עין רעה ילמדו אחרי והוא לא ילמד זו מידת בינונית ו"ח זו מידת סדום : לא ילמוד ולא ילמדו אחרי אלו זה רשע גמור : ר' מידות בפולני לבית המדרש מתקרב ויושב יש לו חלק מתקרב ואינו יושב אין לו חלק יושב ויושב יש לו חלק מתרחק ואינו יושב אין לו חלק יושב ומתרחק אין לו חלק מתקרב ויושב בסנהל שומע ולומד יש לו חלק מתקרב ויש מפני שלומדים יש פלוני מתקרב ויושב לפני חכם אין לו חלק: מתרחק ויושב בסנהל שומע ולומד יש לו חלק : מתרחק ויושב בסנהל שלומדים יש פלוני יושב ושותק ומשמש לפני חכם זה אין לו חלק : יושב ושותק בסנהל שומע ולומד יש לו חלק : יושב ושותק בסנהל ולומד יש לו חלק : יושב ושותק בסנהל שלמדים יש פלוני יושב ושותק לפני חכמים זה אין לו חלק : תרבע מידות ביושנים לפני חכמים יש דומה לספוג יש דומה לנפה יש דומה למסנת : דומה למסנת כיצד זה תלמיד חכם שיושב לפני חכמי ולומד מקרא ומשנה מדרש הלכות ואגדות וכשהוא מסיים סופג את הכל כך הוא סופג את הכל : לנפה כיצד ת"ח פקח שיושב לפני תלמידי חכמי ושמע מקרא ומשנה מדרש הלכות ואגדות וכשהוא מוציא את הקמח וקולטת את הסולת כך הוא מוציא את הרע וקולט את היפה : למסנך כיצד זה תלמיד ש יפה שיושב לפני ת"ח שמע מקרא ומשנה הלכות ואגדות וכשהוא שומעין מכאן ויוצאין מכאן כך הוא כל דבר ודבר שמטילין בתוכו נכנסי מכאן ויוצאין מכאן רחטן נשמט והולך לו למשפר כיצד זה תלמיד רשע שיושב לפני חכם ושמע מקרא משנה מדרש הלכות ואגדות וכשהוא שומעין מוציאה חיץ וקולטת הסמרי כך הוא מוציא את יפה וקולט את הרע ר"ש בן יעקב קורא אותו קרן נקוב קיטועה קיטועה כיצד זה תינוק שנותנין לו מרגלית וחוורין ונותנין לו פת זורק את המרגלית ונוטל את הפת חוורין ונותנין לו כלי חרס זורק את הפת ונוטל את החרס לא נמצא כילו כי אם כלי חרס בלבד : לעניין תלמידי דרש רבן גמליאל הזקן ר' רבי דג טמא דג טהור דג מן הירדן דג מן הים הגדול דג טמא כיצד בן עניי שלמד מקרא ומשנה הלכות ואגדות ואין בו דיעה דג טהור כיצד בן עשיר שלמד מקרא ומשנה הלכות ואגדות ויש בו דיעה : דג מן הירדן כיצד זה תלמיד חכם שלמד מקרא ומשנה מדרש הלכות ואגדות ואין בו דעת להסיב : דג מן הים הגדול כיצד זה ת"ח שלמד מקרא ומשנה מדרש הלכות ואגדות ויש בו דעת להסיב :

ד׳ מדות יש ברוחות ונרגה נרגה ואינו רוחה רוחה ואינו נרגה אינו רוחה ואינו נרגה : רוחה ונרגה כגון הרוגב והמרי וסנמר והדוב והנלד ם׳ ונחש והלז פטיון והגיסות אלו רוחין ונרגין : נרגה ואינו רוחה כגון ר׳ סייף והקשת והרומח והסכין ומקל° וקיבוקנות נרגין ואינן רוחין : רוחה ואינו נרגה זו מכת רוח רע אינו נרגה ולא רוחה זו מכת חולי מעיים :

מדבע מכמי׳ שם הרוחה דבי יוחנן בן נורי בחלום יצפה ליראת חטא :

ר׳ בן עזריה יצפה לגדולה ולעשירות : רבי ישמעאל יצפה לחכמה : רבי עקיבא ילמד מן הפורענות : ג׳ תלמידי חכמים שם הרוחה בן עזאי בחלום יצפה לחסידות בן זומא יצפה לחכמה מליעשא בן חכוייה ילמד מן הפורענות : ג׳ כהניי׳ שם הרוחה ספר מלכי׳ בחלום יצפה לגדולה ולעשירות : יעשיה יצפה לנחמה : ירמיה ילמד מן הפורענות : ג׳ כתובי׳ שם הרוחה ספר תהלי׳ בחלום יצפה לעניות : משלי יצפה לחכמה : קהלת ילמד מן הפורענות : מית׳ לרשעים נחה להם ונחה לעולם ולצדיקי׳ רע להם ורע לעולם טוב להם וטוב לעולם : אל יעמוד לרשעי׳ רע להם ורע לעולם לצדיקי׳ טוב להם וטוב לעולם :

כ״ח שלא לגאו׳ ולגדוש

אדם עדוש כנגד בית קדשי הקדשים והנכנס לבית הכסא לא יחזיר פניו לא למזרח ולא למערב° ולא לנגדין ולא יפרע ענמו ויעמוד אלא ויוכח אלא יקנח אדם עצמו בימין אלא בשמאל ומפני מה אמרו לא יקנח אדם עצמו בימין אלא בשמאל רבי אליעזר אומר מפני שמרחין בה דברי תורה רבי יהושע אומר מפני שאוכל ושותה בה : כל מהכה שהיא תלויה בדבר כו׳ חיו היא מהכה שהיא תלויה בדבר כו׳ כל מחלקת שהיא לשם שמים כו׳ כל בנשייה שהיא לשם מנוח כל בנשייה שהיא לשם שמים כו׳ כל בנשייה שהיא לשם מנוח זו° בנשית מפתי דור הפלגה :

כ״ט כגון בנשת ישראל לפני קר סיני

פרק ארבעים

רבי שמעון אומר ג׳ עתידים שם אלו הן כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן : כתר כהונה כיצד מפילו נותן לו כל כסף והב שבעולם אין נותנין לו כתר בהונה שפ׳ והיתה לו ולזרעו אחריו בברית כהונת עולם כתר מלכות אפילו נותן כל כסף והב שבעולם אין נותנין לו כתר מלכות שנאמר ודוד עבדי נשיא להם לעולם : אבל כתר תורה אינו כן עמלה של תורה כל הרוצה ליטול יבא ויטול שנאמר הוי כל צמא לכו למים : הוי עמל בדברי תורה ואל תתעסק בדברי נטלה : מעשה בדברי שמעון בן יוחאי שהיה מנהג את הספוג ומניח תרם תחת ומוטל בחולי מעיין ואומר גדופין לפני הקב״ה : אמר ליה ריקם היה לך שתנהג רחמים על עצמך ואתה אומר גדופין אמר ליה הקב״ה יפלקנו ממני ויניחנ׳ עליך אמר יפה עשה לי הקב״ה שהכמתני בדברי תורה ויראי מתעסק בדברים בטלים : מעשה בדברי שמעון בן אלעזר שנה תמנדל ערך אבנית דבו והיה רוכב על החמור ומטייל על שפת היס רמה אחד שהיה מכוער ביותר אמר ליה ריקם כמה מכוער אתה שמא כל בני עירך מכוערין כמותך אמר ליה מה אעשה לך לאומן שעשאני ואומר לו כמה מכוער כלי זה שעשית כיון שידע רבי שמעון שהטיח ירד מן החמור והיה מתנצל לפניו אל נא יחר לאדוני אל תהי מוהל לך עד שתאמר לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית אין לסדריו ג׳ מילין יצאו מבני העיר לקראתו אל תשלום עליך רבי אמר להם למי אתם קורין רבי אמרו לו שמטייל אחריך אמר להם שם רבי זה אל ירבו כמותו בישראל אמרו ליה שם ושלום מה עשה לך אמר להם הריני מושל ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן : אותו היום נכנס רבי שמעון לבית המדרש גדול מזו ודרש לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז שם קנה זה כל הרוחות באות ונושבות בו הולך ובא עמהם לממו הרוחות מהר הקנה עומד במקומו לפיכך° וכה קנה לישוב הימנו קולמוס לכתוב ספר תורה תפילין ומזוזות אבל ארז אינו עומד במקומו אלא כיון שנפצע רוח

כ״ח ומה מהר הקנה ויק

°דרומית עוקרתו והופכתו על פניו ומה פופו של ארז כתתין עליו כתתין ומסתתין ליתן ומסבכין ממנו בתים והסתר שכליכין לותו לחור: מכאן אמרו יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז: ג׳ דברים אמרו בבני אדם הנותן נדקה תבא עליו ברכה והמלוה טוב ממנו הנותן° מתפה ממותר זהו למעלה מכלן: אדם אדות בת״ת ומשיב מכס שופל ואינו מסיב למטה הימנו אינו שופל ואינו משיב ולו למטה מכלם : אדם ויעות הן יפות לנוף ויעת תולי ויעת מרחן ויעת מלי כה : ויעת מרחן הן אדם יפות ושלם רעות שלכבי ושל עטן ושל בית הכסא רעות : שלם דברים שבקול ם כולא ואינו פולט ואינו פולט ואתרחה כל מה שבתוכו : שלם דברים שבלי זכוכית אינו כולא ואינו פולט ואינו פולט ואתרחה כל מה שבתוכו במקום חם חם במקום קנה קנה : אדם דברים קשין לתשמים המטה הבית מן הדרך והעומד מלפני הספר והעומד אחרי החולי וסיונה מביא סחורין : כל המקבל עליו מרכבה דברים מקבלין לותו לדורות מבני הולין לבית הקברות ואינו מגלל כהמה דקה (ר׳ נוהנתן תרומה לכהן עם הארץ אינו עושה טהרות אבל עם הארץ חובל חולי בטהרה) : נפף מביא חזר למקומה שנאמר וינגלו את מנרים ואומר וילקט יופף את כלי הכסף : ואמר ויהי בשנת השמינית למלך ויעשה אלה מנרים ואומר ויקח את אוצרות בית יי׳ וגו׳ כאן שמים חוזה למקומה שנאמר התעיף עינך בו ואיננו : רבי יהודה בן תיימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אב שבשמים : הוא היה אומר מהוב את השמים הדרום של כל המצות זהם עשית לחברך רע קיטעת יפה בעיניך הרבה והם עשית טובה לחברך טובה הרבה יפה בעיניך מעט והם עשה לך חברך טובה קיטעת יפה בעיניך הרבה : הם עשה לך רעה רבה יפה בעיניך קיטעת : ספוג קנקנה ופותה חלוחית : אספן וספיפרית חלו הרשעים : הוי כמוד שלין בו עשה להבניס את הרוח הוי למוד לקבל את הבעל וחזי מוחל על עלבונך : דברים שעשויין ונגזרין חלו הן מהר מועד וכלים שבו ואהרן ובניו לזבוח ונעלת המן והמשה נלוחית של שמן המשחה ותקלו של אהרן שקדיה ופרחיה ובנדי כהונה ובגדי כהן משיח מהר מכתשת של בית חנטינם שלמן חמנורה ופרוכת וה׳ עד ן מוחין כרומי : מעשה בדבי טרפון שיסב וסנה לתלמידיו ועברה כלה לפניו עוה עליהם והכניסם בתוך ביתו ואמר לחמו ולישו ואפו ואחנוה ושכוה וקטוה ורקדו לפניה עד שהלך לבית כעלה : חלו שלין להם הלך לעולם בבא תשמה מלכים ושמה מבקשי נדולה הדיוטות קין וקרח וכלעם ואחיתופל ודואג ואחזי : רבי יוסי אומר נדיקים גמורים אין מנטרפין לית דשעי׳ נמורי׳ אין מנטרפין אות מי אין מנטרפין כיוניים אינה ה׳ מלטה בשבי מדינה של נייסם° שאם אם ירדין לתוכה ואסף שבני ועולין היומנו ומסתפקין שנאמר והכניתי את הזלזלים בתוך ונרפתים בנדוף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב בית הלל אומר אין רוחין אותה כל עיקר שנאמר כי טוב משלך מפיים שפתי ישכחוך ואומר אושר עליהם ברוב משלך כדי שיגלו מדיבה של נחשים :

כ״ח כ״ם לחודרי יורדי לתוך ונכנסין בה ומכבשי ושולים מתנה

כל מה שברא הקב״ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ואומר ה׳ ימלוך לעולם ועד ואומר אמר כורש מכיון שעמד הקב״ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר ה׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר :

תם ונשלם : תהלה לאל עולם :

סליק פירקא וסליקא לה מסכת אבות דרבי נתן

על ידי הפועל במלאכת הקודש באמונה הזעציר ישראל בן לאא כהר״ר משה שליט״א :

כותבין ספרים לא על עורות נכסים טמאים ולא על עורות חיה טמאה ולא
כתפרין בגידין ולא נכרכין בשערן והלכה למשה מסיני שכותבין על עורות
נכסים טהורה ועל עורות חיה טהורים ותופרין ונכרכין בשערן הלכה למשה
מסיני שאפרגלין בקנה וכותבין כדיו על הטעור שהוא סמוך לו מן המקרא
ואני כותב על ספרי וכדין: הלכה ב׳ : מעשה ר׳ יהושע הגרסי מפני מה
כותבין על עורות נבלות וטרפות אמר לו תשאל לך משל למה הדבר דומה לכ׳
בני מרים שנתחייבו שריפה לאלכו׳ אחר הרגו מלך ואחר הרגו מפקלטור חיזה
מהן תאזוב זה שהרגו מלך אמרו לו מ׳כ יפה מותר בשאכילה אמר לו הרי הוא
תאזר לך תאכל כל נבלה שכותב מסרס ואני מה טעם לך מכאן שכותבי על
עורות נבלה ועל עורות טרפה ואין מוסבין אחת עורות לבוכין הן: הלכה ג׳ :
לוקחין עורות מכל מקום לספרים לתפילין ומזוזות ואין מוסבין אחת עורו׳
לבוכין הן : הלכה ד׳ : כותבין על הקלף במקום כשר ועל הגויל במקום
טהור ואין רשאי הלכה למשה מסיני שאם כתב בזה ובזה אין קורין
בו: הלכה ה׳ : אין כותבין לא על דיפתרא ולא על גבי נייר מחוק לא
בשחור ולא בסיקור ולא בקומוס ולא בקנקנתום ולא במי טריא ואין כותבין
קנקנתום כדיו: הלכה ו׳ : אין כותבין לא עברית ולא תרגומא ולא מדית
ולא יוונית כתב בכל לשון בכל כתבי לא יקרא בו עד שיהא כתוב אשוריית:
הלכה ז׳ : מעשה בה׳ זקנים שבאתבו לשלמי המלך את התורה יוונית והיה
היום קשה לישראל כיום שנעשה העגל שלא היתה התורה יכולה להתרגם כל
צרכה: הלכה ח׳ : שוב מעשה בתלמי המלך שבאתם ע״ב זקנים והושיבם
בשבעים ואנים בתים ולא גלה להם על מה כנסם נכנס לבל אחד ואחד ואמר
להם כתבו לנו תורת משה רבכם אתן המקום עשה בלב כל אחד ואחד
והקביומו דעתן לזה את וכתבו לו תורה בפני עצמה וי״ג דבר שיבו בה
ואלו הן מלהים ברא בראשית ויאמר מלקים מעשה אדם בצלם ובדמות ויכל
בשבי ושבות בשביעי זכר ונקבה בראם ברדם ואכלה אם ותשחק
בקרוניה לאמר כי בשפם הרגו אים וכרזונם עקדו אבום ויקח משה את
אשתו ואת בניו וירכיבם על בשני אדם ומושב בני ישראל אשר ישבו בארץ
מצרים ובארץ כנען שבעים שנה וארבע מאות שנה ואל ואלטוטי בני ישראל
לא שלח ידו לא אחד אחד משם נשאתי את צעירת הרגלים אשר אלף ר׳
אלהיך אתם לא זיר לכל העמים תחת כל השמים אשר לא נותתי לעברים:
הלכה ט׳ : אין כותבין בזהב מעשה בתורתו של אלכסנדרוס מסיון כל
מזכרותיה כתובות בזהב וכל מעשה לפני חכמים ואמרו תרגמו: הלכה י׳ :
כל התורה כולה עברית היה אלא שים נביאים תרגום של עבריית אל יכתיב
תרגום ונביאים של תרגום אל יהפכם כנון יגר שהדותא גל עד ויש אומרים
לא נביאו אלא על שהדותא ועל גל עד שהן שתי לשונות של עבריית ותרגום
עבריית שכתבו תרגום תרגום שכתבו עבריית לא יקרא בו ואיזהו תרגום
כנון יגר שהדותא גל עד ואביריו האוינו השמים שעשאה שיהא שיהא
שעשאה האוינו ורוח שעשאה מסורס שעשאה ורוח או שעשאה
את המסורס אלא כהלכתו אל יקרא בו: הלכה י״א : אמר כל הקף
ושייר בם פחות מסרגו ועושה אותו קף קטן בפני עצמו ואינו נמנע :
הלכה י״ב : יניעה של שפה מולקין אותה לשבים ושל משה אין מולקין אותה
שמא יעשה אחד שנים ור׳ ואינו רשאי לכתוב אלא מ״כ ידע לקרות :
הלכה י״ג : ספר תורה שכתבו לדוקי או מסור או גר או עבד או שהוא
או קטן אל יקרא בו זה הכלל כל שכשבו מונים את הרגים ילי מוכתן :
הלכה י״ד : פתוחה שעשאה פתוחה שעשאה פתוחה הרי זה יגנו
ואיזהו פתוחה כל שלא התחיל ברחם השיטה ואיזהו סתומה כל שהניח
בחמנע השיטה וכמה יניח ברחם השיטה ותהא נקראת פתוחה כדי לכתוב
שם של שלש אותיות וכמה יניח בחמנע השיטה ותהא נקראת סתומה כדי
לכתוב שם של שלש אותיות נאר כל הפרשה בסוף הדף יסייר שיטה אחת
למעלה ואם סייר מלמטה כדי לכתוב שם של שלש אותיות מתחיל מלמעלה :

פרק שני

מניחין בין שם לשם כדי שיהו נכרין ובלותיות כדי שלא יחת
מעורבבין אם ערב את התותיות או שסמסיק באמצע
השם אל יקרא בו: הלכה ב׳ : מניחין בין שיטה לשיטה כמלא שיטה ובין
תיבה לתיבה כמלא תות ובין תות לתות כמלא שער ובין דף לדף כמלא
אגודל עשה סוף הדף לתחילתו פסל ערב את התותיות או שסמסיק
באמצע השם אל יקרא בו: הלכה ג׳ : מניחין בין דף לדף שם בן ארבע
אותיות לא יכתוב שנים בסוף הדף ואחי בין דף לדף אבל לא משם קטן ואם
היה שם קטן בפני עצמו של שלש אותיות מסור: הלכה ד׳ : מניחין בין דף
לדף בתורה רווח שתי אצבעות ריווח ובנביאים ובכתובים רווח גודל אחד
מניחין מלמטה בתורה ריווח טפח ומלמעלה שני מלקיש בטפח ובנביאים
ובכתובים שלש אצבעות מלמטן ושתים מלמעלן כאן ובאן אם רצה להוסיף
יוסיף ובלבד שלא יהו שתי שורות מרוחין מן הכתב מניחין בין ספר לספר
בתורה ארבעה שיטין ובנביאים שלש שיטין: הלכה ה׳ : אמר כל הספרים
ושייר בו דף אחד עושה אותו וירושם אחת קטנה ואינו נמנע מניחין בסוף
הדף כדי להקיפו עושה עמוד בסוף הספר בתחילה כדי להקיפו ואין צריך
לעשות כן בתחילתו ובתורה מכאן ומכאן לפיכך גוללין הספר לתורה
לאמצעית ואין פותחין את התורה בירושה ותורכו של ס״ת שש טפחים :
הלכה ו׳ : אין פותחין בירושה פתוחה מהלשה דפין ולא מוסיפין על שמנה
אבל בשיטין נותנין טעם בפעמים הרבה שים ושנים וברכות של ישראל
שים ובזקנים של ישראל שבעים ושנים שנאמר ספה לי שבעי׳ איש ואשתו
שני אנשים כמתנה והמה בכתובים שבעים ושנים ובתוכחות של משנה תורה תשעים
ושמנה הכל לפי הכתב במסורת שנאמר ויכתב משה את תורה הזאת ובקלפים לא נתנו
שיעור אלא כל שרואה מוסיף ואבל אחד יפחות מהלשה דפין: הלכה ז׳ :
ירושה שבלת לא יטול שנים ויחזיר שנים אחד נוטל ג׳ ויחזיר ג׳ ואם שהה
מחזיר כמדת כתב רשעון: הלכה ח׳ : שיעור הדף כדי שיהא רואהו וקטן
לא יפחות מטפח ר׳ יוסי בר׳ יהודה אומר לא יפחות מהלש שבעות: הלכה
ט׳ : ולא יעשה אדם מרכו על רואבו ולא רואבו יותר על מרכו אלא
מאמצעו הוא ועושה אותו מן המובחר: הלכה י׳ : לא יעשה אדם גויל
ואדם קלפים מבל עושה אדם גויל ואדם שבחים קלפים מפני שהיו מן
המובחר: הלכה יא׳ : אין לובלין בדבק ואין כותבין על גבי מטלת ואין
תופרין במקום הכתב אמר ר׳ שמעון בן אלעזר מעשה ר׳ מאיר לובלין בדבק
וכותבין על גבי מטלת מבל אין כותבין במקום הכתב שכשהוא מבפנים אבל לא
מבחוץ לפי שהוא מצוי מלמעלן ומלמטן שלא יקרע ומהו לה לחזקי מלמט׳
למעלה ומלמעלה למטה הלכה למשה מסיני ספר תורה שנקרע שלא
עליו מטלת מבחוץ את הקלפים שהכולים כאלף בית כותב את הרחמנים
בתחילת התיבה ובאמצע התיבה ובאחרונים בסוף ואם שינה אפילו ספר
שנקרע מטלה עליו מבפנים אבל לא מבחוץ :

פרק שלישי

עושה תורה ונביאים בחתת דברי ר׳ יהודה וחבמים אומרים תורה
בפני עצמו ונביאים בפני עצמן: הלכה ב׳ : לא יניח בין
נביא לנביא פחות משלשה ספרים ספר בספר בתורה אבל נותן לזה ריוח בפני
עצמו ומתחיל מלמעלה: הלכה ג׳ : אין עושין תורה חומשין בשהן מפורדין
אבל חומשין מקופלין שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה אבל
עושה חומשין תורה לימתי בזמן שמדתן שוה ושיטתן פנים: הלכה ד׳ : אין
עושין שני חומשין בחתת ולא חומש ומחצה בחתת אבל חם עתיד הוא
להוסיף עליהן מותר: הלכה ה׳ : מעשה בביתוס בן זונן שהיו לו שלשה
נביאים מדובקין בחתת ע״פ ר׳ אלעזר בן עזריה ור״ע לא היו לו כי אם כל אחד
ואחד בפני עצמו ושוב מעשה בחד שהניח לפני חכמים תורה בפני עצמן
וכתובים בחתת: הלכה ו׳ : בד״א בגליון אבל בגיליון תורה בפני עצמן
ונביאים בפני עצמן: הלכה ז׳ : ספר שפסקו וטכוך רחבי פסוקים שבא
אל יקרא בו גורפו או שערב בחתת החזה אל יקרא בו: הלכה ח׳ : ספר
שנמחק אל יכתוב בו ר״ש בן אלעזר אומר אם היה בכוחה אלו נכרת הרי זה
מותר: הלכה ט׳ : ספר שנמחק בו שיטה אחת על פני כולו אסור נמחק בו
לובו ומיעוטו קיים מותר ספר שים בו טעות אל יקרא בו וכמה יהא אחד
בדף דברי ר׳ יהודה רשב״ג אומר אפי׳ אלפא דף אל יקרא בו: הלכה י׳ : אין
מוחתין בתור׳ פחו׳ מג׳ דפין אבל קורין בחת׳ ואין נמצעין ומצו׳ בגדול לגלול
הגדול ס״ת גלול בגד אל יתפר אבל לא בגד הירוע ס״ת לא יהדקנו מחוכו

מבל מה לקו מבחוץ והנותנם לתכיריו לא יתנם אלא בימין והמקבל לא יקבלם אלא בימין שכן נתינתו בהר סיני שנא׳ מימינו אש דת למו מ״ר ספרי יחזקאל הקורא אלא בעיון הכתוב אומר ואשר אליו הכתוב אומר ואם אפס תהי מחזיק לו טובים: הלכה י׳: לא ינית כתבן דיו בקולמוס על גבי הכתב ולא יחתוך בסכין ויתילם ולא יחתוך הכתב מבחוץ ולא יגיהנו מתוכו ויחלנו ובולן בספריהם ספרי׳ מותר לא ישפוך אדם פ״ת מתוקו ויחלנו הוא שכתוב כו דרך בזיון ולא יתננו ע״ג מרכבותיו ויתן חנילו עליו והלא קורא כדברי ל׳ מחמיר: הלכה י״א: לא יתלנו על גבי הכסא ולא יהא תלוי וקורא בפני עקרין בטטרי שמין מהנין כ זיון בספרי אלא לומדו בידיו בחומה וקורא בימין וזורקין ספרים ממקום למקום וחין מהנין כהן לרך בידו: הלכה י״ב: לא יתכנו על גבי מטה לא כמרפלות ולא תחת המטה ולא ישב אדם על גבי המיטה והספר עליו מעשה נר׳ אלעזר שיצא לו עם גבי המיטה וספר עליה דומה כמי שנשבו נכרים שנאמר את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו לא מן הכתובות הכי ידעת אלא מה שקבל עליו מן המקדש ליכו ידעת אלא ממי שקבל עליו שנאמר את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו חייב אדם לעשות ביתו כתה ומזוזות נאות ולכתוב ס״ת נאה נדיון נאה וקולמוס נאה ולכלרין נאין בקולמוס נאים ועטרתו בטוריהן נאין שנאמר זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארוממנהו אלהי אבי׳ ר׳ עקיבא אומר הדרכות בנאות אלו אנדרטיות נאות לרמה לרמה ופנין לף אחד לרחוב וחנון: הלכה י״ד: אין נוהגין ביזון בולכלין ואין זורקין מולכלין ממקום למקום לא יכתב אדם על גבי קופה מלאה תמרים או נפוליות אלא יתנה הולם על גבי קופה מלאה קישואין או ע״ג עגול של דלועה מפני שנוהגין בהן סומכין ואין מבשין בולכלין ואין מולכלין בולכלין אלא אם כן רחוץ להכילה רבי אלעזר בן יעקב אומר כל ימים לויל ועוקר מותר לכתוב נר׳ יהושע אומר כל מלאכות שבתורה לא יעשה אדם בשבת אלא מה שהוא צריך לאותו היום בלבד: הלכה ט״ו: אין מולכלין בולכלין אלא מ״ב אין לוקחין בהן לחת וספר שאין עליו אפילו רושמו אלא נקבר ערום נקבר ערום ס״ל אלא נקבר ערום אלא לחתו מצוה:

פרק רביעי

אלו שמות שאין נמחקין הכותב מלך מלך מלך דלת יוד ה״י שני נכחות אלהים חשר אלהיך רבי יוסי אומר נכחות שם ר״ש בן אלעזר שם יוצא הוא כותבין בירושלים והיו מוחקין נכחות שם ו מוהבין היו חול שבו ומקדי שרי נכחות בראש העם: הלכה ט״ז: הכותב אל מ״ד מחלב אותיות יו״ד ה״י מחלב אותיות אין נמחקין מפני שים שמות כיוצא בהן שין דלת שבי נפח מנצפות מ״ם מחלב הרי אלו נמחקין מפני שאין שמות כיוצא בהן: הלכה י״ז: כל האותיות המשמשות לשם אין מלבנין אין מלאחדין הרי אלו נמחקין כה מה לה וה נבלו הרי אלו נמחקין וכיוצא בהן ומלאחדין מלהיכם מלהיכם כ״ו ב״ם ס״ם אלו נמחקין וכיוצא בהן שים אומרים כ״ם מלהיכם חינו נמחק: הלכה י״ח: וכל שמות הכיוצאות שאותיותיהם אותיות השם הרי אלו נמחקין כי יודע אלהים כי ביום אכלכם ממנו ופקחו עיניכם והייתם כאלהים הראשון קודם והשני חול כי ס׳ אלהיכם הוא אלהי האלהים הראשון קודם והשני חול ואלהי האלהים הראשון קודם והשני חול אלהי אלהיכם חול ואלהי נאמן הדבר קודם ואל מלך נאמן חול ר״ש אומר כל השמות המאורים בלוט חול חוץ מהאחרון ויאמר לוט אלהים אל נא תאלי כל השמות המאורים כאיבה חול רבי יוסי אומר כ״ד ה״י קודם כאלף לא״ך חול חוץ מבית אלהים אשר בשילה ואל השמות האלהים בנגות קודם חוץ מנגד נגות אלהים ואלך וכל השמות המאורים בראשית כי אין רבי אליעזר חומר חול רבי יהושע חומר קודם אמר לו רבי אליעזר וכי היתה יכול לעשות את המקום מבשית ואינו עושה אמר לו רבי יהושע המקום בכך מבשית ועושה: הלכה י״ט: אין מספרים חל על אלהים בניון הראשון חול והשני קודם חוץ מהלי הראשון קודם והשני חול אלהי אלהיכם הוא אלהי האלהים הראשון קודם והשני חול אלהי אלהיכם

המחוברים בשיר השירים כולם קודם מותן מלחד שהוא חול ואיזהו הנה מטתו שלשלמה וי"ת הלוך לך שלמה: הלכה יח: כל מלכיות המחוברים בדניאל כולם חול מותן מלחד שהוא קודם ואיזהו זה מלכות מלך מלכיות דסמיך מלכותא תסכת ותקיפא ויקרא יהב לך ויש מחוברים חלמה לשכחך ופסוקים לערך:

פרק ששי

הכותב צריך לעשות שיעור כפתיחה של ויהי בנסוע הארון מלמעלה ומלמטה שהוא ספר בפני עצמו וי"ת שמקומו בנסיעת דגלים: הלכה ב: הכותב צריך לעשות שיעור כפתיחה של ויהי העם כמתח"י כי מלמעלה ומלמטה שהוא ספר בפני עצמו ויש חומרים שמקומו בנסיעת דגלים: הלכה ג: עשר נקודות בתורה יפסוק ס"ג ויהי וכיוצא יול שכיוצא נקוד ויאמרו חלי וי"ו נקוד ולפ"ז יש בפסוקם וכתיבם וי"ו נקוד שכתיבם ויפול על נוחרו ויעקדו כולו נקוד וילכו אחריו לרעות את נחן מביאין את נקוד חסר פקד משה ואהרן חסרן נקוד ו' כדרך רחוקה ס"י נקוד ונשים עד נפח ספר דניאל נקוד עשרון עשרון שכתב בי"ת הרשימון וי"ו שבעשרון שבני נקוד הפתיחות והסגולות לבני ולבניהו עד עולם עי"ן שבעל נקוד: הלכה ד: מי"ד שעשו בן לקיש שלשה ספרים נמצאו בעזרה ספר תעוכה ספר ואתחנן ספר היה בתוך מבחוץ כתוב מעון וכשנים כתוב מעונה חלרי קדם ויהיו שניים וכשלו אחד בתוך מבחוץ כתוב ויסלח חל ואתחנן כני ישראל וכשני מבחוץ כתוב ויסלח את כערי בני ישראל וקיימו שנים וכשלו אחד בתוך כתוב עשר הוא ובשנים מבחוץ כתוב אחד עשר היה וקיימו שנים וכשלו אחד: הלכה ה: שלשה לא כותבים כלאד חלף וקורחים כלאד וי"ו ואלו הן אשר לא כרעו ממעל לרגליו אשר לא חומה אשר לא יגיל: הלכה ו: ואלו הן של נביאים ושל כתובים תרבו חושי אמר לו הרבית צרתם יקטלני אחרים כספור מרע ורובצל ירו דעו ישפוק שם וזכרו: הלכה ז: עכשל יכשל וכנדעון אליסמע השוט: הלכה ח: אלו קורחין ולא כולכין כני פרת חים בן בניו בנאות כחים לא אלי אלי: הלכה ט: וחילוף כתובים ולא קורחים אמנון בשער כמקום גואל ירך תמם:

פרק שביעי

אלו כתובין חסרין וי"ו וקורחין כוי"ו ויעלהו אמרו ויאמרו וידברו ויקחו ויתנהו ואכלו יחדו יהללו ויעלו שמו וקבלו מלכיו וחילופיהן רגלי שמטוה ויפוח כוכחו שער העין ויקרחו לו ויקחל תפס: הלכה ב: אלו כותבין ולא קורחין ואחרו ואכף האחרי דשמואל אוכף ואחרי בוחה רע הרע בה ובה וקו וקו הרע חוסכי ורע יעב פקח אחריאל צור ואלופן ואחרכם סנוכה ואחרי יהיה ויחיה וכרלה והאם יהיה שתול גדליה ושעגבה המלה ואכבדה שלשה דשמה שעמה קומי וכור הסיבו תגדלתי קוללתי שאתה עשיתה נכהלה פתוחה מוכותיה שבכה אכלה שקטה וירחה: הלכה ג: אלו כותבין דבר אחר וקורחין שנים כאחד ג' דף אשתונן מה לכם ומה הוא באחריה מהרן בניתן לבן ואמרי אלכאי כי שיחות לגיונים מן הסערה מן סערה מן פרוזים וחילופיהן כתוב מן בניתן למרכה מהמערים מאחרי בחרבותיהם מבת כי ישנים: הלכה ד: אלו כותבין וי"ו וקורחין יוד מסירים אבוגיל אנועך חולי תיסר תרגים בשונו ביד נפיכתם הפצי' ברכי אתעיף המניעים סנו היסר סנתיניס המביאים ברוות גזל דהיה היצה הראשית הלומות המכיה הכניר חילנו ואת עיניה ונניף ישיל ואת מיא וסום ואתיקיפה ואתילון ואת ש והביאנו חק ך וכיא ויעיד יעביר יעיאל וניעון יכם מו יכם לו גלרוב לעיר לים נ' רגיים לסיע לאסיפה למעניתם מיפעת מניות נטויות נוב כיכי נפיח סים סיס עשויות עיפי עכרי עתודים תניים כעיליה נעילי נעיפי:

פרק שמיני

אלו הן חלופי שירות תלים בשירות שבועל וידבר ומפלטני לי אלי צורי תפצבי ומנוסי ומחויני כי תפצוני מצברי גוילים סבביני תקרת וישמע ויתגעש מוסדות השמים וירא ויצת סוכות תרשת כעדו נחלי ירעש מן השמים חנים ויהום תפיקי מים ורגלו כנשר תפו אשנתי ויונח לותי נלחקתי יסור ממנה ואהיה לי ופשתמר בנדקתי כבודי בגבור תתכר תתפל ואת עיניך על רמים תשפיל ואלי כאלהי מי חל בעדי מעוזי ויער ונחת וענותך תתגני תרבני ותשמרם ותכלם ומחנם יקומון ו עלו ותורני תתקני מסגרי ואנמיך ישעו אל כאביר מרץ תריק תוקעם ותפלטנו עמי תשימני ותכחנו לי לשמע ויקרבו ממסגרותיהם גור מוריד תחתיו פוניתי מקמי המסי ה' רחמן קומר מגדול: הלכה ב: אלו הם חלופי שטיח הקורחי כמלכים כתוכע חוקיה רב סרים ש המלך ירושלים ויכאו ויבלו ויעמדו ירושלים ויקרא תלה' אמרתי עתה נכי תתמרון בירושלים את מלך עתה על המקו להשמיעתו

על המרן בן חלקיהו עמנו עליהם העל וידב' דבר ואל תשמעו כי יצית הסיכל הנעזועה כי סגילו התפלות והחריבו העם דברי נב שקם ושכבת הנביא קלמיית את כל דברי להם יעשיה לחרנו אל תרהקה הנה יצא וינא ויעב את אשר ה' אלהי שמעתי אמר לקדוש מלאכין מנחור ואנוחה מלון ודים למימי להשוות ויחבישו וסרפה סמי סיכת אל העיר ויהי בלילה ויך שמונים אש פניו למחר חנה ובלבב שוב כניך עמו רופא לך והספתי למעני קחו ויקחו ויהיו ויהי אל יסעיהו כי ירפא שם לך כי יעשה את הדבר הלך בחרן כי שפש מוקים וישמע את כל שמו בית כילו כאן דבר ה' כגלה הלא הם:

פרק תשיעי

בית דכרחשית ג' יוך מרכע תנין ופסוקין פותיותיו של תיבה אין כל הפותיות פסיק תקיס עולם: הלכה ב: וי"ו דנחון צריך להיות זקוף פסיק חני חותיות של תורה דרש דרש חני תיבות של תורה דרש נסוף סיטה דרש כרחים סיטה: הלכה ג: ויפתח ג' יוך להיות פשוט שם ת חני הפסוקים של תורה: הלכה ד: שפע ישראל צריך לכתבן כרחים הסיטה וכל חותיותיו פשוטין ואחד צריך פיסק נסוף הסיטה: הלכה ה: למד דוישליכם צריך סיהא לרוך: הלכה ו: ה' דהלה' צריך להיות פשוט מכל ה"י סיה ת"ח כפני ג' ית: הלכה ז: יוד של תשי צריך להיות קטן מכל יוד שבמקרא צריך להיות גדול פסוק חותיות שבמקרא ישראל שבפסוק תורה צריך להיות פשוט נומר שלו צריך להיות וקוף מכל הלמד: הלכה ח: אלו דנרים כתובים ולא נקראים כתוב בעפלים וקראין בטחורים כתיב תשבלנה וקרי תשבכנ' כתיב רוכב דכיוני' וקרי רוכע קב דכיוני' כתיב סיניים וקרי' מימי רגליהם כתיב את חוריהם וקרי את נותם כתיבון שימו למחריכם וקרי למוצאות מכין שתין מכיים לעריות דמכנה לעריות משתקין לותו ר' יוסי המכנה בעריות בעריות דאכוה וכעריות דמימיה הלומר שזור ער לא תתן למעברה כאחרית משתקין לותו בנויפה: הלכה ט: מעשה רלובן נקוד ולא מתרגם מעשה שנל הרחטין נקוד ומתרגם והשני נקוד ולא מתרגם: הלכה י: מהיכן הוא מתחיל מאנה תטה העם הזה ברכת כהנים מעשה דוד ואחנין לא נקודין ולא מתרגמין: הלכה יא: אין מפטירין במר: כה ר' מתיר ר"ש מ' אין מפטירין בהודע את ירושלים ומעשה באחד שהפטיר בהודע את ירושלים ש"ל ר"ש יען האיש החוזה ויודע בתוכחותיהם של אותו בנקו אחרין ואמ' ממו':

פרק עשירי

משה היקנה וסית"ה כדתנן המקנה לחבירו רבי אלעזר אומר מקנה על פי שנים ומשקה על פי אחד שמין הפרחה פחות משנים שאינה יכולה לימר לא התריתי אבל באחד תעיד שמר לא התריתי הקניה להם לישראל שיהו קורין בתורה בשבתות וימים טובים וברחשי חדשים וכחולו של מועד שנ' וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל: הלכה ב: עזרא תיקן להם לישראל שיהו קורין בתורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה: הלכה ג: אין בין י"ט לשבת אלא לוכל נפש בלבד אין בין שבת ליום הכיפורים אלא שזה ודאו כילי אדם וזה ודאו בהכרת: הלכה ד: מ' יהודה מקום שאפשר קורין שבת שחרית אם קורין במנחה בשני ובחמישי ובשבת הבאה: הלכה ה: בשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין ג' אין פותחין מהן ואין מוסיף ן ואין מפטירין בנביא הפותח והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה ו: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה ז: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה ח: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה ט: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה י: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה יא: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה יב: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה יג: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה יד: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה טו: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה טז: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה יז: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה יח: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה יט: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה כ: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה כא: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה כב: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה כג: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה כד: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה כה: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה כו: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה כז: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה כח: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה כט: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה ל: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה לא: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה לב: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה לג: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה לד: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה לה: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה לו: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה לז: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה לח: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה לט: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה מ: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה מא: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה מב: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה מג: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה מד: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה מה: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה מו: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה מז: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה מח: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה מט: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה נ: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה נא: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה נב: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה נג: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה נד: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה נה: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה נו: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה נז: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה נח: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה נט: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה ס: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה סא: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה סב: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה סג: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה סד: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה סה: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה סו: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה סז: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה סח: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה סט: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה ע: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה עא: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה עב: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה עג: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה עד: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה עה: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה עו: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה עז: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה עח: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה עט: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה פ: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה פא: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה פב: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע: הלכה פג: וכי"ט ר' יוסי הכיפו' אפשר ויום שבת שבעם אין פותחין והמוסיף בתורה מברך לפניה ולאחריה כר"מ וכחולו של מועד קורין מרבע אין פותחין מהן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יום טוב קורין מרבע:

פרק אחד עשר

הקורא בתורה לא יפחות מג׳ פסוקים ולא יקרא למתורגמן יותר
מפסוק אחד ובנביא ג׳ חמש סלסלתן סך הכל פרשיות קורא
אחד לאחד פנחס כה אמר ה׳ חפץ נמכרתם וכנון כה אמר ה׳ תנרים ירד עמי
נרמשוסה ובנון ועתה מה לי פה נאם ה׳ עיר סיחון כה קורא אחד לאחד קורא
הדיוקריות וכלבר סיסב ך קריאה לקריאתם: הלכה כ׳: מדלגין בנביא
ואין מדלגין בתורה לעי שנולדין נביא בדבריס ואין גולדין בספר תורה בדבריס
וכן אמר ר׳ ילמיה בשם ר׳ שמעון בן לקים אין גולדין בספר תורה בדבר ר׳ יוסי
פעל נה נבון שהיתה הפי׳ שם קטנה כלי שיעשו ישראל את התורה על
הסדר והם אינן קורא כאחרי מות ואך בעשור שניה היה שהוא סדרו
של עולם ותלא לך דר׳ שמעון בן לקים אומר בכל מקום אינו קורא על פה
ובאן הוא קורא על פה: הלכה ג׳: ר׳ יוסי הוה מפקד לריב עולא תוא
לכי ישתא לכנלא כך היה קורא תוריתא תהא ניילהה אחורי פרשתא
ונלילון תרתי אחא מוכיל חלא ומייתי קלא על היבא אמר ר׳ יוסי כנון
פרשת יהוילע הכהן: הלכה ד׳: המזן שהוא קורא בתורה בשבת שחרית
משבע קריות ובשבת בשחרית שקרא ז׳ יחזור ויקרא ויפלא שבע קריות ויפטיר
שמיני ובלבר שיהא בסדר עשרה ואחד פסוקים ליתן לכל קורא וקורא ג׳
וחס פחות יוסיף על הסדר הוא מפרשה אחרת: הלכה ה׳: וחס היתה
הפרשה של מרובה ממשה פסוקים קורא את כולה אחד מכל פרשה של שבה
פסוקים קורא ומפסיק לפי שיעור שתי קריות וחס קרא בשני
ובחמישי ובמנחה בשבת ובמנחה של י״ט שחות מעברה פסוקים יחזור
ויקרא עד שיגלים עשרה פסוקים ובמה קורין במנחה של י״ט בסדר שפסק
מפני הרגל: הלכה ו׳: וחס קרא ולבו על פסוק ולא קראו חס קרא
עשרה מן הפסוק המדולג ביניהם אינו חוזר וחס לא קרא עשרה הוא יחזור
ויקרא עשר פרשיו על שתיהן אחד מדלג זו בחול ובמנחה בשבת
של יום טוב חכל בשבת חס שבח ועבר על פסוק ואחר כך נזכר לו חוזר
ויקרא מפיה לאחר שהשלים ובתפלת המוספין פעם שנייה:

פרק שנים עשר

מפסיקין בברכות ואין מפסיקין בקללות אמר רבי חייא בר
בשלא אמר שעם לכתיב אל תקוץ בתוכחתו אל תעשה
קונים קונים: הלכה כ׳: מ״ר לויאמר הקב״ה אינו דין שיהו בני מתקללין
ואני מתברך מ״ר יוסי בר חנין לא מטעם הזה אלא עומד לקרות
בתורה פותח בדבר טוב וחותם בדבר טוב: הלכה ג׳: לוי בר פחטי אחל
בר חבובה אין אדוניו מהי יקריונין אל ויברך לפניהן ולאחריהן אמר לו אין
לך שעון בדבר לפניו ולאחריו אלא קללות שבתורת כהנים ובמסכת תורה:
הלכה ד׳: ר׳ יונתן ספרא דבי רבי אחא להכא אחא לה לאכונא ספיא
קרא ביה הכאר ובלך לפניה ולאחריה מ״ל ובבלי כן מ״ל עד כדון את לזו
לריך כל הסדרות שיעורות ברכה לפניהם ולאחריהם: הלכה ה׳: מתקלת
לר׳ סימון אמר לון בשם ר׳ יהושע בן לוי אין לך שעון ברכה לעניו ולאחריו שלא
שיר היה ושבת הדברות וקללות שבמשנה תורה: הלכה ו׳: מ״ר אבי
אני לא שמעתי אלא כדאין הדברים בשבת הדברות ר׳ יוסי בר חנין בשם ר׳
פתוחיה פסוקיהן אחרים ובמשנה תורה טעונין ברכה לפניהם ולאחריה:
הלכה ז׳: ר׳ יצחק סמוכה שחל ר׳ יצחק נפטר ר״ח טבת שחל להיות
בשבת בשם קורין לעניו כלות והמפטיר בשל שבת ור״ח שחל להיות בחול
קורין ביום ראשון ובלשם בשל ר״ח והרביעי בשל חנוכה שבל התדיר מקדימו
קודם לאביהו והוחיל קורא תחילה בכלל ר״ח ביום שני יקרא ג׳ לחנוכה
והרביעי של ר״ח ובראשי חדשים עד שיגלים בל הסיטה ולמה כן
בא הרביעי אלא מחמת מוסף ואם היה בשבת תורגמן או לרוש
מפטירין בביאה או שלשה פסוקים או חמשה או שבעה ואינו חוסם לעשרים
ואחד פסוקים: הלכה ח׳: מ״ר יוסי בר חנין סידת הלויים לא יפחתו לו
משלשה קרואים ומיכאן הוי״ו לך ואלו הן בחוניו זכור ידכיהו וישמע לו כי ילין
ר׳ שמעון היה לה פסוק שישה אלא מלאה מלמעלן ושישה מלאה מלמטה כנגד כך
נהגו לעשות שיעותיה של תורה: הלכה ט׳: וסימן תחילת הכישים
החזיון ועדוף כשעירים כי שם ה׳ אקרא אל פחות לו בניו הלך הוא וזבול
שאל בהגיל יבך כי אלך ומלחמו ישובבנו בנשך יפרוש ר׳ בלך ירכיבהו
ויל וקהו ממלא וחלים ודם ענב פחות ונבל בתועבות אלהים לא תעשון
ותשכח משפט תרלה בניו שבו נגל ותוקל ותלה מוסלי חני וקטף
עם חמת ומקדרים יונק מסכיתם מן יכבדו ולמה ואין בחס יבינו ושנים ה׳
הסגירם ואוכלנו מסלמות לשכלות ורפח חתום נחונדותי לעת ומם ועל
עדרון ומעם נוד ישמו יהי עליכם ואין אלהים עמדי מתפללי בי אשא חם

פרק אחד עשר

הקורא בתורה לא יפחות מג׳ פסוקים ולא יקרא למתורגמן יותר
מפסוק אחד ובנביא ג׳ חמש סלסלתן סך הכל פרשיות קורא
אחד לאחד פנחס כה אמר ה׳ חפץ נמכרתם וכנון כה אמר ה׳ תנרים ירד עמי
נרמשוסה ובנון ועתה מה לי פה נאם ה׳ עיר סיחון כה קורא אחד לאחד קורא
הדיוקריות וכלבר סיסב ך קריאה לקריאתם: הלכה כ׳: מדלגין בנביא
ואין מדלגין בתורה לעי שנולדין נביא בדבריס ואין גולדין בספר תורה בדבריס
וכן אמר ר׳ ילמיה בשם ר׳ שמעון בן לקים אין גולדין בספר תורה בדבר ר׳ יוסי
פעל נה נבון שהיתה הפי׳ שם קטנה כלי שיעשו ישראל את התורה על
הסדר והם אינן קורא כאחרי מות ואך בעשור שניה היה שהוא סדרו
של עולם ותלא לך דר׳ שמעון בן לקים אומר בכל מקום אינו קורא על פה
ובאן הוא קורא על פה: הלכה ג׳: ר׳ יוסי הוה מפקד לריב עולא תוא
לכי ישתא לכנלא כך היה קורא תוריתא תהא ניילהה אחורי פרשתא
ונלילון תרתי אחא מוכיל חלא ומייתי קלא על היבא אמר ר׳ יוסי כנון
פרשת יהוילע הכהן: הלכה ד׳: המזן שהוא קורא בתורה בשבת שחרית
משבע קריות ובשבת בשחרית שקרא ז׳ יחזור ויקרא ויפלא שבע קריות ויפטיר
שמיני ובלבר שיהא בסדר עשרה ואחד פסוקים ליתן לכל קורא וקורא ג׳
וחס פחות יוסיף על הסדר הוא מפרשה אחרת: הלכה ה׳: וחס היתה
הפרשה של מרובה ממשה פסוקים קורא את כולה אחד מכל פרשה של שבה
פסוקים קורא ומפסיק לפי שיעור שתי קריות וחס קרא בשני
ובחמישי ובמנחה בשבת ובמנחה של י״ט שחות מעברה פסוקים יחזור
ויקרא עד שיגלים עשרה פסוקים ובמה קורין במנחה של י״ט בסדר שפסק
מפני הרגל: הלכה ו׳: וחס קרא ולבו על פסוק ולא קראו חס קרא
עשרה מן הפסוק המדולג ביניהם אינו חוזר וחס לא קרא עשרה הוא יחזור
ויקרא עשר פרשיו על שתיהן אחד מדלג זו בחול ובמנחה בשבת
של יום טוב חכל בשבת חס שבח ועבר על פסוק ואחר כך נזכר לו חוזר
ויקרא מפיה לאחר שהשלים ובתפלת המוספין פעם שנייה:

פרק שנים עשר

מפסיקין בברכות ואין מפסיקין בקללות אמר רבי חייא בר
בשלא אמר שעם לכתיב אל תקוץ בתוכחתו אל תעשה
קונים קונים: הלכה כ׳: מ״ר לויאמר הקב״ה אינו דין שיהו בני מתקללין
ואני מתברך מ״ר יוסי בר חנין לא מטעם הזה אלא עומד לקרות
בתורה פותח בדבר טוב וחותם בדבר טוב: הלכה ג׳: לוי בר פחטי אחל
בר חבובה אין אדוניו מהי יקריונין אל ויברך לפניהן ולאחריהן אמר לו אין
לך שעון בדבר לפניו ולאחריו אלא קללות שבתורת כהנים ובמסכת תורה:
הלכה ד׳: ר׳ יונתן ספרא דבי רבי אחא להכא אחא לה לאכונא ספיא
קרא ביה הכאר ובלך לפניה ולאחריה מ״ל ובבלי כן מ״ל עד כדון את לזו
לריך כל הסדרות שיעורות ברכה לפניהם ולאחריהם: הלכה ה׳: מתקלת
לר׳ סימון אמר לון בשם ר׳ יהושע בן לוי אין לך שעון ברכה לעניו ולאחריו אלא
שיר היה ושבת הדברות וקללות שבמשנה תורה: הלכה ו׳: מ״ר אבי
אני לא שמעתי אלא כדאין הדברים בשבת הדברות ר׳ יוסי בר חנין בשם ר׳
פתוחיה פסוקיהן אחרים ובמשנה תורה טעונין ברכה לפניהם ולאחריה:
הלכה ז׳: ר׳ יצחק סמוכה שחל ר׳ יצחק נפטר ר״ח טבת שחל להיות
בשבת בשם קורין לעניו כלות והמפטיר בשל שבת ור״ח שחל להיות בחול
קורין ביום ראשון ובלשם בשל ר״ח והרביעי בשל חנוכה שבל התדיר מקדימו
קודם לאביהו והוחיל קורא תחילה בכלל ר״ח ביום שני יקרא ג׳ לחנוכה
והרביעי של ר״ח ובראשי חדשים עד שיגלים בל הסיטה ולמה כן
בא הרביעי אלא מחמת מוסף ואם היה בשבת תורגמן או לרוש
מפטירין בביאה או שלשה פסוקים או חמשה או שבעה ואינו חוסם לעשרים
ואחד פסוקים: הלכה ח׳: מ״ר יוסי בר חנין סידת הלויים לא יפחתו לו
משלשה קרואים ומיכאן הוי״ו לך ואלו הן בחוניו זכור ידכיהו וישמע לו כי ילין
ר׳ שמעון היה לה פסוק שישה אלא מלאה מלמעלן ושישה מלאה מלמטה כנגד כך
נהגו לעשות שיעותיה של תורה: הלכה ט׳: וסימן תחילת הכישים
החזיון ועדוף כשעירים כי שם ה׳ אקרא אל פחות לו בניו הלך הוא וזבול
שאל בהגיל יבך כי אלך ומלחמו ישובבנו בנשך יפרוש ר׳ בלך ירכיבהו
ויל וקהו ממלא וחלים ודם ענב פחות ונבל בתועבות אלהים לא תעשון
ותשכח משפט תרלה בניו שבו נגל ותוקל ותלה מוסלי חני וקטף
עם חמת ומקדרים יונק מסכיתם מן יכבדו ולמה ואין בחס יבינו ושנים ה׳
הסגירם ואוכלנו מסלמות לשכלות ורפח חתום נחונדותי לעת ומם ועל
עדרון ומעם נוד ישמו יהי עליכם ואין אלהים עמדי מתפללי בי אשא חם

פרק שלשה עשר

אבל בשירת לוד שבשמואל וכתלליס לא נתנו חכמים שיעור מנל
לבלר תובסק מרנלן במסתחות בחותיות וסוף וכן תהלים
כולו ומיוב ומשלי: הלכה ב׳: מנליות מסתר נריכה מירשוט כתשתם
של תורה מפר נקרא: הלכה ג׳: עשרת בני המן ומלכי בנכון נכתבן
מריח ע״ג מריח ולביל על לניל כל בנין כדן נמ קלוים מאי כדין למאן לעיבוכו
הלכה ד׳: מ״ר יוסי בר חנין בכתבן צריך שיהא לו שם דפה ואת
בסוף בשבה שיהן עשרת בסוף לפה שחין ובת ך בהדי קו נטרי כדי שיפלו
ולא תהא להם תקומה אחר הדברים ה׳ לא גדל המלך אחשורוש את המן כן
המדתה ת׳ רבנם רב יוסף בתר פתגמיא האילין דבי מלכא אחשורוש ית המן
המדתה אגג בר בי בר מפליטוס בר ניוס בר פרוס בר ניון
בר בעלקן בר עמלק בר לחיתיה דאליפו בוכריה דעשו דבי יתיה הוי ויתי
בורסים לעיל מכל רבבנוסי ובנדהי דקדם סיבריה ניניוה: הלכה ו׳:
אמר רב זעירא ו״ו דויותא צריך למוקפים כמורד לדברות: הלכה ז׳: מי
שהוא חוזר ס״ת נתלקו בדבר פתי תנחין חזה אם פותח ורואה וגולל ומברך
וחזה פותח ומברך ואם עשה לפניו כך הוא עושה כל העם ואם כתיב
בתריה ויברך עזרא את ה׳ האלקים הגדול כאן גדלו רב אומר גדלו בשם
המפורש רבנן אמרי בתר נברכה גדלו והבי מברך בעבר׳ אומרים ברכו את ה׳
המבורך ניחוד בשמות מסכים לקרות אומר בא׳ אמ״ה אשר נתן לנו תור׳ מן
השמים חיי עולמים מתרומים בתוכך נטע בתוכינו ברוך אתה ה׳ נותן התורה ונולל ואומר בא׳
אלהינו מלך העולם אשר נתן לנו תורת אמת ותיי עולם נטע בתוכינו ברוך
אתה י״י נותן התורה: הלכה ח׳: ובן בנביאים אומרים ברוך אתה ה׳
אלהינו מלך העולם אשר נתן נבחים טובים ורנה בנביאים הנאמרים
בחמת ברוך אתה ה׳ הבוחר בתורה ובמשה עבדו בישראל עמו ובנביאי
החמת והצדק: הלכה ט׳: ולנסוק מברך ברוך אתה ה׳ אלהינו מ״ה נור בל
העולמים נדיק בכל הדורות החל הנאמן האומר ועושה מדבר ומקיים כי
בל דבריו חמת וצדק ותיל עומדין הנשם ואומרים נאמן אתה הוא ה׳
אלהינו נאמנין דבריך נאמן מי ונקיים שמך ומברך תמיד ומלוך עלינו לעולם
ועל זה אחל מסלוקת בני מזרח ובני מערב שבני מזרח עומדין ואומרין ביסיב
ובני מערב בעמ דה ובבל מקיש שנאמרו ומני מאזרחים ומני
בדיק לן היללתא בחר מיכאיבו מולינן בתר מחמיר כ״ם בשבח ותהלה של מי
העולמים שהדבר גלוי בלב לשבח הלכה למעשה שנאמר בל פעלה
למענהו: הלכה י׳: ואם׳ מוב המפטיר לעניני ומוסיף נאמן אתה
הוא ברוך אתה ה׳ המל שנאמן בכל דבריו: הלכה יא׳: נחם י׳ אלהינו
ניון עירך כי היא בי ברוך אתה י׳ משמח ניון בבניה: הלכה יב׳:
שמחנו י׳ אלהינו בי׳ שלח אליבה נביא לעולם נימיו תיובש יהודה וישראל
תשבן לבטח והי שמו מאסר יקראו ה׳ לבדקינו ברוך אתה י׳ מלכים קרן ישועה
לעמו ישראל: הלכה יג׳: על התורה ועל העבודה ועל יום פלוני
הקדים הוה אשר נתת לנו י׳ אלהינו לקדושה ולמנוחה לכבוד ולתפארת
על הכל י׳ אלהינו אנו מודים לך ומבי בין את שמך תמיד מלה יחיה ויתברך בפי
מקדם ישראל ויום פלוני חוק מסכת סיונו בזכות תורתם ישראל שלח מקדם
הסב בלבב שבטת קדמ׳ לישראל כדבתיב כי פשת ימי׳ עשה י׳ את השמים ואת
הארץ וביום השבעת שבת ויפש ותומרי רמזו כי נתן לנם את השבת סיתת בבר:

פרק ארבעה עשר

ולמה אמרו כולן כדי לקיים פרבו שבת בנגד ו׳ קורות ובן אתה תומר

לפי שאמר אפילו כל הקרואים כאחד קורין מ"מ ואחד כאחד חזן הכנסת: הלכה ה': כל הקורא בתורה ולא תרגם או תרגם ולא קרא מכל תרגומו ותרגום המפטיר מפטיר שלשה או חמשה או ששה ודיו: הלכה ו': קרות וכפיר הפרשיות בלילה וכפילת הפתח צריך לומר על מקרא מגילה ואע"פ שכתוב בכתובים הלכה ז': הקורא בכתיבים צריך לומר כה"י מלהגיעו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וציונו לקרות בכתבי הקדש: הלכה ח': כפילת הפתח אמרו צריך להזכיר בו זמן ולאחר קריאתה צריך הקורא לומר מלהגיעו מ"ם סג הדבר את ריבנו והדן את דיננו והנוקם את נקמתינו והפורענו והמושיענו מכל כל עריצים בע"י המל העזיר ומושיע כנגד עלבונם של תורה מברכין ו"ח כנגד עלבונם של ישראל מברכין: הלכה ו': ועוד אמרו שכן צריך ליתן שכח והודאה על הגאולה ועל העדות וחותם בע"י המל הנקמות המשלם גמול לאויבים ופורע לצדיקים ומושיע עמו מיד שונאיהם ומ"כ מקלס לצדיק צריך מרכי ברוכה מפתח ברוכים כל ישראל ורב אמר צריך לומר תרוך המן ותרורים כניו אמר ר' פנחס ג"ל תרבונה וזכור לטוב: הלכה ז': ר' ברכיה רבי ירמיה רבי חייא בשם רבי יוחנן להדין פסוקא לאחר הפלה נכונך נגד הוה אמר נכוכך נגד רשיעא שחיט שמוי למוי לטבח טבחתי ולבים בישתי שב ואבר נדיק לכרכה ושם רשעים ילקב: הלכה ח': המפטיר בכניה הוה פוסק על סיום כאיוב שמע אמרו בשמע של ספר תורה היכי פתח מסרי יושבי ציון ואחר כך עומד המפטיר ואומר אין כמוך באלים ה' ואין כמעשיך מי כמוך באלם ה' מי כמוך נאדר בקדש נורא תהלות עושה פלא אלהותך מלכותך מלכות כל עולמים ומשלתך בכל דור ודור ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום אתה הוא לבדך אתה עשית את השמים ושמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם אתה מחייה את כולם וצבא השמים לך משתחוים: הלכה ט': מיד נכנס ואומו המפטיר את התורה ואומר שמע ישראל פסוק הראשון בנעימה ואף העם עונין אחריו: הלכה י': ואומר ואומר אחד אלהינו גדול אדוננו קדוש אחד אלהינו גדול אדוננו קדוש ונורא שמו כנגד שלשה אבות ויש אומרים כנגד ג' קדושות: הלכה יא': ונדקתך אלהים עד מרום אשר עשית גדולות אלהים מי כמוך ה' אמך לעולם ה' זכרך לדור ודור הכל תנו עוז לאלהים ותנו כבוד לתורה גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו: וצריך להגביה את התיבה כשמע ישראל וכאלו ייחודין שלשה גדלו לה' אתי: הלכה יב': ועוד צריך על הכל ויתגדל ויתקדש ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתעלה ויתהדר ויתקלס הכבוד והגורא שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה בעולמות שברא העולם הזה והעולם הבא כרצונו וכרצון כל עמו בית ישראל תגלה ותראה מלכותו עלינו כמהרה וכזמן קרוב והוא יבנה ביתו בימינו ויתן פלטתנו ופלטת עמו ישראל ברחמיו וכרוב חסדיו בשלום וכמן וכחסד וברחמים הטוב הוא יעשה עמנו כשבור שמו הגדול אמרו אמן: הלכה יג': ואח"כ מגביה את התורה ואומר אחד אלהינו גדול אדוננו קדוש ונורא שמו לעולם ועד ואתחיל בנעימה ואומ' ה'הוא האלהים ה'הוא ה'הוא עונין אחריו העם ואומר וכופלו ועונין אותו פעמים: הלכה יד': מיד גולל ספר תורה עד שלשה דפין ופגביהו ואראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ואחזירו לפניו ולאחריו שאמרו לכל החנשים ולבתים לראות הכתב ולכרוע ולומר זאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל: אז תורת ה' תמימה פסוקת נפש והמפטיר נותנו לחזן הכנסת והוא חוזר התורם לבמות רחמי הקרואים שלחן בכוד להיות התור' יחידה וכיונא בו אינו מן המובחר שיעמוד החזן יחידי לפני התיבה שלא שיעמדו עמו אחד לימינו ואחד לשמאלו ככלל מצות ויש אומרים ס"ם את שמע שיאמר יחד אחר וקדוש ונעם לדבר על הכנסת שמברך על התורה ועל העבודה כך היו נקראת שבירושלם עושין כשהיו אוניין את התורה ומחזירין היו הולכין מתריס מפני כבודה: הלכה טו': קטן קורא בתורה ומתרגם אבל אינו פורס את שמע לומר יחד אחר ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו: פותח הנראים כרעיו או בגדיו ערומין או מי שראשו מגולה פורס את שמע ויש אומרים נכרעין וכגדיו עדיין פורס אבל לא כראשו מגולה אינו ראשו לא: ובין כך ובין כך מתרגם אבל אינו קורא בתורה ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו: הלכה יז': סומא פורס על שמע ומתרגם רבי יהודה אומר כל ס"ח ראוי מאורות מימיו אינו פורס את שמע: הלכה יח': קטן שאמרו מבן שתים עשרה שנה למעלה פורס את שמע והעובר לפני התיבה והנושא את כפיו עד שיהא בן עשרים שנה ובעל זקן אבל אין לו זקן והוא בן עשרים ואע"פ שגדלה כשרים ואע"פ שאין סרים עצמו מותר אבל אם עלה זקנו אפי' מבן י"ח מותר לעבור לפני התיבה ולישא את כפיו: הלכה יט': במגלה הכל כשרין לקרות את המגלה חוץ מחרש שוטה וקטן רבי יהודה מכשיר בקטן: מ"ר לוי מגלת אסתר צריך לקרותה בלילה ובשחר' במוצאי שבת שחרית ר"מ כי החליף בשבתות

שמע קליהון דסדרת לומר עד מתי אתם עושים את' התורה קרויות קרויות אמרו ליה משם יזמרך כנוד ושכקין ונהנו העם לומר כן לומרם כמוצאי שבתות של אדר עד שיעברו חמשה עשר באדר ומיקרי היכי קרי בשבת בחמשה של אדר קורין העם ביחד עד בלילה הבוא ובמוצאי שבת שני קורין מבלילה הבוא עד ולזכר שלום לכל ודעו: כשיר הפירים קורין אותו בליל ימים טובים של גליות החמרונה חניו בלילה אחד ואחזו בלילה השנייה דות במוצאי יום טוב הראשון של עצרת עד חניו ומשלים במוצאי יום טוב האחרון ויש אומרים בכולן מתילין במוצאי שבת שלפניהם ונהגו העם כך אחין הלכה בקבעת עד שיהא מנהג וזה שאמרו מנהג מבטל הלכה מנהג ותיקין אבל מנהג שאין לו רגלים מן התורה אינו אלא כטועה בשקול הדעת: הלכה יט': וכשם שקורין בתורה ומפטיר בנביא כיוצ כן חייב במגלה לקרות כיוצ שבאחד כיוצ אם אין שם סופרו מוכיחי היהודים ותנו עליה כל היוצ כשר לקרות מגלה: הלכה כ': אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים כו': תפלה שכלת עושין אותה מוזוז ומזוז שכלת אין עושין אותם תפילין לפי שאין בקדם גלח מורידין:

פרק חמשה עשר

אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבים בכל לשון ותפילין ומזוזות אין נכתבות אלא אשורית רבנ' יוסי אומ' אף ספרי לא היתירו אלא שיכתבו יונית: הלכ' ב': תנ"ם שאמר רבן שמעון בן גמליאל אף ספרים לא היתירו שיכתבו אלא יונית לא הודו לו חכמי שאמר ר' מעש בר"ם בן גמליאל שהיה עומד על גבי הבנין בהר הבית והכיאו לפניו ספר ס' וכ תרגום ואמר לבניו נמנו אחת הגלבן ואף חכמים עמדו בדבריהם דתניין כל כתבי הקדש מצילין אותן מפני הלקח בין שקורין בהן בין שאין קורין בהן ותנ"ם בן שכתובין בכל לשון טעונין גניזה ומפני מה אין קורין בהן מפני ביטול בית המדרש מצילין תיק הספר עם הספ' ותיק של תפילין עם התפילין ותנ"ם שיש לתוכן מעות ולהיכן מצילין אותן לאבוי שאינו מפולם בן בתירה אומר אף למפולם: הלכה' ג': תנ"ם שאמרו אין קורין בכתבי הקדש אלא מן המנחה ולמעלה היתירו אבל שונין ודורשין בהם צריך דבר נוטל וכודק אבל בשטרי הלויות תנ"ם שאסורלין אפילו לקרות בהן: הלכה ד': ברכות שבתנו בהן ענינות הרבה אין מתורה אין מצילין אותן מן הלקח אבל אמרו כותבי ספרי בתורה כותב כשם שהוא קורא בתב בדיוק והלך רבי ישמעאל לבוקר כיון שהגיע קול פרסיותיו של ר' ישמעאל נטל תכריך של שטרות וזרקו לתוך הפפל שלמים בלשון הזה אמר עונש החזרון קשה מן הרצון: הלכה ה': מפני מה אמרו לו מפני עיוותיו של תורם שאין כותבין בהן דתני ר"ם בן יוחי העוסק בתקרת מדה ואינה מדה בשנה מדה שתקבלין עליה שכר העוסק בהם"ם אין לך מדה גדולה מזו על מנת שקרא ושנה: הלכה ו': לעולם הוי רגיל למסר יותר מן הס"ם דר' יוסי בר חנין אמר על שלש עשה עשה בו רב מסניות אבל עשה בו רב מסניות לעולם הוו רגיל להס"ם יותר מן המשנה: הלכה ז': אבל אמר במשלה התקרת כתים והמשנה כיון והס"ם כך נדיטון לי שיפשר לעולם בלא מים ואי שיפשר לעולם בלא יין ואי אפשר לעולם בלא קדיטון אלא עושין מתכלכל בשלשתן כך אי אפשר לעולם בלא מקרא ובלא משנה ואי אפשר בלא הס"ם לעולם: הלכה ח': ועוד במשלה התורה כמלח והמשנה כפילפלין והס"ם בשמי ומ"ח לעולם בלא מלח ומ"ח לעולם בלא פילפלין ומ"ח לעולם בלא בשמים ואין עם ר מתכלכל בשלשתן כך אי אפשר לעולם בלא מקרא ואי אפשר לעולם בלא משנה ומ"ח לעולם בלא הס"ם: הלכה ט': אבל מצרי אדם שים עמלו בהס"ם ולא שיהא דולג במקרא ובמשנה ויבא להס"ם על מנת שילמד מקרא ומשנה ויבא להס"ם על מ' נאמר הון עשיר קרי עוון וכתוב כאשר כתבתיו: הלכה י': מצוה מבא נוריון לומר ר"ם נדיון לא ילמד את בנו אמר ספן קדר רועה וכונני לפי שאומנותם לסטות רבי יהודה לומר משמו החמרין רובן רשעים וספרי רובן מסילים טוב שברופאים לגיהנם והכשר שבטבחים שותפו של עמלק רובן של ממזרין פקחין רובן של עבדים נאים רובן של בני מבות בייסטים רובן של כנים דומין לאחי אמי תני ר"ם בן יוחי הטוב שבנחשים רצץ את מוחו הכשרים שבנשי בעלת בשפים מצרי מי שהוא עושה רצונו של המקום:

פרק ששה עשר

רבי נהוראי אומר מניח אני כל האומניות שבעולם ואני מלמד את בני תורה שהרי אדם אוכל פירותיה בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא ושאר אומניות אינן כן שאם יבוא אדם לידי חולי או לידי זקנ' או לידי ייסורין ואינו יכול לעשות במלאכתו הרי זה מיל"ר בעצ' אבל התורה אינה כן אלא מגינה עליו מכל רע בנעורותו ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו כשהוא

כח: הלכה כ: אמר ר׳ יהושע בן לוי הלמד לגדתו כתוב לה הכותב אין לו חלק לעולם הבא והלורסה מתכרך והסוחפה מינו מקבל שכר והתניר׳ חנינא בר פפא פניס בפניס דכר ס׳פניס תרי הא מרכבה אפין פניס של אימה למקרא פניס בנוניות למשנה פניס סוחקות להס״ם פניס מסכירות לגמרא: הלכה ל: ר׳ נחמיה בשם ר׳ יעקב בר אחי כמיס הפניס לפניס בנוהג שבעולם יש לך רב רובה ללמד ותלמוד שחינו רובה ללמוד תלמיד רובה ללמוד וכרב אינו רובה ללמדו כרב הבא רב רובה ללמוד והתלמיד רובה ללמד מקרא ומשנה גמרא ואגדות: הלכה ל: ר׳ יונתן נפתח פתח סאכוני בתפיסת חלוקות המתוכסות רפדוני בתפוחים אריחן יפה בתפוחים כי חולת אהבה אני אמר ר׳ יונתן לשעבר כשהיתה הפרוטה מנוים היתה נפש חלש [illegible] לפתוח דבר הלכה ודבר אגדה: הלכה ם: ר׳ חנינא בר חכילאי אומר משה טמא ים מטמאין כיוצא בו ושם טהר ים מטהרין לוחו כיוצא בו: הלכה ו: ר׳ יונתן תורה שנתן הקב״ה למשה נתנה לו בחמשים ושבע פניס טמא ומ״ט פניס טהור שנאמר ודג״ל בג׳ שטריות מ״ט הוא: הלכה ז: ר׳ אבהו בשם ר׳ יוחנן תלמיד ותיק היה לו לר״ע והיה יודע לדרוש את התורה במ״ט פניס טמא ומ״ט פניס טהור עלה מלותו משה שנאמר ודברו סמטהרין טמא ומטמאין טהור כל אלו מכין אלא שהיה מכה במקרא ובקי במשנה ותיק בהס״ם ובקי בגמרא: הלכה ח: אמרו עליו על ר׳ יוחנן בן נוחי שלא הניח פרשה אחת מן התורה שלא לימדה ולמד במקרא ותרגום מדרש הלכו ואגדות ומשלות הכל למד וכן אמרו עליו שאמר אף יהיו כל הבאים יריעות וכל הקנות קולמוסין וכל היס דיו אין כדי לכתוב את חכמתו שלמדתי מרבי ולא אמנם חכמת חכמים אלא כשם שהוכח סוה הטובלת כיס הגדול ומשהו מספרים: הלכה ט: וממי קבלו תורה מהלל ומשמאי אמרו עליו על הילל שלא עזב לכרי חכמים אלא למדם אפי׳ כל הלשונות אפי׳ שיחת הריס וגבעות ובקיעות שיחת עגים ועצבים שיחת חיות בהמות שיחת הריס ומשלות כל למד כ״ש לאדם מושה שנאמר ה׳ אתן למען נדקתך אלא תד ויחדיר: הלכה י: א״ר יהושע בן לוי חנא מיתי לה בסכלתני גו ספר דאגדתא אלא תד ואין אספת כלא ואתבחת כתוב מאה ושבעים וס׳ פרשיות שבתוב בתורה דכור ודבוד תמירה ואיתי כנגד שנותיו של אברהם תחינו דכתיב עליית למרום שבית שבי לקחת מתנות בארם ונכתב הולם הגדול בשנקיס הוא הלכך קבעון מאה ושבעים וחמשה סדרים בתורה כנגד שנת ושבת עולת תמיד: הלכה יא: מאה ועשרים ושבעה מזמורים שבתוב בספר תהילים כנגד שנותיו של יעקב ללמדך שכל קילוסין שיעתיד מקלסין לס״ב כנגד שנותיו של יעקב אבינו ואתה קדוש יושב תהלות ישראל: הלכה יב: מאה וכ״ג בעמיס שיעתיד עתיד הללויה כנגד שנותיו של משה שלא הלין הלוז על בקבריו לקדושו לאחרון קדוש ה׳ אפילו כן הויכח מיכעת כל לילה ולמיד ותיק של ל״ע שהיה דורש מ״ט פניס טמא מ״ט פניס טהור כל אחד ואחד מטעם אחד שלא אמרו טעם ואל״כ דבו המטמאין טמא דבו המטהרין טהור ונקטן שחינו פורס את שמע אין יכול לומר קדוש קדוש קדוש אל נבוכר עוכה עתהן ינדול פורס את שמע יכול לומר קדוש לפי שהוא כסודר אל שעמידה כיון שנריך לומר נערינך נקדישך אלינו כך אין לומרו פחות מי׳ ואין קטן עולה מן המנין נכנו קריאת התורה וקדיש עד שיהא בן שלש עשרה ואין נדבקין כאלו:

פרק שבעה עשר

דברי חכמים כדרכונות כולם נתנו מרועה אחד רועה אחד אחד אמרן ונכונן מגילין אותן מפני הדליקה וספר תגדתא תע״ב שלא ניתן ליכתב פ״ה מגילין אותו מפני הדליקה מה טעם עת לעשות לה׳ הפרו תורתך: הלכה ב: מפסיקין לקריאי מרשים לתוכוכה ולפורים לתעניות ולמעמדות ול״ם הכיפורים: הלכה ג: כ״ג מפסיקין רשם מקום ומימי מנוכה שהלו להיות בשבת קורין שנעשה בעניין שבת והשמיני לר״ח הוא קורא ויום הששי וקריאי חלשיכם שני הפסקות אם לתוכוכה שחל יום קריאת בשבת קורין שבעה לשבת והשביעי קורא ויהי בכלות משה עד עשה את המורה: הלכה ד: לפ ריס שלשה ימי הגוש אין מתעניין אותם ונופין אלא ערובין שבי ומימי ושני ורבותינו שבא״י נהגו להתענות אחר ימי הפורים מפני ניקנור וחביריו ועיר שאחרין בפורענות ואין מקדימין מעמדות לתניא אומר מעמדות ותפסי מעמד משמר היו מתענין בכל יום בשני על מעשה ריס דכתיב ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים בשלישי על מה כי דרכים דכתיב ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים בריביעי על הפינוקית שלא תעלה בהן מסכרה ויאמר אלהי אלהי מחורת מפרת כתיב בה׳ מתענין על עוכרות ומניקות שלא יפלו את כיוצין שנאמר ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ וגו׳ בערב שבת ובשוכתי שבת לא היו מתענין מפני כבוד השבת ויש אומרים כין השמשות בערב שבת ביתוספת בשאף יתירה ליישראל

ולאחר נוטלין אותה היאנו דבר אחר מפני הכיכרים שלא יאמרו על כי אנו שאחין כרחמין הס מתענים בו אנל אמרו חכמים כומן המעמד ת לא היו מוסיפין לאיכת הכיכרים אלא מפני שכתוב ויפקוד על נפש: הלכה ו: בשבת קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים ובעשרת שבעה שבועו וברחם השנה בחודש השביעי בראש לחודש ביום הכיפורים לאחרי מות ביום טוב הרחמן על אנ קורין בפרשת במועדות שבת״כ ושאר כל ימות השנ קורין בקרבנות המ: הלכה ו: בחנוכה בנשיאים בפורים ובכל עשרה בראשי חדשים יבראשי החדשים ובמשמרות בשעשה בראשית ובתעניו של ט׳ באב ו׳ אחרונות של עגרת בראשית וקללות אבל תעניות אחרות ויחל משה ומפט ר׳ לדשו ה׳ ר״ח אחין חפטירין נדבי בו הטעם ואין מפסיקין בקללות לפי שלא נו מן המוכחר להפסיק בקללות ולהתחיל בקללות: הלכה ח: בשני ובחמישי בשבת בשבת קורין בספרן ואין עולה לפס מן החשבון שנאמר וידבר משה את מועדי ה׳ אל בני י׳ראל מלמד שהיו קורין כל אחד ואחד בזמנו מכאן אמרו לכל מפסיקין לראשי חדשים להוכיח לעוברים לתעניות ולמעמדות וליום הכיפורים שיהיו אלו נין בשבת בין בשני בין בחמישי שהן קורין בספרן מפסיקין סדרן וקורין באלו אבל אתה יכול לומר בתעניות ובמעמדות וב

לקרות קריאת שמע כוותיקין עם הנץ החמה ומאחרין לגאת כדי שיסיימו
פ"ג של הסדר אבל כ"ט מפחדין לכך שהן צריכין לתקן מאכל של יום וממהרין
לגאת שיהיו מן הדין לפרש להן דאמרי' רב לא מוקי לה אלא בשאין טרוד לאחרי'
הלכה ה: וכן היה מנהג טוב בירושלים להתעטף בציצית וכן תי' הקטני' ביום
טוב כן שמעתי על עצם היום כן שתי' עשר להשלי' ואח"כ פשלו ומקרבו לפני כל
זקן וזקן כדי לברכו ולחזקו להתפלל עליו שיזכה בתורה ובמעשים טובים וכל
מי שהיה לו גדול ממנו בעיר היה עומד ממקומו והולך לפניו והיה מתחנה
לו להתפלל בעדו ללמד שהן כאין ומעשיהן כאין ואבן לשמים ולא היו מניחין
פניהם קטנים לחריסם אלא היו מוליכין אותן לבתי כנסיות ובתי מדרשות
כמצות: הלכה ו: ביום שהושיבו ר"ג בן עזריה ביישיבה פתח ואמר אחת
נצטוים היום בלבם שאפשר נפשיכם מאדם אין לשמוע פשיט כדי לקבל שכר
פסיעות שף למה כדי ליתן שכר למביליהן מכאן אתה בנות ישראל קטנות
לגת לבתי כנסיות כדי ליתן שכר למביליהן והן לקבל שכר: הלכה ז:
והקורא אומר בדוך דיין האמת ויש שמניח ן את התורה על הקרקע בתחילה
שתורה ואומר נפלה עטרת ראשנו וקורעין ומספידין כאדם שמתו מוטל
לפניו ויש שמעמי' את מקומן ויש שיורדין מספסליהם למטה וכולן מתפללין
כאחר והן מוציאים שלוש תורות כל תפילה והיום עד שיגליטו העם
קיטותיהם בשעת הקימת ליסור לספר דבר ולגאת לאזן כדי שלא יפסוק לבו
מן התפל וכן כ"ש לשוח עם נכרי: הלכה ח: בתפלת ערבית אין אומרים קדיש
לחביבו מפני שהן מתפללין בלחישה ואין אומרים לא ברכו ולא יהי שם:

פרק תשעה עשר

אבל בתפלת שחרית אחר המוציאים והפסוקים אלו אומר ביוצ' ברכו
בקול נמוך ואין מוכירין קדוש ואף לא קדיש אבל בתפלת המנח'
אומר קדוש וקדיש: הלכה ב: וכ"ש אומר כל העמים תקעו כף ביו"כ בפיוטים
ברכי נפשי וממעמקים קראתיך ה' בחג הסוכות נודע ביהודה ביום השמיני
למנצח על השמינית ואם חינו בקי כאן אומר אורה ה' כבל לבי ודיו: הלכ"ג:
בפסח אין בתפלה אין בבוקר לסוכיר כ"ט מקרא קודש הוה ביום חג המצות
הזה ובחולו של מועד חג פלוני הוה בשביעי אומר ביום שביעי העצרת הזה
ואין מוכיר כו חג לפי שחינו חג בפני עצמו: הלכה ד: בחג שבועות אומר
כ"ט מקרא קודש הוה וביום חג השבועות הזה וערבית שחרית ומנחה אין
בתפלות: הלכה ה: בר"ה ניסן צריך להזכיר ביום ר"ה הוה וברגל השל כ"ט
מקרא קודש הוה וברגל המועד הזה וביו"ר"ה הזה וביום תקיעת שופר הזכרון
הזה: הלכה ו: ביום הכיפורים אין מוכירין בו ביום טוב אין יום טוב ביום
בוא אלא אומר ביום מקרא קודש הזה ביום בים העשור הזה ביום מחילת
העון הזה ומותם מוחל וסולח לעוונותינו ולעוונות עמו ישראל ברחמים
ומכפר על מעשיהם מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום בוא הכיפורים
והזמנים ומקרא קודש ואין מוכירין בו לא מועד ולא שאתה אין שאתה בלא
מלאכה: הלכה ז: וכשם שמקלסין יום הכפורים ומולו של מועד כך מקלסין
ימים טובים בתפלה ביומר במנחה בערבית והיכן קילוסו תלהינו ותלהי
תנותינו גלה כבוד מלכותך עלינו ומהרי מנף תלהינו שם יעלה ויבא וכו'
והשיבנו ובתוב לחיי כו' ותתיחתו כריך מקדש עמו ישראל ומועד שאתה והזמני
ומקרא קודש: הלכה ח: כשם שתתיחתן של רגלים השנה ויום הכיפורים
מזכה מכל ימים כך תפילת ואין מוכירין זכרונות בשלשה רגלים ובשלשה
מחרונות אלא בג' ימים טובים של ר"ה וביום הכפורים בלבד ואף בתלוי בקושי
התירו שם אלא רגלים השנה להיות בשבת לינו אומר יום תרועה אלא זכרון
תרועה לפי שאין תקיעת שופר דוחה את השבת בגבולין מזכה גוירה:
הלכה ט: כ"ש יכנו הכהנים של וקניים ושל תלמידים ביום הראשון מן האתרוג
ולמעלה עד שיסתע העם וכריך בברכת היין לומר בא"י אמ"ה בפ"ג בא"י אמ"ה
אשר גידל תורתי הורם ולמדם ואנשי כנסת הגדולה ט כם ירית בלול לבנה מינה
גבוהים סודרי עתים פילם נוריהם קיטי רגעים שכם מתקן אותו תלמידים
ומועדים לבואה עשה ירח למועדים שמש ידע ואומר כי כאשר השמים
החדשים והארץ החדשה ואותם בא"י מקדש ישראל ורחמי תלמידים ואומר
הודו לה' כי טוב בהיום הזה בירושלם שמש ושמחים כולנו במקום אליהו
הנביא במהרה יבוא אלינו המלך המשיח יצמיח בימינו: את הימים בשנים
בשנין כ"ש יבנו שמחות ויעבו העם ויאמרו אחן יחרבו בשורות טובות ישראל
יבנו ימים טובים בישראל יבנו אלמידי תורם בישראל מקודש החודש מקודש
בר"ח מקודש בזמנו מקודש בעיבורו מקודש בתור' מקודש הלב' מקיד' בעליונים
מקודש בתתתונים מקודש בא"י מקודש בניין מקיד' בירושלים מקודש בכל
מקומות ישראל מקודש בפי רבותינו מקודש בניח הועד הודו לה' כי טוב
ואומר ובלבם ברוכים ועל כל ברכה וברכ' אומר הודו לה' כי טוב חוץ מברכת
הלוים: הלכ"י: ובשעת מקלסו מקלסו בשני עשר טובי העיר בשנד שני עשר

שבטים ושנים עשר חבורים ושנים עשר תלמידים ושנים עשר מולות: הלכה
י"א: ואח"כ שאומרו יעלה ויבוא בבוקה ירושלים ואומר על כל הכוס ברכת
הזימון אותו כוס נותנו לאותו לקיים מה שנאמר להגיד בבקר חסדך ואמונתך
ואביון לו כוס אחר ומברך בורא פרי הגפן ואחריו ואשר בעגולה כולה וכן
אתה אומר בברכת התנים ובברכת מחלים לפי שאין אומר שתי קדושות על
כוס אחד וכרגו רבותינו לומר בבקר בברכת התנים ובברכת מחלי על הכוס
בשחרית ובפנים אחרות כל שבעה וכן בערב קודם שעורה: הלכה י"ב:
וברכת מחלים בערב לאחר התפלה בפני המתפללים על הכוס בשבת שאין
מחלות נוהגת בשחרית בשבת ר"ח בן הורקנוס לשמר רשם שלמה בא על
גומלי חסדים ובנה להם ליסראל שני שערים אחד לתתנים ואחד למחלים
ולמנודים בשבת היו מתקבצין ושבי ירושלים ועולין להר הבית ויושבין בין
שני שערים הללו כדי לגמול חסדים לזה ולזה מלמד שהקדים התקינו
שיהו התתנים והמחלים באים לכנסת כדי לגמול להם חסד תתנים לקלסן
ולהללותם לבתיהן מחלים לאחר ס' גמור התון תפלה של מוסף הולך לו בדלת
הכנסת בו בפני הכנסת ומוכח שם המחלים כל קדושיו ואומר עליהם ברכה
ואח"כ אומ' קדיש ואין אומר בעלמא דאתי' לחד"ת אלא על התלמוד ועל הדרשה:

פרק עשרים

ואין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת בשהוא מבוסס ובכלי נאים
ותולה עיניו בגבוה ומישר את רגליו ומברך אחר במאחרו ברח
שחקים וכרוח פיו כל צבאם חוק וזמן נתן להם שלא יטעו את תפקידם פועלי
אמת שפעולתו אמת ולבנה אמר שתתחדש כאור יקר ועטרת תפארת
לעמוסי בטן שהן עתידין להתחדש כמותם לעתיד ליבוא על ככוד מלכותך
בא"י מקדש ראשי חדשים: הלכה כ': ואומר ג"כ סימן טוב ומזל טוב יהי לכל
ישראל כאיך יוצרך כאיך עושך כאיך קונך כאיך בוראך ורוקד ג' רקידות בגבוה
ואומר ג"כ כשם שאני רוקד כנגדך ואיני נוגע כך מה ירקדו אחרים
כנגדי לא יגעו כי תפול עליהם אימתה ופחד ולמפרע אמן אמן בלה
הללויה ואומר לאחרון ג"כ שלום וילך לביתו בלב טוב והלה היה לכל מפסיקין
לראשי חדשים: הלכה כ': וכיצד מפסיקין לתנוכה אמרו בעשרים ושמנה
בכסלו מדליקין נר אחד והלאה בכך ישן ואם אין לו אלא ישן מלבנו
באור יפה יפה ומותר ואין מביהין אותו ממקומו עד שיכבה: הלכה כ"א:
מצות הדלקתו משקיעת החמה עד שיכלה הרגל מן השוק: ואע"פ שמי
רשייב להבר זכר לבבר לא ימים עמוד הענן ומם הדליקו כיום הזה
נותנין ממנו ואין מברכין על ובכך אמר אין מברכין על הנר עד שיתחיל
להורות ן מוסיפין לתפילתו להחל פו עד שיכלה: הלכה כ"ב: נר חנ כ"מנ'
להניח בפתח הסמו"ר הר' מזוז' בימין ובר חנוכ' משמאל לקיים מה שנ'
מה יפית ומה נעמת אהי בשווה ומה בעמת בבר חנוכה ובנות בכ"ם
משום מעלין בקדש ולא מור דין בעין ימים טובים: הלכה כ"ג: וכיצד
מברכין ביום הראשון המדליק מברך שלש והדוח מברך שתים בא"י אשר קדשנו
במצותיו וציונו להדליק נר ואומר שהנסת הללו שעשית לאבותינו ע"י
הנביא הקדושים וכל
מצות שנתת בתי חנוכה הגרות הללו קודש ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא
לראותן בלבד כדי להודות לשמך ועל נפלאותיך ועל ישועתך בא"י
שהקיינו ואומר שעשה ניסים לאבותינו אלו למדליק תכל לראשה אינו אומר
ביום הראשון אלא שתים שהקיינו ושעשה מבלן ואילך מברך להדליק ושעשה
והדוחה אומר אשר עשה ניסים: הלכה כ"ד: אחר נרין אומר אתה קדוש
בשבעה עשר של חנוכה וכן בראשי חדשים וכן בחולו של מועד מפני שכתוב
בהן עולה תמיד ותני רבי חייא כל יום שאין בו מוסף אין בו קדוש חוץ מן
החנוכה שא"ן שאין בה מוסף ים בה קדוש מפני מה שים בה הלל ואין תוך
בפורים מפני שים בה מגילה: הלכה כ"ה: ואומרים בהודיה והודאות פלאות
ותשועות כהניס אשר עשית בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול ובשמונאי ובניו
כן עשה עמנו א' אלהינו ואלהי אבותינו נסים ונפלאות וגבורה לעשך לשמך
בא"י הטוב ונוסים מרבבי מזכירין אותו בהודייה ואומרין כאיכין
בברכת המזון: הלכה כ"ו: ונומרין את הלל כל שמנת ימי חנוכה בא' פרקי'
הראשונים אין מפסיקין ואין כ"ל לגמול בשנים האחרונים שוחלין מפני הירח'
ומפני השלום ומפני הכבוד ואלו הן שלשה ראשי חדשים הללו עברי' בשמחת
ישראל להבדלה שני האחרונים הללו את ה' הודו לה' ועריך לגרך בתחילתן
ולקרותן בנעימה דתני רב שמעון בן יהוצדק ימי שמנה עשרה ולילה אחד
יחיד גומר בהן את ההלל ואלו הן שמנת ימי חנוכה ויום טוב של עצרת ו"ט
הראשון של פסח ולילו וכנגד עשרים ואחד יום ושתי לילות אצה מן המוכחר
לקרות הלל בשני לילות של גליות ולברך עליהן ולגומרן בנעימה לקיים מה
שכ' וגרומתה שמו יחלו וכשהוא קורא לותו בכיתו חינו גרין לברך שכב' ביוך
בהם: הלכה כ"ו: ואחר כך מוכיחין ספר וקורין בשבעים ויהי המקריב
ביום

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0059
DFG

ביום הרשון וכן לכל יום יומעל יום השמיני ובשבת שנתוכו קורא ויהי כיו כלות משה עד כן עשה את המנורה וכן ביום השמיני עד וזה מעשה המנורה כל הפסוק ומפטיר בותשלם כל המלאכה: הלכה יח: מין מקדימין בשמנת ימי חג כה לומר ביום השני ביום השלישי ביום הרביעי וביום החמישי וביום הששי וביום השביעי וביום השמיני כדי לגמור עשרה פסוקים: הלכה יט: כיצד מתל רגל חלם טבת להיות בשבת ביום רשון קורים בעין ר"ח תחילה בשלשה בשבת ביום רביעי מל חנוכה שכל התדיר מתבירו תדיר קודם והוא קודם את חבירו לכל ביום שני לינו כן אלא קורים שנים בשל חנוכ והרביעי בשל רגל חלם חדש אלין תשבון חודש מיום שני אלא כיון שהשני כסדרן לל יצחק שחורה שתל את רבי יהושע נפתח ר"ח טבת שתל להיות בשבת נמה קורין לעניין כלות שלמה והמפטיר בשל שבת ור"ח תל להיות בתול קורין ברשון שלשה ר"ח בשל חנוכה התדיר מתבירו תדיר קודם את חבירו הואיל וקרא תחילה בשל ר"ח ביום השני קורא ג' לחנוכה והרביעי בשל ר"ח ורשי חוסיכם עד שיעלים כל השיטה ולמה כן שלא הרביעי אלא מחמת מוסף של ר"ח הרי שמפסיקין לחנוכה:

פרק אחד ועשרים

מפסיקים לפורים כמנהג הכותינו שבמערב להתענות ג' ימי נוס מולבי ומסתר פרובות ולמחר פוריס שני וחמישי ושני: הלכה כ: ולמה אין מתענין לותן בחדש ניסן מפני שחדש ניסן הוק המזכן ור"ח נכנסי הקרבנו קרבנם ר"ח יום יום לכל שבט ושבט וכל מ"ים עושה ביומו ר"ט וכן לעתיד לבא עתיד המקום להכנות בניסן לקריב מה שלין מכל חדש תחת השבט: הלכה כא: לפיכך אין חוסר תחנוני כל ימי ניסן ואין מתענין על שיעבור ניסן אלא הנכורות פמתענין בערב הפסח והנשואין בשב לא המנה בדין שיכנסו בה בתלוס והתלמידי מתענין בו שני וחמישי מפני חילול השם ומפני כבוד הסיגל שנשרפה: הלכה כב: בד"א בשנעשה מכל לחוכיר בניכור אבל על שיעבור ניסן ובחל בחדש מסתיעין על הספקות ולמה בחחר בחדש שהיה נפוי וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהיה המן שתיל לפקול על ישראל לפיכך הקדים ואחר למשה שהיו ק' פיקלי ישראל קולמין להמן ונדיכין ישראל לתת שקליהם לפני שבת וכור ואסור לוה עליהם לשם כופר אלא לשם נדבה נדיכין להספיק מים ומזון לאת הם עניים מפיס קוכלין ואתנות לתכיוני ויש מסתפיקין לחם ויין ויש שמספיקין לחם ודגי ופ"מ לא יפחות משתי מתנות לפי חטים ופולים: הלכה כג: כ"ר וכט"ו ויושבין סולחנות של חכיריס נכפריס כי"ד וכה"כ יום יום: הלכה כד: קורין בויכח עמלק ואע"פ שאין כח תשעה פסוקין אין מתחילין בויסע יתרו שלא לחסון קורא שלשה פסוקין ויכח עמלק ויאמר משה ויעש יתרו ויסע ואני קורא ויעש ישראל והיה כאשר ירים משה וייחלש יהושע שלישי קורא ויאמר ה' ויכן משה כי יד ה' על כס יה מלחמה לה' ומניחין ספר תורה במקומו ואומר יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם וקדיש שלין לך קריאת שיטעון קדיש על שיחזיר שלש של שבת בלבד מפני המעביר ועל הנביא לאחר שמניחין ס"ת במקומו אומר קדיש וקדיש למה אלא ללמד שאין אומרים קדיש לא בראשי מדשים ולא בעבריות ולא בפני ובחמישי ולא בחולו של מועד ולא בשמונת ימי חנוכה ולא כפורים עד שחזירים ספר תורה למקומו בשעה שעושה עומדים והן עונין אחריו יהא שמה רבא בכוונה בשעידה: הלכה כה: רב הונא אומר שלש

קריות שבתורה לא יפחתו להם מעשרה פסוקים חוקיה אומר כנגד עשרת הדברות והתניאן ביום הרשון יהי רקיע לית בהון אלא תמניא רבי חילי אומר מיתפלגין בה כהנא ואחי אמר אומר חזור ואחד אמר חותך אלין דאמר חותך חזור לפני פסוקים ואלין דאמר חותך ויהי ערב ויהי בקר פסוק בפני עצמו הוא והתניאן בפני יהי רקיע ויקוו המים אלין דאמר חזור חיזר לפני פסוקים ואלין דאמר חותך אפילו חותך בתין בתיב רבי פוליפא ר"ל פרוט קשיא ר' יונה ור' פרשת עמלק אמר לא שנויה היא סדורה של יום בתיב רבי אלעזר ר"ש מרוס שמעטיר בכנית לא יפחות מעשרה ואת פסוקים אלין בנגד אלין ואין אלנין בתורה שלפילו חס ד' ג פסוק אחד ולא קראו והחזיר את התורה נאומר קדיש חזור ופוצח ומברך וקורא הוא ושנים אחרי: הלכה כו: אקום שנהגו לקרות את התגילה שני ימים קודין ליל ויום קורין הכל כאנהג המדינה ומייחין כל ישראל לקדושתה בלשון הקודש: הלכה כז: המלך הגדול בענקים הגדול היה אברהם אבינו שנאה יותר מענק בענקים זה אברהם אבינו שהיה שנוא קונאתו בשביל שעשיו ואדבע מנשים ואכילתו ושתייתו כך היה בשביל שעשיו ואדבעה מכשים וכוחו בן מה עשה בשביל שבע שנים קט ורה וכנף להן כרך על כרחל והכניסן לתוכה והשמש מעולם לא בשנם בתוכה מפני שהיא שנוה הרבה ומס' להן ריסקרין על מבנים טובות ומרגליות ומשפחין לעתיד לבא כשעתיד הקב"ה להחפיר חמה ולבנה כאחה דכתיב וחפרה הלבנה ובוש החמה שמהן עתידין לשמש עוב הוא שלעזר ואברהם רגליו אברהם אבינו היה ט מבנים בקש ידו ופעם אחת נעשר בו ומירא אתו נפל ממנו אינו ונטלו אברהם אבינו ועשאו מטות שהן שלשן וה ה יפן שם ו"ג בשם עשרה ויעמד בו בל ימיו ומי נתנו לאברהם אבינו נמרוד והלך עוב ובנה שבי עיירות והקטן שבהן היה גדולה שבים מיל ס' אמר שבים עיר בל אחת מדנוב ומה היה תכילתו שלש שוריס וכן בל מינקיס ושתייתו שלש מידות ואת שהיתה טיפת זיעתו שלשים ושש לישרין וכן לכל דורות אבי מה עשה יעקב אבינו בשביאתו בניו את הבתונת בדם לא החמין להן בל עיקר מנין דכתיב ויאמן להתנא לפי שהן מקבלין תבחומין על אבי בל שמת הו מעצמו משבחין מן הלב שנאמר נשבחתי בשת מלב ומה עשה הלך בהרים ותבב שבים עשר אבנים והעבירן שורה וכתב על בל אחת ואחת שם שבטו ושם מולו ושם ירחו היתך שלש שוח על האחת התבן שלש ניסן וכן לבל תבן ובן התחיל משעבין ואמר לשון ב זרני עליכם את עמדו לרחובן ולא עמדו לשמעון ולא עמדו לבל שבט ושבט ולא עמדו התבנים וכיון שהוביר להם שם יוסף מיד עמדו וכרעו לפני תבן יוסף ועדיין לא בריר הדבר לו שהוא אי ועוד הלך ובתן בתלוחות בדעת הרשון ובתב עליהן שמו השבטי והמולו והחדשי ואומר להן בוודאי עליכם ותשמח אני שלוי שהוא בבוא תורי ותומי עמדו ליהולה שהוא הלך ולא עמדו וכשהזכיר להן יוסף עמדו וכרעו בולן ליוסף ועדיין לא נתברר בל עיקר שם אחי אלא מן השמורות שלישיב בהן שלקיש שקנהו פיטיפר ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר ואומר ויקרא פרעה שם יוסף נפנת פענח ונ' בת שלש שנים ושלשה ימים היתה רבקה בשיצאת מבי אבין שבן דרבו של שלכים בשתולידו להן את מנהגו לשמוע לאחר ג' ימים ולפי שלא שמע אבין ולבן נעשה לה בם שלא תטמא שבך היה מנהגו של ארמיי לשבב עם בנותיהם בתולות ואע"ב מסיימין אותך על שם דכתיב ואיש לא ידעה ואין אלא אבין אבינו את שם שנים היתה דינה בשהולידה את אפנת משבח מנין שם שנים של שבר הגפן שעבד יעקב אבינו ללבן והוסיף עשרים שנה שמית מבאן ואילך יוסיף המבין לעת וירד מיבחל והוליבה לבית פוטיפר:

סליק מסבת סופרים

אבל רבתי הנקרא מסבת שמחות

ויהי בחצי הלילה וה' הבה בל בבור בארץ מצרים ונו' וכתיב בי לי בל בבור ביום הבותי בל בבור ונו' ותתה משיב ר' יוחנן בע"פ שהבה אותם מבת מות מחצי הלילה היתה נפשם מפרפרת בהם על הבוקר משל הליוט אומר בתת את לבעך הודע את אמו אף הבה"ק אמר לודיע לבני בשיתה המשתקת הזאת שנגלוים היוך מתים הם אלא אשמור נפשותם עד הבוקר בדי שירגלו בני בשבאיהם:

הגוסס הרי הוא בחי לבל דבר לעולם וקוק ליבו ופוט מן היבו ומבטל את רומה ופוסל בתרומ' ונוחל ומנחיל פרס ממנו אבר בחבר מן החי בשר בשבר מן החי וזורק על ידו לס תטמתו ולס תשמו עד שימות: ב: אין קושרין את לחייו ואין פוקרין את נקביו ואין נותנין בלי של מתבות ודבר שהוא מיקר על טיבירו עד שעת שימות שנאמר עד אשר לא ירתק חבל הבסף: ג: אין מוזגין אותו ואין מטילין אותו על גבי החול ולא על המלח עד שעת שימות: ד אין מעמידין את עיבו סגוסס הנוגע בו ומזיזו הרי זה שופ"ד מה"ר אלא מוציאו לבר שהוא מטפטף כיון שגמ' מלבבהו בך בל המעמן

את עיבי הגוסס מעלין עליו בשילו הוא ביטל גשמתו: אין קורעין ואין מולבין ולא מסבידין ואין מבניסין תרון עמו בבי עד שעת שימות: ו: אין מסמעין על ואין מבניסין אותו בשהוא חי ואין מעשיר בבי יפודם אומר אם מבס הוא מסנגין את מעשיו: ז: אין סולבין בעיר זה את זה בבת בבפר קטן אבל בעיר גדול מותר מחותך מסול בפלים וכן שמנה מי בן תשע את אין מתעסקין עמו בבל דבר: ח"ט בבדי ועבד אין מתעסקין עמו לבל דבר אבל קורין עליו הוי מרי מרי הוי ניבור יהוד' אומר הוי טבי הוי נאמן מוכל מעשלו אמרו לו מה הבחת לבשריס אמר להן אף הים בשר מפני מה אין קורין עליו מיקבלין תבחומין

על

ע"ה העבדים ועל השפחות: ו: ומעשה בשמתא שפחתו של ר"ג וכו'
תלמידיו לנחמן בכנס מפניהם לחבר בכנסו מאחריו נכנס לבית הכנסו מחריו
מה לסס כמדומה סייתי שמתא נכוין בפוסר והלא אין מתא נכוין אפי' כלומה
אלא אמרו שם מקלנו תנחומין על העבדי שהעבדי לקטוני כבמהו יח:
ובשמת ט. יעבדו של ר"ג קבל עליו תנחומי אמרו לו אלא למלתנו דבינו שהין
מקבלין תנחומין על העבדי מאי לאו אין טבי עבדי. בשאר כל העבדי כשר
היכי דמי: אלא שהוא שם מת אלו להניח תפילין אמרו לו אלא למלתנו דבינו שהעבדים
עטורין אין התפילין אמר להן אין טבי עבדי בשאר כל העבדים כשר שם:
יג: אין קורין לעבדים ולנשמות אבא פלוני ואימא פלונית של בית ר"ג היו
קורין לאבא טבי ולא אבא טביתא: יד: אין קורין לאבות אבינו אלא לשלשה
אבות ולא לאמהות אמנו אלא לאחרבעה אמהות:

פרק שני

המאבד עצמו לדעת אין מתעסקין עמו בכל לבר דבי ישמעאל
אומר קורין עליו סוי נטלה אמר לו ר"ע הנח לו
בשתמו ל תבנדפו ול תקללהו אין קורעין עליו ואין חולצי' עליו ולא מספידין
עליו אבל עומדין עליו בשורה ואומרי' עליו ערכת מכילים מפני שהוא ככהל
מייס כ לו אבל לבר כל שהוא ככהל מייס מתעסק אין בו כל שאין ככהל אפי' כלוחת
אין הרגיס מתעסקין עמו אבל לבר: ב: מיהו המאבד עצמו נלעצת לא
שעלה בדעתו המיתן ונפל ומת בדעתו הגיע ונפל ומת אלא זה שאמר הריני
עולה לרגיע רגע או לרחב המילן ואפיל עצמי ואמות ורוחין אומרין עליו שעלה
לרחב המילן ונפל ומת הרי זה בחזקת המאבד את עצמו בדעת וכל המאבד
עצמו בדעת אין מתעסקין עמו בכל לבר: ג: מצאהו מנוק ותלוי באילן
הרוג ומונח על גבי הסייף הרי זה בחזקת המאבד את עצמו אלא בדעת
אין מונעין היאמנו כל לבר: ד: מעשה בבנו של גוריון בלוד שברח מבית
הספר והלכה לו אבין בלוזנו ונתיירא מאבין והלך ומכר עצמו בכנל ונתו
ונתלו את ר"ע ואמר אין מונעין היאמנו כל לבר: ה: מעשה בתינוק מבני
ברק שהבר בלוחית בשבת והרים לו אביו בלוזנו ונתירא מאביו והלך וכיכר
עצמו בכור ונתלו את ר"ע ואמר אין מונעין היאמנו כל לבר: ו: אבלן אמרו
חכמים אל ירחה אדם לתינוק בלוזנו אלא מלקיהו מיד או ישתוק ולא יאמר
לו כלום: ז: הרוגי ב"ד אין מתעסקין עמהן בכל לבר אחיהן וקרוביהן באין
ומולאין את שלום העדים ואת שלום הדיינין שהין בילבנו עליכם שדין אמת
דנתם לא היו מתלונין אלא מזכיר שהין מניחה אלא נלב: ח: דשב"ג אומר
יגר תיכוף ואשה תהא שמלא דומה ויאין מקדבת ר' נתן אומר אין בין אחיקה
לבכיר כלום: ט: אין מבדין עליהם שנאמר לא תלחלו על הדם כ"ד שהרג
לא היה טועם כל ימותו ואוכלין ושותין עמהן ומיחין אותו לבבר עם אחיהם ועם קרוביהם
ובאכיל אלא לשהות ומסקין אותו יין ולבונה כדי שלא יבטארו ומלמדין אותן
להתוודות שכל המתודה יש לו חלק לעולם הבא שכן מצינו בעכן שאמר לו
יהושע בני שים נא כבוד לה אלהין ותן לו תודה והגד נא לי מה עשית אל
תכחד ממני ויען עכן את יהושע ויאמר אמנם אנכי חטאתי לה אלהי ישראל
כזאת וכזאת עשיתי ותל וכותת וכותת אלמד שמעל בחרם שני פעמים
אנכי מאחתי אנכי ולא ביתי אנכי ולא בני אלמד שהתודה נהמונה ומניין
שביפר לו וידוי שנאמר ויאמר יהושע מה עכרתני יעכרך ה' ביום הזה הוה אומר
הוה אומר עכור ואי אתה עכור לעה"ב ואומר וכני זרח זמרי וחיתן וכלכל
וידרע כולם ה' וכי אין אנו יודעים שכולם ה' אלא אלמד שאף עכן עתיד
לעולם הבא כשיבא בו בגיהנם את הארם אדי זה שופך דמים ולא
שופך דמים בלבד אלא כאילו עובד ע"ז ומגלה עריות ומחלל שבתות: יז:
כל הפורש מדרכי הבור אין מתעסקין עמו בכל לבר אחיהם וקרוביהן
לובשין נאים ומתעטפין לבנים ואוכלים ושותין ושמחים שנאמר שונאי שלו
מקום שר הלא מצאתיך ה' אחנה ומתקוממיך אתקוממך מפני מה שתכלית
שנאה שנאתים נאויבים היו לי: יח: הרוגי מלכות אין מונעין מהן כל לבר
מגיעתי מת תלין למנות להם מטעם שנת ייאמר מלשחול אכל לא מלנטוב
בכל הנוכב הרי זה שופך דמים ולא שופך דמים בלבד אלא כאילו ע"אוכו:
יט: מי שנפל ליס מי שטבעו נהר מי שגלתו חיה רעה אין מונעין מהן כל
לבר מגיעתי מתעלין למנות להם מטעם שנת ייאמר מלשחול אכרים
אבר ס אין מ כין לו עד שימנה רשו ורוכו דבי יהודה אומר הסדר והגלגלת
הן רוכו: יד: מי שהיה בעלה בעיר אחת ונלוכה עמו בעיר אחרת
ואחו נלוכין עמו בעיר לא ישרה בתוכה העיר אלא אם כן היתה עיר גדולה
כמנטוכי' לא ישרה כאן זה אלא ישרה כאן זה עד שתי חוה אסור עד שיכלה
הכסף כולו ואין הלוה כיכרת בעצמות: טו: ב"ש אומרי' המגרש את אשתו
לא ישרה עמה לא כאכילו ולא בחגר אף היה מבני של בניהם סופך פתחו
לגד אחר ואם היתה חגר של בניהם מפני זה מפני זה ומפני אחם אפי
יום כ"ש כומן שבשלו והבהגה ת"ג שלא בשלו בל"ש מן הבשולין אכל

מן התירומין לא וכן מחולין לינאתו לא יפנה מפני אחין לבו בסנה:

פרק שלישי

בן יומו שמת סרי אוה לאחיו ולאחיו כאחין אלא לא ס ף דבר אין יומו אי
אלא לאפיונה ראשו ורובו בחיים אלא שרבו מכאיב נהוה: ב:
ויונה נת ק נקבר בשבת אחת ובשני אנשים אחת שחל לומר בחיים ר' ובשתי
נשים אחרו לו אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים ואין אים אחד מתייחד
עם שתי נשים אין עומדין עליו בשורה ואין אומרין עליו ברכת אבל ס על
שיהא בן שלשים יום וכן שלשים יום יונה בשני ובשנים ובכלוסקמי ובחני
עד בן שנים עשר אחד בן שנים עשר אחד יונה בשנים ובשנים ובכלוסקמי
ובכתף עד בן שלש שנים רבי יהודה אומר מסרנה אחיו לכבלו מוניחין לו
אחין לבית הקברות עד בן ג' שנים: ג: בן ג' שנים יונה כמטה ר"ע אומ'
הוא בבן ג' שנים ואיבריו בבן שתים אינו יונה כמטה הוא בן שתים ואיבריו
בבן ג' יונה כמטה שמעון בן אחי עזריה אומר כל היוצ' כמטה מקלסין לפניו
ר"מ אומר מטוס ר"ח בן עזריה כל שהרגיס מבירין אותו מתעסקין עמו וכל
שאין הרגיס מבירין אותו אין הרגיס מתעסקין עמו: ה: רבי יהודה מטוס
ר"ח בן עזריה אומר אף סבירו לענייו הספר ספירין לעגייס בני שלש
ולעשירים בני ארבע ר"ע אומר לעגייס בני שש ולעשירים בני שבע בני
עשירים בני חכמים בני חכמים בבני מלכים מתעסקין עמהם: ו: תינוק
שיודע ליבא ולישן יונה כמעשה עצמו אם אין לו מעשים יונה כמעשה
אחיותיו ואם אין לאחיותיו מעשים יונה כמעשה קרוביו הכלה יונה בין
בבבוד אחיה בין בבבוד אחם מפני שמעלין בבבוד ולא מורידין לא מוספין
בית לא אבל מוסיפין על העיקר: ז: כיצד אומרי' היו אומרי' עשה לפני
מיטתך וביהודה היו אומרים עשה לאחר מיטתך אל אבירושלים לא היו
אומרים לפני מיטתו של אח אלא דברים של אח וביהודה היו אומרים דברים
שיש בו ודברים שאין בו המלכין אחר המטה לא היו עונין אחריהם ואומרי'
אלא דברים שיש בו ודברים שאין בו מבן שלש ועד בן שלשים יונה בחתן מבן
שלשים עד בן ארבעים יונה כאח מבן ארבעים ועד בן חמשים יונה כאב:
ח: דשב"ג אומר מבן שלשים ועד בן ארבעים אם יש לו בנים לו לרוב בני
גילו בנים יונה כאב ואם לאו יונה כאח מבן מ' ועד בן נ' אם יש לו בני בנים
אז לרוב בני גילו בנים יונה כאב ואם לאו יונה כאח: ט: את פחות מבת
את בהברת לחמשים ושתים שנה זו היא מיאת של שמואל ר' אחי את לשתים
שנה זו מיאה של אביגיל אמרו אחותינו אתה שבעים שנה את לשתים שנה זו
היא מיאה של נבוזרדן שנאמר ואם בנבוזרדן שתים שנה ובן בנרולי הגלעדי
אחר לדוד בן שמנים שנה שנכנס היום יתר מבן ח' יום של נער: י: המת
ליום אחד מיאה של זעקה את לשנים מיאה של כפלה את לשלשה מיאה של
מנפח לארבעה לחמשה מיאה מטופה המת לששה מיאה המת רה בתוכה
המת לשבע מיאת של ח' נפוחי מבלן של ביבורניא: יא: אחינא בן חנא גמוס
אומר וקן שאכל את הפגה או שאכל את הסכת את בהברת וכי מה מוציאנו
שמיתתם בהברת אלא שמת לר' את בהברת לארבעה מיתה חטופה המת
לששה מיאה המאורה בתורה וכו' ר' יהודה מסיניס הרשטוני היו מפיסין
בחולי מעוי כ' יום קורס מיתתן כדי למרק את הכל כדי שיהו שלמין לעתיד
לבא שנאמר מנרף לכסף וכור לזהב ויש לפי מהללו:

פרק רביעי

עד כל האמור בתורה כאן מטמא על אהיו ועל אחיו ועל אחותו ועל אחיו
ועל אשתו ועל אחותו ר"ע אומר שנים להם מתאבל ואונן ולא מטמא:
ב: דשב"ג אומר אחי אבי אבי ואבי"א כל מי שמתאבלין עליו מתאבלין עמו וכל שאין מתאבל עליו אין מתאבלין עמו ספק שהוא אחיו וספק
שאינו אחיו ספק שהוא בנו וספק שאינו בנו מתאבל ואונן ואין מטמא: ג: אשתו
ארוסה לא מתאבל ולא מטמא נרוסה אע"פ שיש לו היתר בה לא מתאבל
ולא אונן ולא מטמא: ד: אלמנה לכ"ג נרוסה ומגורשה לכהן הדיוט מתאבל
ואונן ולא מיטמא: ה: אחותו ארוסה ר"ש מטמא רבי יסודה ור"ם אומרי' לא
יטמא: ו: מוכת עץ רבי יהודה אומר יטמא ור"מ ור"ש אם לא יטמא בחנוסה
ומפורש הכל מודיס שלא יטמא בנוברת הכל מוד"ס שיטמא: ז: כלל אמרו על
דבר שהיה ר"ש אומר כל שהיה בשדה לכהן נדיל מטמא לה כל שאין בשדה
לכ"ג לא יטמא: ח: על כל אלה שאמרו בהן מטמא אינו דשות אלא אוכה ל'
שמעון אומר דשות ר' יהושע אומר אוכה: ט: מעשה ניוסף הכהן שמתה
אשתו בערבי פסח ס ולא רצה ליטמא לה ודחפוהו תביריו ונטמאוהו על כרחו
אמרו לו אינה דשות אלא אוכה: י: עד היתה מטמא לה ר"מ אומר כל

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn779441332X/phys_0062
DFG

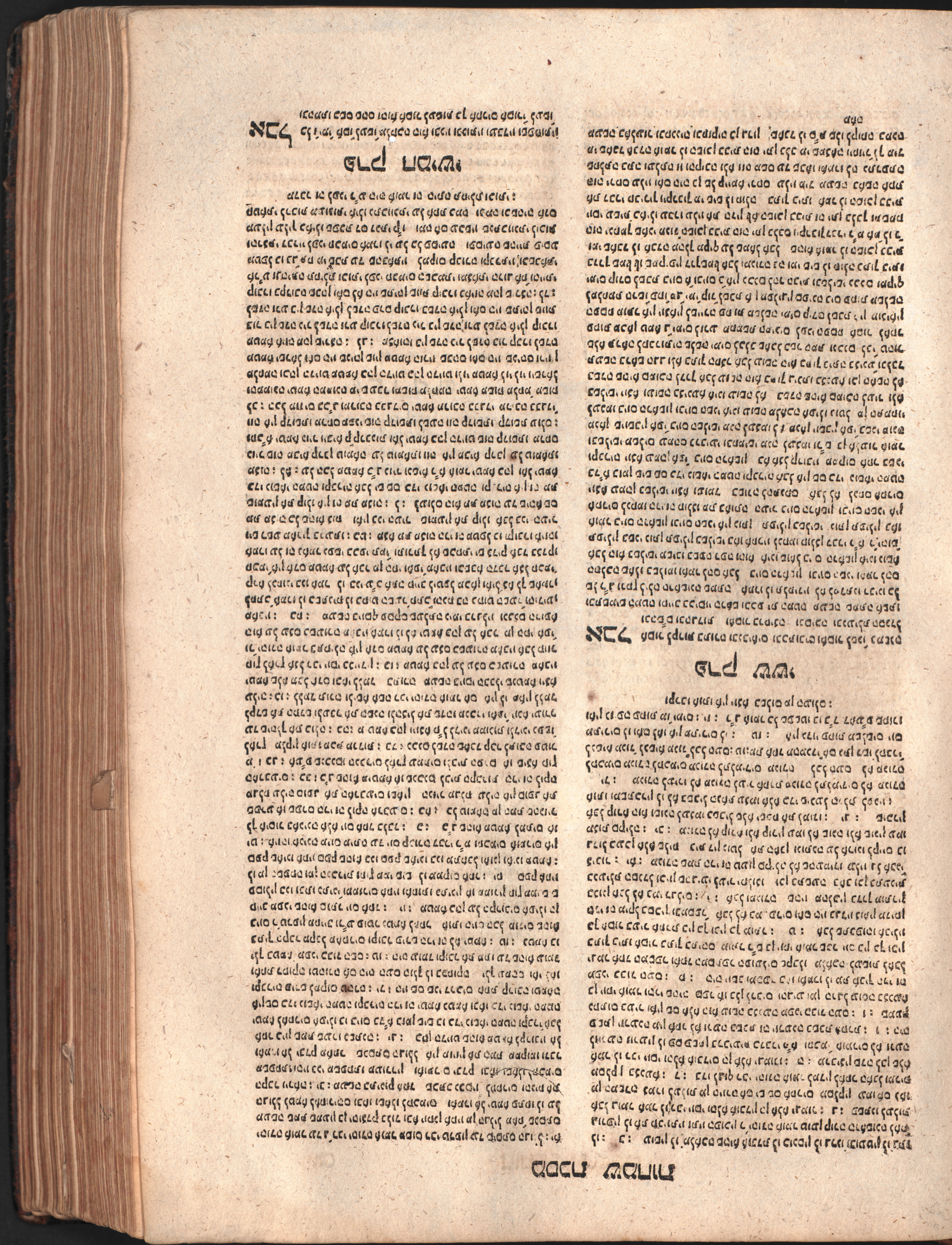

מתה וגלה והקף גלח וחזר משם עד שנגלו ואמרו לו נמצא בסף שמתחילה לא נגאו שלמה אלא על תנאי שכל מי שיש לו צרה יבא ויתפלל עליה ראוי כי יהיה בחרן דבר כי יהיה בארץ שדפון וירקון וארבה וחסיל כי יהיה כי יצר לאויביו בארץ שעריו כל נגע ומחלה כלומר כל תפילה וכל תחינה אשר תהיה לכל האדם אין לו אלא ליתן ידיו לשכור מנוף ר' עמ' אל הנכרי אשר יבא ונומ' אשר תשים לכל החלש יכול תפילו אבקש כגון מפילו מבקש נפשיש ואל טוב לו ת"ל אשר תדע את לבבו ואומר מה שטוב לו תן לו כי אתה לבדך ידעת את לבב כני האדם ומניין שלא יחזיקו כמרדן שנאמר אשר ידעתו וחיש נגע לבבו ופרש בפיו אל הבית הזה:

פרק שביעי

שבת שעולה מכילות מן האגן ואינה מפסקת רגלים מפסיקין ואין עולין ר' אומר עגורת בשבת רשב"ג א"ר ואיש כרגלי וחכ"א לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא עגורת כרגלים ר' יוסי מכיפורים בשבת מי שמת לו את יום אחר קודם הרגל הרי זה מפסיד את כל הרגל ואינה שבה לאחר הרגל שלשה ימים קודם הרגל אינו נדיך כפיית המטה ר' אומר אפי' שבה אחת שנים או שלשה ימים ופליגו שבה אחת אינה שמוש שומר הקובר את אחיו שלשה ימים קודם הרגל בטל מאחיו גזירת שבע שמנה ימים קודם הרגל בטל מאחי גזירת ל' והלכה כדברי שמנה קודם לרגל שש רבה לספר ולכבס כערב הרגל הרחוק נוהג ולא סיפר ולא כיבס כערב הרגל לא יספר ולא יכבס עד שיעלה לו שלשים יום שני ימים כתוך הרגל הרי זה מפסיק את כל הרגל ואינה שבת אחת לאחר הרגל ואינה שבת אחת קודם הרגל אינו נדיך כפיית המטה ר' אומר אפי' שבה אחת שנים או שלשה ימים וכ"ש אומרים אפילו שבה אחת אינה שמוש שומר הקובר את אחיו שלשה ימים קודם הרגל בטל מאחיו גזירת שבע שמנה ימים קודם הרגל בטל מאחי גזירת ל' והלכה כדברי שמנה קודם לרגל שש רבה לספר ולכבס כערב הרגל הרחוק נוהג ולא סיפר ולא כיבס כערב הרגל לא יספר ולא יכבס עד שיעלה לו שלשים יום שני ימים כתוך הרגל הרי זה מפסיק את כל הרגל ואינה שבת אחת לאחר הרגל ואינה שבת אחת קודם הרגל אינו נדיך כפיית המטה ר' אומר אפי' שבה אחת שנים או שלשה ימ

מכאן ועד ימים מועטים לא ימנע מקום קבר ש"ל יהושפט מוכלכין בו על
דבר נחם ה' יהיתה נפלת החלם כלומן ואומר לחמרו לא עברו ימים על שכח
בלמום ועירבב את העולם מכאן ואל שני עשר חדש לא היו בו לשון פטורות
הלא מרבקיו אמר לא כאן ר"ב מדש על שכתקיים לפס מה שאמר פסוק ר"מ
מוסלו מכל לחם הלבר לאוכל לחלך שעשה פ' גדולה ויומן מורמים לא קבע
להם זמן מתי יכנסו מפקחין שפכן עמדו בתשעה שעות פיוס וכנסו
לבתיהם ועלו למטותיהן בחורב החחרים עמלו בקציעת החמ' והניחו חנויו'
פתוחות ומרוח ל' לקוחותיהם לבתיהן ועלו למטותיהן בנרות החחרי עלו
בשתים ושלש שעות בלילה חניחו מקנתן חנויות פתוחות ומקנתן נעולות
מקנין פרוע לוקות ומקנתן כבל נכנסו לבתיהן ועלו למיטותיהן בחפילה
המשוירים פ' פסוקיה נכנס כהן ן ופצעו וס את זה ואתרנו וה את שנחת
לחיתי את ה' נגפ על המובח ויחמר כך הכפתור ויעשו הסיפים וכנשם
כרחם פולם וכשכנם רבי חנניח בן תרדיון למינות גזרו עליו שריפה ועל
מסחו הדיוקה ועל כתו ליסב בקופם חמר לכן מה גזרו על מותם עכ"ם חמר
לו הדיוקה קרוח על המקרח הזה שדיק ה' בכל דרכיו ממרח לפס מה גזרו
על מותו ר' מתרו לפ שדיפה קרחה עליו שמקרח חוה גדול העגה ודפ
בעלילה וכפ"ד פותו כרפותו כפ"ת וברפותו והיתה נתו נוטפת יכוכם
ותת הכפת לפני חחר ש כתי חם עלי חת דוכה חם עלי חת מתחבט מוטב
שתתב לני חם שנופחה ולח חם שלח נותחה שב"ח לח נופח וחס על פ"ת חת
מתקנטת הרי התורה חם ואין חם מוכלת חם הרי לותיות פורחו ואין הח
מוכלת חלח על סנייר שחף כל עבדי סחלך נדולים לוקים ע' קטנים ע"פ
תנכתי בנביח"ם הרצתי כיחמרי פי ר"ע חומר ר' כתים לחלך לוקה ושותק
וחמל לוקה ומכעט וחמל לוקה ומתחתן ונחמל לוקה וחומר נחביו הלבני
מכרחם לוקה ושותק שנחמ' קה נח חת כנך חת יחולך מסב מהכת חת יפתח
והעליהו לעולה היה לו לומר חתמול חמרת לי כי ביפתח יקרא לך ורע שנח'
ויעכם מכרחם בבקר ובומר חיוב לוקה ומכעט שנחמר חומר חל חלוה חל
חדונני הוד עני על מה תריבני מוקים לוקה ומתחנן חל ויתפלל חזקיה חל
ס' נו' ר' חף מוקים לוקה ומכעט חב"ח היה לו לומר והטוב בעיניך עשיתי
דוד חמר לחביו הלקני נח' הרב כנפני מעוני ומחטחתי שהרני מן מפטלין
תלמוד תורה סל מת ובסהיס ר' נחו חל ר' חולה ח"ל
ביטל בית מלישי חלח פקדו בית שלמו כח הרמ חון ומחר לו נשען חמר להן
שחלו עד שכח הספי ואומר לו הכ"ל המזרין לח לחוף תורה לח הסלישי ומח
לו נוסף חמר להם שפל ובח הרבעי ומחר לו הפל' עמד חלך תפילין וקרע
חת בנדיו ומחר להם חף הוא יפרחל שמעו עד כחן היינו חייבים כת"ת מכחן
ולילך חנו מי בים בכבודו חל חת בתקבנו קהל נדול לקבור חת נחו חל ר' ע
חמר להן הוציחו לי ספפל לבית הקברות יפ ודרם ומח מתינו יפרחל שמעו
לח שחני מכסיים כחן חבמ ס חמני לח שחני עשיר ויש עשירים ממני חנשי
לדוס מכירין חת ר' ע חנשי נדול מחין מכירין ה נשי מכירים חת ר' ע הנשי
והטף שחין חלח יודע חני שם בנכם מרובים שלח נטטרתם ובחתם חלח
לקבול תורה ולפס חנוף חנוס חני שחילו היה לו שבעה בנים קברתים ולח
פ"ם רובה לקבור חת בניו חלח יודע חני שהוח חן העולם הבח טוכה חת
סרבים שכל המוכה חת הרבים חין חטח בח לידו וכל המחטיח חת הרבי חין
מפ מיקין בידו לעשות תשובה משם וכה ויכה חת סרבים וזכות הרבי תלוי
בו שכ"ד ה' עשה ופפטיו עם ישרחל ירבעם בטח וחחטיח חת הרבים
וקטח הרבים תלוי בו שכ"ל חטחת ירבעם בן נבט חטר חטח וחחטיח חת
ישרחל ולח עוד חלח סיפב עליו מנלנלין וכחין לחויין היו ישרחל
להנחל מחנריס שחילו לח עמדו חסה וחהרן שכ' וחחרי כן יצחו ברכוש נדול
לחויין הן ישרחל לנכל חת התורה שחילו לח עמדו משה וחהרן ודוד המדבר
שכ' ונפקין ליסרי ת"ו לחויה היתה פרשת נחלות לח עמדו טחטים
שכ' למה נגרע לבלתי הקריב וגו' לחויה היתה פרשת נחלות לימחר שחילו
לח עמדו בנות נלפחד לחוי היה בית המקדש לינחל ביתי המן שחילו לח
ושלמה שכ' מקדש ה' כוננו ידיך לחויין הם ישרחל ליגחל ביתי המן שחילו לח
עמדו מרדכי ואסתר שכ' נס וית בהיותם בחרן מויכוחם לח חפסת ס ולח
נעלתם וגו' לחויין היו ישרחל להפת עבד שחילו לח עמד פרשה בחנוכת סכ'
ועבדום ועינו חותם חרבע חחות שנה לחויין הן ישרחל לעבוד ע"ח שחילו
לח עמד ירבעם בן נבט שנחמ' וקם העם ונסע לחויה היתה פרשת חקת
ומקושש ליתמר שחילו לח עמד בן ישרחלית ומקושש לחויין הן ישרחל ליפול
בחרב שחילו לח עמדו פלוני ופלונית שנח' בחרב ימותו כל חטחי עמי ואומר
בחרב ובדעב ידבר ותת לחויה היתה ירושלם ליחרב שחילו לח עמד נבוכל
נצר וחכריו שכ' לכן כפלכם ניון שדם תחרם ניון תחולכם מירושלם והר
בנית לבמות יער ולח עוד חלח שחנלין זכות ע' וכחין וחוב ע' חייבים
ובשרנ שרפ"ח נוס פסום ואת נוליהנוס פחיו בלולקי מ"ל חס חתם מעמי
סל חכניח מישחל ועזריה יבח חלסיכם ויכיל חתבם מידי חמרו לו חכניח
מישחל ועזריה בפני ח"ו נבוכד נצר מלך בבון היה ורחוי ליעשות נס על ידן
חבל חתה חלך בשש וחין רחוי ליעשות נס על ידך וחנו מחוייבין מיתי לשמים

ואם לי חתה טורנו סרבה טורנים יש למקום סרבה מוקנים למקום סרבה
לויט יש למקום הרבה כמדים יש למקום הרבה נחטים הרבה ברטים סרבה
עקרבים יש למקום סיבלו ויפפעו כנו חכל פטנמות תדע שחנו מכני בניה
חנניח מישל ועזריה חמרו לח חתו על סרלו מחטפין בעיניו לורסי חמודות
חומרי וכתפתם חת מזבחותם חם חטחו עניס וחנניס חלח לפי שנח לחלם
תקלה על ידיהם חמר הכת ב ומתפתם ירבי לבנים ק"ו ומה פס עני וחנניס
שחין כהן לח זכות ולח תורה ולח טובה ולח רעה על שבחה תקלה על ידיהם
לחרם חמרה תורה ונתפתם לחרם שהוח נורם להחטיח חת חביו ומטה חיים
לדרך מות על חחת כמה וכמה והרנת חת הפטה וחת תבהמה פס לרוש
חטח כהמה מה חטחה שלח תיסח הבהמה עונרת נפוק ואומר זו בהמה
שנשחקל עליהי על ידיה ומה פס כהמה סחין בה לח וכות ולח
חובה לח טובה ולח רעה ועל שבחה תקלה על ידה חמרה התורה
תשקל חחרם שהוח נורם להחטיח חת חביו ומשפו מדרך חיים לדרך מות
על חחת כמה וכמה וכן הוח חומר חנניס שליהות תנכה חת מזבח ה' חלהיך
חנניס שחטילות שלום בעולם והרי לבר ס ק"ו ומה חנניס שחין לח
דומות ולח תוברות ולח לוכלות ולח סיחות ועל שחטילות שלום בין ישרחל
לחביהם שבשמים יהיו שליחות לפני בני תורה פסה לעולם על חחת כמה
וכמה יהיו שלוחים לפני הקב"ה:

פרק תשיעי

על כל המתים כולן חינו קורע חלח על רבו שלמדו חכמה רשב"ם חומר
חכם שמת כל שעומדים בשבת חיתתו קורע"ם לו כל שחין עומדין
עליו בשבת חיתתו חין קורעין עליו הבל חולנים על חכם ועל תלמי' חכם
שחת לפניו חת היחין חב כ"ל שחת חולנין לפניו חת השחלל כפ' שחת חולנין
לפניו ב' ילדים חעשה כשחת ר"ח חלין לפניו ר"ע שחי ידיו והיה חכה על לבו
והרס חותת וכן חתה חומר חחי חביו דכר ישרחל ופרשיו על כל המתים כולן
לחין חולנין חלח על חביו ועל חמו ומה חין רחויין לחלון חף על חביו ועל
חמו לח יחלון חשה כשחת חביו על ר"ע חלנו לפניו וזוח לח חלין על כל
המתי' כולן קורע בסכין על חביו ועל חמו חינו קורע בסכין על כלן
המתי' כולן חינו חנלה לבבו על חביו ועל חמו חנלה על כל המתי' כולן חינו
חבניל קמי שפה על חביו וחמו חבחי קמי פ' ר' יהוד כל קרע שחינו חבניל
קמי שפה הרי זה קרע של תפלה רבי יהודה חומר כל קרע שהוח בתחילה
קורע שלשה חנבריות ותוספתו כל שהוח חין קורעין חלח עד הסיכוך
הקטני לחתים קורעי להם הק רע לפס בבוד הרי זה מחתה מיד חפיקרפין
חין מעבכין חת הקריעה ר' בנימין פסוס ר"ע חומר קורעין חפיקרפין על
כל המתים כולם הוח קורע חת העליון על חביו ועל חמו חפ"ם פים עליו
חלח קורעין הא זה חינה קורעת חלח חת העליון ר' יהודה חומר חפפס
קורעת חת הענימי וסופכתו לחחוריו וחוזרת וקורעת חת הפסר על כל
המתים כולן הוח דוחה חת המטה וחינו חדפה נעשקו על חביו ועל חמו
המדפה בעשקו ואינו דוחק הרי זה חסונה חבל חם היתה טעת דוחק חו ליל
שבת חו בפשים יורדין דוחק חף על חביו ועל חמו חת המטה וחינו חדפה
נעשקו על כל המתים כולן חסור ללבוש כלים חנוהנים עד שלשים יום על
חביו וחמו חפור עד סיגיע הרגל וינערו בו חבירין ע' כל המתי' כולן חסור
בתספורת עד סיגלחו שלשים יום על חביו ועל חמו יגלח פרע עד סינערו
בו חבירין על כל המתים כולן חסור בפחורה עד שיגלחו לו שלשים יום על
חביו ועל חמו עד סינערו בו חבירין וחמרו לו נח עמנו על כל המתי' כולן
חסור ליל לבית המשתה עד שיגלחו לו ליום על חביו ועל חמו חסור כל
שניס עשר חדש חלח מ"ב היתה לפס שפיס חמרו לו חת חביו וקורע והוח
חינו חלח חמו ינח חמו וקורע והוח חינו חלח חביו לח ינח חת חביו וקורע
והוח חינו חלח חחד חן הקרובים ינח חחד חן הקרובים והוח חינו חלח חביו
לח ינח מי שמתו חביו וחמו קורע קרע חחד לשניהם ר' יהודה בן תימח חומר
קורע על זה בפני עלמו וזה בפני עלמו מי שמתו עשרת בניו כחחת קורע
קורע חחד על כולן משקלע ביטלו חותו שחת בנו וקרע חבי זה והולך
עד שהוח מניע לשיכור הניע לטיכור הופך חת הקרע לחחוריו חת בנו
וקורע הרי זה מכלל בין הקרע נ' חנבעות וקורע חין קורעין חלח בין שתי
הקורע למטה חן הנדדין לח נח ר' יהודה חומר ינח חמר ר' יהודה משם
בימי חרפוס שהיו קורעין למטה חן הכ' דין חמרו לו חין שעת הפ' כה רחוי
פותח חינו ק' ש ר' יהודה חומר קורע חת הכרפים וחת הכנורים וחת
הפלחוט וחת הטלל וחת סחרו לח ינח הקורע חת המחקוי ינח חיזהו מחמוי
כל שיחמהו כלרבו חלו קורעין שחין מתחמין על מ' ו' ועל חמו ועל רבו
שלמדו חכמה ועל סריפת התורה ועל חורבן בבית ועל סטועת רעות
ועל קלקלת הפס והרוחה חת ירושלים חן הנופים ועל הפלך ועל הנשיח וים
חומרים חף על פי נדול ונביח ועל מ' בית דין על סריפת התורה

לח

ששמע שנשרפה אח"כ עומד עליה והיא נשרפת על מרגן הבית אפי' שמע שחרב הבית ועל שמועות הרעות שהן קשין כחרבן הבית הרועה את ירושלי' מן הנופין חייב לקרוע נכנס כתוכה הרי זה מוסיף על הקרע עליה מוסיף לקרוע עליה להודיעו על פרק ופרק חייב לקרוע עליה ויש בה קורע קרע את ויצא לוקח חלוק קרוע לחבירו נראין שהוא מן הקרעין שאין אתאחין וכן כל הקרעין שאין מתאחין אסור למכרן לנכרים לתופרן ולהשכן מלמטן לגבי ר"ש ור"מ אתיר ר"נ אומר שהוא חלוק מחבירו לילך ולבקר בו את אביו הלך ומצאו שאת הרי זה קורע ומאחה ומחזי' לו את חלוקו לקחו הימנו שתא מינו יכול לקרוע שיכול בחלוק קרוע לפני מטתו של את הרי זה גואל את האת מרובה גואלת שאת מגואלת הרי הוא יכול לפייסו ולהחזיר לו את הגאולת הקורע על מתו וחזר בו נשמה אם לאחתר את יכול ואם לא את לא יצא כל האוכל כלים מן האת הרי זה גואל את האת ים מכיל ויש שאינו מכיל אם עד שלא הגיע לאחרון מכיל ואם משהגיע לאחרון אינו מכיל אבל מלמדין לאדם שלא יהא תוכלן והלא אמרו כל המרבה כלים על האת הרי זה עובר משום כל תשחית דברי ר"מ ר"י בר נדוק אומר מכוולו רבן גמליאל אומ' מרבה עליו ריחם רבי נתן אומר היא כסותו שיורדת עמו לשאול היא בלה עמו לעתיד לבוא שנאמר תתפכן כחומר תותם ויתיצבו כמו לבוש:

פרק עשירי

אבל כל זמן שמתו מוטל לפניו פטור מקריאת שמע ומן התפילה ומכל מצות האמורות בתור' אם רצה להתעטר על עצמו הרי זה לא יתעטר מפני כבו' האת הני' זמן קריאת שמע כל העם קורין והוא עומד להתפלל הכל את שלו והוא מקדים עליו את הדין ואם הוא אומר רבון כל העולמים מטיתי לפניך כאשר מחובתי נפטרתי והלא הדבה מכן שייתי שהי יהי רצון מלפניך שתגדור פרצותינו ותכת זכו ר"ש בן אלעזר אומר אף הוא שואל לכל צרכי האת אבל אבל מבירו ואם אין לו אחר אוכל בבית אחר ואם אין לו בית אחר עושה לו אהיב"ה כל אם אין יכול לעשות לו אחיב"ה קופץ פניו מן האת ואוכל ואינו מיסב ואוכל ואינו אוכל כל צרכו ואינו אוכל כשר ואינו שותה יין ואין מזמנים עליו ואין אומרים לו ברך בר"ש נאכל מאכל בשבת אוכל כל צרכו ואוכל כשר ושותה יין ומזמנים עליו ר"נ אומר מאכל כשכ' אחינו שאינו מאכל אין מניחין תפילין ביום הראשון שהוא שלישי לאבלו שהוא ביום שמת ואם מת בין השמשות של ערב שבת הרי זה כשאר ימות החול ואם לאו פטורין מן ק"ש ומותרין בשעשית הסנדל אלו ואלו פטורין מן התפילה ואין מניחין תפילין קברו את האת וחזרו אם יכולין לגמור עד שלא יגיעו לשורה עומדין ואחר כך קורין ואם לאו קורין ומתפללין ואח"כ עומדי' בשורה שורה הפנימי' הרוא' פני מבלים פטורה והחיצונה חייבת ר' יהודה אומר אפי' אין שם אלא שורה אחת העומדים לשם אבל פטורים לשם כבוד ירדו לפסגן הרואים פנים פטורים ואינם רואים פנים חייבין ר"ש בן אלעזר אומר קבר שאולה היתה לר"נ ביבנה שהיו מכניסים את האת לתוכה ומוציאין את הדלת לפניו ואחין ועומדים בשורה ומזמנים ופוטרין את הרבים ואח"כ מעלין אותן לירושלם נסתם הגולל מכס את הרואה נכנם את רואהו נכנם לתוכיתו ואחי' לנעמו מגלה את רואהו ופוטרן תכס אותו תלמיד חכם שאת נאמן לומר את נאמן ויושבין לפניו ונושאין ונותנין בהלכות אבלים ואם טעו מזכיר בשפה רפה והוא אינו שוא אם רצה מדבר ע"י עצמו ואם לאו נותן לאחר רשות ומדבר על ידו מעשה שהיו בנו של ר' יהודה ונתן רשות לאחד שידבר על ידו מעשה בנו של ר"ע של רבי יוסי הגלילי ונתן רשות לאחר שידבר על ידו מעשה שהיו יושב ודורש כל היום וכל מעשה היה כיד ר' יהושע דורש כל היום כולו אבל שבת הרואה אינם נכנם לר"ש שנייה נכנם ואינו יושב במקומו אלישי נכנם ויושב במקומו ואינו מדבר רביעית שוה לכל אדם ר"ש אומר הרואה ונכנסים אחרי כן גמליאל אומר הגדה נבית מדרשו של אבל בשבת: כיהודה נותנין אלוש נכנסים ואחתם ללמודך שאין אבל בשבת:

פרק אחד עשר

עיר שמתו בה שני מתים מוציאים את הראשון ואין מלוין את הראשון ומוציאין את השני מפני שאומר כל המלין את אתו הרי זה מבזה לאחור לו קבר או להכין לו תכריכין או כדי שיבואו קרוביו ממקו' אחר מלוין ואין בכך כלום אבל תלמיד חכם ותלמיד מוציאין את התכ' מוציאין את התלמיד היו שניהם חכמים שניהם תלמידים שניהם עמי הארץ מוציאין את הראשון חיים ואבל מוציאין את האבל מפני שהאבל קרוב לעסוק בדברי תורה חיים לאבל מבזין את הראשון ואין עולין בחבר עיר על האבל ר' יהודה אומר אם יש לה בנים קטנים מבזין על החיים ואין מבזין על האבל ר' יהודה אומר אם יש לה בנים קטנים מבזין עמהם ומוציאין את הראשון וקברוהו אין עומדין על קברו ואין אומרים עליו ברכת אבלים על שיוציאו השני מוציאו את השני וקברוהו בתוך שיעמדו בשורה ומנחמין ופוטרין את הרבים אע"פ שאמרו אין מנחמין אחרי שני אבלי' אלא אם כן כבודם שוה אין מוציאין כ' מתים במטה אחת אלא א' כבודם וקילונן שוה מעשה בחיש את אחותו שנפל הבית על שני בניו ועל בתו ובאו ושאלו את ר' יהודה ואמר להם הוציאו שלשתן כאחת ונתנו את התינוק בראש אחד ואת הבלה בראש אחד והיו מקלסין לפניהם ואומרי' היו היו הוי כלה אין עושין שני הספידין נעיר אחת אלא אם כן היו שם כלי זמר וכדאי לזה אין מקלסין אחרי כלות נעיר אלא א' יש אם כלי קילוס לזו וכדי קילוס לזו ר"ש בן אלעזר אומר אע"פ אם היו מקלסין לזו ולזו אין מקלסין ואין זה כבוד זה מעכירין את האת מלפני הכלה מפני כבוד הכלה ואין הכלה מעכירין את האת מפני כבוד המלך נראים המלך עבר לפני הכלה ובתוכה מכאיב אמרו לו אם רצית אחר לכם אחי כתר נוטל בכל יום ואת תעטל כתריה שעה אח' אין מבטלין תלמוד תורה מפני האת והכלה אבל אומר אתה מעשה קודם לתלמוד תורה כך היה ר' יהודה עושה כשעסק בהוצאת האת ואת הכלה שנקלסין זיקוק כנגד זה היה נותן עיניו בתלמידי ואמר אתה מעשה קודם ללימוד האשה אתת חמיה או אחד מקרובי בעלה הרי זו לא תכחול ולא תתקשט שלא נוהגת עמו כדרך שהוא נוהג לא הוא אתת אחיו או אחת מקרובי אחותו אינו כופה להתקשט שלא נוהג עמה כדרך שהיא נוהגת כיבוד הבית וקדחת הכוסו והנעלת האתות אין בהם משום מלאכ' לאבל דברם המקפת אינה ככפת ר"ש בן אלעזר אומר מוריד קלמנטרין שלה ומניח כותנת שהיא מתעטף מעיל שהיו מוכלין על שולחן חבירו ואת חבירו כותנת אחד ואח' הולך ויתן כתוך חבירו כיצד נתן כתוך ביתו ואם לאו אינו כופה שלא בבית אתתמצין כו בלבד היו אתעטף כתים בומן שאתתמצים בכולן כופין בתוך כולן ואם לאו אין כופין בתוך כולן שלא בבית אתתמצים בו בלבד הדר בחכסני אבל אבל מבירו אם לבו גס כופה ואם לאו אינו כופה היה מהלך בדרך ושמע שאת לו אם יכול לעשות לאחרי קול כופה ואם לאו אינו כופה כופה אדם מיטתו על גבי ספסלים או על גבי ארגעה מבני אפי' אתעטה מבנו מלמעלה אפי' גבוה מן הארץ ר' יצחק אומר אבל בלבד שיהו רגליו וקופות מלעלה אבל כל זמן שאת מוטל לפניו אינו יכול לא על גבי מטה ולא על גבי מטה כפוי הימנו על גבי ספסל או על גבי מטלתא דכרעין התודיעו חייב במטה כפויה אינו כופה את המטה ואינו יושב על גבי ספסל אין מתעטין לו שלא אומרים מצות כפויה היא כפויה המטה ואח"כ פעמים ר' פעמים ה' פעמים ג' לא פחות ולא יתר כיצד את כן המטות אומר לו כבד נפשנו על עי זקן:

פרק שנים עשר

יום שמועה כיום קבורה לקריעה ולאכל למטות ולמבות ר' אבל לאכילת קדשים אינו שלא כמלקט עצמות אלו ואלו לא אוכלין קדשים ר"ש אומר שמועה קרובה בתוך ל' יום נוהג שבע' ואפי' יתר מכאן אינו נוהג שלא יום א' בלבד ואכתי לומרי לאחד שמועה קרובה ואחד שמועה רחוקה נוהג שבע' ולא מעשה שאת אביו של ר' נחוק בגנוק של מדי ובאת שמועה לשלשה שניסוכו עליו ולא כל שקורעים עליו בשעת מיתתו קורעין עליו בשעת ליקוט עצמו כל שאינו מאחה בשעת מיתתו אינו מאחה בשעת ליקוט עצמו אינו שלא יום אחד בלבד לפיכך אינו מלקטן שלא עם חשכה לקטן כל אותו היום חשכה בתוכו אלא אחד אינו אומרים עליהם כשור ואין אומרי' עליהן ברכת אבלים ואין מנחמי אבלי אבל אומר עליהן תנחומין לעצמן אין אומרי' עולין

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0065
DFG

עולין עליהן כאבל מברין עליהן בתוך ביתו של אבל רשב"ג אומר היו סוככין מטות בצוותי חציהם הרי זה סימן זוקפן כך היו מכירין עושין בירושלם אלו לבית האבל ואלו לבית המשתה אלו לשבוע הבן ואלו ללקט עצמות לבית הקבל ולבית המשתה בית המשתה קודם לשבוע וללקט עצמות לשבוע הבן קודם לכל חפירים הרשומים סימן מקלימין לבית האבל ולבית המשתה שבר טוב ללכת אל בית האבל מלכת אל בית המשתה בשלמא הוא סוף כל הסוף ואפי' יתן אל לבו שכל מי שמהלך אחר המטה ג"כ אמרו אף מי שאין מלוין את המת מלוין את העצמות ואין מפסיקין את הנהלה אם כן נתפרקו עצמות מעצמן ונפסקו מניחין עצמן כל העצמות חדם חלקט חוץ העצמות שכיו ואמר רבי ר' יוחנן בן נורי ר"ע אומר ליקוט עצמות היו עד שיכלה הבשר כלה הבשר מיקשרת בעצמות חלקט חדם עצמות שתי מתים כאחת ונותן אלו בראש חפיקרסין מבאן ואלו בראש חפיקרסין מבאן דברי ר"ע רבי יוחנן בן נורי אומר סוף חפיקרסין להתחבל לסוף עצמות שכל מלקטין מרכיבין עליהם יין וזמן לברי ר"ע ר' שמעון בן נגס אומר שמן ולא יין משום שהיין משרף וחכמי אומרי' לא שמן ולא יין משום שמרכבין עליהן את הסיכה שכל נותנין עליהן חפירקיסדין אמר רבי שיעור בר נדוק כך אמר לי אבא כשעת מיתתי קברני תחילה בנקעה וכסוך לקט עצמי ותפס בגלוסקמא כראוין ול תלקוט אתה כיוצא וכך עשיתי לו נכנס יוחנן וליקט ושרש עליהן חפיקרוס וקבסתי וקרעתי עליהם ונתתי עליהם חפירין יבישין כשם שעשה לאבא כך עשיתי לו הוים מברך ומקשר לוים שכל לא את החגר הזה מברכת ומקשרת את החגר ואת החגר הזה מחגרת את הוים ואת הוים מחגרת את הזה שכל לא את החגר הזה מחגרת את הוים ואת הוים מחגרת את החגר הזה שכל לא את הוים מחגרת את החגר הזה ואת החגר הזה מחגרת את הוים אמר רבי יהודה מעשה בחסיד אחד שהיה מוליך את בנו קטנים היה אומר לבניו קברו אותי תחת מרגלותיו של אבא ושתירו תכלה מחשלוני עם כשל הוא נכנס לבית המרחץ חוץ מאביו ואמו ורבו שלומדו חכמה רבי יהודה אומר אם היה אביו זקן או חולה נכנס ומרחיצו שקולות הוא בכבודו מן מוליכין את המטה שלו אם היה רחצו ולובשו קיים רבי יהודה אומר הפרנס והגולגלת הן רואה מעשה בנכנו של רבי חנינא בן תרדיון ג' לא לתרבית רעה ותפסוהו ליסקו קורטנוסו נמצא תפוח לאחר ג' ימי' נתנוהו בכבודו והניחוהו על גבי המטה והכניסוהו לתוך העיר והיו מקלסין לפניו בכבודו של אביו ושל אמו קרא עליו הפסוק והמתי בלאחריתך בכלות בשרך ושארך ואמרת לוך שנאתי מוסר ותוכחות נתן לבי ולא שמעתי לקול מורי ולמלמדי לא הטיתי אזני כמעט הייתי בכל רע בתוך קהל ועדה אמר ושוב לרחם המקרא ואמו קרוית עליו הפסוק הזה כעם לאביו כן כעסיל ליולדתו ואמרת עליו מקרא זה שרב לחיים לחם צר ואחר ימלא פיהו מצן:

פרק שלשה עשר

המלקט עצמות ומשמר עצמות עטור מקריאת שמע ומן התפילה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה ואם רצה להקבר על עצמו לא יחזיר מפני כבוד עצמות רבי יוחנן בן נורי אומר יחזיר מפני כבוד עצמות ויקרע ר"ם בן עזריה אומר אם היו מחרים עמו יפלקום למקום וקורע ר' יונתן אומר של קרובים פטור ושל מחרים חייב ר"ם אומר חייב בשבת ובמועל פטור ר' נתן אומר אם ים תפילתו עליו הרי זה פסול שוקי שמירתו עליו ולא זיקת הנאה המעביר עצמות בכלי וכתבי הקדש מקרקעין לא יניחם לא בקרון ולא בספינה ולא על גבי בהמה ולא יסב עליהן ואם בשביל הנייתן עצמן אין מניחם את המכם ר"ו אומר כיוצא בו הרבה את המים ר"ו סופך דמים ולא סופך דמים אלא כשהכר עבודת כלילים ומבלה ערוות ומחלל את השבת היה עובר בשאר מקומות לא יהיו תפילין עליו ולא כתבי הקדש בידו מפני שהוא דרך בזיון העושה כוך בקבר והשניע ומקשקש לא יקרע ולא יתפלל ולא פי' למקו טהרה וקורע ואח"כ כל הנכנסים העומדים את בקבר לא יוציאו ממקומו שלא ת"ב יודע שהיה מקומו שלו העומד עצמות בקבר הרי זה נותנו במכמורות דברי ר"ע וחכמים אומרים לא יוציא מהקום העומד בכוך הן בחסטן לא יוציא מקומן מיקשפני' לא את פיהם ולא את העצמות ממקום בזוי למקום ביזוי ולא ממקו מכובד למקום מכובד ואין צריך לומר ממקום מכובד למקום ביזוי בתוך שלו אפי' ממקום מכובד למקום ביזוי הרי זה מותר שכך היה כבודו אין קוברין שני מתים זה בגד זה ולא את המת בגד עצמות ולא עצמות בגד המת רבי יהודה

מוסר כל המשמעמו בחייו נקבר עמו במותו קבר שפינהו מותר בהנאה לא יעבר ממנו בית התבן בית בקר בית העצים בית המוכרות כוך שפינהו מפני בהמה קבר שעשהו לשם מי ימכר מכני שחנכו לשם מי ימכרו לשם מת לא ימכרו תרון שפינהו מפני בהמה ואם היתה על מבן ושל מרם תשבר ושל עץ תשרף המוציא נסרים לבית הקברות לא יוציא ממקומן:

פרק ארבעה עשר

אין מוציאין את המיס מן הקברו ולא יעשה שם שביל ולא ירעה בהמתו שם ולא ילקט משם עצים ועשבי ואם ליקט מפסיקין ואסור בהנייה הכייה עצמו ליקטן מורפן במקומן של גרפי הנחלת עוברים ממקום למקום ואינו נעקר ועקרות ממשפחה למשפחה קבר אין עובר ממקום למקו' ואין עובר ממשפחה למשפחה קבר חדם ממדד ונמכר ונחלק יפן לא נמדד ולא נמכר ולא נחלק יש קבר חדם שהוא כקבר חדם יפן ויפן שהוא כקבר כו עשרה מתים שלא נרשות הבעלים הרי זה כקבר חדם נמדד נמכר נחלק כי נפל תחר מרשות הבעלים הרי זה הקבר יפלו לא נמדד ולא נמכר קבר גולין אין להם חוקה בשעת הדבר בשעת המלחמה אין חוקה לקברות רשב"ג אומר סנפלין אין קונין את הקבר הנקבר שלא ברשות אין לו חוקה השמש שיהשמ את הקבר נקברת בו היא ויונתי ירושלם דברי ר"ש רבי יהודה אומר היא וכל יונתי ירושלם מודה ר' יהודה שחנויות הרעויין לה בחייה נקברין עמה במותם חביה אומר תיקבר חללי בעלה אומר תיקבר חללי קוברין אותם חבל חביה ואם יש לה בנים קוברין אותה חבל בנים חביה אומר לא תיקבר חללי קוברין אותה חבל בעלה מפני שבעלה חייב במזונותיה ובפירקונה ובקבורתה מטה חלילים ומקוננות חקום שמספידין הוא מספיד על חשעו ואם אין בעלה מטפל לה מטפל בה בקבורה ומוציאין שימנו בעל כרחו נמצאת אתה אומר כל המטפל בקבורה ומוציאין את המוציא להן ומוציאה את הטומאה לנחל קדרון המוכר דרך קברו לחבירו לא עשה כלום המוכר חקום מספד לחבירו לא עשה כלום הלוקח מעמד לחבירו כך שמין לו וקני אף ג' חרבעה קנין דרך פיחיד חרבעה חמות דרך הרבים שם עשר אמה דרך המלכים לא שיעור דרך הקבר אין לה שיעור והמספ' אין לה שיעור הרוח הכל בתוך ל' יום מדבר עמו ואינו שוב בשלומו לאחר ל' יום נתוך שנים עשר שוב בשלומו ואחר כך מדבר עמו אחר שנים עשר חדם שוב בשלומו רבי אליעזר אומר הרוצה לכל בתוך שלשים יום מדבר עמו ואחר כך שוב בשלומו לאחר ל' יום נתוך ג' חדם הרי שוב בשלומו ואח"כ מדבר עמו לאחר שני עשר חדם הרי זה לא יוכור לו כל עיקר שמים ר"ש אומר משלו משל למה הדבר דומה לאחד שהיתה לו מכה ונתרפא וכא רופא אחד ואומר לו תן לי שברי ואקרע את מכתך ואני מרפא אותך מעלין עליו כאילו עודר מכתו כך כל המוכיר לאחר שני עשר חדם מעלין עליו כאלו עודר את מכתו רש"בג אומר אף מי שמתה אשתו ונשא לו אשה אחרת בתוך שנים עשר חדם מדבר עמו בשוק ואינו מדבר עמו בתוך ביתו כל מעל לבית הלל קולסקיו כשר ודבי שמאי פסול עיר יריק וקיסמא ודגים רש"בג אומר אף במקום שנהגו אפי' מעשה הקדירה עשרה כוסות שותין בבית האבל כנים קודם שנים המזון ואחר המזון לאחר המזון ואחד לכרכ' אבילים ואחד לתנחומי אבלים ואחד לגמילת חסדים חזרו והוסיפו עוד שלשה אחד לרחם שכנסת ואחד לחזן הכנסת ואחד לר"ג ובשרתו בית דין שסיו מסתכרין ויוצאין נזרו עליהן והחזירו למקומן המברך בבית האבל אינו אומר ברכת רבינו דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר הטוב והמטיב וחכמים אומרים דיין האמת שליט במעשיו שופט בכל הדורות שבראנו שבולנו עמו ועבדיו ובכל זאת אנו חייבין להודות לו ולברכו הרוצה מקום שנעשו בו נסים לישראל אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה הדו לה' כי טוב כי לעולם חסדו:

כלה

סליק אבל רבתי הנקרא מסכת שמחות

מסכת כלה

כלה כלה נדה אסור לבעלה כנדה מה נדה שלא בטבלה אסור לבעלה
כנדה לף כלה כלה נדה אסורה לבעלה ומניין לנדת חתני מן
התורה שנאמר ויברכו את רבקה ומניין שאפי׳ שמע אסור שנא׳
ויקח בועז עשר לאנשי ו׳ ויאמ׳ כל העם אשר בשער וזקנים עדים ה׳ ונו׳
ויהי כיתך כני ערך ונו׳ כלה שנבעל יום ראשון אסור כל שבעה ואסור ליטול
סימנה כום כל שבעה דברי ר׳מ ור׳יהושע אומר עד שיבדוק הדבר אם היתה
נדה בבית חייה אסור ואם לאו מותרת שזו את רבי אמר לו ליסתות מיד הכלה
כל זמן שבועלה חוסב עמה אמר לפס כל הסותה מיד כלה כחילו סותה מיד
ונוכ אמרו לו והלא כל בנות ישראל ים להם דרך ארץ אמר לי אם ואלם כל מי
שאין התור׳ עובר על פיו אין בו דרך ארץ אלא בן עוריה כשלם אמות
שופרו ואמר כלה אחת בנות ת׳ל ואחת בנות עמי הארץ הסותה בכלה
כשותה כוס ועוד אמרו כל המקבל כוס מיד כלה ושותה אין לו חלק לעולם
אבל הקול פסוק מפיר הציריס ועשאו כמין זמר וכן הקורא פסוק מדברי
תורה בבית המשתאות אלא בזמנו אביה אבל לעולם יפני שהתורה חוגרת
אזר ושומרת לפני הקב׳ה ואומ׳ר עולם עשוני כניך ככיכור שיגעני בו
לנים ג׳ל בתי בשעה שהן שמחים מה יהיו עושים אומר לו ר׳ם עולם אם
תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה ובלמוד ובמעשים טובים ובצדקות ובעלי
מקרא במקרא ובעלי משנה במשנה בהילכות הפסח בפסח ובל׳ שעבר׳
ובל תאכל בחג העיד ר׳ם ואמר כל הקור׳ פסוק בזמנו מביא טובה לעולם ובכר
בשעתו מה טוב המשנר כום של כרכ׳ לאחר שלא מדעת בעל מייב מיתה מפני
שדעתו רכ׳עליו ר׳אומ׳ מפני שיכר הרע רבה עליו וכן בני חבור שמברו כום
של כרכ׳ לאחר שלא מדעת בעלה חייבי מיתה מפני שדעתן רבה עליהן רבי
אומר מפני שיכרן הרע רבה עליהן המרבה שעות לאחר מיתו לילה בשביל
להסתכל בה אפי׳ אחר כאחר רבינו שקבל תורה מהר סיני לא ינקה מליל של
ניהנם שנ׳יד ליד לא ינקה רע ברי הוא אומר ונקבב את קרבן ה׳ חיים אחר
מצה כלי זהב מצעדה ונו׳ מצעד זו כירות ומניד שו השירים ועגיל זה דפום
של בית הדדי כומז זה דפוס של בית הרחם לכפר על נפשותינו לפני הפס
אמר ליה משה לישראל אמת חורת לקלקלכם הרחצון אמרו לו לא נפקד ממנו
חיים אמר ליה אם כן כפרם זו למה אמרו לו אם מידי עביר ניהני מידי ברחו
לא ינאנו טבעת למה לפי שכל המשתכל באשה בכוונה כחילו בא עליו מכאן
אמרו מכוים כל הנוגע באצבע קטנה של אשה כחילו נוגע בחילו מקו׳כן
כל המשתכל בעקיבים של אשה הויין לו בנים בעלי מ מין תגרים סומין שמין
חרשין ר׳ם אומ׳ מפני שתבעה למטה ואינה נתבעת ר׳יהושע אומר מפני
שאמרה בשעת בעילה מנוסף מני ר׳ע אומר מפני שאומרת בשעת טהרת
טמאה מני ר׳נתנאל אומר בעין שנא׳ חנם חסתו מפלת נפלים ומריבה רבה
בתוך ביתו ובניו ובנותיו מתו כשאם קטנים ר׳נהוראי אומ׳ כל המכניס פני
חבירו סוף הוא מתביים ולא עוד אלא שמלאכי חבלה דוחפים אותו וטורדים
אותו מן העולם ומרחין קלונו לכל ימי עולם וכל מי שיש לו בושת פנים לא
במהרה הוא חוטא שנ׳לבעבור תהיה יראתו על פניכ׳ לבלתי תחטאו: וכל
מי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו תחת הר סיני: מ׳ר יוחנן
אומר ארבע דגרים סחו לי מלאכי השרת ואלו הן תגרים סומים שמים חרשי תגרי
מפני מה מפני שהופכי׳ת עולתם ועושים כמעשה בהמו׳ סומי מפני מה
מפני שמסתכלין באותו מקו׳חרם ס מפני מה מפני שמספרין בשע׳ תשמים
שמים מפני מה מפני שנוטקי׳ן באותו מקום: וחכ׳ם כל מה שאר׳ראה לעשו׳
נשתו וכו׳: משו את׳לימת שלום תשתו של ר׳ם אחותו של ר׳ג אמרו לו מפני
מה בניך יפין וכשע׳ תשמים מהו אומר לכם לא היה מספר עמי לא
במשמרה ראשונה ולא במשמרה אחרונה שלא הביאונית מגלה טפח ומכסה
טפח ודומה כמי שכפאו שד אמרתי לו כל כך למה אמר לי שלא תעלה על
דעתי אשה אחרת ונמצאו בניי בעלי לזרי ממזרות: מכאן אמרו עשרה סם
כמוריס ואינם ממורי׳ שלו הן בני אמה בני ספחה בני שנואה בני נדה בני
נדוי בני תמורה בני מריבה בני שיכורה בני גרושת הלב בני ערבוביה ו׳ם
לף בני ישיבה והבועל ארוסתו בבית חמיו שלא בכתובה הויין לו בנים ויתקן
מלילו בועלי נדות מכוערים שו בני טהרו׳ ספק: היוצא מבית הכסא ושומם
הויין לו בנים נכפין מפני שבר של בית הכסא שלוה עמו על כמה יסתם
ויסתם שיעור מהלך מני מיל הקיזו דם ושומם הויין לו בנים ויתקן הקיזו שניים
ושמאו הויין לו בנים בני רחתן לומתי בותן שלא טעמו כלו׳: המשתם מטתו

מבחוץ ר׳ עקיבא אומר לו ר׳ לנחוך שמקח לך עיר אחת מן שתים מיל עמד ר״ט
ונתן לו תרכובת תלפיים דינרי זהב כשלו ר״ע מלקו לעכויים לימים מבחוץ ר״ט
מ״ל היכן הניחו מלקח לי תפסו בידו והכניסו לבית המדרש והכניסו ספר תהלים
והניחו בפניהן והיו הולכין וקורין עד שגיעו לפסוק זה פור נתן לאכזונים
חנו״מ ל״ו הניח סקניתי לך עמד ר״ט ונשקו ואמר לו רבי שלמי רבי בחכמה
ושלמי בדרך ארץ · והוסיף לו אמון לכובו שוב מע זה כדי שיהיה חוכ קניינו
מפרדס שלו בא לתרים שלו ומכלו הכזבו מכה רבה : ולא אמר לו שוב ר״ט
על שעמד אותו תרים והכיר בו כיון שהכירו קרע בגדיו ותלש בשערו היה
בוכה ומתנפל לפני רבי יהושע לו אמר לו מי גרמו מחול לי וכל כך למה
שלא רצה להשתמש בכתר תורה שכל המשתמש בכתר תורה חין לו חלק
לעולם הבא לו הן מתבי מזהו ר״ע לומ׳ יתתם אותה בשעת תשמיש ר׳ יהושע
אומר ישמחנה בשעת תשמיש בלבד מכאן שלא ידע דבר רע הרופא שיהיו
זכריס בעלי תורה ימשמש בשעתו ויפתה את אשתו בשעת תשמיש ר״ע בן
יפקב אומר אין תלמיד חכם רשאי ליתן מעותיו בחרבקי שלא בדקה שלא ר״ב
ממונה עליה כר׳ מאיכה בן תרדיון אמרו עליו על ר׳ חניגא בן תרדיון שפעם
אחת נתחלפו לו מעות פורים במעות של נוקה ויהיה יושב ותלמיד אומר לו
שמא נתחלפו לו מעות פורים במעות של נוקה ויהיה יושב ואומר לו
חנו״מ ל״ו הניח סקניתי לך עמד ר״ט ונשקו ואמר לו רבי שלמי רבי בחכמה
ושלמי בדרך ארץ · והוסיף לו אמון לכובו שוב מע זה כדי שיהיה חוכ קניינו
מפרדס שלו בא לתרים שלו ומכלו הכזבו מכה רבה : ולא אמר לו שוב ר״ט
על שעמד אותו תרים והכיר בו כיון שהכירו קרע בגדיו ותלש בשערו היה
בוכה ומתנפל לפני רבי יהושע לו אמר לו מי גרמו מחול לי וכל כך למה
שלא רצה להשתמש בכתר תורה שכל המשתמש בכתר תורה חין לו חלק
לעולם הבא לו הן מתבי מזהו ר״ע לומ׳ יתתם אותה בשעת תשמיש ר׳ יהושע
אומר ישמחנה בשעת תשמיש בלבד מכאן שלא ידע דבר רע הרופא שיהיו
זכריס בעלי תורה ימשמש בשעתו ויפתה את אשתו בשעת תשמיש ר״ע בן
יפקב אומר אין תלמיד חכם רשאי ליתן מעותיו בחרבקי שלא בדקה שלא ר״ב
ממונה עליה כר׳ מאיכה בן תרדיון אמרו עליו על ר׳ חניגא בן תרדיון שפעם
אחת נתחלפו לו מעות פורים במעות של נוקה ויהיה יושב ותלמיד אומר לו
שמא נתחלפו לו מעות פורים במעות של נוקה ויהיה יושב ואומר לו

נזדו עליך לכורכך ולשורפך כתורתך ולית דרחם

הדרן עלך מסכת כלה

מסכת דרך ארץ

את פלגש הרי זה יוסר עליו שבע ערירות שלו בן חמש וחש חכים
בתה ובת בנם ובת בתה ואחותה בזמן שם מ״ק · וכולן שנתפסרו עליו מין
לבן היתר לימיהן חוץ מאחות אמו שהוא מוסרת שלא בחייו ולעולם חינו
פוסל את אשתו על מתה ועל בתה ועל אחות · ובעל בחום חותר לו בדברן
מסורה לו והכהנת בין בחום בין בדברן מסור לו בתרם בתדרם בבעל בין
בחום בין בדבן מסור לחזור לו דברי רבי ישמעאל שפיר ר׳ ישמעאל חומר לח
יוכל בעלה להזמין חשר שלח מחרי חשר סוטה חמ׳ · וכי מחין נטמחת ואת
שלח זו שחמרו יכחים נבעלה בחום חותרת לו בדברן מסורה לו והכהנת בין
בחום בין בדבן מסורה לו זה מדר דרש ר׳ יוסי בן כיפר משום ר״ש בן שחוע
כל המסורה לו מיסור ערוה ובח עליהן לין בריכ׳ חחת מחו מחמר
ושחת מחיו ר״ש חים חיסור חחר חיסורין : זה מדרש דרש ר׳ חניכ בן חורי
לעני חכמי׳ משום ר׳ נתן כל שחוח בלח יבח הוולד פסול ופוסל בביחה ולו הן
עמוני ומואבי מצרי ואדומי עבד ממו׳ נתין כותי חלל בת חלל כשר מע״ם שפו׳
שלח יבח כל המסורין לו מיסור ערוה ובח עליהן חותר בקרובות יהן חכח על
שחת לים חותר בנת׳ · ושמח שם ר׳ יוסי בן תדחי חים שבירים חת ר״ג חת
שחתה שלחי חותר בח חלי חסור בשת לים שלחי חכה לימו לין שלח
חסור בכתה לחר לי בח ופרנסם לי כסף גדול · שכתב בו כי חם כתוב מעמיו
וחלי חפרנסם לך כל ישרחל הכר חזר לין דבר לעזוב דבר מן התור ונלמד
ר״ג כל המסורות לו מיסור ערוה ובח עליהן לח משלח מן הכהונה כלה מע״ם
מחייב על בחת הוולד כשר לחיות עומד ומקריב על גבי המזבח לבעלת
ממי שלימו חים ח״ם חשם יב בהכרת לח פסלה מן הכהונה ח״ר יוסי חעשה
בדיבה חחת בחיחלי שחיתה מכשלת חבית ובח הקוף ובעלה מחתוריה ובח
מעשה לפני חכמים ולח פעלה מן הכהונה : חו הן שניות חם לחבי ושם לחמו
ושחת לחבי לחמו ושחת לחבי חבי ושחת בן בתו ושחת בן בתו חבי ושם לחבי חמו
משחו ושחת חם חמו לחמו חבי חבי חם בר קפרנא יוסף חם חבי חבי ושם לחבי חמו
חשחת לחבי חבי חם הם לו ובתו מותרת לו ולחבי חבי מותר מחשתו ובבתו
חשחת לחבי לחמו חסורה

תהיה ירמתו על פניכם לבלתי תתשאו ר׳ מאיר כך היה רבי׳ יהודה בן לוי אומ׳ כל הרואה לבר ערום ושינן את עיניו ממנו ומקבל פני שכינ׳ שנאמר עושק עיניו מרקות ברע אם כתב כתבי׳ וסוף מרומי׳ יסכון וכתי׳ מלך ביופיו תחזינה עיניך׃

סליק פירקא

הצרוקים והמסורות והרשעי׳ והמנפי׳ והאפיקורוס עליה הכתו׳ אומ׳ כי לא לפניו חנף יכלו׳ החתתניו והנפתנין והזותנין והודונין ועזי פני׳ ובעלי׳ ורועות עליה הכתוב אומ׳ כי ורועו רשעי׳ תסגרנה וסוף נדיקי׳ תורבי׳ דע ואחריכי דברי׳ ומפשירי ספר ומחליקי לשון עליה הכתו׳ אומ׳ כי לרכס חשך וחלקלקות למו׳ך ה׳ וגו׳ מכין בסת׳ ומחלפין כנלוי ומזולי סרכי׳ ומטילי האולוקו׳ עת׳ לין להיות כקרח וכעדתו ועליהם הכתוב אומ׳ תתם המרן ויחבדו מתוך הקהל עוכרי פירו׳ ומעקשי שעריס ומקטיני מיתה ומגדילי הקהל ואוהב בריבי׳ עליהם הכתוב אומ׳ בשב׳ ה׳ בגיון יעקב מס מזכה לגבי׳ את כל מעשיהם ואו מתין מוריסין לבניה ומס מוריסין לבני בניס׳ המשחק בקוביא ומלוה בריבית והמגדל בהמה דקה והנוס׳ ונותן מתנות סביעית ושמיטות הנאו׳ ממדינת הים וכהן ולוי שלוו על חלקם והנדוקין והמס רות והחנפו׳ ומחללי שם שמים עליהם הכתוב אומר ישובו רשעי׳ לשאולה כל גויס שכחי שקי׳ ואומ׳ מעות לא יוכל לתקון ההוניס ביונים והמנמין והמספין בידיסס והבועטין ברגליהם והמהלכין בראש מנבעותיהן עליהן הכת׳ אומ׳ ש תביאני דגל גאוה ויד רשעי׳ ל תנידני׃ נסי הרו׳ ומספרי לשון הרע ומדברי נבל׳ וחכמי בעיניה עליה הכתו׳ אומ׳ כי הנס יום בא בוער כתנור והמציק לשם לכנו קטן והמציק בתו לזקן והעושה טובה לאי שמינו מדע עליהם הכתוב אומר לא יחכם ס׳סלות לו׃ הנבלין והחרמין והפורטין והמוכסין עליה הכתו׳ אומ׳ הוכך ושבוכיך מערכך מלחיך וחובלי מחוזק בריקך ועוכרי מערכך יפלו כלב ימים מפלתך הסוקר על סותעו ומי שמין מחז׳ לכל לבעליו והמלוה את חברו על מכת ליטול ממנו ביתו או סלעו והדר בבבלה עם אשתו והאומרת עליה עלילו דברים בשביל לגרשה עליהם הכתו׳ אומ׳ מני ה׳ תוקר לך וכתן כליו הבעלבין ומיין עולבין שומעין חרפתן ואין יושבי׳ עוסין מלחכה ושמחין בייסורין עליה הכת׳ אומ׳ ואוהבי כנפת הסת כגבורתו והאומרים בעיניה והגבוי בפניה וכופרין את יצרן והמספרים את רוחס עליה הכתב אומ׳ כי אמר ה׳ גוג ישרץ קדושו לבוה נפש למתעב גוי לעבד מושלי מלכים ירחו וקומו סרים ויסתחוו נעלי ממנה ומכסי ראש ומשיב פקדון ומחז׳ מכרים עליה הכת׳ אומר עיני כנאתני מרן נפשי׳ עמדי כחובב את חם זו לנפשו ומאכבד יות מנופו ומדברי בניו בדרך ישר והמשו׳ חם לבנו סמוך לצדקו קודס שיבא לידי חטא עליהם הכתוב אומ׳ וידעת כי שלו׳ אהלך ופקדת נוך ולא תחטא וידעת כי רב זרעך וצאצאיך כעשב הארץ לחזוב את שכיניו והמקרב את קרוביו והנוס׳ את בת לחותו והמלוס פרוטה לעני כשב דומקי עליה הכתוב אומר לו תקר׳ה יענה באזניכבדק והשכין בנדק והזקנין את הסבי׳ ומלמדין לותן שלא ישובו לסורתנן עליה הכתוב אומ׳ הלכון ר׳ דוסתי בר יהוד׳ אומ׳ לעולם היה מתגרה ברשעי׳ ל תקנ׳ בעוזי עול שכ׳ עוסקי תורה יהללו רשע ושומרי תור׳ יתגרו בם ואם לתאבך תרס לומ׳ ל תתחר ב׳ ברע׳ ול תקנ׳ בעוזי עולה לעז׳ בעוזי עולה אין יש׳ למעלה

ולא תכיל ולא תתייה ולא סיבה ולא פרי׳ ורבי׳ ולא חיבה ולא שנא׳ ולא תחרות ולא קנאה ולא עורף ולא עיפוי ולא עכבה המוינו הסמים ואלכרס זו היא שנאמר ע׳י דוד מלך ישרל שכ׳ית חסך סתרו כנגד מי אמר דוד מקרא זה לא תמרו שלא כנגד שכתו של הק׳בה שהוא יה שליט בדוס יחידו של עולס ושמו אחד והוא שוכן בשלש מאו׳ ותשעים רקיעי׳ ורקיע שמו וכינויו נקוד על יה וכל מ׳ות משרתי׳ ושרפים ואופני׳ וכרובים וגלגלים וכסא הכבוד ול תתמ׳ יותר בדבר זה שהרי מלך בשר ודם יש לך כמה מקומו את׳ של חמה וא׳ של ביל׳ ועליך להכניע כדבר זה על אחת כמה וכמ׳ למלכי העולמי׳ שהכל שלו וכזמן שישרל עושין רצונו של מקו׳ שוכן על ערבות בשבע ואין מתרחק מדבר כלו׳ שנאמ׳ מכין שני הכרובי׳ וידבר אין וכשע הכעס נתעל׳ ויש בשמי מרו׳ והכל נועקין וכוכין ואין בשמ׳ קולין וגוערין כוס ומתפללין נאפר ומתכסי בשקים ומורידים דמעו׳ כן עזתי אומ׳ כל הנוחן מרכבה לבריס כנגד עיניו ועל לבו סוב אינו חוטא לעול׳ מאין הוא בא ולאן הוא הולך ומי אתה׳ דייני מאין הוא בא ממקום החשך ולאן הוא הולך לחשך ואפל׳ מאין הוא בא ממקו׳ הטומא׳ ולאן הוא הולך לטמ׳את לאדים מאין הוא בא מלידה סרוחה וממקו׳ שאין מלא יכול לרחות ולאן הוא הולך לעתיד לבוא ולפנדן בני׳ הנס וליסרף בעור ומי הוא דייני ידע שאין דייני של בשר ודם שלא תדון כל המעשי׳ ברוך הוא אין לפניו לא עול ולא שכח׳ ולא משוא פני׳ ולא מקח שוחד ומה עתיד להיות רמה ותולע׳ שנא׳ כי תנוס רמה ובן אדם תולעה ר׳ אומר רמה בחיי ותולעה במותו רמה בחייו שלא יכנו׳ ותולע׳ במותו והוא שאמרתים במותו ר׳ נתן יעקב אומ׳ אדם נחה ומשוכח ומוני׳ דבר מגונ׳ מפיו אם אינו מכיר ממעיין עליהן מתרשמין אותו מכל מיני בשמי׳ על אחת כמה וכמ׳ שהיה מתנאה על הכרי׳ בשע׳ פטירתו של ר׳ נתן עורי׳ נכנסו תלמידיו לנקרו ויכנו לפניו ואמרו לו רבינו למדנו דבר אחד אמר להם בניי אם שמר אדם את כליו וחזרו כל אחד ואחד בכבוד חבירו ובשע׳ שאתם עומדי׳ להתפלל הוו יודעים לפני מי אתם עומדי׳ ומתפללי׳ שבשע׳ דבר זה תבינו לחיי עולם הבא אחר שאמר דבריס למדנו מר׳ בשע׳ מיתתו ושמחנו בהן שמחה גדולה יותר ממה שנשמחנו בחייו ושו׳ הן הכבוד והחומ׳ והקדו׳ ותפילין וכסת עגול שמקבלין טומא׳ ומטהרין אותן כשהן נא והזורו בהן שהלכות גדולות הן שנא׳ לו למשה בסיני׃

סליק פירקא

לעולם תהא נחת בכניסתך ונח בי׳ יציאתך ותהא ממעט בשחוק ועשו׳ בתור׳ מעשה כרש׳ בא שכח מתגדל עדר מכי׳ ר׳ היה רוכב על החמו׳ ומטייל על שפת הים ומצאו אדם אחד שהיה מכוער ביותר אמ׳ לו ריק׳ כמ׳ מכוערין בניו של אברה׳ אבינו אמ׳ לו ומה אעש׳ לך אמו׳ לאומן שעשאני מיר ירד ר׳ נתן שיעז׳ מן החמור ומשתטח לפניו ג׳ אר׳ לו נעניתי לך מחול לי אמ׳ לו אין אני מוחל לך עד שתלך לאומן שעשאני ותאמר לו כמ׳ מכוער כלי זה שעשית הלך אחרי מני מיל שמעו בני עירו ויצאו לקראתו אמרו לו שלוס עלי׳ ר׳ אמ׳ להס למי אתם קורין ר׳ אמרו לו זה שמטייל אחריך אמר להס אם זה ר׳ ירב כמותו ביקרא אמרו לו אם ושלו׳ ומה עשה לך אמ׳ להס כל הענין הפצירו בו מאוד שימחול לו לומר הריני מוחל לו ובלבד שלא יהא רגיל לומר כן אותו היום יצא ר׳ ודרש בבית המדרש הגדול שלו לעולם הוי רך כקנה ול תהי קשה כארז מה קנה כאשו מרחף העולקנה הולך ובא עמהן עמדו הרוחו׳ קנה עומד במקומו מה סופו של קנה זכה ליטול ממנו קולמו׳ לכתוב בו ס״ת אחד אמרו זה חינו כן יצת׳ רוח נפוכי׳ מערבית עוקרתו והופכתו על פניו נמצא אדם זה שהיה עומד על ערביו מה סופו של אדם זה כאין כיוצא מתתין ומסבבין בו כאי׳ ובשע׳ מניחין על החור לכך אמרו חכמים הוי רך כקנ׳ול תהי קשה כארז כיצ׳ מכבד אדם את רבו בזמן שבניהן מהלכין בדרך נותנו ליתן ואין נותנו לשמא ח׳ו ובחכם והרב הרב בחמבע והגדול בימינו והקטן בשמאלו וכן מביאו בנ׳ מלכים שבאו אל אברהם אבינו ואו הוא גבריא ומיכא ורפא גבריא כח להפיך את סדום ואת עמורה דפא כח לרפאו את אברה׳ מיכא לכפ׳ את סר׳ היה מיכא בחמבע וגבריא בימינו ורפא בשמאלו וכין שרחה אברה׳ אבינו את מלאכי השר׳ בחתה שכינ׳ עומד למעלה בימינו אמ׳ להם רבותיי המתינו לו עד שאפע מכניס׳ שהיא גדול מכם שנאמ׳ ויאמ׳ ה׳ אם נא מצאתי חן בעיניך ג נא תעבר מעל עבדך וכין שנפטר אברהם אבינו מן הסכינ׳ בא והשתחוו להן והכניסן תחת הסילקסי יוקח נא מעט מים ורחצו ורגלכ׳ ונסמכו תחת העץ׃ אכל לוט מה אמ׳ ליהו ורחצו רגליכ׳ לאחרים אומרי׳ לא אמ׳ לה לוט שלא מכאי׳ אמ׳ אילו היו רואין פניה ידיה ורגליה כמלאו הורגין אותי ואת אשתי ואת בנותיי שלא ירדו אותן בחטא שעל רגליה ויחזרו לא נאו מן הדרך שלא עכשיו הסול׳ מתרי רבו חינו רשאי ליפע׳ מאחרינו

כל זימנא דמצו רבות הוו תלמידים שקולי זה כזה בעל הבית נכנס תפלה ונ"ק תורת וכשהן יוצאין תורת יוצא תפלה ובעל הבית יוצא מחריו ומקבלו מרגוז בין שהוא גדול מרבו ובין שרבו גדול ממנו אומ' לו שריני פטור:

סליק פירקא

העולם ש יפט' לדם לא מפסל תבירו של ח"כ נפטר ממנו ונוטל היפנו כשהוא הולך לדם דרך מרץ מן המקום שאמר לו ולחברים כלום תכרח שני צריך לו אמר לפניו רבונו של עולם בן העולם ש יכנס של פתחום לבי תבירו וילמדו כל דם דרך מרץ מן המקום שאמר על פתח הגן וקרא לו נדם שנ' ויקרא ה' אליו ויאמר לו איכה: מעשה בתרבעה זקנים שהלכו למלכות הפנימי והיה להן פולסופוס אחד אבר שם ושו הן ר"ג ור' יהושע ור"ע בן עזריה ור"ע אמר לו ר' יהושע לר"ג רבנן מנקבל פני פוליסופוס תבירנו אמ' לו לאו אמרי אמר לו ר' רבנן ונקבל פני פוליסופוס תבירנו אמ' להן הלך ר' יהוס וטפח על הלבת והיה פוליסופוס הזה אומר כרעתו ואומר אין זו דרך ארץ שלא של אבא פעם שנייה עמד ורחץ פניו ידיו ורגליו פעם שלישית עמד ופתח על הלל ורואה את אבמי ישראל שהן אבין אבן ושו כתין מכון שור"ג ור' יהוס ור"ע בן עזריה מיתיבו ור"ע מ[illegible] והיה פוליסופוס אומר בדעתו ואומר היאך אתן שלום לאבמי ישראל אם אומר אני שלום עליכ אבמי ישראל נמצאת מבזה את אבמי ישראל אם אומר אני שלום עליכ אבמי ישראל נמצאת מבזה את ר"ג כיון שהגיע אצלם אמר להם שלום עליכם אבמי ישראל ולא ר"ג בראש ולא אר"ג למדנו אלא מן הסכוכ למדנו שנא' לאיתי ה' יושב על כסא וכל צבא השמי עומדי עליו מימינו ומשמאלו לעולם יהו כל בני אד' חשובין לפניך כלפטי והוי מכבדן כר"ג ומעבד כר' יהושע שהסבים מצלו אד' ונתן לו אכילה ושתיי והעלהו לבית הנסכ ונטל שולם מתחתיו מה עשה אותו החים עמד בתני הלי ונטל את הכלי וכרכן בטליתו וכיון שביק ליר נפל מן הגג ונשברה אפרקיו לשחרית שהסבי ר' יהוס ואמרו נופל אמר לו ריקה כך עושין בני אדם שכמותך אמ' לו ר"ג לא הייתי יול' שנטל את הסולם מתחתי אמ' לו ריקה אי אתה יודע שאמתא הייתי ומכאן אמר רבי יהושע בן לוי לעולם יהיו כל אדם נעימין כך מכאן אמר רבי יהושע בן לוי לעולם יהיו כל אדם נעימין כר"ג:

סליק פירקא

הנכנס לבית כל מה שיזר עליו בעל הבית יעשה: ומעש בשמעון בן[illegible] שהיו מורין ומכרין בשעפטירתן היה מלקה אותן בשמעו הלכה לפני רבי יוחנן בן זכאי ואמרי וקבטרין כלבר אמרו מי ילך ויודענו את לשם ר' יהושע שני הלך ואמרה מה מעשיו אמרו לו לך לשלום הלך ומצאו על פתח ביתו את לו שלום עליך ר' אמר לו שלום עליך ר' ומורי אמ' לו כיצד אתה אני צריך אמ' לו לשלו ישבו ועסקו בתורה עד הערב לשחרי אמר לו ר' הלך למקומך אמר לו דבוך היה ר' יהושע מתירא שמא יפקחנו על סוקיו לאחר שיכלו ואתו אמ' מי מלוינו אמ' לו שני היה ר' יהושע מחבב כדעתו ואת אמ' אויב לאבתיס שנתרוני נפל' ר' יהושע לאחוריו אמר לו ר' למה נפנית לאחריך אמר לו דבר שני צריך לשאול ממך מפני מה בני אדם מלקה אותך הנכנסין הלך אתה אמר לו ר' אתה חכם גדול ודרך ארץ אתה בני אדם הנכנסין מצלי גורתי עליהן שיהו מוכלין והן נודרין בתור ומכרין וכך שמעתי מפי חכמי שכל מי שנודר בתורה ומכרה לוקה מרבעים ומרבעי של מרבעים שלך ומרבעי של חכמים שנתרוני הלך ר' יהוס ונסתר דברי לפני חכמי מה אתה כשמעין שטיפטרם לעולם לא יהא אדם קפדן בתוך כעודתו מעשה בפול הזקן שעשה סעודה לאדם אחד וכיון שהגיע זמנה עמד על פתחו ואמ' אמה שני צריך להכנים היום ואין לי פרנסה כלום נעלה אצלו כל הסעודה ונתנה לו ואחר כך לשה עיסה אחרת וכיבלה שפם אחד ואכלה ואמ' לה כתי מפני מה לא הכנת לנו מיד מחה לו כל המעבי אמ' לה כתי מקפחני לא דנתי אותך לכף חובה זכות שכל המעשים שעשית לא עשית אלא לשם שמי מניחין פיהם ממעשה שפם ואין מניחין פיהם ממעשה קדירה ומעשה כרבי יהושע שנתארח אצל אחד הניח פיהם לפניו מעשה שפם אכל ולא הניח פיהם פעם שנייה אכל ולא הניח פיהם פעם שלישית הקדיחתו אלא וכיון שטעמו ר' יהושע מצא ידו ממנו ואכל פתו אמרה לו מפני מה מעטתה בנרסין הללו אמ' לה בבר סעדתי מבעוד יום אמרה לו מעתה אם סעדת מעטת בצת ובנרסין אמרן ר' יהושע מימיי לא נאחני אלא אחד ואחד תינוק תינוקת אחד היה פעם אחת היה מהלך רבי יהושע בשדה ומצא היכה אחת אמרה לו מפני מה אתה מהלך בשדה אמר לה בדרך אני מהלך אמרה לו אם לא היית דרך בבושתך ליפטי שכמותך תינוק מה היה פעם אחת

היה ר' יהושע מהלך בדרך ומצא תינוק אחד שהיה יושב בין שני דרכים אמר לו בני באיזה דרך אנכם לעיר אמר לו זה לוכוה אמר לו הרי שניהם לפניך זו תרוכה וזו קצר ותרוכה כיון שהגיע לתומה של עיר מצא נשות ופרדסי שהן מקיפין אותה נפנה לתחוריו ורחה לותו תינוק שיושב במקומו אמר לו בני מפני מה נחקת כי לא כך אמרת לי שבזה הדרך תכנס לעיר שהיא קצרה ותרוכה אמר לו ר' הרי אכם גדול ממני בחכמה הלך ר' יהושע ונשקו על ראשו ואמר אשרי מי שבולכם שחכמים מגדולם ועד קטנם כיצד מרקדן לפני הכלה כ"ש לומ' כלה כמות שהיא וכ"ש לומר כלה נאה וחסול אמרו להן כ"ש לכ"ש להכריכם אפי' תינוקת או סומא יאמרו לה כלה נאה וחשודה ואתורה אמר אדבר שקר תרחק אמרו להן בית הלל נ"ש הרי שלקה מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו אי יננו בעיניו הרי הוא אומר ישבחנו בעיני מכאן אמרו חכמים תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות ולא יפרוש אדם את עצמו במקום שרץ שלא במקום הקשה ולא יאחז אדם בניצה פרוסה בידו ואם יעשה כן הרי זה רעבתן וגרגרן ולא יסתה אדם כוסו בנת אחת ואם שתה הרי זה גרגרן ורעבתן וכמה יסתה ושתה שני מדרך ארץ שלשה מנסי הרוח ולא יאכל כוס ובצל מרחפו שלא מעליו ואם אכל הרי זה רעבתן וגרגרן ולא ישתה שתי כוסות ויברך ברכת המזון מפני שגרמה בגרגרן:

סליק פירקא

שנים שהיו יושבין על שלחן אחד הגדול שבהן שולח יד תחילה ואח"כ הקטן ואם שלח הרי זה גרגרן ומעש בר"ע שעשה שעול לתלמידיו בהיותם לפניהם שני תבשילין אחד נא ואחד מבושל כתחיל הביאו לפניהם נא הפקח שבהן אחז את הקלח בידו אחת ותלשו בידו אחת לא נא אחריו מפני ידיו ממנו ואכל פתו ריקם הטעם שבהן אמו את הקלח בידו אחת ונשכו פעמיו אמר לו ר"ע לא כך בני שלא נתן עקבן עליו בתוך הקערה ואחר כך הביאו לפניהם מבושל אכלו ונתכפקו אחר כך אמר להם בני ולא עשיתי לכם כל כך שלא לבדוק אתכם אם יש בידכם דרך ארץ אם לאו לא יאכל אדם עד ר' שעו ולא ירחץ בני המרחץ עד ר' שעו חמין רותחין קס לגוף ומיעוטן יפה יין רוכו קסה לגוף ומיעוטן יפה ג' דברים מקולין זה בזה חכמה ירקת עשה הנכנס לבית הכסא לא יחזיר פניו למערבו ולא לאחוריו שלא לבדדין ולא יפרע עצמו עד שיסב שלא יקנח בימין שלא בשמאל ומעשה בר"ע שהלך את ר' יהוס לרחות את מעשיו רחה שלא נכנס לבית הכסא שלא לבדדין ולא פרע עצמו עד שיסב ולא קנח שלא בשמאל ומפני מה אין מקנחין בימין ר"ע אומר מפני שאוכל בה ר' יהושע אומ' מפני שעושה בה ר"ג אומר מפני שמרחה בה טעמי תורה לא ישתה אדם בין הסכוכי ולא יכנס בין הסמחי ולא יהא עד בין היושבי ולא בין העומדי כלומ' על דבר שיצנה אדם דעתו מדעת מכריו ובני אדם:

סליק פירקא

הנכנס לבית אל יאמר להם תנו לי ואוכל עד שיאמרו לו הם מוגו לו את הכוס שהם שותה ושותה וכמה יהא בחמין ג' פעמי וכצונן ד"ר יהוד' כ"ג כוסות שבגליל אבל בכוס שביהודה שותה כל צרכו ושותה לא יאמ' אדם לחבירו בוא ואכול מה שהאכלתנו שוו דרך ארצית וכירושל' היו הולכין את אפסתתי למפלת שלמן לא יאכל אדם לחבירו חבית של יין וייתן על פיה סמן שזו דרך המיוחס לא יאמ' אדם לחבירו פול סמן מפני שמהנהו טוב מגפ ולא יסרב אדם בחבירו לסעוד ויוד' בו שיעשה סועד ולא ירבה לו בתקרוב ויוד' בו שיעשה מקבל לא יפק' אדם את היין לפס חל' שזה דרך גזל היה מפק' יין לחמרן של יאמ' להן סיקו את זה ותנו לזה שזה דרך הגזל היה עומ' בפתח אצל מוכרי תבואה של יאמ' להם בכמה הפיק זה והוא מיהו רוצ' ליק' שמצני טעותו של מוכ':

סליק פירקא

לא יפרוס אדם פרוסה על גבי הקערה אבל מקנח אדם קערה מפרוסה ולא יניח אדם פירורין ויניח על גבי שולחן מפני כל שהוא מחמה דעתו של חבירו ולא יסוך אדם מפרוסה ויחזירנה לתוך הקערה וכן לא יסוך אדם מפרוסה ויתננה לחבירו לפי שאין דעת הבריות שוות ולא ישתה מן הכוס ויתננה לחבירו מפני סכנת נפשות ומעשה בר"ע שהיה לו מכפניא

אבל

אבל אדם אחר נתן לו כוס ושתאמו אמר לו רבי עקיבא טוב ומתוק נתן לו כוס אחר ושתאמו אמר לו רבי עקיבא טוב ומתוק הוא אמר לו בן עזאי עקיבא על מתי אתה מקים כוסות הטעימהו: טוב מעשה בר עקיבא שנתארח אצל אדם אחד ונטל את הפרוסה וסמקה את הקערה חטפה ר"ע ואכלה אמר לו ר' יהושע לך פרוסת את אכל אין פרוסה שתי סימך כי את הקערה: אמר כמדומה לכי לך שתה נכוח בפוסרין עכשיו מי אתה נכוח שלא נרות חין ולא ישתה אדם כוסו ויניחנו על גבי שולחן עד שיחזור כיוון עד סיבת הסעם ויתנמו להו: חמשה דברים ר' יהושע בשר מי על גבי הפת ועל הכוס ורוק על קערה על גבי הפת ואין זורקין את הפת ואין סומכין קערה בפת ואין יושבין על החולין מפני שמכניחין את החולין והנכנס לסעודה לא ישלח ויניחנו לפניו ואחר כך יתנמו לו: סורח הנכנסין אצל בעל הבית אין יוצאין אלא רשות מבעל הבית ומעשה באדם אחד שהכניס אנשים הרבה בסבי הצורת והיו לו שלש בנים והניחן לפניהן כך נהגו של בעל הבית ועמד לפניהם נטל אחד מהם שלקו ונתן לו וכן השני וכן השלישי וכיון שבא לחני ואמר לו אחת בפיו ואחת בידו עד שהגביהו מלא קומתו ובעטו לאחרן ואת לא אמר לו אחת בנה שתי על הגג ונפלה ואת לא אמר לי אלישע בן יעקב שלש נפשות נהרגו על דבר זה:

סליק פירקא

הנכנס למרחץ אומר יהי רצון מלפניך ה' שתכניסני לשלום ותוציאני לשלום ותסוכרני לשלום ותכיולנו מזון ומכוכה בה לעתיד לבא: וקודם שיכנס יעשה קולן את מכעליו ומסלק את כובעו ומסלק את טליתו ומתיר את תגורו ופוזט את חלוקו ואחר כך מתיר את פורקסו התחתונה: ואין ניכה והכיולו לו את המקום מקנח את רחמו ואח"כ מקנח את כל האיברים הכיולו לו את הזיעה סך את הרחם ואחר כך סך את כל האיברים ואח"כ מניח פרקסו התחתונה ולובש את חלוקו ומוגר את תגורו ואת כיסה בטלי תו ואח"כ מניח מכעליו תחית של ימין ואחר כך מניח של שמאל וכשהוא חולק חולק של שמאל תחלה ואחר כך של ימין וכן לעצין תפילין מניח על יד ואח"כ מניח על רחם וכשהוא חולק חולק של רחם תחלה ואח"כ של יד שם יש לו כן לו עבד מניחין להנכנס למרחץ היכן מתעמל ואיזהו תגרגר ואיזהו מסתכר על הסיס ומעשה כרבן גמליאל שהיה חלוש אצלו שמונים ולא קבל רבן גמליאל אומר המסתכל על הסיס מכירו של חמור והסוכל בסוף מכירו של כלב וים אומרים פסול לעדות: בית הכיסא נותן מקום זה שנכנס וזה שיצא בית המרחץ נותן מקום זה שנכנס והם לא ולא יכנים אדם אחד בית המרחץ בזכותית מפני הסכנה ולא ירוק אדם בבית המרחץ מפני הסכנה ובכל מקום לא ירוק אדם בפני חבירו אומר אדם הלכה של בית הכיסא בבית הכיסא ושל בית המרחץ בבית המרחץ ואיפשו ואיפשו במקום שרובן ערומים ולא במקום שרובן לבושין רובן לבושין ומיעוטן ערומים רובן ערומים ומיעוטן לבושין הלכו אחר הרוב ואם שוים הלכו אחר המיעוט בבית המרחץ מפני הסכנה ואם שאלו אומר לו מרחץ הוא ואם אומרי מסיבו ואין בכך כלום: וא"צ אדם רבו לתוך החמין ויהא רבון לתוכה מפני שנראה כמזלזל בו: וא"צ אומר אדם לחבירו ירוק עלי בבית המרחץ והלוא' אין יונק אדם כשהוא שלם ר' יהושע בשם רבי יוסי אומרים שלשים ושנים מועלין אכל שנים אומרים הרי זה משתכח והקורא שתי פעמים והשונה אחת פעמי' הרי זה מגונ' השתכח בטליתו ובאומר בחקים הגיע' הרי זה גואל את הרבים כיצד יעשה ילך ויחפור בורות שיחין ומערות ויתקן דרכים ושטרטרות ואח"כ יאמר לו:

סליק פירקא

היוצא כדרך לכבוד קודם קריאת שבר דמו בראשו רבי יהושע אומר לא יפחות מחמשה ובחוזר תרגגול אומרו בתרגגול הכינוני שכ' מי שהוא בטוחות חכמה או מי נתן לשכוי בינה: אדם הבא מן הדרך:נכנס למרחץ אקיו דם ונשתכר ושתם מטתו על גבי קרקע דמו בראשו הוכנס כינה על גבי המטה והעומד ערום לפני הגר ולפני הנכנס דמו בראשו: השותה משקין מזוגין ואוכל עליהן שלגו עליהן שלילה דמו בראשו מפני הסכנה והשותה משנאלים ומסמיכרות ומסמיכרות בפיו וכידו מת דמו בראשו בניחת הניחת: הקיז דם ושכב בתענית הרי זה דמו בראשו: כותבי ספרי תפילין ומזוזות הן ותגריהן תיכן ורוקחים מין ברכה לעולם: העושה מלאכה בתשעה באב חינו רואה סימן ברכה לעולם: אמר ר' עקיבא ותלמידי חכמים

יוסבין את הזית על שולחנו מפני הסכנה ואחד קינוחי הילנות ישנדלי בהמה ותגרי סימטא חינו רואה סימן ברכה לעולם: המוכר את ספרו של ע"פ שחינו נדיך לו והמוכר את בתו של ע"פ שחינו מה יאכל חינו רואה סימן ברכה לעולם: ר' יוחנן אומר קורטין הרי זה מבושכי דמים שנאמר לא תלך רכיל בעמך: רבי שיעור אומר הסוכה את חביריו הרי זה מבושכי דמים שנא' וכי יהיה איש סוכה לרעהו וחרב לו וקם עליו: בן עזאי אומר הסוכה את חשתו הרי זה מבושכי דמים שנא' וסם לה על לילות דברים: סוקיסהוה סוכר עדיש ומקדימה לבית הסקילה: רבי יוסי אומר הנותן את הקר חין לו חלק לעולם הבא: והסוכה חכמים ותלמידיהם ונביחת השקר ומסיח לבטן הרע חין להן חלק לעולם הבא: רבי מחיר אומר כל מי שיש לו בית המדרש בעירו וחינו הולך לשם חייב מיתה בית המדרש שים בו שלש שעשים ורבי רבנות מצות התמורות בתורה על אחת כמה וכמה ר"ת אומר כל מי שיש תלמיד בעירו ואינו משמשו חייב מיתה שנ' כי דבר ה' בזה: ואומר כה אמר ה' מה מנחו חביתיכם בי עול כי רחקו מעלי: התיר מגעליו ויצא לבוק הרי זה מנסי הרוח שנטרו לנדדין וקונעו לחתוריו וירבית על חביריו ורבותו תפילין בידו ומחזירין בשוק הרי זה מנסי הרוח ומניח לנשות הרוח שהוא כע"פ שנ' ולא תהיה כעתה נדול שמכני את הרוח ולא כעתה קטן שמכל את היקרים היה כשקועה שתחתונה שהכל דבין בה וכיתב הנשוכה שהכל תולין בה: אם לקית במחוך זכור ליום שלקה בחמותי וכנותו אם לקית בנופך זכור לתן והכירם שירדו חייט שהולה ל תכשל בעיניך ולא תכשל בעיניהם ל תבוח מן הבנים שמח תשכל יותר מדחי ל תדרוש מן הבדוקים שמח תחסך לניכנס אם חומרים על יד אחריס דבר רע אל תעבס נדול יהיה בעיניך כקטן אם חמרת על אחריס דבר רע קטן יהיה בעיניך כנדול עד שחלך ותפייס עליו: ל יהי פקדונך ופרקך רע: שלין שבחה של תורה הוי חוהב את התורה ומכבדה ל"א יהי טוב שבן שבחה של תורה הוי חוהב את הבריות ומכבדן העבר רבונך מפני רבון חביריך שבן עשתה רחל ללחה ודוד לשחול העבר רבונך ורבון חביריך מפני רבון שמים שבן מצינו ביעקב שלא נקש ליסף הוי חוהב את השמח ושנא את הכמח רבי חלקה היה חומרה בלשון אחרת הוי חוהב את השמח ושנא את הכמח נכך: הרחק מן המניח ידיו עבירה ומן הביעור ומהדוחה לביעור שנא יחיו חוללי לחם עם כחן עם הארץ שמח תחלל אחריך שלא יחלל לחם עם הארץ שמח תחלל קדשי קדשים הרחק מן הערומות שמח תתרעש על אחריס ותוסיף לחטוא: שבע לבות כרותי ברית שו בן אבריהם ויצחק ויעקב אשר אמר ה' את אברהם כתיב ויכרת ברית לאמר ביצחק כתיב ואת בריתי אקים את יצחק בתיב וזכרתי את בריתי יעקב אמתם

משה כתב כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת בני ישראל בחורב
כתיב כרית אלף עולם הוא לפני ה׳ בפנחס כתי והיתה לו ולזרעו אחריו ברית
כהונת עולם כדוד כתיב כרתי ברית לבחירי כשבעתי לדוד עבדי: שבע אבות
שבני נביאי עולם ולא שלטה בהן רמה ותולעה ואלו הן אברהם ויצחק ויעקב
משה אהרן ועמרם אביהם ויש אומרים אף שמואל הרמתי שמת לבני ויעל בשולי
אף בשרי ישכן לבטח: תניא כתי הם בגן עדן ואלו הן חנוך בן ירד
וביתיה ותשית ואליעזר עבד אברהם וחירום מלך צור ועבד מלך הכושי ויעבץ
בגון של ר׳ יהושע בן לוי:

סליק פירקא

כל דרכיך יהיו לשם שמים הוי לומד את השמים וירא מן השמים
הוי קרל ושם על כל המצות שב לפני הזקן והשם מזוך לשמוע
את דבריהם והקשב מוכן לדברי חבירך אל תהי נכשל להשיב ותשא מתשב
דברים בעבין ולמוד על מנת לקבל ועל לחדון ואהוי מודה על האמת
ואל תדבר בפני מי שגדול ממך בחכמה ושם תפארת ללמוד אל תלמד על מה
שלא שמעת ושם שמתי אלוק דבר קטן ואי אתה יודע בו אל תבוש לומר
לו לא שמעתי ושם שאלוק דבר כהן ולא אמר לאחר אל תשיבם
כעומדה להתעטר בהן ולא בקורדום לאכול בהן ולא כמר לחפור בהן קבל
עליך דברי תורה בשער ואל תהי מכקש עלבונך: תשבון יפה ופרק טוב ים הכשה
ים אמתי: הוי לומד את התורה ומכבד את התורה לומד את הצדקות ואת
התוכחות ואת המיצרים ואל תרדוף אחר כבוד ואל תנים דעתך בהורים:
שמקיימו למאר כן שהוא שלך בעין שהוא שלך את שלך ואת שלהוא
לך והיה שלך עליו הכתוב אומר הוי המרבה לא לו עד מתי ומכביד עליו עב
עיטו: למוד להיות גומל כשוב הוי עלוב ואהוב לכל ושפל רוח ולשוקרכה הוי
קל לרוץ ונוח להשתחות סומר טוב ורוות כתף הרחק מן המכשול וכדי שיהא
הוי נרתע מחטוא הקל שלא יבריחך למטה אמור הוי רך למעוה קלה וכורח מן
העבירה שמא תביאך לתורה ושרש את פרעה ושרש את אחאב ויש אומרים אף רבי
בנו של ר׳ יהושע בן לוי:

סליק פירקא

כל דרכיך יהיו לשם שמים הוי לומד את השמים וירא מן השמים
הוי קרל ושם על כל המצות שב לפני הזקן והשם מזוך לשמוע
את דבריהם והקשב מוכן לדברי חבירך אל תהי נכשל להשיב ותשא מתשב
דברים בעבין ולמוד על מנת לקבל ועל לחדון ואהוי מודה על האמת
ואל תדבר בפני מי שגדול ממך בחכמה ושם תפארת ללמוד אל תלמד על מה
שלא שמעת ושם שמתי אלוק דבר קטן ואי אתה יודע בו אל תבוש לומר
לו לא שמעתי ושם שאלוק דבר כהן ולא אמר לאחר אל תשיבם
כעומדה להתעטר בהן ולא בקורדום לאכול בהן ולא כמר לחפור בהן קבל
עליך דברי תורה בשער ואל תהי מכקש עלבונך: תשבון יפה ופרק טוב ים הכשה
ים אמתי: הוי לומד את התורה ומכבד את התורה לומד את הצדקות ואת
התוכחות ואת המיצרים ואל תרדוף אחר כבוד ואל תנים דעתך בהורים:
שמקיימו למאר כן שהוא שלך בעין שהוא שלך את שלך ואת שלהוא
לך והיה שלך עליו הכתוב אומר הוי המרבה לא לו עד מתי ומכביד עליו עב
עיטו: למוד להיות גומל כשוב הוי עלוב ואהוב לכל ושפל רוח ולשוקרכה הוי
קל לרוץ ונוח להשתחות סומר טוב ורוות כתף הרחק מן המכשול וכדי שיהא
הוי נרתע מחטוא הקל שלא יבריחך למטה אמור הוי רך למעוה קלה וכורח מן
העבירה שמא תביאך לתורה ושרש את פרעה ושרש את אחאב ויש אומרים אף רבי
בנו של ר׳ יהושע בן לוי:

סליק פירקא

תן דעתך עד שיגיע מפיך תשוב מעשיך בדרך ארץ ואין שכר לעשיותיך
קרקע הדין עליך והוצא עצמך הוי דן את חבירך לכף וכו׳ ואל תכריעהו
לכף חובה הוי שם בת קך והתנהג כמיעוטך ואל תשבח את חבירך יהי
חלקך חבירך לעולם עין טובה ונפש שפילה: למד לשונך לומר איני יודע
שמא תתבזה ותלמד אם רפית בשנה תחת סופך לרפות בחברת וכן כי בא
בא אם הקלות פורק להקל מצות מחת סוף להקל בחברת וכן כיוצא בה ואין
לך בעבירה אם עברת על דברי תורה ברבוך מעבירים תוך ברבוך ושנה
ברבוך אם נטלת שכרו ואל יהי שלך יתר על שלו והוי מקדים בין
בתיתן בין בהכיר הוי עלוב ואהוב לבריות ושונא לגסות ואוהב לכל אדם
ולמשוי בריות: תחלת הדברים פתח לחולת תחילת טומאות פתח לעיר קלות
רחב פתח לניאוף: אם עברת על מנת לבטל ואם לוית על מנת לפרוע ואם
הלוית על מנת לתבוע הוי מתבוש לפרוע והפסיק את התשבון: קנה שם טוב
קנה לעצמו קנה לו לדברי תורה קנה לו חיי העולם הבא: אין הבייתלמד ואין
הקפדן תלמד ולא כל המרבה בסחורה חכם: חתם עשרה מדות נתארו בתלמיד
חכם נחת בביתו חריף בישיבתו ערום בירושה פקח בדעת חכם בדרכיו
כוהם ובורר מדרכיה להשיב שוש כשכינו ומשיב כהלכה ומוסיף על כל פרק ופרק
דבר: הולך תלמיד חכם ולמד על מנת ללמד ועל מנת לעשות: שלא יהא כחיפוף
העליונה שמגעת את הרגלים ולא כמחצלות שכל חיפוף על ידו ועשף

וסופה להסתר היה כחפוף התחתונה שרוב בני אדם דורסין אותה לפיך
כל קנין כולו נפתר והיה במקומו עומד:

סליק פירקא

תלמידי חכמים נאים בחבורה ואין עמי הארץ נאים בחבורה
העוסק במקרא מדה שאינה מדה במשנה מדה סנוטלין
עליה שכר תלמוד אין לך מדה גדולה מזו ולעולם הוי רץ למצוה יותר מקשם
עשה תורתך בחנם ולא תטול עליה שכר שמקום נתנה בחנם ואין נוטלין
שכר על דברי תורה ואם אתה נוטל שכר על דברי תורה נמצאת מעריב את
כל העולם כלו: אל תאמר אין לי ממון שכל הממון שלו הוא שנאמר לי הכסף ולי
הזהב נאם ה׳ צבאות אם עשית צדקה תזכה לממון ואם זכית לממון עשה
ממנו צדקה בעוד שהוא בידך קנה ממנו העולם הזה ותנחול העולם הבא שאם
אין אתה עושה ממנו צדקה ישוף פתאום שנאמר התעיף עיניך בו ואינינו: ל
תאמר חיים חכם עלוני ואני איני חכם שלא שמשת כיוצא בו ואל תאמר חיים עלוני
עשיר ואני איני עשיר שמיקל דלת זוכה לעתיד סולחנות ואל תאמר חיים עלוני
נחה ואני איני מכוער שכשעת המיתה אדם עושה כולם ולא עוד אלא שהכלה
מוכרה לבריות אין נותנה בחנם וכלת אדם אין בריות יכולה להסתכל עליה
ל תאמר חיים עלוני גבור ואני אלם שאין גבורה אלא בתורה שנאמר בדבר ה׳
מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו שלו יהיו על לבבך דע
מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון: תתן עיניך
בשמים שלא יהו עיניך מקטרגות עליך ואל תתן חוכך לשטן שיהא קטרוגו
על שולחנך שהרעבין נכנסין מתוך חמה עזה: אם מנעת עצמך מדבר מלך
המות שכל מי שהוא נכנס לפלטין מכניסין אותו לבית האסורין שהוא חושך
ואפלה ומצוקה ומכניסין אותו בבגדיו ובנעליו ובמנעליו ובמקלו ובתיקו
ובכליו שלא יהא לו כלום בעולם הבא שנאמר ואזניך תשמענה
דבר מאחריך לאמר זה הדרך לכו בו כי תלמדנו וכי תשמיענו: פיך שלא יסיר
לשון הרע עליו יהרגו כל בעלי הרוגים: פיך שעסק בתורה עליו יתברכו כל
בעלי ברכים שנאמר אשרי גבר ירא את ה׳ במצותיו חפץ מאד: שלא קפצת מדרך
מה יעשו לך כל בעלי כשפים והכתוב אומר שלא תקרבון לדבר עבירה מה ועשה לך
מלאך המות דברי שלא התרגלת לפניך ומה שתרגלת תעשה ולא תאמר התרו בי:

סליק פירקא

רבי אליעזר הקפר אומר בתרתין מן התרעומת שאם תתרעם על
אחרים הוי לפקח לתקן דרכי הוי לומד את המוכיחך ושנא את המוכיחך
כדי שלא תתמעט מחכמתך: הוי לומד את כדי שתטול שכרך נכל יום הוי לומד את
בית המדרש כדי שיבנו בניך בניך בית המקדש הוי לומד את העניים כדי שלא יבואו בניך
לידי לומדה מדה: הוי לומד את העגום כדי שתשלח את ידיך: הוי לומד את
התפילה כדי שתבנה מלאך התפילה הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה כדי
שתבנה מלא על ניסים: יהי בית תפילה לרוחה כדי שלא יסתרו מזוזותיך: הוי
זהיר בדלתי בית שלא יהו נעולות בשעת מסיבה בחכילה ובשתיה שלא
תהי מכניסין לך לשלי עניי והוי זהיר בכבוד חבירך שלא תהי עקרה
והוי שמח בשמחת חבירך שלא תהי בעל דמפני שמחלין לו מחולים של משה והוי שמח
על שולחנך שהרעבין נכנסין מתוך חמה עזה: אם מנעת עצמך מדבר מלך המות שכ׳
מתוכסתר יכפה לך ושמח בשמחת חבירך: אם מנעת עצמך מדבר מלך המות יקדמך
המות: אם פורת רגלך על העני ועל המצוה נתקיים עליך בחוך בחבוך ובדוך תחת
בכוך: אם שמרת פיך מלשון הרע תהא כל ימיך לשלום
ואם הגיז פניו בפני חבירו שלא כדין נגדול ממנו סיוכח לידי ב׳ רת ואם מנע עצמך מדבר
מכוח ועוסק בדבר עבירה קמליה אל תכנס לשחרך ולא תני בעצתו מנה לקרחתך
ואומר לקבוצך בשלו עיניך שלא נתת בממון שלהם יתירו בחייהם ואין בחייהם
שנ׳ ורם בחשך אורך ואפלתך כצהרים: אם רצית לכבוד תכס הווין
לו בנים ובנות מתוקנין למעלה ואם רצית לכבוד עני הווין לו בנים בעלי תול
ומקיימי מנו ביסרשל אם רחית תכס שמת ש תחזור מעליו עד שתוליכהו לקבר
שכתיב תך סדרו כשלומכשלו בנחם בקשער אם רחית עני חבירך שמת דלל
ומשה ידו ש תחזירהו דיקס שנא׳ אמר מנה לו ידע דבר ש: אם הלוית לו
מחומה בשעת דחקו יתקיים עליך הו תקרץ והיענה: ואם

ואם נדל עצמך כפני חבירך הקב"ה עשפילך ואם יכבדוך אתה אין כיוצא בין במסכ' עשה שלום ואם על מנכך וכן היה ר' אלעזר הקפר אומר גדול השלום שנתנה תורה בין איש לאשתו בין אב לבנו ובין רב לתלמיד אפילו שנים צדיקים עליונים כשהן מתחברין יחד מה נאמר בהן אלא שלום שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום: חוקה אמר תורת ה' תמימה משיבת נפש: חמ' מוקים גדול הוא השלום שכל מקום שבתורה כתוב בהן כי תראה כי תשגה כי יקרה כי תבא כאלו אמר לו לחבירו חתם וקוק לעשות אבל השלום אמר כתוב בו נקב שלום ורדפהו נקבהו מתקומך ורדפהו במקום אחר: חוקים אמר גדול הוא השלום שבכל המקומות כתוב ויסעו ויחנו נוסעין במחלוקת וחונין במחלוקת בזמן שאלו לסיני חנו חנייה אחת ויחן שם ישראל אמר הקב"ה הואיל ונסעו אחת אחת ומחלוקת ומחכו את השלום ונעשו חנייה אחת הרי השעה אתן להם את תורתי: מרכיה לא נהרג אדם בשביל שהיה בעל מחלוקת ומותר לומר לשון הרע על בעל מחלוקת שכן נתן הכתוב אמר לבית שבע ואני אבוה אחריך ומלאתי את דבריך וה"ר כל המקרי אסורי ומותר לשקר בשביל שלום להטיל בין אדם לחבירו: אמר בר קפרא גדולה השלום שכן מצינו שדברה תורה לשון הרע כדי להטיל שלום בין אברהם לשרה שנאמרת שרה בקרבה לאמ' ואדני זקן ולבסוף כתב ואני זקנתי אמר בר קפרא גדול השלום שכן מצינו שדברו סנהדריים לשון בדאי כדי להטיל שלום בין אברהם לשרה שנאמרת שרה בקרבה לאמ' ואדני זקן ולבסוף כתב ואני זקנתי אמר בר קפרא גדול השלום שכן מצינו שדברו סנהדריים לשון בדאי כדי להטיל שלום בין איש לאשתו שנאמרת ושרה שמעת פתח האהל: אמר בר קפרא גדול השלום שהמלאכים אין ביניהם לא קנאה ולא שנאה ולא מריבות ולא תגרות ולא מחלוקת שהקב"ה עושה עמהן שלום מה טעם המשל ופתל עמו עושה שלום במרומיו: המשל זה מיכאל ופתל זה גבריאל לא זה מחזיק את זה ואהן מן אם ומהן מן אם אלא שניהם כאחד ואין ביניהן כל המרחק הזה על אחת כמה וכמה מ"ר ישמעאל גדול הוא השלום שמצינו שויתר הקב"ה על שמו שנכתב בקדוש' שיתחה על המים כדי להטיל שלום בין מים למים ר' יהוסע גדול הוא השלום שכרית בהשלום שהקב"ה נותן לו את כריתי שלו' ר' יהושע גדול הוא השלום שאפי' הקב"ה נקרא שלום שנ' ויקרא לו ה' שלו': ר' חייא בר אבא אומר אפילו מקום שאסור לשקר בשלום מכאן ואילך בשלום מכאן מותר מה טעם וכן שם גדעון מזבח ויקרא לו ה' שלום מה מזבח שהיה מקום לחטאת ולא לעות ולא לאשם ולא מריח ולא נכנס שלח לכערתן של ישראל נקרא שלום מי שהוא אוהב שלום ורודף שלום ומקדים שלום ומציל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים על אחת כמה וכמה ר' יוסי הגלילי אומר אף שמו של משיח נקרא שלום שנ' עד שלו' ר' יהושע גדול הוא השלום שישראל נקראין שלום שנ' זרע השלום למי שהשלום לזרע השלום ר' יוסי הגלילי אומר גדול הוא השלום שבשעה שהלך המשיח נגלה לישראל אין פותח את פיו בשלום שנ' מה נאוו על ההרים רגלי מבש' משמיע שלו': ר' יוסי הגלילי אומ' גדול הוא השלום שבשעת מלחמ' אין פותח את פיו בשלום שנ' כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלו': ר' יהושע גדול הוא השלום שעתיד הקב"ה לסתוך כל הקיים בשלו' שנ' ונתתי שלום בארץ ר' יהוש' גדול הוא השלום שעתיד תלוים לחיים ותלוים למתי לחיים מהן ויחמ' יתרו למש"ה לך לשלום לחתים מהן ואתה תבוא אל אבותיך בשלום רבנן אומרי גדול הוא השלום שמצינו שדברו הכתובי דברות בדאות כדי להטיל שלום בין יוסף לאחיו שנ' ויגידו ליוסף לאמ' הנך מתנבא ואין מהן מונחין שנ' לו כלום רבנן אומרי גדול הוא השלום שאפי' אלהים לא נתכוין לומר אלא בשלום שנ' ואלהים אמר אל בלעם לא תלך עמהם לא תאור את העם כי ברוך הוא: אמר ר' יהושע בן לוי גדול הוא השלום שהשלום נתון בשלשה מקומות בשמים ובכהנים ובנביאים בשמים מנין שנ' ושרתי שלום בארצכם בכהנים מנין שנ' ויתן לו את בריתי שלום בנביאים מנין שנ' ה' אלהי צבאות היתה תורת אמת בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון לא מלמד שכשהיה רואה שני בני אדם שונאין זה את זה הולך אצל זה מכאן ואומ' לו כמה שונאים את עלוני וכך זה אצל זה עד שהוא מקרבן זה לזה והולך אצל השני ואומ' לו כראשון והיה מעשה שלום ומחכה ורעות בין אדם לחבירו ורבי אליעזר מעון: מ"ר יהושע הנני נקרא מלאך ואתה נקרא מלאך אמרי מלאך מלאך ה' ואתה נקרא מלאך שנ' מלאך ייבחנו הוא יכול יהא כהן עם הארץ ת"ל ותורה יבקשו מפיהו: ר' יהוד' אומר בשם ר' לוי אמר גדול השלום שכל הברכות והתפילות חותמין בשלום ק"ם חותמין בשלו' ופרוס סכת שלומיך: ברכ' כהני חותמין בשלו' ומה"ש לך שלו': כל הברכות חותמים בשלום ועשה השלו':

מקו' אים מעשרים שלום וכל מקום אים שלום אים מעשר ר' יהוס' גדול הוא השלום שבשעה שעמדו ישרא' ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמ' אמר להן הקב"ה ונתן להם תורתו וברכ' בשלום שנ' ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום: חוק ה' אמר תורת ה' תמימה משיב נפש: חמ' מוקים גדול הוא השלום שכל מקום שבתורה כתוב בהן כי תראה כי תשגה כי יקרה כי תבא כאלו אמר לו לחבירו חתם וקוק לעשות אבל השלום אמר כתוב בו נקב שלום ורדפהו נקבהו מתקומך ורדפהו במקום אחר: חוקים אמר גדול הוא השלום שבכל המקומות כתוב ויסעו ויחנו נוסעין במחלוקת וחונין במחלוקת בזמן שאלו לסיני חנו חנייה אחת ויחן שם ישראל אמר הקב"ה הואיל ונסעו אחת אחת ומחלוקת ומחכו את השלום ונעשו חנייה אחת הרי השעה אתן להם את תורתי: מרכיה לא נהרג אדם בשביל שהיה בעל מחלוקת ומותר לומר לשון הרע על בעל מחלוקת שכן נתן הכתוב אמר לבית שבע ואני אבוה אחריך ומלאתי את דבריך וה"ר כל המקרי אסורי ומותר לשקר בשביל שלום להטיל בין אדם לחבירו: אמר בר קפרא גדולה השלום שכן מצינו שדברה תורה לשון הרע כדי להטיל שלום בין אברהם לשרה שנאמרת שרה בקרבה לאמ' ואדני זקן ולבסוף כתב ואני זקנתי אמר בר קפרא גדול השלום שכן מצינו שדברו סנהדריים לשון בדאי כדי להטיל שלום בין איש לאשתו שנאמרת ושרה שמעת פתח האהל: אמר בר קפרא גדול השלום שאפי' אלהים לא נתכוין לומר אלא בשלום שנ' ואלהים אמר אל בלעם לא תלך עמהם לא תאור את העם כי ברוך הוא:

סליק פירקא

רבי שמעון בן יוחי אומר שנים יושבין בדרך ועוסקין בתורה מתקיימת והמטרתי על עירך אתת וגו' שנייה מני רעב גדול ומתים בו מכשים וגשים וטף וחסידים ואנשי מעשה מתמעטין ותורה משכחת מישראל: רביעי שובע ואינו שובע: חמישי שובע גדול מוכלי ושותים ושמחים כשישית קולות בשביעי מלחמו': בשמיני שביעי בן דוד בא: תשיעי רבן גמליאל אומ' דור שבן דוד בא בית הוא יהיה לזנו' לגליל יחרב וחכמי הגליל יסובבו משיר לעיר ולא יתנו וחכמ' סופרי' תסרח וירבו מחלוקת ימלאו פני הדור כפני הכלב והאמת נעדרת ואין מרע מתחזק: ר' נהוראי אומ' דור שבן דוד בא נערים יכלימו זקנים יעמדו לפני נערי' את קמה בתמה כלה בחצופה ואין הבן מתביים מלמ': ר' אחאי אומר דור שבן דוד בא עזות תרבה היוקר יעלות והנפן לא תתן פריה ויין יהיה ביוקר והמלכות תסגר לחצופות ואין תוכחת: ר' יוסי טבעון תלת ווי לחדא דחולה ולא אתי הוא היום אומ' הנרע והכורסי והנכנסי מין מעמידין מהם פרנס על הצבור ואין מעמידי' מהם אפיטרופא הוא היום אומר יזבני כפרי והולכי מדברות חייהם חיין חיים ומשונא חינו שלהם וכניהם חיין שלהן חרבא פרוטות חין בהם חיתן כרכ' לעולם ושו' הם שכר כותבין שכר מתורגמנין ושכר הבא ממדינ' היס והמונח אהם לשום כתובה אחין מוריחין לבניה ולבני בניה: יש נושא אשה לשום זכות ויש נושא אשה לשום חטון ויש נושא אשה לשום נדולה יש נושא אשה לשום שמים: הנושא אשה לשום זכות עליו הכתוב אומר כה' בנדו כי בני זרים ילדו עתה יאכלם חדש את חלקיהם חדש נכנם וחדש יוצא ומתוך כך והנושא אשה לשום נדולה לסוף שמורידין אותו מנדולתו והנושא אשה לשום שמים סוף שיבאין מאחנו כניס שמושיעין את ישרא' דור שקי' בני אדם הדר בני אדם כסותן הדר תורה הדר חכמה הדר וקנה שיהא הדר בתורים ירחת חטה הדר עם הארץ מתרפה: קרח ולא שנה הרי כור שנה ולא קרח עם הארץ קרח ושנה ולא פירש חכם קרח ושנה ופי' כון לא קרח ולא שנה כות לו על נבלת חכמה ואין ירחה כזוית אין חכמה ואין ירחה כתש נמור:

חכמה וירחה נדיק נמור:

סליק פירקא וסליקא מסכת דרך ארץ זוטא

פרק השלום

אמר ר' יהושע בן לוי גדול הוא השלום שהשלו' לארץ כשהו' לעתיד שנא' ונתתי הקב"ה ש'ו' בארץ תתן שלום ואומ' שכן כל הארץ יושב ושוקטת דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומד: מלכות בתה ומלכו' הולכת וישרא' לעול' קיימ': לכל שלמה מש"ה שנ' דור הולך ודור בא מלכו' הולכ' ומלכות בתה נויר' בתה ואת תלד ש' על שונאי ישרא' הארץ לעול' עומדת ישרא' לעול' עומדין לא עובדי כוכ' ולא מי עובדן לא כלין ולא מי כלין שכת' כי אני ה' לא שניתי ואת' בית יעקב לא כלית' כאן אמר לא שניתי ולא אני עתיד להשנות כך אתם בית יעקב לא כלית' ולא עתידין אתם ליכלו' אל ואתם הדבקי' בה' אלהיכם חיים כולכ'ם: תמן תנינן ר' נתן אומ' על ג' דברי' העולם קיים על הדין ועל האמ' ועל השלו': מ"ר מוכח ושלם דין דבר אחד הן נעש' הדין נעש' אמת נעשה שלו' ושלשתן בפסוק אחד כאמרו שפ' אמת ומשפט שלו' שפטו בשעריכם: כל

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0073
DFG

פרקי אבות עם פירוש הרב הגדול המובהק רבינו משה בר מיימון זל

אמר שמואל

כן יהודה אבן תבון זצל תחת המסכת ר"ל מסכת אבות ידוע מסדר זרועי סדור כיון מסכת עדיות ומסכת ע"ז ולא נמצ' לה נמרא והרב ז"ל נדול רבי משה בן מיימון זל פירשה בלשון הברי בכלל פירושו לתשנת שיתת סידרי פירם כלם בלשון ההוא והרתיב במסכת הזאת המאמר לסיותה יקר בעיניי מפני שהיא מדבר כמו הלר המחזיק והיבדו והיבדו והמעותו לאשר המחזיקו והיבדות מהן מפנות הדרך ומסקלות המסלה העולה ל המעלות השכליו כמו שאמר החכם שמע עכה וקבל מוסר למען תחכם בחחריתך ובמעלות השכליות יביע המזיב אל יהיעת נורלו כמו שאמר החכם הנוכר על החכמה אם תבקשה ככסף וכמטמונים תחפשנה לו תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא כלומר בבקשך החכמה ככסף וחפשך אותה כמטמונים רומה בזה בקשה וחפוש בזריזות והשתדלות יתרים שיחבקש על דרך הזאת מן ספק שיחצא מבוקשו ויביע אליו מה תבין יראת ה' ותביע אל יהיעתו ר"ל בהבנת יראת השם הבנת אמתת לעות התורם שהיא יראת ה' שהיו בידו מקובלים לנד קדוש בק זת החכמה ובחכמה ידע אמתתם והבינה בהם ורומה לומר במניחות דעת שהיה שידע מניחות הי"ת מן ספק שהיה תכלית השלם כאשר היה לפני בקשו החכמה ויהיעת הי"ת מן ספק שהיה תכלית השלם כמו שאמר הכתוב ע"ה כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי כי אני ה' ואמר על פי השם עשה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם ה' ואמר על פי שהרב ז"ל פירש זה הפסוק פירוש טוב בפרק ל"ד מן החלק השלישי מספר מורה נבוכים ואתם לנו בחלוט נדול לא יערבנו זה וזכותית והוא מה שהצרין ממנו בארץ יש לי בפירושו תוספ' מעט ראיתיהו לזכרו הנה שיר קצת מלותיו דרך מהרת והם כמלות כי בזאת מצפתי יש לי בהן חדש מן מפק מבלי בטובו ואמתתו כמו כן מלות נדקה ומשפט נדאה לי זולת מה שפיר בהן החכם החמתי ז"ל ואולי הוא יותר נאות והרוחים את שניהם יבחרו מעניהם הטוב בעיניהם כי אין חלוק בעיניהם בענין המכוון כלל ורחיתי לזכור מה שנדאה לי בו חדוש בפתות אחת שלא תפיתי הוזת ואם היה קטנה ערוכה מחדוש מועיל והוא שיעקר הרמז בחמרו כי בזאת מצפתי שכ ל השכל וידוע אותי נתן בו טעם למה רצוי להתהלל בזאת השנים לא בשלשה המוכרי בפסוק שלפניו מפני שהשנים ר"ל השכל וידוע הם תכלית חפץ ה' וכוונתו בזה ר"ל כאלו יאמר החכם הנוכר בו מחנו לא השלם הנוכרים לפניו ואם היות לו היות קצת דרך ומכח ש היתכלה לא אמר השכל וידוע כי אני ה' ונומר אך אמר השכל וידוע אותי ונו' כלומר שי השנים הם תכלית רצוני ומפני מן החלם והמניע ש רצון ה' יתברך מן ברי לומר שהנני ש נאות' במקו' הזה על ענין אחד רוצני על ענינים רבים כלומר שהשם ית' בעני' השכל וידוע אותי כי השמו הרוצני ושמחו בהם מעט החכמים על כן הם אצלי נאמרי על שני הדברי' וזה שהשכל אצלי נפרד לא סתיכ לאותי ויהיה ענינ' להשכיל כל מה שאפשר להשכילו ולדעתי בכל המציאות העלולו' ידיע' מציאות שכה כמה שאפשר בו אז ידיעת מציאו' לבד שהי' לדעת בו זולת זה כלומר שיקנה מן החכמה כל מה שאפשר ובזה ידע אותי בענין שיניע משכלו ומחכמתו בנפצאו' העלולת ש ידיעתו ר"ל מציאו' ידיעתו וידוע' מה שרחוי לה שיאמין בו לאחרו' ולהדמק ויהיה עניני בענין הזה יראת ה' כי החכם הנוכר לפני הפסיק הנזכר בפירושו הנה בו בעל המדות הטובו' לבד כמו שאמר החכם החמתי ז"ל בפרק הנוכר וכן אמרו כי אני ה' עשה חסד משפט וצדקה בארץ כוללו' כל דרכי ה' ר"ל כל מעשיו בחניות' הנראה לי שזכרו הנה להורות שהי אפשר לדעת ה' דק כידיעת דרכיו כלבד מהן הנבחי' הודיעני נא את דרכיך ואדיעך כאשר הזכרי מורה נדק במקומו נחלק הם' ואע"פ שלא זכרו על הפסוק הזה עזר לאמר שפירשתי נמלת השכל ואפשר לומר שים בפסוק מוקדם ומאוחר ויהיה השכל כי אני ה' עשה חסד משפט וצדקה בארץ וידוע אותי כי בזאת חפצתי נאם ה' ר"ל מצני מן החלם שידע דרכי וכידיעתם ידע אותי והוא התכלית ואפשר לפרש הו בענינו וידוע אותי וכי אני עשה משפט וצדקה בארץ ויהיו שלם עניני מה שאפשר להשכילו בחמצאו' העלולו' וידיעת הש"י כידיעתו ויל' הו שהוא עשה בארץ משפט וצדקה ר"ל ידע אמתתן ומציאותן וכידיעתו דרכיו וידע השנאתו שהוא על הנמצאות לחסר בארץ וכל חסר כח ויהיה בזאת מצפתי שכ חל שלשתן כלומר בזו השלש רצוני להתהלל מפני שהם רצון הש"י מן החלם והמכוין הו לא בשלשה הרצונים וזכר השלשה רצונים בעבור שכבר בארנו מי שאפשרת השלמת החלם הוא הניע למדות טובות ומבא מן הנדולה שכשה והיא הנבורה ויהיה שיחשוב שתכלית החלם הוא העושר ע"כ בא זה מאמר הכתוב להודיענו ולהרחיק הדעות הרעו' והכשלים והוליע ונלה מה תהלתו הראמתית ותכלית השכה ממנו וזה בעזמו בחר מרסטוטלו לחות הדעות הרחוונות הנ זכרות בהנלת החלם ובחר שתכלית ההנלחה היא ידיעתו את הש"י וידיעה חמתית וכן הורה הרב ז"ל ענין השלש מדות הנזכרי בפרק נ"ג מחלק הנ' נם מין ספק שחעק הש"י ב"ב מן החלם שיתדמה בדרכיו לדרכי בוראו כפי היכולת כי כמו שידיעת דרכי הש"י הם דרך על ידיעתו כן ההתדמות בדרכיו הוא מפנה הדרך ל ידיעתו כי המדו שאפשר לחלם שידמה בהם למדת קונו הם שיקרו שבמדות הטובות נמצאות בנפש החלם חשר בלעדם רחוק להשינ אל המעלות השכליות כאשר זכר בחקומות רבים וכן זכרו כל חכם ואשר פירש הרב נמלת חרן הוא חדוש מופלג בטובו ומפני שחכמי החקר חכרו ספרים בחדות החלם והאריכו הרבה בה ולהולישם אין אפשר לחלם להרניל עצמו במדות הטובות על שיהיו בזין חוק ויהיו קבועות בנפשו ואין יכול בעל מדות המעות לתקן מעוותו בהם רצה הרב ז"ל להקדים לזאת המסכתא פרקים יזכור בהם בקצרי הדרך מן הענינים אשר האריכו בהם חכמי החקר כמו שזכר בפתיחתו וכאשר רחו חכמי לוניל עיר מולדתי פירו זאת המסכת והפרקי אשר הקדים הרב בגחור ענינים בקצו ממני להעתיקו להם כאשר עשו בחחר מורה נבוכים וזה החלי להעתיק ומה"י אחחיל להיטיבני על החמת ולהנילני מטניחה:

אמר שמואל

כן יהודה אבן תבון זל חחר הרב החבר זל הנה בארנו בפתיחת זה החבור מה היתה הסבה בשום החבר זאת המסכתא בזה יסדר וזכרנו נם כן רוב תועלת בזאת המסכתא ויעדנו פעמים רבות בחה בקדם מזה החבור לדבר בזאת המסכתא דברים מועילים ולהחריך בה קצת חריכות מפני שהיא חצ"ע בחרחה תועלת מבוחר וקלה להביא ולעזו מה שבא בכלל חיבנו קל על כל בני חדם ות ן כל ענייניה ג"כ מובנים מבלי פ' חרוך עם פיותם מביחה לשלמות נדול והנלחה חמתית ומפני זה רחיתי להרחיב בזה המחר וכבר חחר רז"ל הלי מחן דבעי למסי חסידה לקייס כמילי דחבות ואין חנלנו מעלה נדולה מחסידות חלח הנבואה והיא המניחה חליה כמו שחמרו רז"ל מסירות מביחה לידי רוח הקדש הנה היחבחר מדבריהם שבקיום מחמרי זאת המסכתא תבא לידי נבואה והנני עתיד לבחר אחתת הדבר שהוא מפני שהוא כולל חלק נדול מהמדות הטובות ורחיתי להקדים קודם שחתחיל בפירוש פרקיה פרקים מועילים ידע מהם החדם הקדמות ויהיה לו נם כן מבא ואפתח בהם שהני עתיד לפרש ודע שהדברים שבחיתי לחני מענייני ולא פירושים שחפשתי לחנים הם ענינים לקטתי מדברי חכמים במדרשות ובנמרא וולתם מחבוריהם ומדברי הפלוסופים נם כן הקדומים ומחבוריהם הרבה מבני חדם וכמה פעמים שחחרו ממי שחחרו ואפשר שחניח פעמים מחמר בחר כלו מפשר הפוסקים בלשונו ואין בכל זה רוע ואיני מתפחר בחה שחמר מי שקדם חחני שהני בבר התודעתי בזה שע"פ שלא חזכיר חחר פלוני חמר פלוני בזה חריכות אין תועלת בו ואפשר שהיה מביח זכרון שם היה בהוח לחשוב מי שהין לו חך שהדבר ההוח נפשר ובחוכו רוע שלם יביחהו ומפני זה רחיתי שלא לזכור החומר שכונתי ללמד התועלת לקורח ולבחר לו הענינים הנפוצים בזאת המסכת וחני חתחיל עתה לזכור הפרקי חשר רחיתי להקדימם הנה לפי כוונתי והם שמנה פרקים:

פרק הראשון

בנפש החל וכחתי' דע שנפש חדם יחת ויש לה פעלות רבות חלוקי יקרחו קל הפעלות הה נפש ויחת בעבור זה שים נחל נפשו רבו כמו שחבחר הרופחי עד שעם רחם הרופחי פתיחת שערו שהנפשות שלש טבעי וחיונית ונפשית ופעמי שיקרחו כחו וחלקי על שיחת חלקי הנפש ושו השמו יעשו הפילוסופי הרבה פעמים ויניח רובי בחמרי חלקי שהי חתחלק כהחלק הנופו וחכל הש מוני פעלותיה שהחלוקי שהש כלל הנפש נחלקי בחלקי לכל המחוב מהחלקי ההש ואתה יודע שתקון השדו הוא רפוח הנפש וכחותי וכמו שהרופח חשר ירפחהו כלו וחלקיו מה הש ר"ל נוף הזה יצטרך שידע חיזה דברי וחלוחו ויסמר מה שיזה דברי יכריחוהו ויכון

ויכוין בלבו כן רופא הנפש והרופא לתקן מדות החולה צריך לדעת תחלה
וכחותיה בכללה וחלקיה ומה יחלה אותה מה יבריאה ומפני מה יאמר שחלקי
הנפש הן שלשה הכחות והמרגים והדמיון והמתעורר והשכלי וכבר כתרנו
והקדמנו בזה הספר שרבריהנו אינם רק בנפש החולה כי כח השוון שיזונו החי
ויגדל ככח השוון שיזון בו בשום והדמיון כי החולה נזון בחלק הזן מהנפש אבר
לו הזמנות והדמיון בחלק הזן מן הנפש הדמיונית והנאבר נזון מן הנפש
אבר לה והחנם יחלה על הכל נזון בחלוף שום לבד ולא שנינו לחלה בעצמו
וכיוצא על החלה והחולה בעלי חיי אחרים בחלוף השם לבד לא שתהי הפרגשה
אבר בזה החלה היא הפרגשה אבר באבר כ"ם ולא הפרגשה אבר בזה החלה
היא הפרגשה בעצמה אבר באין החלה לחלה כל אין והאין אבר לו בנפש יש לו
בנפש לחלי בלתי נפש החלה ויחלו מנפש זה פעלות ומנפש זה פעלו אחרו
ואבר שתחלה פעלה לפעלה ויחסר בשתי הפעלות שהן דבר אחר בעצמו
והאין הדבר כן וש עוד בזה שלשה תקומות תזוכין החלה מהם ורע עליו השתם
והחיר והשני ורחה עליו הירא והחיר והב' הולכן בו שכר והחור הנה כל אחר
מהם נמנה בו החור אחר שבת זה החו' ופעלו השתם ופעל החלה הירא ופעל
החלה החם כן פעל הרגשת החלה הוא נפש החלה ופעל הרגשת החמור
הוא נפש החמור ופעל הרגשת הנאבר הוא נפש הנאבר והון להן נדר שיקבצם
שלש בחלוף הם לבד והכן זה הענין שהוא נפלה מאד יכשלו בו הרבה בני החלה
מן המתפלספים ויחייבו ממנו הרחקות ודעות בפסדות ותחזוב הל כוחותנו
בחלקי הנפש ונאמר החלק הזן ממנו הכח המזוין והמעכל והדוחם
למותרות והמגדל והמוליד בדומה והמכניל הליחות על שיפרים מה שהריך
להזון בו ומה שהריך להחזותו והדברים על זו השבעה כחות ומה יעשו ואיך
יעשו ובאיזה מהדרים פעלתם יותר נרחת ויותר נבלת ומה מהם נמנה תמיד
ומה יכלה מהם לזמן קצוב זה כלו רחוי במלאכת הרפואה ואין צורך לו בזה
המקום והחלק המרגים ממנו הכחו המתעורר המפורסמי לחל המוקשה הרחות
והשמע והטעם והריח והמקום והם נמנה בכל שתח הגוף ואילו לבד מיוחל
כחו שים לתרגש הכחות והחלק הממלא הוא הכח שהבר יסגם ויריכיב קנתם ל
קנתם ויפריד קנתם מקנתם והוא יריכיב זה הכח מן הענינים שהבר יכבר רשומו
המוחזר לחבר העלתם מקרבת החוש שהבר השנם עם ענינים לא תשנם כלל
ואי אפשר להשנם כחו שום דמה לחלם שפיבת ברזל תרין בחוור ואל שרחשו
בשתים ורגלו בחרן ובשתם בלוף עינים כל לרך מבל והרכה מלו הנאכלות
יהכינם הכח התדוה ויחניחם בזמיון ובכלקטעו המהבדים טעות המגוגה
הגדול שבר בנו עליו בפת הטעתם בחלוקות המחוייב והאפשר והנמנ שהם
חשבו שהם הכינו בני חלם לחשוב כי כל מדומה שבר ולא ידעו שזה הכח יהכיב
ענינים שמציאותם נחנע כמו שזכרנו והחלק המתעורר הוא הכח שבר בו
יחתוקק ויבקוף החלם לדבר אחר או יחמלסו ושזה הכח יבחו ש פעל ובקנת
הדבר והברות תמנו ובריח דבר אחר או שתרחק ממנו והכעס והרבון והפחד
והנבורה והלכזריו והרחמנו והאהבה והשנאה והרבה מלו המקרי והנפשיים
ובלי זה הכח כל אבדי הנ"ך בכח מיד על לקיחת דבר והגיעתו וכח הרגל
על הקליפה וכח העין על הראו וכח הלב להתגבר או לברוח בעת הפחד וכך
שאר לבדי הגוף הבדלים והנפתרים שם וכחותים כלי לזה הכח המתעורר:
והכח השכלי הוא הכח הממלא לחלם שבר בו ושכיל ובו יהיה השתלות ובו
יקנה החכמות ובו יבדיל בין הטובה והנאה מן הפיגלת ושו הפעלות מבן
מעשי ומבן עיוני והמעשי ממנו מלאכת מחשבת וממנו מחשבי והעיוני הוא
שבר בו ידע החלם שכמלאות שהיה מחשבה מה שהן עליו והן שבר
יקראו חכמות שתם והמלאכת מחשבה הוא הכח שבר בו ילמדו המלאכות
כולנות ועבודת החלמה והרפואות והמלחמות והמחשבי הוא הכח שבר בו
יסתכל החלם בדבר שירצה לעשותו אם שבר לעשותו אם לאו ואם שבר
לעשותו איך ברך יהיה העשה זה שעיר מה שהריך שנוכר מענין הנפש הנה ודע
שזאת הנפש החבר לחלה בה שעיר מה שהריך שנוכר מענין הנפש הנה ודע
שזאת הנפש החבר לחלה בה הוא הכח המתעורר והוא הכח המרגיש כולו
וכחותיה לחבר משניהם ולא משנה כלל ולא יוכל החבר כדעתו לבטל משניהם

פרק שני

בעיני כחו הנפש וכידיעת החלק שבר בו ימנאו המדות הטובות והרעות:
דע שהעברות והמדות התוריות לחנם ימנאו בשני חלקים מחלקי הנפש
והוא החלק המרגים והחלק המתעורר לבד ובשניהם החלקי יהיו כל העברות
והמדות לחנם החלק הזן והחלק הממה אין תכונה בו ולא עברת שאין דעת
וקחיבה לחבר משניהם ולא משנה כלל ולא יוכל החבר כדעתו לבטל משניהם

פרק שלישי

בחלי הנפש לחמרו הקדמונים כי יש לנפש בריאות וחלי כמו שים לגוף בריאות
וחלי ובריאות הנפש הוא שתהיה תכונתה ותכונת חלקיה תכונה שתעשה
בהם תמיד הטובות והפעלות הנחות וחלים הוא שתהיה תכונת ותכונת
חלקיה תכונות שתעשה בהן תדיר הרעו והפעלות המגונות וחמנם בריאות
הגוף וחלי מלאכת הרפואות תחקור עליו וכמו שחלי הגופות ידמו להפסד
הרגשות בחם שהוא מר שהו מתוק וחם שהוא מתוק שהוא מר וכיוצא הנחות
בכור בלתי נאו ותחוק תחות ותרבה הנחתם בשניהן אין הנחם בהם כלל
לבריאי וחפשר שיהיה בהן בער בחכלית הבער והפחם והדברים העפוצים
והחמוצים חלק וכיוצא בחלו מן המזונות חבר לח יתחוו להם הבריאים חבל
ימנאו לותם בן חולי הנפשות דבוני לומר הרעים ובעלי המדות הרעות ידמו
בחם שהוא רע שהוא טוב וכחם שהוא טוב שהוא רע החלם הרע יהחוה
לעולם להפלנות חבר הם בחמת רעות וידמה בשבור חלי נפשו שהם טובות
וכמו שהאולים כשידעו חליים ולא ידעו מלאכת הרפואות ישחלו הרופאים
ויודיעום מה שצריך לעשותו ויזהרום ממה שידמה ערב והוא בהפך חליים
ויבריחום לקחת דבריס הנאותים והמריס עד שיבריאו נפותם ויסובו לבחור
בטוב ולמאוס ברע בן חולי הנפשות צריך להם שישחלו החכמים שהם רופאי
הנפשות ויזהירום מן הרעות שהם חבר יחשבו בהן שהן טובות וירפאו חותם
באלחכה חבר ירפאו כה מלות הגפש חבר חזכרם בפרק שאחר זה לחמנם
חולי הנפשות חבר לא יבריאו כחליים וידמו בו שהוא בריאות לו יבריאו בן
ולא יתרפאו לחבריתם למה שיהיה לחבלי החולה כשיתסך חבר הנאותיו ולא
יתרפא שהוא ימות כלי ספק חבל המרגישים שהם בחבלי חבר הנאותיהם לחמר
בחן התורה החתית מספרת דבריהם כי בשבירות לבי חלך ונומר רבה
לומר שהוא יכוין לרוות נחלוהות יוסף לעשות נמת חך על שהינם מרגישין
בדבר שלחה החב עליו השלום חמר דרך חויל יסר בעיניו ושומע לשפה חכם
רופא לומר שומע לעצת החכם חכם חפני שהוא יודיענו הדרך שהוא יסר
בחת לא חבר יתבהו שהוא יסר ונחמר ים דרך יסר לפני חים ונחבריתה
דרכי מות ונחמר בחולי הנפשות נסיונות כלתי יודעים מה יזיקם ומה יועילם
דרך רשעים כחפלה לא ידעו במה יכשלו חך מלחכת רפואת הנפשות היא
כמו שחספר עתה בזה הפרק הרביעי:

פרק הרביעי

ברעות חולי הנפשות המעשים טובי הם המעשים הטובי המוכנעי כיוצחי
קנוי שבתיסרע החמת מהקתום והשנית חסרון והמעלו חן תכונות נפשיות
וקניני מוכנעים ביוצחי תכונות רעות החמת מהן יתרם ושחמת חסרה מן
התכונה השלם יתחייבו הפעלות הרעים והמשל בו הזהירות שהיא מדה מוכנעת
ביניהם החלוה וביו העדר הרגש הפחד והזהירות היא מפעלו הטוב ותכונת
הנפש חם יתחייב ממנו הזהירו היא מעלת הנמלת לבל רוב התלו הוא הקפה
הרחשון והעדר הרגש הפחד לנמרי הוא הקצה החחרון ושניהן רע גמור
ושתי תכונות הנפש חבר מהניתחייב רוב התלוה והוא התכונו היתר והעדב

מל"ת שיבולו

הרגש והיא התכונה האחר שתיהן יחד פחיתות מפחיתיו המדות וכן הנדיבות
ממונע בין הכילות והפזור והגבורה ממונעת בין המסירה לסכנות וכין
רך הלבב והפלגם ל ממונע בין ההתנשאות וכין הנבלה ופירוש פלפול הוא מי
שמתכבד כראוי ואינו מתגבל בכבוד וההתנשאות הוא שיתכבד הראוי יותר מן
הראוי לו והנבלה ידועה והוא שיעשה אדם מעשים בלתי הגונים שים בהם
פחיתות הדעה וחרפה והנאת ממונע בין הקטרוג והקונטרנות וכין רכות
הטבע רצה לומר ברכות הטבע אם שהוריו בלעז מולדה והוא מי שהוא בלתי
דבור ובלתי מעשה לכבוד טבעי וקר מוגו והוא כנגד הקטרוג שיהא מחדוד
טבעי ותום מוגו וטוב לב ממונע בין הנבלה ויתרון טוב הלבב ומפני שאין
במדות הללו שם ילוע בלשוננו נזדקק לפרש עניניהם ואם שרוצים בו
העלוסופים לבב טוב קורין מי שכל כוחותו להטיב לבני אדם בגופו ובעצמו
וכממונו בכל יכלתו בלתי שיגיעו נזק לו בזיון והוא הממונע והנבל הוא הפך
זה והוא שאינו רוצ להועיל לבני אדם כלבב חפילו כמה שאין לו בו מסרון ולא
טורח ולא נזק והוא הקנה התחרון ויתרון טוב הלבב הוא שיעשה הגדרים
הנזכרים בלב טוב ואפי ם שיגיע בזה נזק גדול או בזיון או טורח רב והפלגם
מרובה והוא הקנה הרחבון והענוה ממונעת בין הגאוה ושפלות הרוח
והשפלות ממונע בין לקחת הממון והעבלה והסכלות ממונע בין הכעסנם
והעדר הרגשת תרעם וכוח והכעס ממונע בין העזות והביישנות פירוש לי
מדברי רבותינו ז"ל שבויזן הוא שלא יהא מי שים לו רוב בעת וגם שים שהוא
הממונע מלחרם ולא הבויזן לחר ולא לחרו ולא כוח שים לחר ולחרו כוח
שים לגן ערן ולא לחרו הבויזן ולזה סדרתיים כך וכן שחר המדות יעטרכו
על כל שים לשחר מונחים להם בהסכמה שיהיו הענינים מוכנים בהכרח
בהדבק פעמים יעשו בני אדם כלו המדות ויתבנו אל מהקנות טוב ומעלה
ממעלות הנפש ופעמים יתבנם הקנה הרחבון טוב כמו שיתבנו המסירה
לסכנות מעלה ויקדמו המיסרים עצמם לסכנות גבורים וכשירצו מי שהוא
בתכלית ואת האדם רצה לומר שתוסר עצמו לסכנות ומוסר עצמו לשיתם
בכוונה ופעמים יגלל בשקרם יבשבחוהו בזה ויאמרו עליו שהוא גבור ופעמים
יתבנו שקר והחרבון טוב ויאמרו על פחות הנפש שהוא בלבן ועל העגל שהוא
שחם בחלק ועל נידר הרגשת ההנאות לעוסי טבעיו שהוא נזהר כלשחר יראת
חטא ועל זה האיתן הטעות יתבנו ג"כ הפזור ויתרון טוב הלבב מן הפעלות
הטובות והם כולו טעות ושחם יסובה בשחת השגיא ושאינו ניזק לאדם שיכוין
ויפקול פעלותיו כלם שת ד עד שיתמנעו ודע שאין הפעלות והפקידיות
שחר לשהו לא יגיעו ולא יתיבבו בנפש רק בכפול הפעלות הבלות מן המדם
הזיק פעמים רבות ובזמן מרוך והרגיל בהם והם הם הפעלות הקשה טובות
יהיה המגיע למו מהם מעלה והם הם רעות יהיה המגיע למו מהם פחיתות
ומפני שאין האדם בטבעו מתחלת ענינו בעל מעלה ולא בעל חסרון כמו
שנבאר בפ"ש ואיני והוא ירגיל בלא ספק פעלות מקטנותו כפי מנהג קרוביו
וחנכי אהבו ואפשר שיהיו הפעלות ההם ממונעו ואפשר שיהיו מיותרות או
מקוסרות כמו שספרנו ותהיה בפעו מולם ורחוי שילכו נדפוקתו כדרך רפיון
הגופות בשוה וכמו שהגוף בם אין מהויו נראה אל מיזה נד נטה ויצא ואעמד
כנגדו בהפכו עד שיבוא אל הטוב והשלימות נאלם יד נו מן ההפך ונשוב
לעשות לו מה שיעמידהו על טוריו כלעשה בחזק בשוה והמשל בו כשנראה
אדם שהיתה לו תכונה בנפשו ותבר בה נפשו מכל טובה לרך הכילות והם
פחיתו מפחיתיות הנפש והפעל אשר יעשהו מפעלו הרע כמו שבארנו בזה
הספרק וכשנרצ לרפאת זה החלי לא נגזור להרגיל בנדיבות שזהו כמי שירצ מי
שנבר עליו החום בדבר הממונע הזה שלא יכריחהו מהליו אבל נרוך
שנביאהו לעזר פעם אחר פעם ויכפל מעשה הפזור פעמים רבו עד שתסור
מנפשו התכונה המחייבת לכילות ויהיה קרוב להגיע אל תכונת הפזור ואז
יסלק ידו מפעלת הפזור ונגזור לעשותו פעלת הנדיבות ויזקוק עליהם ולא
יותיר ולא יחסר יכן כשנרחיקהו מצור נגזור לעשות פעלת הכילות ולשנותם
אבל לא יהיה פעל הכילות פעמים רבות כשנותו פעל הפזור וזה התקון
הטוב הוא סדר הרפואה שזהו זה שיהיה האדם מן הפזור לנדיבות יותר קל
ויותר קרוב לשוב מהיות מן הכילות לנדיבות וכן שוב נעדר הרגשת הנבלה
נזהר ויהא חטא יותר קל ויותר קרוב לשוב מהיות נזה ולזה נכפול
על פעל הנאות פעלת העדר הנבלה יותר מנכפול על נעדר הרגשת
פעלת התלוה ונחייב על רך הלבב מסירת עצמו לסכנה יותר ממה שנחייב
המוסר עצמו נסכנות רכות הלבב וגרגיל הנבל כיתרון טוב הלבב יותר
מנגרגיל מי שים לו יתרון לב טוב בנבלה זהו סדר רפואת המדו ובבראו ולזה
העניק לא היו החסידים מניחים תכונה נפשותיהם תכונה הממונע בשוה אך
היו נוטים תעט לנד היותר מו החסר על לנד הסייג והסגירה רבוני לומ על
דרך משל שהיו נוטי מן הזהירות לנד העדר הרגש הנבלה מעט ומן הנבוקה
לנד מסירת נפשו בסכנה מעט ומטוב הלבב לנד יתרון טוב הלבב מעט ומן
הענוה לנד שפלו הרוח מעט וכן שאר הענינים וזה הענין ראוי ומזר לפנים
מגזרת הזין לנל מה שעשו חותם החסידים בקנת הזמנים בקנת המקומות
וקנת מנשים מהם גם כן מנטו לחר הקנה החמרון בכוח וקים גלילו והנחת
הדע לחר ירבה לעשות חותו והנחת מכילת בסר ושתית יין והרחקת הנשים
ולכוש הנאה והשער ושכונת הדרישות התבודד כמדברות לח עשו וכר חוה שח
על דרך הרפוח ולהפסד לחנשי המדינ גם כן כשירלו שהם נפסדים בחברתם
ורחות פעולותיהם על טיפחדו מהפסד מדותיהם בעצמם ועל כן כדרכו להם
למדברות ולחקום שיין שם חדם רע כמחמר ירמיהו ע"ה מי יתנני במדבר
מלון חורחים ואעזוב חת עמי ואלכ מחת כי כלם מנחפים עצרת בוגדים
ויחשר רחו הסכלים שהחסידים עשו לו הפעלות ולח ידעו כונתם שהנו שהם
טובות וכוכו שיהם בחשב שיהיו כמותם ויענו בופותם בכל מיני ענוי ויחשבו
שהם קנו לעצמם מעלה ושהם טובה שעשו טובה ושנו יתקרב האדם לשם
כלילו שהם יתברך שוכן הנוף ורוכב לחבדו והם לח ידעו שלו הפעלות רע
ושכפן יגיע פחיתות מפחתיות הנפש ואין להחשילם שלח לחים שחינו יודע
כמלחכת הרפוח כשירח בקשיים מרו ופחים שהשקו מולים נוטים למו שחים
הנקרחי בערבי שהם חנטל וכלעז קילוקינטיד"ח ושהקוניטיד"ח והנבר וכלעז
חלוחי וכיונח כהם ושהקו מהן החזון ונרפחו מחלי ונמלטו מן המות הנלח
גמור ואמר שהכל ההוח לחר שלו הדברי מרפחים מן החלי כל שכן שיעמידו
הבריח על בריחותו לו יוסיפו בה והתחיל לקנת חות תמידולהתנהג בהנהג
החולים שהוח יחלה בלח שהק כן חלו הן חולים הנפשות בלח שהק בלקחם
הרפוחה על הבריחות ושלת התורה התמימ משלמ חותנו כמו שהעיד עליהם
יודע תורת ה' תמימה משיבת נפש עדות ה' נחמ מחכימת פתי לח וכר דבר
מזה ואמנם כוכה להיות האדם טבעי הולך בדרך החמצעית יהכל מה שים לח
לחכל בשווי ושחם מה שים לו לשתו בשווי ויעשול מה שמותר לו לעשול בשווי
וישכן במדינת כיושר ובחמיכה לח שיסכן במדברו וכהריס ולח שילבש בגמר
והשער לח שיעני גיפי והוהיל מזה לפי מה שנח בקנלה וחמ כנו וכפרעליו
מחם חטח על הנפש ואמרו רז"ל וכי על מי נפש חטח וה לח שמנע עצמו מן
היין נדריכפרה והלח דברי ק' ומה זה שנשער עצמו מקיין נדריך כפר המנע
עצמו מכל דבר ודבר על מחת כמה וכמה ובדברי נביחינו וחכמי תורתינו
דחינו שהיו מכוני על השווי ושמיר נפש וגופש על מה שחייבהו התור ועל
ה' יתבדך על יד נביחו למי שנפל לגוב יום מחר נעולם שם יתמיד שם לחו והר
חמרו לזכריהו הנביח בחבב בחדם החמצי הנור כחשר עשיתי זה כמה פנים
ועל לותם כי נמחם וספול בחמצי ובשביל זה שנעשים שנה בגוש נמחוני
ליני כי תחכל וכי תשתו הלח לחם החוכלים ולחם השותי ולח"כ גוש חותם
כיום ובמעלה לבל לח נבוכוהו חמרו להם כה חמר ה' בנלות לחמר מפפט
חמת ספטי וחסד ורחמי עשו לים חת לחיו ושמנה ויתוש נר ועיני ל תעשקו
ורעת לים חת לחיו לל תחשבו בלבבכם ולחמר לח"כ כה חמר ה' בנלות גוש
הרביעי וכוש סחשיסי וכ"ם הסביעי וגו' העשירי יהי לבית יהוד לפסון ולשמח
ולמועדים טובים לחמת והשלום לחהבו ודע שחמת הם המעלות הסכליות
מפני שהן לחמתיות לח יחתנו כמו שזכרנו בפ"ה השני והשלום הם מעלו המדות
לחשר בהם יהיה השלום בעולם ולזוב לל כונתי שהם יחמרו מלו המתדמים
בלומת מהנשי תורתנו שלוני מדבר כי חם בהם שהיה עוסק מה שעוסי
חותו מהטריח נופים ופסול הנלות יהם שלח על דרך הלמוד לבחו הנפש כדי
שיהיו נוטים ש הלד החחד מעט כפי מה שזכרנו כזה הפרק שרחוי שיהי החל
כן זהו טעות מהבהשר לחבר והוא שהתור לח חסר מה שחסר ולח נות מה
שנזה מלח מפני זחת הסבה רבה לומר שנתרחק מן הלד החחד יותר על
לד ההרבל שחסור והמחלים הי'סורים כלם וחסור הבעילות החסורות
והשוהר על הקדם ומה שהצריך בכתובת חשה וקדושין ועסכל זה ני'מותר
תמיד לחבל תחסר בע"ת הנדות והלידה ועסכל זה גזרו רבותי למעט המשגל
ומנשותו ביום כמו שבחרנו בסנהדרין וזה כלו למנע נוזו הס"י להתרחק
מקנה רוב התאוה רחוק נחול ולנחת מקמבוע חל לד הערב הרגש הנלחה
מעט עד שתתאייב ותתחוק בנפשותינו תכונת הזהירו וכן כל מה שכתוב
מנתינת המעברות והלקט והשכחה והפחה והפרט והעוללות ודין שמיטה
ויובל והצדקה לי מחסירו זה כלו קרוב מחדרות טוב לבב עד שנרחק מקנה
הנבלה רחוק נחול ונתקרב לקנ"ת חרון טוב לבב עד שיחחוק לנו לב טוב וזוה
הבחי' בחן רוב המצות תמצ"ו כלם שהלמדות ומרגלות כחות הנפש כמו
שחסרה הנקימה והנטיר וגחולת הדם בחירו לח תקוס ולח תטור עוד חעזב
הקיס תקיס עד שיחלם כח הבעם והרגו וכן הסב תשיבם עד שתסור תכונת
הכילות וכמעני שיהם תקו"ה דרת פני זקנבד חת לבך וחת חמך לח תסור
מבל הזכרים חשר יגידלך וגומר עד שתסור תכונת העוות ותניע תכונת

רצה לומר רוב הבשת ולמר הוכח תוכיח את עמיתך לא תנורו מפני מים על
פיסור רוב הבשת נפ כן ויאסר כרר המצעי וכיוצא הים הם כל בלא ספק
ויפתל להוסיף על זו הדברים כמו פיאסור המאכל והמשתה מוסיף על מה
שנאסר מן המאכלים או יאסור סווג מוסף על מה שנאסר מן הבעילות ויתן
כל מחומו נעכיים או להקדם מוסף על מה שכתוב על ההקדש ועל הנדר
והערכין יהיה עושה מעש הרעי והוא לא ידע ויניע אל הקבץ אחד ויצא מן
המכוע לגמרי ולחכמי כזה העניין לכר לא שמעתי כלל יותר נפלא ממנו והוא
כמ לכני מערכת בפרק ט מנדרים זכרו בענות המקבלים על עצמם שבוע
ונדרים על שיאכלו כעין מסורי לחמרו שם כזה הלשון ר לילי בשם רבי יצחק
לא דיין במה שאסרה תורה שלא תאסר עליך דברים אחרים וזה העניין
שוכרנו בשם בלא תוספת ובלא מסרון שכם שתבאר לך מכל מה שזכרנוהו
בזה הספרק שנדיך לכוין אל הפעלות המחוכחות ובלא יבא מהן אל הקבץ מן
הקצוות שלא על כר הרפוא ולעמר בענדו כשקדוכתו שהדם היוצא בשלשת
הרפואו כשירצה מזגו שנשתה מעש שמו לא יפסל ולא יהיה החולי להתחזק על
שיטורך רפואה חזקה כתכלית וכשידע שאכר מ אכריח חלוש ישמרהו תמיד
ויתרחק מן הדברים המזיקים לו ויכוין למה שיועיל לו שיכריח שאכר
הזה או על שלא יוסיף חולשה כן שהדם צריך לו שיזכו מהותיו תמיד
ויסקול פעלותיו ויכחוק כוחותיכוכ נפשו יום יום וכל מה שירחה כפשו נוטר לנר הקבץ
מן הקצוות ימשר ברפואה ולא יהיה התכוכ הרעה להתחזק בענות מעש הרע
כמו שזכרנו וכן יהיה לנגד עיניו שהמזון הפחותיות משר לו ויפתל להפחתה
תמיד כמו שזכרנו שאי אפשר לחדם מכלתי מסרון שהפלוסופים כבר אמרו
ככר הוא ורחוק שיאכל מי שהוא בטבע למעלות כלם רוצה לומר למעלות
השהות ולמעלות הזכלית כזמן מיכן לאכל בספרי הנביאים כמקום זה בשם
הרבה אמר הן כשבריו לא יחמין ובמלאכיו יהיה תהלה מה יבדק לנוש עם ש
ומ יוכה ילוד אזה ושלמה ע"ה אמר שהם כי אדם מיקצדיק בארץ אשר יעשה
טוב ולא יחטא ואתה יודע שלרון הרשעים ושלחרונו משה רבינו ע"ה אמר
אליו השם יתברך יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל על אשר
מריתם את פי במי מריבת קדש על אשר לא קדשתם אותי זה כלו חטאו ומריו
ע"ה הוא שנטה לכר לאמר מקנות ממעלה למעלות השהות והוא הסכלות
כאשר נטה לכר הרשעות באמרו שהם מבני מי המריבה דקדק עליו השם יתברך
שיהיה אדם כאחו כוונם לפני עדת ישראל במקום שאין ראוי לו הכעס ובינתו
זה כלים הוא חולה השם ע"י מפני שמעלותיו ומתכוניותיו כלם למדים
ויהיו מקויים להגיע בהם אל הכלות העולם הזה והעולם הבא ואיך יתלו בו
הכעס יהיה מפעלות הרע כמו שכתבנו ולא יבא כי אם מתכונה רעה
מתכונות הנפש אבל לאמרו בענין מריתם פי הוא כמו שזכרנו והוא שלא היה
מדבר עם משה ולא עם מי שיזלו מעלה אבל עם הנביא שהקטן שבהם הם
היתה ביחוקאל בן בוזי כמו שזכרוהו החכמים וכל מה שיאמר או יעשה הנביא
וכאשר רצה השם שנאמר שמא לירמיהו פתיחות פיה ולולא שהיה שם ע"י
בעם עליהם בהקצת הימים ושלחהו הכעסנהו יתברך לא היה כועס ואנו לא
מבינים לשי שבעם בדברים אלו בזה הענין אבל אמר קח את המטה והקהל
את העדה ודבר אל הסלע מבונת השער אבל התרגום ספק מספקי התורה
שנאמרו בדברים רבים ובשבל פעמים רבות אחת אחת ורצה מה שנצ
בו ומה שנאמרו בו אבחנו והאמת יעצ דרכו ומשה שכוונתי כי בשיהיה האדם
סוקל מעלותיו תמיד ומכוין אל מצעותם יהיה במדרגה העליונה ממדרגת
בני אדם ובזה יתקרב אל ה' יתברך ויהיה אל טוב ומיטיב דרך השלם שבדברי
הקבוצה וכבר זכרו החכמים ז"ל זה הענין וכתבו עליו ואמרו כל השם
מלחותיו ומשבית ב"ש ומיכח ורוצה ביסוריו אל הקב"ה שבא בדרך שלא
ביסוריו אל תקרי ושם אלא ושם והשיעור הוא השעור הסבורה זהו הענין
אשר פירשנו בזה הפרק כלו בשוה ויש שעור מה שראינוהו שבדרך בזה הענין:

פרק חמישי

בהשתמש האדם בכחות הנפש לבר תכלית אחת צריך לאדם שיעביד כחות
נפשו כלם לפי הדעות כפי מה שהקלמנו בפ"א אשר לפניו זה ויהיה לבנד עיניו
תמיד תכלית אחד והיא השבת ה"ת כפי יכולת האדם לדעת אותו ויסי"פ בלותיו
כלם ותנועותיו ומנוחותיו וכל דבריו מביאים לזה התכלית עד שלא יהיה
בפעלותיו דבר מפעל השכל רצה לומר פעל שלא יביא אל זאת התכלית והשבל
הוא שיהיה הכוונה בהכלתו ובשתיתו ומשגלו וקיניתו ותנועתו ומנוחתו
בדבריו בגופו לבד והכוונה בדברים גופו שתהיה הנפש כלים בדברים שלמי
לקנות החכמות וקנות מעלות המדות ומצלות השכליות עד שיגיע לתכלית
הזה ועל זה הקצם לא תהיה לו כוונתו של אכילתו לבד עד שיהיה אחר מן המזון

המלות

פעלות מיך ספרו זה ענין הגדול והעצום פלו מאיר תכרו בו תכיריס ולא תשלימוהו תרע שנאמר ככם אלהי בלא ספק וזה ממרם נצוותיהם וכל מעזיך יהיו לשם שמיס וזהו ענין מאיר בתרגומו בזה הפרק וזה שעור מס פרתינוהו רצוי לזכרו הנה לפי זאת ההקדמה:

פרק ששי

בספרם מאיר בין מחסיד המעולה ובין הכובש את יצרו והמושל בנפשו מאמרו הפלוסופיס שהמושל בנפשו לא על פי שעושה המעשים הטובים והחסוכי הוא עושה אותם והוא מתאוה אל הפעלות הרעות ונכסף אליהם ויכבם את יצרו ויחלוק עליו בפעלותיו על מה שיעירוהו אליו כחותיו ותאותו ות כוחת נפשו ויעשה הטובות והוא מנצחר בעשייתם ונוק אל החסיד הוא נמשך לפעלתו לאחר מה שתעירהו תאותו ותכוניתו ויעשה הטובות והוא מתאוה ונכסף אליהם וכהסכמה מן הפלוסופיס שהחסיד יותר חזוק ויותר שלם בנפשו מן המושל בנפשו אבל מאמרו מפשר שיהיה המושל בנפשו כחסיד בעניניס רבים ומבלתו למטה ממנו בהבר להיותו מתאוה לפעל הרע ומעפ"י שאינו עושה אותם מפני שתזוקתו לרע היא תכוניה רעה בנפש ובבר מאר שלמה עליו השלום כיונק כזה בפס רשע אותה רע ואמר בשחה החסיד במעשה הטובות והנצחר מה שאינו נלוז בעשייתם והמאמר שמחה לנדיק עשות משפט ומחתה לפעלי און וזה הגדלה מדברי הנביאים נאות למה שזכרנוהו הפלוסופיס ובאחר תקרנו דברים החכמים כזה הענין נמצא לפס שהתאוה לעבירות והנכסף אליהם יותר חזוק ויותר שלם מאחר לא יתאוה אליהם ולא שלחני כטבעי לא תאוה לזאת העבירה ומעפ"י שלא תאסרנה התורה והוא ממרם רבן שמעון בן גמליאל אומר לא יאמר אדם אי אפשי לאכול בשר בחלב אי אפשי ללבוש שעטנז אי אפשי לבא על הערוה אלא אפשי ואם מעפ"י ואבי שבשמים גזר עליו לפי הישובהפזשוי שני המאמרים בתחלת המחבר הן סותרין זה את זה ומין הענין כן לכל שניהם אחת ומין מחלוקת ביניהם כלל וזהו שהרצו לאחר הן מכל הפלוסופי רצית לאחר מאמרו אחי שלא יתאוה אליהם יותר חזוק מן המתאוה אורם ויכבם יצרו מהם ומין הענין כן כל בני אדם שהן רצות בפשיכות דמים וגנבה וגזלה ומונה להזוק לאחי שלא הרע לו ולגמול רע למטיב לו ולכוות אב ואם וכיוצא בזו ומן המצות שאמרו עליהם חכמי' שאילו לא נכתבו רצוים שה ליכתב ויקראו אותם קצת חכמים הר לזונים אאר חלי תלי המדברי' מצות השכליות ומין ספק שהנפש אאר תכסוף לדבר מהם ותשתוקק אליו שהיא מסר' ושהנפ' שחזוק לא תתאו' לדבר שאו הרצות כלל ולא תנצחר בשמנע' מהם אבל הדברי' שאמרו עליה' חכמים שהכובש יצרו מהם הוא יותר חזוק וגמולו יותר גדול הם התורות השמעיות וז"א אמת שלמה ה עורה לא היו רצות כלל ומפני זה אמרו שנדיק החסיד שיהיה נפשו תוהב' אותן ולא יהיה לו מוצא מהנדק התור' וכחון חכמתן ע"ה כמה שהאילו שהם לא אמרו ל יאמ' לדם אי אפשי להרוג הנפ' אי אפשי לגנוב אי אפשי לכזב שלא אפשי ומה מעשה ואבי שבשמי' גזר עלי מבל הביאו דברים שחעייס כלם בשר בחלב ולבישת שעטנז ועריות ושו המצות וביוצא בהם הם אאר קראם השם יתב' אאר"ו ל חקי' שחקקתי לך אין לך רשות להרהר בהן ורשעים מציקין עליהם והשטן מקטרג בהם כענין פרס מדומה ושעיר המשתלח וכו' ואחר קראו אותם החאדונים שכליות יקראו מצות כפי מה שבארו החכמים כזה התבאר לך מבל זה שאמרנו אינו אין העבירו' יהיה אי שלא יתאוה אליהם יותר חזוק מן המשתוקק אליהם ויכבש יצרו מהן ואינו מהן יהיה הענין כו בספך וזה תזוק נפלא בהעמיד שני המאמרים ולשונם תורם על אמתת מה שבארנו ובבר נפלא' בזאת זה הפר':

פרק שביעי

במוסיפה וענינה הנבה ימצא במרבעות ובאלגדות וים מהם בן ארבע פיס מן הנביאים אי פילקה הש"י מאחרי מחיבות רבות ומהם אי פירשו מלחרי מחיבות מוצעות לפי קרבת אל הש"י ולפי מעלת הנבואה עד שאמרו מרע"ה בשתבל הש"י מאחר מחיבו אחת נהירה כלומר מוסירם והוא אמרם בשתבל בשתשקליה ומשפקליה שם המרמה המחיר להעשות מנוף המוסיר בשהם וכוכבית כאו שהתבאר בסוף כלי והבונה בזה הענין מה שאומר לך והוא שהזכרנו בתחלת בפרק השני

פרק שמיני

ביצירה האנושית אי אפשר שיולד האדם בשלם בעניני בשבע בעל מעלה ולא בעל חסרון כאו אפי אפשר שיולד האדם בשבע בעל מלאכו מן המלאכו מבל

מהמעלות מהן שכליות ומהן מעלו המדות וכן הפחתיו מהן פחתיו שכליו כשכלות ומעיט הסכל ורוחק התבונה ומהן פחתיות המדות כרוב התאות והגלו והרגז והכעס והעזות ותכנת הזמון והדומה להן מהן רבות מאד וכבר זכרנו הסדר בידיעתה בפרק הרביעי ואלו הפחתיות בלם הם מחיבו המבדילות בין האדם ובין הש"י מאמר הנביא מבאר זה כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם ואמר עונותיהם וחס לו הרצו כמו שזכרנו שהיה לו לומר ביניכם ובינו ית' ודע שבל נביא לא יתנבא אלא באחד מהם מאות המבדילות ביניהו ובינו ית' ואינו יכול להיות שיהיו לו בל המעלות השכליו ורוב מעלות המדות והחוקו שבהן והוא מאמרם מין הנבואה סורח שלח על חבם גבור ועשיר חבם הוא בבולל המעלות השכליות בלא ספק ועשיר הוא מהמעלות המדות ר"ל ההסתפקו מפני שהם קורחים שהפסק עשיר והוא מאמ' בנדר העשיר מיהו עשיר השא' בחלקו ר"ל שיספיק לו במה שהמניח לו ואמנו ולא ילחק למה שלא המני' לו וכן גבור גם בן הוא מהמעלות המדו' ר"ל שינסיא בחותיו בפי הדע והעש' בשאמרנו בפרק ה והוא מאמרם מיהו גבור הבובש את יצרו ומין מתנאי הנביא שיהיו מהבל המעלות המדות עד שלא יפחתה פחיתות שהשלמה הנבי' העיד עליו בהתוב בנביאים נרש' ה חל שלמה ומציאו לו פחיתות מדות והוא רוב התאוה בבאור בהרבות נשים וזה מפעלו' תבוכות רוב התאוה ואמר מבואר הלא על בל אלה חטא שלמה וכן דוד ע"ה הנביא אמר מאלהי ישרחל דבר לי נור ישרח ומנאנו אותו בעל מבוריות ואף על פי שלא שמם בה בי אם בנביאי ובהריג הבופרים והיה ראוי לישרח אבל בא בבאור בדבר' הימים שה"י לא הרשה לבנות בית המקדש ולא היה ראוי בעיניו לזה לרוב מה שהרג מאר אתה לא תבנה הבית לשמי בי דמי רבים שפבת לפני ומנאנו בשאמרנו בפרק הרביעי בשם ואף על פי שמשם בה בבופרים ועליהם היה בועם אמרו מבמים שה"י לבחו ואמר לו אחין רצוי למשול בבני אדם ולהיות להם לבהן אי זה בן קנאה בזו שם לו בי ימיתם וכן מצאנו בשמואל שפחר משאול וביעקב שפחר מעשו וכבר זכרנו הסדר בידיעתה בפרק הרביעי ואלו הפחתיות בלם הם מחיבו המבדילות בין האדם ובין הש"י עם הנביאים עליהם השלום ומי שים לו שתי מדות או שלש ולא תרחיק היות מסרון קצת המידו' בשתעטות בתרצת הנבואה שלמנו מצאנו קצת פחיתות המדות ימנעו הנבואה לגמרי בבעם אמרו בל הבועם אם נביא הוא נבואתו מסתלק ממנו והביאו ראיה מלישע אשר נסתלקת ממנו הנבואה בחסר בעס עד שהסיר בעסו והוא אמרו ועתה קחו לי מנגן והלחה והדגלה של יעקב אבינו עליו השלום בל ימי התבלו על יוסף נסתלק ממנו רוח הקדש עד שנתבשר בחייו ואמר ותחי רוח יעקב אביהם ואמרם ורוח הנבואה על יעקב לבוסון ולשון החבמים אין הנבואה שורח לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות ש ז מתוך שמחה וכחסר ידע משה רבינו ע"ה שלא נסתר לו אחיו שלא הסיר לוחיה כי בשלמו בו מעלות המדות בלם ומעלות השכליו בלם נקט להסיר מהות הש"י על אמתת מציאותו אחר שלא נשתר לו מוכח ואמ' הריאני נא את בבודך והודיעו השם ית' שאי אפשר לו זה בהיותו שבל נמצא בחומ' ר"ל מפני הוא הלם והוא אמרו כי לא יראני האדם ואי הנה לא נשתר לו כי אני וכן השב הבורת יתב' על אמתת מציאותו שלא אחיצה לאחת בהיות והוא השבל השלמי שהיו שבדל ונמל הלויית אחד נתת לו מן השבל ההשגה אחר שהשלו יותר ממה שהיה אבלו קודם שהלתו והודיעו שהתבלית ההוא אי אפשר לו מפני שהוא בעל גשם וכנה אמתת השגה בדרבת פנים כי האדם בשיראה פני חברו תהיה לו לו בנפשו צורתו עד שלא יתערב לו עם זולתו אפי' בשעת שהיו רואה אותו אלא בשיראה בדרבה אחורין מע"ב שהוא מביטו בראיה ההיא אבל האמ' הוא תהיה פעמי יסופק עליו ויתערב לו עם זולתו בן השגתו ית' על האמ' הוא תהיה לאחר אמתת מציאותו בנפש מה לא יסתלק בשהוא מציאות הוא זולתו מן השמצאות עד שיהיב בנפשו מציאותו חזק ונבדל למה שהוא בעצמו ממציאות שאר השמצאות ואי אפשר לו להשיג זה השעור מן ההשגה שלא שהוא עליו השלו' השיג למטה מזה מעט והוא אשר בבה ואמ' ורחי את אחורי ואני עתיד להשלי' זה הענין בספר הנבואה וכאשר ידעו חבמי עליהם השלו' בשני המינים השם מן ההפתיות מעלת הנביאים אמרו על קצתם בשה שרחו מחבמתם ומדותי' הוא יתרון מעלת הנביאים אמרו שבינה בשה רבינו ולא יעלה אמך ענין הדמיון שהם רמו אותם בו לא שיהוהו שו חלילה וכן אמרו על אחרי כיהושע בן נון על הנך אשר זכרנו והוא הענין אשר כוונו לנאר בזה הפרק:

פרק שמיני

ביצירה האנושית אי אפשר שיולד האדם בתחלת עניני בשבע בעל מעלה ולא בעל חסרון כאו אפי אפשר שיולד האדם בשבע בעל מלאכו מן המלאכו

אבל אפשר לאדם שיולד בטבע מוכן לאחד מהן להסתרן והיות פעלו האחת מהם יותר קרובות וקלות עליו מפעולת חולתו והמשל בו כשיהיה לאדם מזג נוטה אל היובש ויהיה עצם מותו זך ולחות בו מעט יקל עליו לגרום ולזכור ולסברן הענייניים יותר מהיה בעל לחה לכתה ורוב הלחות במוח אבל אם יונח האיש הזה המוכן במזגי אל זאת הפעולה מבלתי לחול כלל ולא יעורר בחותיו יחד סכל בלי ספק וכן כשילמדו ויבינו זה הענין הטבע רב הלחה ידע ויבין אחר כל בקושי ועל זה המין בעצמו ימצא מיעוט מזג לבן יותר אם ממה שצריך אעפ"י שיהיה גבור בכל המוכן לגבורה אם ילמדוהו הגבורים יהי' נבור הלי ספק ואמר מזג לבן יותר קר ממה שצריך והוא המורך והפחד וכשילמדוהו וירגילוהו יקבלם מהרה ואם יכוין בו הגבורה לא יסוב נבור רק בקושי גדול אחר כל יסוב כשירגילוהו בלי ספק ואמר כיאמרנו לך זה שלא תחשוב הסתעמות אחד יעקרו כחם תכופים לאחיות כשיתשבו שולל האדם ישימהו בעל מעלה או בעל מסרון ושהאיש מוכרח על המעשה כחכרת אמנם לכי יודע שהכבר המוסכם עליו מפורסיכו ומפלסופי יון כמו שאמרנו טבעות האחת שפעלות האדם כלם מסורות לו לין מכריח אותו כחם ולא מניח לותו זולת עצמם כלל שישהו לבד מעלה או לבד מסרון לא אם כן יהיה לו סכנה סמוגית לבד כמו שכירגנו שיקל לו ענייו או יכבד אבל שיתחייב או יהיה נמנע מין ה' כלל ואילו היה האדם מוכרח על פעלותיו יהיו בטלות מכוח התורה ומוסרותיה ויהיה הכל בקר נמור אחר שלין בחירה לאדם בשם שיעשה וכן היה מתחייב בטול הלאוה והחת לתרה ולימוד כל מלחכת מחשבת והיה כל זה הכל ולכם ה' אחר שהאדם אי אפשר לו כלל מפני המכריח שיכריחהו לפי דעת החומרי"ם שלא יעשה הפעל הפלוני ומבלתי שידע מכמ' פלונית ותהיה לו האדם הפלונית והיה הגמול והעונש גם כן עול נמור הן ממנו קנתינו לקנתינו והן מה"ג לנו שזה שמעון שהרג לראובן אחר שזה מוכרח שיהרוג וזה מוכרח שיהרג למה נעניש שמעון ואיך יתכן גם כן עליו ית' ויהי' נשל הוא שיעניש אותו על פעל שאי אפשר לו שלא יעשהו ואי"ה שיתגל שלא יעשהו לא היה יכול יהיו בטילות גם כן החכמות כלם עד סוסם מבנות הבתים וקנות החמין ולברוח בעת הפחד וזולתם מן הדומה להם כי אפשר נגזר שיהיה לו אפשר מבלעי היותו וזה כלו אפשר נמור וכנגד המוכלות והאורגנות והריסת חומת התורה ולגזור על ה"י בעול מלילה לו ממנו ומכ' האחת מאחר מין אפשר כן שפעלו האדם כלם מסורות לו אם ירצה יעשה ואם לא יוכל לא יעשה מבלתי הכרח בריאתהו עליו ומפני זה היה רחוי לנזותו אמר רמה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ונומר ובחרת בחיים אם הבחירה לו בידו ואיך בשם שיעצם למי שיאמרה והגמול לו לאי שיעבד אם תשמעו ואם לא תשמעו ואיך למדנו לתורה ושהתלמדות ולמדת אותם את בניכם ולחדתם ושמרתם לעשותם וכל מה שבא פלחור המצות ואיך גם אין הכתוב כלם כמו שכתוב בתורה כי תכנס בית אדם ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בכיתיך בין ישנות במלחמה כמו שיכתב לא יתכול רמים ורכב והרכה בתורה ובדברי הנביאים מזה הענין רומה לזה ההכנה אבל מה שבאנו לחכמי עליהם השלום וזה אמרם הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים הוא גם כן אמת ונוטה לבר מה שזכרנו אלא שברבה פעמים יטעו בו בני אדם ויחשבו קנת פעלות האדם שבחירתם בזה מיכרח עליהם כחוב על כי אין הזה האמין בידו וזה בלתי אמת כי זולת האדם לקחה בכתובה וקדושין היא כשדה לו ולקחה לפריה ורביה היא מצוה וא"ת לא יגזור בעצית המצוה ואם היה בנשואים אסור הוא עבירה וא"ת לא יגזור בעצית העבירה וכן זה אשר גזל תמון פלוני או גנבו מתנו מוכיחים הוא לותו וכתם כו והשבע עליו לשקר אם נאמר שאם יתברך גזר על זה שיגיע זה הממון לידו וישבע זה האדם כשבר גזר בעצירה ואין הענין כן אבל כל פעלות האדם מסורות לו ותלויות בחירתו בלי ספק וימלאו המצות והעבירות בבחירתו כי כשבר בחרנו בפרק השני ממלות התורה וחוסרותיה הם כפעלות אשר לאדם בחירה שיעשה או שלא יעשה וזה החלק מן הפשט ידוע תמצא שמים וחיים בידי שמים אבל נמסרת לבחירת האדם כמו שביארנו למעלה אם כן מהו אמרם הכל בידי שמים חמנם ירצו הענייניים הטבעיים אשר אין בחירה לאדם בהם כגון בחירתו ערוך או קצר או ערירית מעשר או עשירה או הפסד החויב וזכותו וכיוצא בהן מכל מה שבעולם זולת תנועת האדם ומנוחתו ושאנם הענין בחרו מכמים שהמצות והעבירות חיים בידי הש"י ולא כרצונו אבל בחרנו האדם בחירה אשר לבדי ירמיהו ע"ה והוא אמרו אפי עליון לא תצא הרעות והטוב שהרעות הם המעשים הרעים והטוב הם המעשים הטובים ואמר שהשם יתברך לינו גוזר על האדם לעשות רע או טוב ואשר שהענין כן רחוי לאדם להתחזק ולבטוח על מה שעשה מן החטאי והעבירות אשר שעשה כרצונו ואשר מה יתחזק אדם אי נבר על חטאיו ואמ' חזר בשעה שמרפאים אותו כשבחרתינו כי כשבר לנו לשוב מחשבתינו הרעה ואמ' בשעה שבחרנו ונקוד ונשוב אל ה' נשא לבבינו אל כפים אל אל בשמים אבל האומר שהשם יכפה בני אדם ויחטא אותם כדברי החכמי' ובדברי

שמונה פרקים להרמבם

קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה הם אמרו שלשה דברים הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה:

כבר בארנו בפתיחות מאמרינו זה המיבור תורה הקבלה מיך היתה ואין הכוונ׳ הנה אלא לפרש דברי המסדרים והמוסרים לכל לנרו לקנות קנין המדות מהם תתועלת גדולה וכאן נתחיל להזכי׳ הפתיחות שנזקק גדול והסת לפרש המלות לכל מקנת העניינים מפני שעניינים מצוי מלבד במעט מהם: הוו מתונים בדין שיאמרו לתוך הדין ולא יפסיקוהו מהרה עד שיבינו שיתפשר שיתגלו להם עניינים שלא היו נגלים בתחלת המתבצה: ועשו סייג לתורה ר״ל הגזירות והתקנות אשר יהיקו האדם מן העבירות כמו שאמר את ושמרתם משמרתי ועשיתם כפירושו משמרתי למשמרתי:

שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד על התור׳ ועל העבודה ועל גמילו׳ חסדים:

אמר שבתורה והיא פתורה ובמעלות המדות והם גמילות חסדים ובשמיר׳ מצו׳ התורה והם הקרבנות תהיה התמדת תקון העולם וסדור מניותו על הדרך השלם:

אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע״מ לקבל פרס לא היו כעבדים המשמשים את הרב שלא ע״מ לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם:

פרס יקרת הגמול אמר יגמל האדם מי שיתן לו טובה עליו אבל יעשה זה על דרך החסד והחנינה כמו שיאמר אדם לעבדו או לבנו הקטן או לתלמידו עשה לי כך וכך ותתן לך דינר או שנים וזו ההפרש אמר בין פרס לשכר כי השכר הוא שיתן בדין ואומר זה המקבל שתת לו תעבדנו השם ית׳ ע״מ שיטי לכ׳ ויגמלכ׳ ויתקו לגמול ותעבדוהו בעבורו ואמנם עבדוהו כעבדי שיניה מקויים להטב׳ ולא לגמילות חסד רצה כזה שיהיו עובדין מלהכ׳ כמו שאמרו נפר׳ מסנסרין ועם כל זה לא פטרן מן היראה ואמר עם היותכם עובדים מלהכה לא תניחו היראה לגמרי ויהי מורת שמים עליכם כי בכך נתן בתורה המקום ברוה ואמרו חתמו את ה׳ בלהיך תירת ואמרו החכמים עבור מלהכה עבוד מירא ואמרו חתוכה לא יסבת רבר מתה שהוא לעשותו והיראה לא יעשה לבר מתה שהוכר מעשותו כי היראה מבוא גדול במצות לא תעשה וכ״ש במצות הטעיות והיו לוה החכם שני תלמידי שם החתר גדוק ושם השני ניתום וכתבר שאמר שאמר זה המתאחר יצתו מלפניו ואמר החתר לחברו הנה הרב אמר בפירוש שיהיו לנו נמול ולא עגם ואין תקוה כלל כי לא תביניו כוונתו ושיך החתר ילי חברו ויצתו מן הכלל והניחו סתורם התחברה לחתר כת אחת ולחברו כת אחרת וקרתום החכמים בדוקי וניתוסי וכחבר לא היו יכולים לקנין הקבלה לפי מה שהגיע להם מן החתוכה שזאת שאמרה הרעיה תפריד הקבלים כל שכן שלא תקבלנפרדים נטו להאמין הדבר שלא יכולו לכוונו מכל הפיון שזו היו מניחים זאתו מפיסם היו הורגין זאתם ר״ל דברי תור׳ ואמר כל אחד לפיעתו שהוא מאמין בתורה ומקבל על הקבלה שתיכף מתחלת וזה לפטור עצמם מן המצות המקובלות והגזרות והתקנות אחר שלא יכלו לדעות הכל הכתוב הי מקובל ועוד שהתרחק להם הדרך לפרוש כי לאחר שהב הפירוש

נכתרתם היכיכול להקל כמה שידמה ולהכניד כמה שירצה בפי׳ כוונתו אחד שהיו מאמין כלל בעקר ואמנם נקצו דברים המקובלים מכל קנת כנד מדם לכל ומאו יבאו לו סכנות רעות ויקראו בעלו המרצות ר״ל מבריס קרקר ושמותם מכל החכמים נדוקי וביתוסים והם אחר שתחילו להסיב על הקבלה ולפרש על הפסוקים כפי׳ם שירצה להם מבלתי שישמעו לחכ׳ כלל הפך אמרו יתברך על פי התורה אחר יורוך ועל המשפט אחר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אחר יגידו לך ימין ושמאל:

יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם יוסי בן יועזר אומר יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם:

בית ועד בית מועד ר״ל שתשים ביתך מוכן להתקבץ החכמים תמיד בבתי כנסיות ובבתי מדרשות על שכשיאמר אדם לחבירו אנה אתחבר עמך אנה מועד עמך יאמר לו בבית פלוני:

יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר יהי ביתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך ואל תרבה שיחה עם האשה באשתו אמרו קל וחומר באשת חברו מכאן אמרו חכמים כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו ובוטל מדברי תורה וסופו יורש גיהנם:

פתוח לרוחה שיהא לך שער פתוח לדרך הולכי דרכי שכל הולך בדרך שיצטרך לבקר מי שיצטער יכנס לבית מיד: ויהיו עניים בני ביתך יאמר שניהיו שמשך העניים והדלים והוא יותר רחוי מקנות העבדי׳ כן היו החכמים מבנים קנות העבדים ומסבתם מי שהעניים שמשיו ובני ביתו בשמיעו יאמרו ידוע שהשיחה עם הנשי׳ ברוב הוא בעניני המשגל מפני זה אמ׳ שהרבה הם פעמים אסור כי הוא גורם רעה לעצמו ר״ל שיקנה פחיתות מדות לנפשו והוא רוב התלות: ובוטל מדברי תורה מבואר הוא שמבטל הזמן בעסקים אחרים וסופו יורש גיהנם בעבור שתבטל אלו ואת השיחן מפני ויתמיד ע׳ יו העניים:

יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות:

עשה לך רב ר״ל אפילו לא יהיה רצוי להיות לך לרב תבל שיש אותו לך לרב על שתלמוד בו שהוא מלמד ויעלה ביד בעבור זה למוד החכמה כי אין לאות המל׳ מעצמו כלמודו מזולתו שהלמו׳ מעצמו טוב הוא לכל למודו מוולתו יתקיי כידוע יותר והוא יותר מבואר אפי׳ היה כמוהו בחכמ׳ או למעט הימנו וכן כתרו בפי זאת המשנה: ואמר וקנה לך חבר זכר לאותו בלשון קנייה ולא אמר עשה לך חבר או התחבר למחרים הכוונה בזה שתרוץ לתדם שיקנה חובב לעצמו שיתקנו כו מעצמו וכל עניניו כמו שאמרנו או תברותו או מיתותו ואם לא יתכוונו צריך להשתדל בו בכל לבו ונפשו עד שיתקנו כמו שיאמרו בעלי המוס כשתתלה לא תתלה על מדותיך ואמ׳ תתלה על מדת חבוכיך וכשיזין כל מה שיני החובים לו ואת הנזוק יהיה כונת שניהם יחד דבר אחד בלא ספק ומה טוב מאמ׳ אריסטוטלו׳ החובב אחד הוא והחובבים ג׳ מינים: חובב תועלת חובב מנוח וחובב מעלה החובב החובב תועל׳ כלהבת הנותנים וחבתם המלך ומהנהו וחובב חובב מנוח הוא כי לא בדם ולא בנסיון הוא בטבעו לאחד מהם שיהיה לחדם חובב אבטח בעצמו כי לא יסור מאתו לעולם ולא בהכור ויוד שבו כל עניניו הטוב מהם והמגיע מבלתי פירוש ממנו שיהנהו בכל זה מהרון לא אחלו ולא זולתו כי כשיגיע לאחד בטבעו כלים זה הסבור ימצא מנוחה גדולה בהבנתו והבחבתו הרבה וחובב מעלה הוא שיהיה תלות שניהם לבבר אחד והוא הטוב ויבדם כל אחד להעזר בחבירו בהגיע הטוב הנזון להם יחד וזה הסובב יאבר בזה לקנותו והוא כלומר הרב בתלמיד ותלמיד לרב: ואמר כל אחד לכף זכות עניני כשיהיה לחדם שלא תדע בו חם נדיק הוא חם רשע ותראהו שיעשה מעשה אין יאמר דבר שחם יתפרש בו על דרך אחת יהי׳ טוב וחם יתפרשהו על דרך אחרת

יהיה

יהיה רע קח לותו על הטוב ולא תחשוב בו רע לכל אם יהיה החדש נודע שהוא נדיק מפורסם ובפעלות הטובות ונראה לו פועל בכל ענייניו מורי שהוא פעל רע ואין החדש יכול להכריעו לטוב שלא כדוחק גדול ואפשר רחוק הוי ליתר שתקח לותו שהוא טוב אחר שיש בוש בך לפעמים להיותו טוב ואין מותר לך לחשדו ועליזה אמרו כל המוסד בכשרים לוקה בגופו וכן כשיהיה רשע ויתפרסמו מעשיו ואמר כן ראיתיו שיעשה מעשיו שכל ראיותיו מורו שהוא טוב וים בו אפשרות רחוק לרע ראוי להסמר ממנו ושלא תחמן בו שהוא טוב אחר שיש בו אפשרות רחוק לרע ועל זה נאמר נס כי יחכן קולו אל תחמן בו ונומר וכשיהיה בלתי ידוע ומעשה בלתי מכריע לאחד מפני הקלוות נדון בדרך החסידות שתדין לכף זכות ולזה קצת שיהיה מפני הקלות:

נתאי הארבלי אומ׳ הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע ואל תתיאש מן הפורענות:

אל תתחבר לרשע כמין לאחד ממיני ההתחברות כדי שלא תלמד ממעשיו ובכר נאמרנו בפרק הקודמים כי ילמד אדם מהפחתיות בחברת הרשעים ואמר כשתחטא לו תרחק מהטא ואל תאמר שהשם ית׳ לא יענישהו שלא בעולם הבא ולא תתיאש מהנקם ממנו מהרס על החטא ההוא:

יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח קבלו מהם יהודה בן טבאי אומר אל תעש עצמך כעורכי הדיינין וכשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעי׳ וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כזכאין לכשקבלו עליהם את הדין:

עורכי הדיינין הם מנסים שלומדים הטענות והדינין עד שיהיו נקיים בני אדם בדיניהם שהם מתכרים שאלות כשאומר הדיין כך ענה כך וכשיטעון בעל הדין כך תשיב תשובתך כך כלומר הם עורכין הדין ובעלי הדין לפניהם ולזה קראום עורכי הדיינין כלומר עורכו הדיינין לפניה והזכיר מהדומות להם רצה לומר ללמד אחד מבעלי הדין טענה שתועיל ויאמר לו אומר כך לו תכתוב על דרך כך וכך ולע״פ יודע בו שהוא העסוק ומחברו טוען על סקר לפי מה שהוא מוסב בחמת עם כל זה אין מותר לו שילמדהו טענה שתכלה ותועיל לו כלל:

שמעון בן שטח אומר הוי מרבה לחקור את העדים והוי זהיר בדבריך שמא מתוכם ילמדו לשקר: שמעיה ואבטליון קבלו מהם שמעי׳ אומר אהוב את המלאכה ושנא את הרבנו׳ ואל תתוודע לרשות:

רשות זה הוא הסלטנות ולזו שלש מדות יש בהן תקון המדינה והעולם כי בהעדר המלכה יגר לו ויגזול ויגזל: ובנקשת הסדרה והרבנות יתרעו לו גם זו בעולם ורעו׳ כי מפני שיקנאו בו בני אדם ויחלקו עליו יפסיד ממונתו כמו שאמרו כיון שנתמנ׳ אדם פרנס על הצבור מלמט׳ בעשה רשע מלמעלה וכן ילמעת המלך וקרבות רחוק מאד להנצל ממנה בעולם הזה וקיים מפסדת ממונתו כי לא יסגיה כדבר רק כמה שיקרבהו שיו ואתה יודע ענין דומה ומה ע״פ שהמלך אסור קרב אליו קיים מפיק הפסח ונכיה וכאמור בפסח ית׳:

אבטליון אומר חכמי׳ הזהרו בדבריכם שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים וישתו התלמידים הבאים אחריכם וימותו ונמצא שם שמים מתחלל:

מים הרעי׳ כנוי למינות ואמרו הזהרו בדבריכ׳ כתוך ההמון ולא יהי׳ בדבריכ׳ מקו׳ לספקול פירוש אחר מפני שאם יהיו אם למשים כופרים יפרשו חות׳ כפי מומנתם והתלמיד׳ כבר שמעו חותם מהם ויחזרו למינות ויחשבו שזה׳ היתה מומנתכם ויהיה כזה חלול השם כאחר חרע׳ לחנטיגמוס עם צדוק וביתום׳:

הלל ושמאי קבלו מהם הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלו׳ ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה:

הוא היה אומר נגד שמא אבד שמיה ודלא מוסיף יסיף ודלא יליף קטלא חייב ודאשתמש בתגא חלף:

מתלמידיו של אהרן אמרו שאהרן עליו השלום׳ כשהיה מרגיש באדם שהוא רע או שהיו מספרים לו שהוא רע ושנידו עבירה היה מתחיל לו לשלו׳ והיה מתלטב שלו והיה מרחה לספר עמו והיה הוא שהוא מביים נפשו ואומר אי לו שלו היה יודע אהרן נפשו לכי ורוע מפעליו לא היה מתי׳ לעצמו להסתכל כי כל שכן שילבר עמי ואמר׳ לכי תלנו בחוקת אדם כשר לכן לכני אחמ׳ מחשבתו והיה חוזר למוטב ונעשה מתלמידיו הלומדי׳ ממנו ואמר הס״י כשתאהבו בחת אמר׳ הנכבד בשלום ובמיטור הלך אתי ובכי הס״מעון ועל זה הענין המפורס׳ עליו כיון הלל ואומר ג״כ כשימשך שם אדם לגדול התבשר בהפסקו והיה נ״כ מי שאינו מרגיש בקריאת ימיתיהו הסם ית׳ אבל מי שלא למד כלל ראוי ליהרג ומי שמשתמש בתגא ימות רגא לומר מי שמתפרנס בתורה ותקבל ממנה תועל׳ ואחת היתה כוונתו כוה כמאמר כמו שיתבאר בזאת המסכתא ונאמר עוד על דרך הסיפון תלמיד אין נכרת אחריכת לא רצה לומר שאין מותר לו לתלמיד חכם שיקבל שום מהם שלא מתלמידיו:

הוא היה אומר אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשיו אימתי:

אמר אם לא יהיה אני בעצמי המעורר נפשי למעלה מי יעיר׳ שאין לו מעורר מחוץ כמו שנתבאר בפר׳ הסני ואחר שנרשותי להטות נפשי לחיות נד שהרצה חיות מעשה עשיתי אין המעשים הטובים כחילו היה מקשר עצמו ואומר מה אני כלומר מה כח ממני ואיני שלם ואע״פ שכשיתי זה הענין: ואח״כ אם ואמר אם לא אקנה עתה המעלו׳ בימי הבחרות מתי אקנה לות׳ כימי הזקנה לא כי קשה הוא לסור מהתכונות בעת הסיה מפני שהקניניס והמדו׳ נתחזקו ונתיבשו אם מעלות אם פחיתיות ואמר החכם תנוך לנער ע״פ דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו:

שמאי אומר עשה תורתך קבע אמור מעט ועשה הרבה והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות:

אמ׳ עשה תלמוד תור׳ הסדרם והעק׳ וכל שאר עסקיך נמשכי׳ אחריו אם נזדמן נזדמן ואם לא לא הזדמן לא הזדמן ואין נזק בהנזרו: ואמר נדיקים לומריס מעט ועושים הרב׳ כאשרהם תכינו שיעיד בעת לתם אחת והכי׳ ממלה וחלב וכן הכתוב נ״ס אין קמת סלת והשעים לומרים הרבה ואפי׳ מעט אינם עושים כעפרון שנתן הכל כדבריו ובמעשה לא הניח אפי׳ פרוטה אחת מן הדמים: סבר פנים יפות הוא שיעיד ויתן עם הבריות בנחת ובדברים ערבים ורצוי׳:

רבן גמליאל אומר עשה לך רב והסתלק מן הספק ואל תרב׳ לעשר אומדות:

זה אשר נוח הנה לעשו׳ רב תיכו לענין הלמוד אבל להורות׳ שים לך רב שתשמ׳ עליו כאסור והתר והסתלק אתה מן הספק כאשרם בירושלמי ויל חייתי לי זקן מן הסוק לשמוך עליה ואשרי לך וכן נוה שיבחת הסובלת המעשרות כאומר מפני שהוא מן הספקות:

שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמי׳ ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה ולא המדר׳ הוא העקר אלא המעש׳ וכל המרבה דברים מביא חטא:

כבר אמר החכם כרוב דברים לא יחדל פשע וסכות זה שרב הדברי׳ תוספו מותר ואסור כמו שאנתר עתה כי כשירבה אדם לדבריס יפשע על כל פני׳ שא״א שלא יהיה בדבריו דבור אחד שיקרמוי לומרו ומופתי החכמים מעו׳ הדברים ומועטי הסבלים רוב הדברים וקול כסיל ברוב דברים וכבר אמרו החכמים שמיעוט הדברים רחים על מעלת התכות והיות אדם מיוחס אמרו מיפסות׳ דכבל שתיקות׳ ואמר בספר המדו׳ שאחד מהחכמים נראה שותק הרבה על שלא היה מדבר דבור שיין רצוי לומרו ולא היה מדבר אלא מעט מזער ונאמר לו מה סבת רב שתיקותך ואמר בחנתי הדברי׳ ומצאתי׳ נחלקים לד׳ חלקים:

החלק הראשון

הוא כלו מוך מבלתי תועלת בקלקת נפי אדם ודבר נבלה וכיוצ׳ כהם שהדברי׳ כהם שטות גמור:

והחלק השני

יש כו נוף מכל אחד ואועלת מכל אמר לפי כשבת מלם אחר לקבל כו תועל'ה יש בשבת שהוא מס שיבעים שנה ויוקן למי שזכתו וצריך להניח הדברים כוח כנגל הסכנה כו אות שלא ידברו כוה החלק גם כן :

והחלק השלישי

דברים שאין תועלת בהם ולא נוק כרב דבכי שאין לוך שבת מופת פלוני ואין נכנה היכל פלוני וכספור יופי בית פלוני ורוב מגדלות המדיני הפלוניות וכיוצא בהללו הם הדברים שאחר אמר הדברים גם כן כוה המותר אין תועלת בהם :

והחלק הרביעי

דברים שכלם תועלת כדברים בחכמות ובמעלות ודבר אחד בהם שהוא מיוחד כו מן הדברים שאיין תלויים בהם ובהם ימשך מציאותו וכוה צריך לדבר אחר בכל עת שתשמע דברים אלו נותן אות' ואם תאמצם מוה החלק הרביעי תדבר בם ואם יהיו מאחר החלקים חשתוק מהם ותאמרו בעלי המלות באין וה מלים וחכמתו שהוא אסר שלשה דברי הדברים ואת החכמה שצריך לאמרה ואלו לומר שהדבור יחלק לפי מיוב התורה לחמשה חלקים : מבוא גן וכוהר בו ובמלם וזהוב ומותר :

החלק הראשון

הוא המבוא והוא קריאת התורה ולמודה וקריאת תלמודים ושאר מצות עשה מחויבות ובכללם בם והוא שקולה כנגד כל המצות וכבר כאמר מן החוהרים בלמוד מה שלא יכול זה החבור קבתו :

החלק השני

הוא הדבור הנאסר ומהר ממנו כעבודת שקר ודבר שקר והרכילות והקללה ודברי התועה מורים על זה החלק וכן נבלות העם ולשון הרע :

החלק השלישי

הוא הדבור הנאמם אשר אין בו תועלת לאדם בנפשו ולא עבירה ולא מרי כרוב ספר ההמון כמה שאומרים ומה שהוא מנהגי מלך פלוני בהיכלו ואין ראיתה שכח את פלוני או איך התעבר פלוני ושאר קורותיהם וחוא החכמים שיחיו בטלים וחשב היה שהתלה כעניהם זה החלק מן הדבור ובאחר על דבר תלמידו של ר' אומר שלא שם שיחה בטלה מימיו ומזה החלק ג"כ ינצנו אדם או שבח שבחות ויהיו מדות או שבלות :

החלק הרביעי

הוא הנאהב והוא הדבור בשבח המעלות השכליות או מעלות המדות ובנגות הפחתיות מבני המינים להעיר הנפש למעלות בספורים וכח היה ולחנעם מן הנפש את בדבקים שהם בעניהם וכן לשבח הם שוכים ולהוות מעלותיהם כלי שיהנו מנאמנים בם בני בני אדם וילכו בדרכיהם ולנגד הרעיי בפחתיותיהם כלי שיתנו פעלותם ובדרם בעיני בני אדם ויתרחקו מהם ולא יתנהגו הם בהנאמנים וזה החלק רבה לומר למוד המדות המעולות והתרחק מן המדות הפחותות יקרא דרך ארץ :

החלק החמישי

הוא המותר והוא הדבור בשאר שמיותר לבני אדם מסחורתו ופרנסתו ומאכלו ומשתיו ולבושו ושאר מה שצריך לו והוא מותר מין להכ"כו ולא מלום אבל אם יראה יבבר בו מה שירצ' ואם יראה לא ידבר וכוה החלק יכונה הלל בשיעשה הדברים והזהירו אבזי המוסר מהרבו בו דברי' אבל האסור והנאמם מין צריך לאזהרה ולא מבוה שרצוי לשתוק ממנו לגמרי אבל האמנוה בו והחו' לילו אים אדם יכול לדבר בו בל יאיו היה טוב אבל צריך להזהר משני דברים המחל מהם שיהיו מעשיו שאכימים לדבריו כמי שאמרו כלים הדברים היוצאים מפי עושיהם ועל זה הענין שיון באמרו ולא המדרש הוא עקר אלא המעשה באמרו

ומכמים זאמרו לצריך שילמד המעלות דרוש ולך שלא לדרוש והוא הנכיח רבינו לניקים בה ליזהרים כלוה תהלם והענין החחר הוא שקנין הוא שתדל להרבות העניניים במעט דברים לא שיהיה הענין כהפך והוא שהדרש לעולם יהלם לתלמידיו דרך קנדרס ודע שהדברים המחוברי מ"ת לפון שיהיו צריך לבחינו בעניניהם אם הם הולכי על דרך הדבור אשר תלקוהו ואמנם בחרתי זה לפי ע"פ שהוא מבואר מפני שרוב"ת זקנים ושסידי מחכמי תורה כו כהיותו במסכ' יין כמיפה מן ונלתה ויראה שלא לשיר שיר ערבי אצל עניו הלב והוא שבח הגבורה לו הבליבות והוא מן החלק הראוה לוכשבח זה בין ירחקו הם בכל צד מן הרחקה ואין מותר אחלם לשמעו וכשיזיר המשורר פיוט מן הפיוטים העבריים לא ירחיקוהו ולא ירע בעיניהם עם היות בדברים ההם המוסר ממנו או הנאמם וזהו שכללות נאמרה שהדבור לא יאסר ויותר ויחלק וימחק ויבוה בחמירתו מצד הלשון שנעשה אחל"ף עכ"ו אחם יהיה ענין ההוא מעלה יתחייב לאומרו בחוה לשון מיהם ואם יהיה בענין הזיר הסו"ת בחיה לשון מיהם אסור לאמרו נם יש לו בוה תוספת כי כשיהיו שני פועלים ולשניהם ענין אחד מסעיר כח התבוה ושמח אותה ושמח הנפש כח הוא פחיתי והוא מחלק הדבור קנאחם מפני שהוא מזרז ומעורר על מדה פחותה כמו שהתבאר מדבריהם בפרק הרביעי ויהיה אחד משני הפיוט עברי והאחר ערבי או לעז יהיה שמיעת העברי והדבור בו יותר נאחם אבל התיר להעלות פלשון שאין דרך שיסתמכו בו שלא כמעלות כל שכן אם יגרוף אליו מיהמו בו פסיק מן התורה או מסיר הזיהים בענין הוא שאו יבא חלק הנאחם לחלק הנאסר ושוהר מאבו שהתורה אסרה לעבוד לבבי הבליהם מיבי זאר בפחיות ובדברים מגונים ואחר שוברנו לשון הרע בחלק הדבור ראסיר רצוי לבחרו ולזכיר בו קבת מה שנזכר שבני אדם בו בעורון גדול והוא החטא הגדול שבבני אדם תיהם וכ"ש בזה שאמרו חכמים שחבק לשון הרע שקול בנגד כל יום ומי יתן שיבבל מלשון הרע עצמו ולבון הרע ספור רעות האדם ומומיו ולבנות אדם מיסרב בחיה ר' יהיה מן הבנות ואפילו היה המבונה אסר כמו שנזכר אחין לשון הרע שיכוב על אדם ויאם לומה אלא עשה כי זה יקרא מוציא שם רע על חברו ואמנם לשון הרע הוא שיגנה בנות האדם אפי' בפעלתו אשר יעשה בחמת שלא יאמרו יחטא ואם שמעתי חחתרו ג' לשון הרע הנרצתן : שלאמרו השומעו ושאומרים עליו ; ואמרו הקבלו יותר מן האומרו : ונחבר לשון הרע הוא וכרון מומי האדם בלתי בחור מרחה אחין ילישה לו בשם שכוכן מדבריו ושהוא לא כיון זה ואמנם כיון ענין אחר כמו שנזכר בחלם הזיהר ויקיש ומות כן היה רמה את רעהו ואמר הלא משחק אני : וכבר שבח חכם מן החלמידים כתיבת הספר שהרחה לו במעמד גדול ונקה הרע מעשה המשבח כתיבת הם ספר הזהו ואמר לו כלך אל הרע כלומר שחתה מסבב גבותו בשבחך אותו וכתוך ההמון שהחם מי ה חכמו ומהם מי שיסתלקו ויכערך שנלו כשיסמע שבחיו לזכור מומיו וכעותיו וזה תכלית הסרחקה מלשון הרע ולשון המשב' לא נחתם בשר דין על לחבותינו אלא על לשון הרע רבים לומר ענין המרגל' אשר נאמר בהם ויוציאו דבת הארץ ואמרו ע"ה ומה אז שלח קונינו הם רע אלא על העניים ועל החכנים שהתחייבו מן העונש מה שבתחייבו מי שידבר בגנות חברו על מחת כמה וכמה : ולשון התוספתא על ג' דברים נפרעין מן האדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא ע"ה בלשון הרע ושפיכות דמים ולשון הרע בנגד כולם ואמרו בגמרא בע"ה בא לשון הגדולה והוא שאמרו חנא חטא גדולה וחחטא גלוי עריות בא ג"כ לשון הגדולה והוא שאמרו ואין אתה שומע הרעה הגדול מזה וחחטא שפיכו' דמים בא ג"כ לשון הגדולה והוא שאמרו הרג נדול עומי מנזוף מכל בלשון הרע בא לשון נדולות ר"ל שהיה שקולה כנגד בלשאם והוא שאמרו לשון מדברת נדולות ודברו בחטא הזה בתעורר הרבה מאד ושוב מה שנאמ' כל המספר לשון הרע כפר בעקר שנא' אשר אמרו ללשונו נגביר שפתינו אתנו מי מרון לנו מאכם מפרתי בקנת מה שספרו כזה החטא מע"פ שהתרבתי כדי שיתרש' ממנו האדם בכל יכלתו ויסיס כוכתו לבתוק ובה לומר מוה החלק מן הדבור :

רבי שמעון בן נמליאל אומר על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום שנאמר אמת משפט ושלום שפטו בשעריכם :

הדין הוא הנהגת המדינה כיושר וכבר כתבנו בפר' של' שהאמת הוא המעלות הבכליות והשלום הוא מעלות המדות וכשתמצה הלא הבלשה יהיו המציאות בשלמות שאפשר לו בלא ספק :

פרק שני

פרק שני אבות

רבי אומר איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה והסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים:

מבואר הוא שדרך ישרה היא הפעולות הטובות אשר נתרגלו בהן הבריות ושהם מהמעלות המוסריות מפני שבהם יקנה האדם לנפשו תכונה הטובה ויהיה מכובד טוב עם בני אדם והוא שאמר תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם: ולא כ"א אשר נתרגל לזה כמנהג שהיה קלה כחמורה הרגל ולמידה לשון הקדש כאשר שהתבאר לך שהיא גדולה כמילה וכו' ושחיטת הפסח ושם סיכת זה שאין לאדם יודע מתן שכרן של מצות ובקיאות זה הפרטים כאשר לומר והוא שהתורה כלה מתנה מצות עשה ומשנה מצות לא תעשה: ואתנה מצות לא תעשה כאשר הכתוב העניק עליכל אחת מהן מלבד המעשה מהן וקשיב על קנתם הפרטיות ועל קנתם הכללית ומיתה בידי שמים ומלקות ויודעני מענייני מצות לא תעשה כל מה שהם חמורים גדולם ושם מהם למשה מסיני והם שתהנה מלרגות: והמדרגה הראשונה שהיא הגדולה שבהם הם הלבבים שהם יכים עליהם מקילה: והמדרגה שלמטה מהיא מחיובי שרפה והשלישית מחייבי סרג: והרביעית מחיובי חנק: והחמישית מחיובי כרת: והששית מחיובי מיתה בידי שמים: והשביעית מחיובי מלקות: והשמינית לשון שתין לוקין עליהם: ואלו המדרגות נודע הענין וקלותו מכל מה שעשה לא תעשה שהתבאר שכר כל אחת מהן מה היא מכל הג' וכל זה כדי שלא נדע לתיו מצוה ג' דרך אחד לשמרה ולתיו מצוה למע: ומהם מכל מה לעשות עניני ופלוני ולא הודיע שכר לתיו מהניהם יותר גדול מכל הש"ת ומשני זה נדון להזהר עליהם כלם ומשני זה העקר לא זרו העוסק במצוה פטור מן המצוה מבלתי הקשה כי המצות אשר הוא מתעסק בה וכן המתרשל לשמר ממנו ולזה ג"כ אמרו חז"ל עוברין על המצות ח"ל כך ודמן לך מעשה מביא לא תעבירהו ויכיתהו לעשות מצוה אחרת וח"כ אשר ואע"פ שלא התבאר שיעור שכר מצוה על מצות יש בהן אשר הקשה ושוה שכל מצות עשה שתמצא לות' שיתקייב העובר עליה עונש גדול דע שבעשרת ג"כ שכר גדול כמבואר כי שמיל וקרבן פסח ושניהם בשביעי ועשית מעקה בל מלא מצות עשה מכל חייב העושה מלאכה בשבת שקילה ואשר מבטל מילה חו קרבן כמועד חייב כרת והשמים ימים נכריתו לשון והוא שאמרו ולא תמים למיס כניתך ומזה תדע שזכר שניהם בשבת יותר גדול מזכר מילה וזכר המילה יותר גדול מכל הש"ת משכר עשית מעקה והוא ענין שאמרו שוי מתנ' הפסח מצוה כנגד שכרה וג"כ שמל שכר עבירה כשלא תעשה מותה זה גם לא התבאר אז ממנו תלמדהו מענשה שהחמיר יותר עונש עוזהו גדול שכר הנחתו כפי הערך הזה מן הגדול כמו שהתבאר נקודתין בחמרם כל היוצא ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה וכבר כתרגומו שם ולשון התורה בחיות המעשים יהושים מבלו יתנכך כמו שמשה רבינו עליו השלום אמר מספרך אשר כתבת:

ר"ג בנו של רבי יהודה הנשיא אומר יפה ת"ת עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון וכל העמלים עם הצבור יהיו עמלים עמהם לשם שמים שזכות אבותם מסייעתן וצדקתן עומדת לעד ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם:

ר"ל כדרך מרן הפס שעוסק בתורה ומתרו ובגורת עון כמו שבארנו במקום אחר לתרום שם ת' שהוא מ' שהוא מעלה אני עליכם שכר הרבה כחילו עשיתם הענין דבר הפס לעמלים עם הצבור שפעמים שיתכנעו מעשית מצוה בעת שיעסק בתורה ומתרו יעלה על הפס שכר כחילו עשו הוא ומ"ש אלא עזהו אחר שהתעסקו עם הצבור ולא בפס שמים:

הוו זהירים ברשות שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן נראין כאוהבים בשעת הנאתן ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו:

כגר נתרגמו שהרשות היא שלטונות וזהו מספר נמדותיהם ומזהיר מהם:

הוא היה אומ' עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו בטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך הלל אומר אל תפרוש עצמך מן הצבור ואל תאמן בעצמך עד יום מותך ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע ואל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה:

כגר הודענו בפרק הל' שמין נרוך להפרד מן הצבור מלת לפי הפסדם כתו שכתרגמי פס ואמר שהשל"מ אע"פ שתיכים לו תכונה תכונה בנפש ותת חזקה לא יסלק ידו מלכפול עצמו תמיד הטוב להוסיף החזק ולא יכבוד ויאמר אחת המעלה כגר שלמתי בידי ואי אפשר לא שתפסיד מספסיד הוא שתפסיד והוא שאמרו עד יום מותך: וכגר שמי אפשר לשמוע הוא שיהיו פשוטי הדברים מרוחק מפני וכטל וכשיתכל החדש בו היטב ודעתו מסדרים נכונים והוא מזהיר מן הדרך שהיא מן הצבור שהוא שאמר לא יהיו דבריך נראים כשתפנה רוצה בו כשתפנה מזה העסק והוא דומה למה שכתרגמו שמאי אחרי יולדתך קבע:

הוא היה אומר אין בור יראי חטא ולא עם הארץ חסיד ולא הביישן למד ולא הקפדן מלמד ולא כל המרבה בסחורה מחכים ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש:

בור הוא שאין לו לא מכמה ולא מדות: ועם הארץ הוא שאין לו מעלות שכליות לכל יהיו לו קנין מעלות המדות: וביישן ידוע: וקפדן הוא מי שמקפיד על כל דבר וכועס: וענין הסתלל הרגל בעסק ומשוך אותה לקנות המעלות ואמר שאין לכשיש מכמים שילמדוך היה אתה מלמד את עצמך ותרגום ויתבק מיד עמו ותתפל בגדלת עמיה: ואמרו שהתורה לא תתנה בשלמי הגשמות ולא כהולכי מרגלות רחוקות וסמכו זה לפסוק על גד המלכה והוא אמרו לא כשאים היה לא לאחר ולא מעבר לים היה ולא אמרו לא בגשמי הדומה היה ולא כמלכי מעבר לים היה:

אף הוא ראה גלגלת אחת שצפה על פני המים אמר לה על דאטפת אטפוך וסוף מטיפיך יטופון:

הנה לומר שאתה נהרג בשביל שהרגת אחרים ולסוף מי שהרג עתיד להיהרג הכוונה בזה כמאמר שפעלות הרשעים יסובו בראש עושיהם כמו שאת' עוכותיו ילכדוהו חבלי רשעו ובו' ומזה נזהר ואמרו חכמי' כאדם שאל' מודד בה מודדין לו וזה דבר הנראה לעין בכל עת ובכל זמן ובכל מקום שכל מי שיעשה דע ויחשוב מיכי החשם ופתיותו שהוא עצמו יוצק מן הרעות הזה בעצמם אשר חשב אפני שהוא לאר מלאכה שתעשה נוקם לו ונולתו וכן כל המלאכה מעלה שמחשב פעל טוב מן הטובות יגיעהו תוכלת הפעל הזה מפני שהוא פלאר לגר שיעשה טוב לו ולולתו הכתוב הכתוב בזה טובים מלך אמר כי פיעל אדם ישלם לו:

הוא היה אומר מרבה בשר מרבה רמה מרבה נכסים מרבה דאגה מרבה נשים מרבה כשפים מרבה שפחות מרבה זמה מרבה עבדים מרבה גזל מרבה תורה מרבה חיים מרבה ישיבה מרבה חכמה מרבה עצה מרבה תורה מרבה צדקה מרבה שלום קנה שם טוב קנה לעצמו קנה לו דברי תורה קנה לו חיי העולם הבא: רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי הוא היה אומר אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת: חמשה תלמידים היו לרבן יוחנן בן זכאי והן הן אלעזר בן הורקנוס ור' יהושע בן חנניה ור' יוסי הכהן ור' שמעון בן נתנאל ור' אלעזר בן ערך: הוא היה מונה שבחן אלעזר בן הורקנוס בור סיד שאינו מאבד טפה ר' יהושע אשרי יולדתו ר' יוסי חסיד ר' שמעון בן נתנאל יראי חטאו ר' אלעזר בן ערך כמעין המתגבר:

סבח ר"ג נוכריות טוב בהלמו' לכוד מוסר שלא יהיה מימיו וסבח ר' יהושע
במעלות המדות כי בכסף יוסר המדם ויכובד ויתכבוד דוב העולם ולזה הוא
מוסר כי יולדתו: ור' יוסי סבח בטוב העולם המדות ובמעלו השכליות. ורבי
שמעון סבח בירלת מטח וסוח וריוו והשתלו כעניני עסקי הטוב וזמירתו
נרע וסבח רבי אלעזר בן ערך בטוב ההכנס והיות כל עניו עמוק קל מבלו
ותבונתו על תוספת הענין:

הוא היה אומר אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ור"א
בן הורקנוס בכף שניה מכריע את כלם: אבא שאול אומר
משמו אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ורבי אליעזר בן
הורקנוס אף עמהם ורבי אלעזר בכף שני מכריע את כלם אמרו
להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם רבי אלעזר
אומר עין טובה רבי יהושע אומר חבר טוב רבי יוסי אומ' שכן
טוב ר' שמעון אומר הרואה את הנולד ר' אלעזר אומר לב טוב
אמר להם רואה אני את דברי רבי אלעזר בן ערך שבכלל
דבריו דבריכם: אמרו להם צאו וראו איזהי דרך רעה שיתרחק
ממנו האדם רבי אליעזר אומ' עין רעה רבי יהושע אומ' חבר רע
רבי יוסי אומר שכן רע רבי שמעון אומר הלוה ואינו משלם
אחד הלוה מן האדם כלוה מן המקום שנאמר לוה רשע ולא ישלם
צדיק חונן ונותן ר"א אומר לב רע אמר להם רואה אני את
דברי ר"א בן ערך שבכלל דבריו דבריכם:

עין טובה המשתפקו במה שיש לאדם והיא מתעלות המדות: ועין רעה
הפכה דבר לומר הקטנת הדברים והתרגזו על התוספת: ואמרו הנה הרואה
את הנולד יחסר עניני שילמד מה שעתיד לחיות ממה שהוא נמצא עתה ויהיו
בחכמו עד שתהיה מעלה שכלות ויהיה פירושו שילמד הנסתר מן הנראה
מבלי רואה בו הנה שיעיין בעניני האדם ויעסקו יחסר בהם השגת מציאותו
שיעיין בתחריות עניניו וכנגד זה הכי אמרו אומר הלוה ואינו משלם
שלא יהיה נכר לומר כך והוא פחיתות האדם ובני חונן ונותן זה נדיקו של
עולם והוא ה"ית שנאמר נדיק ויסר הוא וכן ואתם נדיק על כל הבא עלינו פי'
חונן לזה האדם לגבירו ואינו משלם משלם לו הקב"ה מלף עבירותיו שנדל
חסר לוולתו לזולתו עד שתשיב ידו זה מחסורו ובחסר מלאכה ידו ולא ישלם
למלוהו ה"ית משלם לו: וענין רואה דבריו בוחר ומבחין מענין הדבר
ולזה שבותו לא נחר והבחין שבכלל דבריו שאמר לב רע שאמר הוא הכל:
ובבר בחרנו בפרק הסני חסר הקדמנו לפירוש זאת המשנה שמעלו התרגז
כלם ימצאו לחל המתעורר לחלקו הנפש לבד ולזה כן ימצאו פחיתי המדו'
ובחרנו בפרק הרביעי שהפעלות שהם טובים הפעלות המחוננות חסר
יבואו ממעלו המדות וכן הוא יחוס אחל העלמותי והרועלי שהנפש ההתעורר
היא בלב וחלב חרדה וכליה תלויות ויחוס ומעל שהכתוב כלם מפוזרות מן הלב
והוא התחלתה לפי הדעת שלמתי אחל הכח המתעורר לא יתעסק ממנו
לחבר חבר כדרך שמתעסק הכח הזן ל' לחלק הנזונת חסר שהזכרנוהו בפרק
הרביעי מן הלב אל הכבד והן הכל מה שהזכרנוהו שלב טוב רומה בו הפעולה
הטובות והם הפעלו' המחוננות והם מעלות המדות והוא כולל הנסתפקות
ואהבת הטובים וחלת זה מן המעלות והוא שאמרו שבכלל דבריו דבריכם וכן
לב רע פחיתות המדות והוא כולל גם כן כל מה שהזהירו ממנו:

הם אמרו שלשה דברים רבי אליעזר אומר יהי כבוד חברך
חביב עלי כשלך ואל תהי נוח לכעום ושוב יום אחד לפני
מיתתך והוי מתחמם כנגד אורן של חכמי' והוי זהיר בגחלתן
שלא תכוה שנשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב
ולחישתן לחישת שרף וכל דבריהם כגחלי אש:

אל תהי נוח לכעוס אל תכין עצמך לכעס ולרגזנו וכבר הפליגו לגנות הכעס
והרגזנות ודמוק שכלבריהם שמרס כל מי שכובש כחילו עובד ע"ז וסמכוהו
לומרו לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר ר' שמעי הדברים אחל וסו'
יום אחד לפני מיתתך והוא לזינו יודע מתי ימות שמא היום שמא למחר ויהיו
כל ימיו בתשוב' אחל אמרו והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים לזינם ממאמר
אחר הוכיח בהם אחל הוא מחמת שאמרו מולתו והיה מספ' דתו ומפני זה לא
ניחם מכלל דבריו והכוב' בזאת הבחינה שהוא אומר לך כשתתחבר לחכמים

ואל תנשי המעלו' ל תתענג עמהם ואל תתגאה עליהם אחל תהיה חברת'
להודיע להם שתתקרב בעת שיקרבוך ואל תוסיף להתקרב אליהם יותר ממה
שיקרבוך שלא תפסיד כוונתם בקרותהפיך לחכמתם לשנאה ולא תגיעך מהן
התועלת אחר תקוה והמשיל זה כמי שמתחמ' בגחלי אורן שאם יבא רחוק ממנו יהנה
בחומו ויקבל תועל' בקורו ואם יפשע בעצמו ויוסיף להתקרב אליו יסרף ויסו'לו
התועלת לנזק והוא ענין אמרו על זה המ' הוי מתחמ' כנגד אורן של חכמי'
והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה ואחר כך הוסיף להמשיל מזה ואמר לא תחשוב
שאם ינשכוך בלשון תשוב ותעיי' כדברם ויתפייס כי ממנם לא ישמע לקו'
מלחש כמו שלא ישמע אליו הסרף כמו שאמר אחר לא ישמע לקול מלחיש
ואתה תדע זה מענין נחש כמה שמתרים כנגד רבו אליו שנפל בחלי מטיוף
כשתבא מדברי חכמים בענין ומרכבה תכוסם היו מנוערי וכן עם ר' יהושע
בן ערחיה וכלם התבאר הנזק שבסיגו וולתם ממקליקי תבסילם:

רבי יהושע אומר עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריו מוציאים
את האדם מן העולם:

אמר שחרישות לממון ורוב התלוה ורוע הנפש והוא קולי אמרה הסתור סיבי
הלדם למזוק רעות עיניו וישנאהו וייטב לו תכרת חייות והתבוד כמרכבו
וביערות ויבחר לו מקום שאיש מיושב וזה אבל לא מצ' ירשו רק לרוע תחות
וקפלתם כוללתה ולא ימיתו האדם בלא ספק כי יחלה נופו ויתו טרם עתו:

רבי יוסי אומ' יהי ממון חברך חביב עליך כשלך והתקן עצמך
ללמוד תורה שאינה ירושה לך וכל מעשיך יהיו לשם שמים:

כבר בארנו בפרק השמיני ענין ההכ' והזמין שצריך לאדם להכין עצמ'
למעלות ובארנו בפרק החמישי ענין אמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים:

רבי שמעון אומר הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה ובשאתה
מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני
המקום שנאמר כי אל חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד
ונחם על הרעה ואל תהי רשע בפני עצמך:

כבר בארנו בפרק השמיני ענין קריאת שמע ותפלה ובפרק הרביעי ענין
בחדנו שענין קבע הוא שתכבד עליו התפלה ויחסנה כמי שנוח לעסוק עם
לחל ונעשה ממנו:

ר"א אומ' הוי שקוד ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס
ודע לפני מי אתה עמל ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך
שכר פעולתך:

ענין שקידה הוא מלשון הכתוב כי שוקד אני על דברי כלומר מהיר והסתלל:
תן יהיה עניניו הרגל ותמידות כמו לשקוד על דלתותי יום יום: מה תשיב
לאפיקורוס אמר צריך שתלמד דברים שתשיב בהם לאפיקורוסים ותחלוק
עליהם ותשיבם אם יקשו לך ואמרו לה שנו אלה אפיקורוס נכרי אחל אפיקורו'
ישראל כ"ש דעקר טפי ר"ל סיוסיף לבזות ומפני זה אין צריך לדבר עמו כלל
אמנם לו תקנה ואין לו רפיוי כלל ועקר שנאמר כל בחים לה יסוכנו ולא יסיגו
לרחות חיים ואמרו אף על פי שתלמד דעות האפיקורסים לדעת היך תשיב עליה.
הסתר שלא יעלה בלבך דבר מן הרעו' הללו ודע שתתעמוד לפניו יודע לפנין
לבך והוא אמרו ודע לפני מי אתה עמל רצה לומר שיכוין לבו בתמונת הלם
יתברך:

רבי טרפון אומר היום קצר והמלאכה מרובה והפועלי עצלי
והשכר הרבה ובעל הבית דוחק:

זה משל לקוצר הגוים ורוב החכמות ועבלות בני אדם לבקשם עם רוב
השכר עליהם ועם רוב התרגלות התורה והזהרותיה לבקש חכמה ולמוד:

הוא היה אומר לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין
לבטל

לבטל ממנה אם למדת תורה הרבה נותנים לך שכר הרבה
ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך ודע מתן
שכרן של צדיקים לעתיד לבא :

לעתיד לבא וגו׳ למר לעולם הבא וכבר נתבאר ענין העולם הבא בפרק
העושין משנה שלישית במה שהוזכרו :

פרק שלישי

עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים
ואי אתה בא לידי עבירה דע מאין באת
ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון מאין
באתה מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה
ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי
המלכים הקדוש ברוך הוא :

מה שהסתכלות מביאת הזהיר לידי ענוה כבארנו מתחלת זה הפרק ויבואר
יבואר לבזות בעיני העולם: והסתכלו לגדול המעלה יביאהו למהר לעמוד
מעותיו : והשיעלו בידו אז השלשה לא יחטא כלל :

רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של
מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו : ר׳ חנינא
בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה הרי
זה מושב לצים שנא׳ ובמושב לצים לא ישב אבל שני שיושבין
ויש ביניהם דברי תורה שכינה ביניהם שנא׳ אז נדברו יראי
ה׳ איש אל רעהו ויקשב ה׳ וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו
ליראי ה׳ ולחושבי שמו אין לי אלא שנים מנין שאפי׳ אחד
שיושב ועוסק בתורה שהקב״ה קובע לו שכר שנא׳ ישב בדד
וידום כי נטל עליו :

רמזתי שמוסב לגיס יקרון כל מוסב שלא ידברו בו דברי תורה מסיק הפסוק
אחר ואמר כי חס כתורת ה׳ וגומר כאילו אמר שאפשי שהיה אפשר בתורת ה׳
לא יסב בתוכם לגיס אחר לזיבו תורת ה׳: מנין שאפי׳ אחד שיוסב וכו׳ בפרק
קמא דברכות לומר כזה הלשון מנין לאחד שיוסב ועוסק בתורה שכינה
עמו שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך וכי מאחד
ואפילו אחד תרי מבעיא תרי מכת׳ מלייהו בספר הזכרונות הרי לן מכתבי
מילייהו: וכי מאחד ואפי׳ תרי תלתא מבעיא מהו דתימא הואיל ואיתמר
הוא ולא אתיא שכינה קמ״ל דאיתמר נמי היינו תורה וכי מאחד ואפי׳ תלתא
עשרה מבעיא עשרה קדמאי שכינה ותלתא עד דאמרי: ופירוש וידוס
מן הדבור הנכתב מקול וממה דקה וממנו פי׳ התרגום וידוס לארעא ושחיק
לארעא ודחיק ושהוס כמו שקיים כל התורה כלה מאמרו כי נטל עליו כאלו
נתיגעת התורה כולו היית נשבר תחתיו :

רבי שמעון אומר שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו
עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים שנ׳ כי כל שלחנות
מלאו קיא צואה בלי מקום אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד
ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של מקום שנא׳
וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה׳ :

וזבחי מתים יקרון תקלוכת ע״ז כמו שקראה הכתוב כמו שבארנו בפרק ג׳
מעלה וקרוהו שעיהו ע״ז קיא צואה לגילולים כמו שתקרוה עלה עצמ׳ גילולים
ומקומים וקדם לפני זה הפסוק שמורה על העסק במאכל ובאכילה
והנאת התורה ותלמודה ומפני זה כי השלחנות כלם כאילו חבלו עליהם
הדברים הטובים ואם שלם כיון שבו ובכבר תינו :

רבי חנינא בן חכינאי אומר הנעור בלילה והמהלך בדרך
יחידי והמפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו׳ נחוניא
בן הקנה אומר כל המקבל עליו עול תורה מעבירים ממנו עול
מלכות ועול דרך ארץ וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין
עליו עול מלכות ועול דרך ארץ :

עול תורה התמדת הקריאה : ועול מלכות טורח המלך וחיילותיו: ועול דרך
ארץ טורח הזמן : למר מי כשכר לקחו עול התורה כילוהו הסס ימכרן
מעולי המלכים מעלו טורח הזמן : ומנין פורק עול תורה שלומר לין
תורה מן העמים ואיני סוכלה : ומנין מרות על הלוחות מירות על הלוחות
רגא לומר מחיות מתולדות הזמן ועניני המלכים למי שמקבל ועוזה מה
שכתוב על הלוחות :

רבי חלפתא איש כפר חנניה אומר עשרה שישבין ועוסקין
בתורה שכינה שרויה ביניהם שנ׳ אלהים נצב בעדת אל ומנין
אפילו חמשה שנא׳ ואגדתו על ארץ יסדה ומנין אפילו שלשה
שנאמר בקרב אלהים ישפוט ומנין אפילו שנים שנאמר אז
נדברו יראי ה׳ איש אל רעהו ויקשב ה׳ וישמע ומנין אפי׳ אחד
שנא׳ בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך :
פשוטה אל הנה כתבתי בתחלת סנהדרין שעדה אינה נופלת על פחות מעשרה
וסס כתבנו ג״כ שבות דין לא יהיו פחות משלשה וסס נקראים שהיס לענין
המשפט וכי תמצא מה שחוצה לסס כידו מקח וסיל ים נה סמשס מבעוות
שבהן יתבוד וכלל הסמשה מבעוות יקרון נסס כן מגודה :

רבי אלעזר איש ברתותא אומר תן לו משלו שאתה ושלך
שלו וכן בדוד הוא אומר כי ממך הכל ומידך נתנו לך : רבי
שמעון אומר המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר
מה נאה אילן זה מה נאהניר זה מעל עליו הכתוב כאלו מתחייב
בנפשו׳ רבי דוסתאי ברבי ינאי משו׳ ר׳ מאיר אומ׳ כל השוכח
דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב
בנפשו שנאמר רק השמר לך ושמר נפשך מאוד פן תשכח את
הדברים אשר ראו עיניך יכול אפילו הקפ׳ עליו משנתו תלמו׳
לומר ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך הא אינו מתחייב בנפשו
עד שישב וסירם מלבו : רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת
חטא קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמ׳ קודמת
ליראת חטא אין חכמתו קיימת :
הנה דבר זה מוסכם עליו מהפלוסופים נס כן מסדר המעלות כשיקדם
לחכמה שר מיהם קנין תוק ולמר כך ילמר החכמה לסבר תזדוהו על הטובות
הסס יוסיף ממנה ולהנה בחכמה וכחרינות להוסיף ממנה לחר שתעוררהו
למס שהורגל וכשיקדמו קניני הדעות ומ״כ ילתך ותסיס החכמה מופעת
פותן ממס שיתחוה נה הרגל תכבד עליו פחכמה ויניחנה :

רבי אלעזר המודעי אומר המחלל את הקדשים והמבזה
את המועדות והמלבין פני חברו ברבים והמפר בריתו של
אברהם

הוא היה אומ׳ כל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיים׳
וכל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מקיימת: הוא היה
אומר כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו
וכל שאין רוח הבריו׳ נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו
רבי רוסא בן הרכינס אומר שינה של שחרית ויין צהרי׳ ושיח׳
ילדים וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאין את האד׳
מן העולם :
למר שלש הללו מונעים ומבטלין מעלת האדם עד שיצא מן העולם וסוף
מכל :

רבי אלעזר המודעי אומר המחלל את הקדשים והמבזה
את המועדות והמלבין פני חברו ברבים והמפר בריתו של
אברהם

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0086
DFG

אברהם אבינו ומנלה פנים בתורה שלא כהלכה אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא :

מלמן פני חבירו הוא מי שמניים את חבירו : מנלה פנים בתורה הוא מי שעוסק על מנת התורה בפרסיה והוא תכלית הכפירה כמו שאמר הכתוב יתנך והנשם אשר תעשה ויל רמה : ועוין מנלה פנים יגלה פנים ויעיו והו לשון כפירה והוא מפורש כן בגמרת פרק אמר המנל פנים בתורה הפוכר על דברי תורה כפרסיה כיהויקם כן יהויקם : מפר ברית כמשמעו : ושם אמר בכל הדברים אשר אמרו חכמ ם בהם שהעוסק אותם אין להם חלק לעולם הבא אמה במה אנו קיימיקם כשעשה תשובה אין לך דבר שעומ בפני בעל תשוב אלא כשלא עשה תשובה ואת ביסורין רוב לומר שאומר החטאים שהם יסורין עם יכרו הנשם אין להם חלק לעולם הבא גדול יותר משאר החטאים שהיסורין עם המיתה לא יכפרו אותם :

רבי שמעון אומר הוי קל לראש ונוח לתשחורת והוי מקבל את כל אדם בשמחה :

קל לראש קלות ידוע : ונוח הוא שוב והנמחה : ואמר בגמרת הנושא כשהתעסוק לפני אדם גדול שהמעלה ם שעניך לבנדו קל ושמח אותו ועמל לפניו כשאר ירצה ול תוקיר נפשך לו: וכשתהיה עם אחור השער רוצה לומר צעיר שהנים לא תעשה כן אבל תוקיר נפשך עמו ול תשחק ואל תתנענע עמו אחר כן אמר לו אחר שהוא סהורתיך משהנענע אים צער שהנים יתמיה שתקבל אותו בשוש וכפנים ועשים לו כן הכוונה אבל ערוך שתקבל כל אדם בקטן וגדול בן תורין ועבד כל אים ממין האדם בשמחה : וזה יותר ממה שאמר שמחי בשכר פנים יפות : אמר המתרגם נראה לי מדברי הרב שהוא מפרש שלא תקבל מהקבלת פנים וכשלו הוא מקבל מהנזר מן מקבלת הללות אחר הוא מן האדמים תרגם נגד מו נכח וכן אומ כזה הענין בערכי כל מניחה והקבלה אומר פנחסי לומי בשמחה מו בזעף ובלשון שהוא פירש הרב מקבל הכם ודעהו :

רבי עקיבא אומר שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה מסורת סייג לתור מעשרות סייג לעושר נדרים סייג לפרישות סייג לחכמה שתיקה :

כשידור אדם נדרי וייקים יעלה בידו קנין שהמנע אחה שירצה שימנע ממנו ויתחוק לו הקנין שהוא וקל על הפרישת כ"ל שהשורה מהטאות כמו שאמר בהניגם בנדי עם האדם לפרושים :

הוא היה אומר חביב אדם שנברא בצלם חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנא' בצלם אלהים עשה את האדם חביבין ישראל שנקראו בנים למקום חבה יתירה נודע להם שנקראו בנים למקום שנ' בנים אתם לה' אלהיכם : חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה חיבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם שנא' כי לקח טוב נתתי לכ' תורתי אל תעזובו :

הוא היה אומר שהודעת מה שהט בו לו שיעור הטובה היא הטובה לאחרת כי פעמים שיגמול אדם הטובה לאים מבני אדם על דרך הנ"ל ולא יודיענו שיע' מה שעשה עמו מפני שהיא נגוה בעיניו :

הכל צפוי והרשות נתונה ובטוב העולם נדון והכל לפי רוב המעשה :

זה המאמר כולל דברים נדולי אמר ורצוי היה זה המאמר שיהא לר' עקיבא והוא פירושו בקצר ועל אנלי שתדע כל מה שקרה בעולם הזה אין אדם יודע מה שבעול' יודע אלא הוא מגיד אותו והוא אמרו הכל צפוי ואמ' כך אמ' לא תחשוב שבשותו יודע המעשי ותחייב הכתוב כלומר שיהא האדם מוכרח בפעליו על מעשה אין המעשים הזה הענין כן הכל הרשות בידי האדם במה שיעשה והוא אמרו הרשות נתונה ר"ל כל אדם רשות נתונה לו כמו שבארנו בפרק הם ואמר מדין האם יתברך עם בני אדם אמנם הוא בחסד וכטוב לא

כפי הדין הרצוי עליהם כמו שבאר ית' מדרכיו ואמר ארך אפים ורב חסד ואמת ואמרו רז"ל ארך אפים לצדיקים ולרשעים : ואמר הנביא המפסר טוב ם לכל : ואמר כך אמר שהמעלות לא ינ עו לאדם לפי רוב נדול המעש מכל לפי רוב מס ער המעשים והוא שהמעלות אמכם יניע בכפול המעשים הטובים פעמים רבות ועם זה יניע קנין חוק לה כמ עשה אחד פעל נדול אחר מהמעלות הטובות כי הוא לבדו לא יניע לו קנין חוקו מהמעל כשיתן האד' למי שרצוי אלף זהובים בעת אחת ואלפים אחר לא כאן כלום לא יעלה בידו מדת הנדיבות בזה המעש האחר הנרו כמו שהיע שהתנדבו אלף זהובי באלף פעמים ונתן כל זהוב מהם על נד הנדבות אפי שאם כפל מעשה הנדיבות אלף פעמים והניע לו קנין חוק וזה פעם אחת לבד התעוררת נפשו התעוררת נדול לפעל טוב ואמר כך פסק ממנו וכן בתורה אין שכר מי שפרה אסור כאחה דינרים או עשה נדקה לעני באחה דינרים אחת די מהאסורי כתי שפרה עזרה אסירי או הפליט חסרון עשרה עניים כל אחד כעשרה דינרי וזה הקצ אמרו לפי רוב המעש אבל לא לפי נודל המעשה:

הוא היה אומ הכל נתון בערבון ומצודה פרוסה על כל החיי החנות פתוחה והחנוני מקיף והפנקס פתוחה והיד כותבת וכל הרוצה ללוות יבא וילוה והנבאים מחזירין תדיר בכל יום ונפרעים מן האדם מדעתו ושלא מדעתו ויש להם על מה שיסמכו והדין דין אמת והכל מתוקן לסעודה :

החנוני מקיף מי שילוה טוכו ולא יבקשו לאחר זה המפ' מכוסר וכוונתו ידועה : ואמרו וכל רוצה ללות יבא וילוה מתוך הענין הקודם שאין הכרח לכל בבחירה האדם יעשה מה ש רצ לעשותו : ואמרו והנבאים מחזירין תדיר הוא משל על המות ואחר עוברים הבריות על האדם : והכל מתוקן לסעודה כלומר בזכות כל מה שיהי העולם הבא :

רבי אלעזר בן עזריה אומר אם אין תורה אין דרך ארץ אם אין דרך ארץ אין תורה אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה אם אין בינה אין דעת אם אין דעת אין בינה אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח :

רוצה לומר כזה שכל אנשים מעלו כל אחד מהניסם מוציל במניות פחות ומשלים חולשו ותמנם דבריו בדעת וכבינה ם הענין פלוסופי דק מאד ואני מוכרחו נשען על תבונה מי שעיין בזה הענין הוה שהדעת אחר ניע לבו ונקנה אותו מאנם המוסכלות אחר כשניגם אם נפ יל הנדרם וכשהל אותה לו שנשיג הנבורות הנפרדות במ אותם מבלתי שנניעם לחתנו דעת לכל הם במניותם דעת ואת השנגם היא אחר תקרא כ נה והוא הדעת ובדעת נ"כ נכניע ונשפיל לנו שנשיג וכאילו יאמר שאם לא נשכיל מוכשל אין דעת לנו ואם לא יהיה דעת לנו לא נשכיל מוכשל כי בדעת נשיגהו והכנת זה הקבר קצה מאד ואפילו מן הספרים המתוברים בו כל שכן מכאן ואמנם מ:תנו מייסרים עליו סדרך היסרה לכך :

הוא היה אומר כל שחכמתו מרוב ממעשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובין והרוח באה ועקרתו והופכתו על פניו שנא' והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה לא תשב : אבל כל שמעשיו מרובין מחכמתו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטים ושרשיו מרובין שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזים אותו ממקומו שנאמר והיה כעץ שתול על פלגי מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חום והיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי:

כל מעשיו כגר פירשנו ונחזרנו מלמ הדברים בזה הפרק מדברי ר' חנינא בן דוסא :

רבי אליעזר בן חסמא אומר קנין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות

הלכות תקיפות וגימטריאות פרפראות לחכמה :

זה מבואר וכבר נזכרו ענינו בפרקים הקודמים :

פרק רביעי

בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר איזהו עשיר השמח בחלקו שנאמר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא איזה מכובד המכבד את הבריות שנאמר כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו :

זה מבואר וכבר נזכרו ענינו בפרקים הקודמים :

בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קל כבחמורה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה :

כבר נזכר פירוש זה שאומר בפרק עשרה מסנהדרין וכבר העירו חכמים ע"ה על חלוש בפלגת בתורה ים כי זרוז על מעשה המצות והוא אומרו מן יכדיל משה שלש ערים בעבר הירדן וגומר וידוע שחיוב מועילות שלש יהיה בזה דין ערי מקלט עד שיבדלו השלש שלאחרי שבארץ ישראל ואומרו יודע היה משה רבינו ע"ה שתין שלש ערים שבעבר הירדן קודם עד שיבדלו השלש שבארץ ישראל שאם ערי מקלט תהיינה ואחכם הבדיל אלו מפני שאומר הוא ית' מגיד לנחיל מקיימנה ואם כיוצא בזה בחסד רב הוא ע"ה מסיג בחמתות שלש שבשלשים נכסף להוסיף חני מצות עשה על כל מעלתו ושלמותו לזיך ברוך שיעשו מי שנתרצה בפשט והוחוק נרעתם וקדמה :

הוא היה אומר אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום :

ואומר שתי שפטר שלש יהיה לכל אדם עת שיוכל להזיק בו או להועיל ותפילו בדבר מועט :

רבי לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רימה :

כבר נזכרו וזכרנו בפרקים הקודמים שהענוה היא ממעלות המדות ושאין מוכנעת בין הגאוה ושפלות הרוח ואין לה שם אחר רק ענוה וגאוה יש שמות רבים בלשון עברי בזה לב עיניים רמות וגאה ורם ומשמות החכמים ז"ל רוח גבוה וגסות הרוח ומתגאה: ובכללן שפלות הרוח וכבר נזכרנו כמ"ש הרבינו שהדרך נריך שיהיה מעט לחסת מן הקצוות עד שיעמיד בואמצע המעלות על כך הסייג שכל באדם הוגות לבדם בין שאר המדות ר"ל בגאוה לגזול חסרון זולת שהדם מלא חסידים ודעתם בנוקש רחקו ממנה על שקצה הסיחרון ובטוח שפלות הרוח לגמרי עד שלא ישחירו בנפשם מקום לגאוה כלל והנה רמיתי בחבר מספרי המדות שבאחד לאחד מן החסודים ובאחר לו מיום יום הוא שמחת בו יותר מכל ימיך אמר יום שהייתי הולך בספינה והיה מקומי בפחות שבמקומות הספינה בין מפילות הבגדים והיו בספינה סוחרים ובעלי ממון ואני הייתי סוכב במקומי ומ' מחבבי הספינה שם להשתין ואני נקל בעיניו ובזוי שפל בעיניו מאד עד שלא ערותו והשתין עלי ותמהתי מהתפוק תכונת המעות בנפשו ואי השם לא כחנה נפשי למעשהו כלל ולא השעורר ממני כאי ושמחתי שמחה גדולה כשהנעתי לבטל שלא יכאיבני בזוי החסר הזה ולא הכניסה נפשי בין ספק בזות תכלית שפלות הרוח עד שירחק הגאות : ואני זוכר עתה קצת מה שזכרו חכמים משבח הענוה וגנות הגאוה ומפני זה בוה להקדים על הקשלנו ואמר מאד מאד הוי שפל רוח מפחדו פיסחר חז"ל על הענוה לרבה כל שכן פיהיה שלנו מעט מן הגאוה אחר שהוא קרוכה שיה מפני שהענוה מוכנעת כמו שזכרנו ואמרו בשבח הענוה מה שעשתה התכא כתר לראשה עשתה הענוה עקב לסוליתה עי' למעלת לבתיב בחסית חכמה ירפת ה'

זלת הרגלים שירלת השם גדולה מן החכמה והיא שבת מלאותה ואומ' עקב ענוה ירלת השם כלומר שירלת השם מצאנת בסולי הענוה מ"ש הענוה גדולה מן החכמה הרבה : ואמרו לבר זה כתוב בתורה ושמו בנביאים ומשולם בכתובים כל מקום שחז' מוכח גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו כתוב בתורה הא הגדול וגו' וכתיב בתריה עושה משפט יתום ואלמנה: ושמו בנביאים דכתיב כי כה אמר רם ונישא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון וכתיב ואת דכא ושפל רוח : ומשולם בכתובים דכתיב סולו לרוכב בערבות ביה שמו וכתי' בתריה אבי יתומים ודיין אלמנות לך ללמוד ממשה רבינו ע"ה אשר בכלאו בו מעלות השכליות ומעלות המדות כלן מכוונת למדרגת הגבוהה אך בתורה אך בחכמה אך בנבואה ושבח השם יתברך על כל אלה במדת הענוה ואמר והאיש משה ענו מאד מכל אדם אשר על פני האדמה ואמרו מאד מאד מופת לרוב ענותנותו או לבד הקנה הלחרון וכן תמצאהו אומר ונחנו מה : וכן בלוד משיח שלי יעקב ונעים זמירות ישראל והוא מלך בכבד בגדלה מלכותו ומוק' מרכבו ושיעודו השם יתברך לנו ע"י משה רבינו ע"ה והוא הכוכב אשר דרך יעקב כמו שבארנו ר"ל והוא נביא ובדול שבשבעים זקנים כמו שאמר ויסף בשבת את חכמוני ועם כל זה לא אמ' לב נשבר ונדכא שהיה לו תגזה והרבה מלו מעלות הסודות על תכלית הענוה : וממה שאמרו ר"ל בגאוה אמרם כל אדם שיש בו נשמת הרוח כתיבו עובד ע"ה כתיב הבא תועבת ה' כל גבה לב וכתיב הסר לך תניף תועבה ל ביתך ואמרו כתיבו כפר בעקר שבאל"ף ורש לבבך וטכחת את ה' : ואמרו שחטאו הגאוה כמו שבא על הערוות לאמר תועבת ה' כל גבה לב ואמר כי את התועבות האל ואמרו שהמתגאה הוא בעצמו אצל השם יתברך כע"ז עצמה והביאו ראיה מאחזרו אדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כלומר גבה רוח כי שמה נחשב הוא ל תקרי שמה ל"ת בו"ו: ואמרם שהמתגאה רוחו לסדר ואמרו כל מי שיש בו גאוה רוחו לגדעון כתיב בתריה הבא ורמי הקומ' גדועים וכתי' השם ואשריה תגדע ן: ואמרו שהב"ה לא ישים מתגאים בתחיית המתים כאמרם כל אדם שיש בו גאוה הרוח מין עפרי נעשה אמ' הקיזו ורבנו סוכני עפר מי שנעשה עפר בחייו ר"ל שענוים הם אשר יחיו והפליגו בזה ואמרו כל אדם שיש בו גאוה הרוח סכינה מילמת עליו שנא' ובנוח מתרפק יידע והרכם מדכריה כאמרם שהגרעת עונ' המתגאים אמרו לשלח ולספחת ולנהרת ואין שלח לא בגוה שב הנגעות הנשלות כאילו אמר למתגאה הספחת : ושוב שאמרו בשמתת מתן דלות ביה ובספחת מתן דלית ביה ר"ל שאין רחוי להיות האדם שפל רוח לגמרי מפני שאינו מן המעלות וסערוהו על דרך משל אלא מחרבא ושפיר ר"ל כשהשים הגיוס כלכלה אחד ושפלות הרוח בקצה אחר יהיה ביניהם רחב מרבעה ושפיר אלקיש אינו רוב במצוע בזה את האדם לבדה לבחוה מן הגאוה שאם יחסר חלק אחד ויקרב ל הענוה יותר יבנס תחת שמתת וזה היה דעת רבה בענוה שבכל רב נחמן פסק ואמר שאין רחוי שיהיה לאדם שאמרו ר"ל מן הגאוה לא חלק גדול ולא חלק קטן מפני שאין חטאו מעט שיהיה האדם תועבת ה' אין רחוי להתקרב אלינו אמר בזה הענין רב נחמן בר יצחק אמ' לא מינה ולא מקצתה ואמר ושוטרת אמר אלי לכתיב כי תועבת ה' כל גבה לב ולחוזק זה החסד האחרון אמר זה אחד אחד הוי שפל רוח שתקות אנוש רימה דוגה לומר שאתה צריך להכריח נפשך עד שתרחיק ממנה הגאוה בחשבך בחברית הנ"ך והוא שוכו רימה :

רבי יוחנן בן ברוקא אומ' כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם :

אתה יודע מן הכתוב שהשוגג שם לו חטא ואפילו הזיד צריך כפרה ק' יתברך אמר כו ונחלל לו אתחטאתו אשר חטא מכל מינו כמוד חלילה ליחס דרכו ח"ו להשוות המזיד והשוגג כדבר אין הדברים מכל כוונתו הנה שחלול השם אם יהיה במזיד עונש שוגג מכל שני השאכשים כנלוי :

רבי ישמעאל אומ' הלומד על מנת ללמד מספיקין בידו ללמו' וללמד והלומד על מנת לעשות מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות רבי צדוק אומר אל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחפר בהם וכך היה הלל אומ' ודאישתמש בתגא חלף הא למדת כל הנהנה מדברי תורה נוטל חייו מן העולם :

מחרי

אמרי אשר הסכמתי אלא לדבר בזאת המוסר מפני שהיא מבוארת ולפעמים
ג"כ שדברי בה לא יאותו לרוב חכמי התורה הגדולים ואפשר לכולן תורתי
מהסכמתי ואדבר בה מבלתי שתשגיח לקודמים או למאחרים רע שזה שאמר
אלא תעשה התורה קורדום לחפור בו כלומר לא תתפרנסו כלי לחיות בו וכאשר
ואמר כי כל מי שהוא בעולם הזה בכבוד התורה כיעל חיי מן העולם פיר'
מחיי העולם הבא והתעלות בני אדם בזה הלשון הנאלח ושאליכוהו אחרי
גיום ונתלו בפשטי הכתבים אלא יבינם ואני אפרשם וקבעו להם חוקי על
יחידי ועל קהלות והביא כאן אדם לחשוב בסכלות נמורה שזה מקוייב ורחוי
שיעזרו החכמים והתלמידים והחכמים המתעסקים בתורתן תורתן תומנותן
וזה הכל טעות ולא נמצא בתורה ולא כדברי החכמים דבר שמא אותו ולא
רגלים שיטען עליהם כלל שאנחנו כשבעיין בדברי רז"ל לא נמצא אצל' שהיו
מבקשים ממון מבני אדם ולא היו מקבלים ממון ליסיבות הנכבדות והיקרות
ולא לרחשי גליות לא לדייניהם ולא למורכי התורה ולא לאחד מהגדולי ולא
לשאר בני אדם מן העם אבל כמנא בכל דור ודור בכל קהלותיהם שהיה בהן
עני בת כלית ועשיר גדול בתכלית העושר וחלילה לי שאומר הדורות שפשו
שפשו לא היו נוחלי חסד וכותבי כאלו שהיה העני ההוא או פשט ידו לקחת
היו ממלאין כיתו זהב ופנינים אלא שהיה רוכש אבל היה מסתפק במלאכתו
שהיה מתפרנס בה אם ברווח אם בהדוחק היה בו למד שבידי אדם כי התורה
מנעתו מזה וכבר ידעת שהלל הזקן היה מיטב עניי והיה לומד לפני שמעיה
ואבטליון והיה עני בתכלית העניות ומעלתו היתה כאשר ידעה מתלמידיו
שאר כמשלו כמשה ואהרן ויהושע והקטן שבתלמידיו בבן יוחנן בן זכאי ואין
ספק למשכ"ת שחילו היה מורה לאחרי דורו ליהנות מה לא היו מפיקין אותו
לחט דעניים: ואחינא בן דוסא יכיה בת קול ואמרה כל העולם כולו חיינו
מזון אלא בשביל חניא בני וחניא בני די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש ולא
היה מבקש מבני אדם וקרנא היה דיין דמ"י והוא היה לבי לוחה וכשהיו בתי
בעלי הדין לפניו היה אומר תנו לי מי שלוה במקומי לו תנו לי כדי שבעלתי
וחזון לכם ולא היה יכול שבדורם לא תכזריים לא בלתי נומל חסדים ולא
מלאנו חכם מן החכמים שהיה מבלה מנפי דורו על שלא היו מעשיהו
מלילה לשם שכל מה שעשו היו חסידים מאחרי הש"י לעשות והיו מתאוים
בש"ת ובתורת משה אשר בם יוכה האדם לחיי העולם הבא ולא היו מתאוים
לעשות לקבל ממון מבני אדם והיו רואים שלקיטת ידו היה חלול השם בעיני
הסמון מפני שיחשבו שהתורה מלחכ"מ שאר יתיה בשם אדם ותתכזה
בעיניהם ויהיה מי שעוזב דבר השם כזה ואומר התעשה המתנבדין לחלוק
על הא"מ ועל הפסוקי הש"ת שנתנבלו לקיחת ממון בני אדם כדבור אל על
כרחם מ"מעשים אשר יעשו כאמר מלאכי בעלי מומין בגופותם או וקנים
גאו ביש עד שלא לשם לעשות מלאכ' שמין תחבולה לשם שלא לקחת ממון
מאחרים וחס לא מה יעשו היחומו זה לא ניתה התור' אותו אמנה תעשה
אשר הניחו ממנו היה כתניות סוחר ממרחק תביא לחמה בשבל אוש
שהיו יכול לעשות מלאכה אחל אם היכולת לא המניח אלין התורה דרך:
ודב יוסף היה מוליך עניים ממקום למקום והיה אומר יפה מלאכ' שמתעסק
בעליה כ"ל עם טוהר מחבריו כי כהולכי העניים הכבדים היה מתעסק גופו
בלא ספק והיה מסבת זה ושמח בו והיה נהג כמה שלקח לו השם ית"ש מה שמלאו
במעלות השם תפקו' ושמעתי המשוערים הנתלי כרחיו שהביאו כאמרם
הרוצה ליהנו יהנה כשיעשה והרוצה שלא להנות ג יהנה כשמואל הרמתי וזה
היה דומה לזה אשר מביאים כלל אחד מגלי הטעה גדולה מהניח רחייב
ממנו מפני שהוא מבואר והיה מקום שיטעה האדם בו שישיב לא היה מקבל
ממון מבני אדם כ"ש שלא היה מנקש מהם ומקובע להם חוקים חלילה לשם
שמנם היה מקבל בבוד בשביה מאכסן חופו אדם בעברו עליו להיות
בבי"מ והי' מוכל למחו והיה שם לעסקיו ושמואל
לא היה נכנס בבית אדם ולא היה אוכל אצום אדם וכיוצא בזה אמרו חכמי
ז"ל שתלמיד חכם כשידמה להדמות בזה עד שלא יכנס לבית אדם הרשות
בידו ואם ירצה להתאכסן אצל אדם בעברו עליו בדרכו וכיוצא הדרך הרשות
בידו מפני שבבר הזהירו מלאכול אצל כל אדם שלא בזוך ואמרו תלמיד חכם
המרבה בסעודתו בכל מקום וכו' ואמרו כל בעודה שאינה של מצוה אסור
לתלמיד חכם ליהנות מאנה ואם מאחריך בזה הענין ואמנם מוכיח המעשה
אשר התבאר בגמרא והוא שאדם ש"שהיה לו כרם וייהו נכנסים בו הבנים
וכל פעם אשר היה רואה אותו בכל יום אומר פרוצים מתמעטין והולכים ולא
היה שפק בו ש"ת הבנים נתן עיניו בו והי' מבטש' מוון כל ימי הבניר על
שבבר האמור מה שבבר ונמק' עד שיבאו ואסף הבאוקי' ורב בני אדם כשיאספו
הבאוקים שיעלו אצם ברנרים מן התלתים ומן העבים ואותר לאכלן מפני
שהם הפקר וכבר הניחום בעליה למעשים למונאיהם וכא ר' טרפון במקרה
יום א' לכרם ההוא ויבב ולקט מן הבאוקים שנפלו והי' לוכל אותה וכא בעל
הכרם ותפשב שזה היה הבבב שבבר ממנו כל שנה ולא היה מניח אותו לכל

שמע עליו ולקחו מיד והתחיל עליו ושם אותו בשק לחד ושם אותו על בבו
להשליכו בנהר וכשרא"ר טרפון כך בעשק ואמר לוי לו לטרפון שזה הורגו
וכשמעו בעל כרם הניחו וברח לדעתו שחטא חטא בבול והיה ר' טרפון
מבטש' מן היום ההוא והלאה כל ימיו ומתאבל על מה שגירש לו שהביל את
עבמו בבבוד התורה והוא היה עשיר בבול והיה יכול לומר הניחני ואני אתן
כך וכך והנים והיה נותנת לו ולא היה נרי להודיעו שהו' טרפון והי' מבזיל
את עבמו בממונו ולא בתור' ואמרו כל ימיו שלחותו בדיק היה מבטש' על דבר
זה ואמר לוי לי שהשתמשתי בכתר' של תורה שכל המשתמש בכתר' של תורה
אין לו חלק לעולם הבא ובעקר מן העולם ואמרו זה משום דר' טרפון עשיר
בבול היה וה"ל לפיוסי בדמי: וכן פתח רבינו הקדוש ע"ה תוברות בשבת
דעבין ואמר בל מי שירצ"ל לבא לקחת פרנסתו יבוא ויתפרנס וכלבד שיהי' ת"ת
ובא ר' יונתן בן עמרם ועש' לפניו והוא לא היה מבי' לותו אמ"ו ר' פרנסני מ"ל
קרית לא שנית לא שלא בתם תפרנסיך אמר לו פרנסה בבוב וכשורד ר"ל אע"פ
שאין בו תכמת כמו שיפרנס הש"י חיים טמא ועוף טמא שאין ע"פ עחות
מהם ונתן לו ואח"כ נתגרש בזה פתחו בדברי ואמ' לוי לי שבתב ע"פ
מנבסי ואמרו לו הזאת שזה שגירש לו לולי ונתן בן עמרם תלמידך הוא
שהיה רוצה ליהנו בבבוד התורה בשיובל להסמר מזה ואפי' בתחבולה וחקר
ומצא הענין בן: וב' המעשי' האלה יסתיקו בל בוצ הענין ואמנם הדברי
אשר התירה לותם התורה ל"ת שלא היתה מותנה לאדם לעשות בו שחורה
בבתירתו ויסיק השבר בולו להם אם ירצה והעושה זה יש לו שבר גדול עליו
וזהו מטיל מלאי לבים שלא"ת ושתמבר שחורתם לפני בל שחורה ויקנו
לה בתחלת הספר שלו חוקי שקבע להם ית"ש בתו תקבע המתנו לבהן
והמעשרות ללוי לפי מה שבא בקבלה בי שתי שפעלות האלי יעשו לותו שחור'
קנת עם קנתם על דרך בבוד ואע"פ שאין שם תבמה וברי הוא ת"ת להיות
בע"פ בבתב וכן הקילה שתור' מתלמידי תבמי' תקי המלבו שהרחיבו והבשיל
החיל ותקים המיוחדים בבל מים ויום ושם הנקרא בשם גדולת יפרעו
בעבורם הקהל וכן בנין החומות וביוצא בהן ולפי היה ת"ת בעל ממון לא
יתחייב דבר מבל זה וכבר הורה רבי יוסף שלוי ז"ל לתום שאין מקום לחד שהיו לו
נטות ופרלסים שהיה חייב בעבורם לפי זהוכים ואמר שיפטר מתת בעבורם
דבר מבל מה שזוברנו מפני שהיה ת"ת ואע"פ שהיה נותן בשם הזה לפי ענני
שבישראל וזהו דין תור' בשו שפטרה התור' מחבי' השקל מן הבהנים בשו
שבתרנו במקומו ושם שדומה לזה:

רבי יוסי אומ' בל המבבד את התור' גופו מבובד על הבריות
וכל המחלל את התורה גופו מחולל על הבריות:

בבוד התורה הוא בהודאת הזריזות בעשייתה ויבבד החבמים המעמידים
לותה והספרים אשר תבתבם וכן תלול התורה הפך השלשם:

רבי ישמעאל אומר החושך עצמו מן הדין פורק ממנו איבה
וגזל ושבועת שוא והגס לבו בהוראה שוטה רשע וגס רוח:

בהוראה גם לבו להתגבר להורות אבלי ירצה ופחד:

הוא היה אומר אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד
ואל תאמר קבלו דעתי שהן רשאין ולא אתה:

סתורה התירה לעם אומתה לרבי לדון יחידי כמו שבתרנו בסנהדרין אבל
זהו דבר תור' והזהיר הבא מפני קנאת על בך המוסר ולא על בך היסוד:
ואתר כשיתוקו עליך חבירך בדעת מן הדעו' לא תבריח לקבל סברתך מפני
שהם מכירים שם יש להם לקבלה ואינו ברשותך להבריחו לקבל את דעתך:

רבי יונתן אומר בל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה
מעושר ובל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני:

אמר בי העוסק בתור' והוא עני ולל ועם בל זה יעסוק בעסוק בה לעסוק בה
יעסוק בה מעושר ואפי' לא יהיה לו אם ס"מ מן הקריאת ומי שלא יעסוק
בתור' מפני רוב הממון להתעשקו במאבל ובמשתה ובמנוחת לסוף יתרום וב'
לו הזמן על שיהיה שבת נטולו בקריאת טורתו בלבם למאבלו:

רבי מאיר אומר הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה והוי שפל רוח

בפני כל אדם ואם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך ואם עמלת בתורה יש שכר הרבה ליתן לך :

משיר משעט נסתור והתמד על התורה והוי שפל רוח בפני כל אדם ר"ל שלא תהא שפל רוח בפני הגדולים לבד אלא בפני כל אדם עד שכשתסב עם אינש אדם שיהיה יהא סעודך עמו כאלו הוא גדול ממך ויותר ממך וזה כלו לכדו' מן הגלוח למו שכתבנו : וענין בטלים הרבה כנגדך הוא שיסדרים הרבה מבטלני ויגרכו למי שנתעסק בהן וכשלא תתעסק בתור' יטרידך הזמן בחמ' מן הדברים הללו :

רבי אליעזר בן יעקב אומר העוש' מצוה אחת קונ' לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד תשובה ומעשים טובים כתרים בפני הפורענות :

פרקליט הוא המליץ טוב על האדם למלך: קטיגור הוא הפך זה והוא המלשין האדם למלך ומשתדל להמיתו : ואומרו שתשובה אחד מעשים הרעים או מעשים הטובים כתקלת הענין כל אחד מפני הענינים הללו מונע מכח המכות והחלאים באדם :

רבי יוחנן הסנדלר אומר כל כניסיה שהיא לשם שמי' סופה להתקיי' ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים : רבי אלעזר בן שמוע אומר יהי כבוד תלמידך חביב עליו כשלך וכבוד חברך כמורא רבך ומורא רבך כמורא שמים:רבי יהודה אומר הוי זהיר בלמוד ששגגת לימוד עולה זדון רבי שמעון אומר שלשה כתרים הם כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכו' וכתר שם טוב עולה על גביהן :

אלו הללש מעלות טובות נתנו לאומה זו בתחילת כינת התור' והן הכהונה והמלכות והתורה כהונה נתן בן אהרן מלכות נתן בן דוד וכתר תור' מונח לכל מי שירצה להתעטר בו ואומרו רבי ושמת תאמר שזה הכתר פחות הוא מכל השנים המתרים אינו כן אבל גדול הוא מכולם ובו יהיה הכלי שנית' כי מלכי יתלכו ורוזנים יחקוקו צדק:ואמר כי בכלי יעשרו תו' אבל כתר שם טוב מגיע מחת התורה כ"ל ידיעתה והמעט מה כי כאן יגיע השם הטוב שאמרתי :

רבי נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבא אחרי שחבריך יקיימוה בידך ואל בינתך אל תשען :

אמר בשם מקום הקריי' והלמוד כי עם זולתיך יתכן לך הקריאה ותתקיים ולא תשען על תבונתך ותאמר שחיבך נהיה לתכלית ולתלמידים שיעוריך :

ר' ינאי אומר אין בידינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקי' ורבי מתיא בן חרש אומר הוי מקדים בשלו' כל אדם והוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים :

אמר שכהיות האד' תלמי' למי שהוא מכ' ממנו יותר טוב לו ויותר רצוי מהיותו רב לפחו ממנו כי בענין הראשון יוסיף ובענין השני יחסר ואתה תבין ממה שכתרנו בסנהדרין שהן שמו מטעם מעלין בקדש ולא מורידין ואם יש כל עשרים ושלשה סוף כל אחד ושבעים מיניהם נדולה שרצו שהם הוסיפו לו כח מעיקר :

רבי יעקב אומר העולם הזה דומ' לפרוזדור בפני העולם הבא התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין :

טרקלין הוא ההיכל ופרוזדור הוא בית שער והמשל מבואר והכונה ידיעה שבעולם הזה יקנה האד' המעלות שהן יזכה לעולם הבא כי זה העול' ממנו הוא דרך ומעבר לעולם הבא :

הוא היה אומר יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה :

כבר בארנו בפי' מסנהדרין שאין לאחר המות שלמות ולא תוספת למי שלם האדם ויוסיף מעלה בעולם הזה ולזה רמז שלמה באמרו כי אין מעש' וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה אלא העניין הזה אשר לך האדם עליו יעשר לעולם ולזה נתן שיתדל האדם בזה הזמן הקצר ולא יחבל ומנו שלא בקנות המעלות לבד מפני שהפסדו מרוב אשר אין לו תמורה ולא תקל וכאשר ידעו החסידי' זה לא רמו לכלותו שלא בחכמ' ובתוספ' המעלו' והרחיון ומנם כלו על דרך האמת ולא פזרו ממני בעיניכי הנשמים שלא ואין קץ לאשר וכדבר הנריך שמי שעשר ונתו ואחרי הוניהו ומנם כלו בנשמעת לבד וינתו ממנו כאשר באו כל עמת שבא כן ילך והפסידוהו כלו הפסד עולמי וההמון כלם יהפכו האמת בזות השפלה ויאמרו שהכת הראשונה הפסידו העולם והכת האחרונה הרויחו העול' והענין בהפך כמו שספרנו וזה שמי שמוסך לאור ואור למוסך ואוי למחבדי האמ' והשכין הזה עשה שלמ"ה עקר בקבל כשבחו הרווח הגדול ונבזותו הפסדו ובארו שאין ריוח וקנין לאחר המות אין הדבר אשר יבאר ממנו הנה וזה כלו לאמת וכשתבין הפסד הזה בזות הבחינה יתבאר האמת :

רבי שמעון בן אלעזר אומ' אל תרצה את חברך בשעת כעסו ואל תנחמנו בשעת שמתו מוטל לפניו ואל תשאל לו בשעת נדרו ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו :

זה מבואר והם ענייני מוסרים בחקות חברת בני אדם בהפיל הדבר במקומו המועיל :

שמואל הקטן אומר בנפול אויבך אל תשמח ובהכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו :

חכון אפו לא נאמר שלא אפו שמחלין לו כל עונותיו ולא על פי שהלמה אמר בחכמתו זולת הצוחה לכל זה החכם היה מוכיח בזולת המדה ומזהיר מזולת העבירה :

אלישע בן אבויה אומר הלומד ילד למה הוא דומה לדיו כתובה על נייר חדש והלומד זקן למה הוא דומה לדיו כתוב על נייר מחוק :

אמר שהלמוד בימי הילדות יתקייש ולא יקל לשכחו והענין מן הלמוד בימי הזקנים בהפך וזה מבואר ונראה לעין :

רבי יוסי בר יהודה איש כפר הבבלי אומר הלומד מן הקטני' למה דומה לאוכל ענבים קיהות ושותה יין מגתו והלומד מן הזקנים למה הוא דומה לאוכל ענבים בשולות ושותה יין ישן רבי אומר אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו יש קנקן חדש מלא ישן וישן שאפילו חדש אין בו :

אמר רבי יוסי כי שכמת הכמורים יש גם שלות וספקות כלתי מזוקקות ולא נמלטו מן הקוסיות כי לא מרכו להם הימים לנמות תלמוד ולהסיר הספקות ואמר רבי לא תבחן היין בקנקנו כי יש קנקן חדש ואין יין ישן וקנקן ישן ריקם ומן הדבר הזה כן יש בחורים שהלותיהם ומחמותיהם וכות לא התערב בהם ספק כיון ישן שנבדלו שמריו ממנו ויש זקנים שאין להם חכמה כלל ואין צריך לומר שאין להם חכמה מעורבת ומבולבלת :

רבי אלישע הקפר אומר הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין האדם מן העולם :

אמר הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם והוא כי נפלה המדות לו בחלת מהן יפסיד לאמונת התורה בהברת ולא יניעו לו לא מעלות שכליות ולא מעלות המדות :

הוא היה אומר הילודים למות והמתים לחיות והחיים לידון

לידון לידע להודיע ולהוודע שהוא אל הוא היוצר הוא הבורא
הוא הסבין הוא הדיין הוא עד הוא בעל דין והוא עתיד לדון
ברוך הוא שאין לפניו לא עולה ולא שכחה ולא משוא פנים ולא
מקח שוחד שהכל שלו ודע שהכל לפי החשבון ואל יבטיחך
יצרך שהשאול בית מנוס לך שעל כרחך אתה נוצר ועל כרחך
אתה נולד ועל כרחך אתה חי ועל כרחך אתה מת ועל כרחך
אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה:

למר לידע להודיע ולהוודע רומה כו שיודע העתידים להולד ומתר הם נולד
עתה וימותו ומתר יהיו לאחר המיתה ונלמד מסדם הכתוב הלא סמוך היובר
והוא הבורא ואמרו הוא הדיין והוא עתיד לדון רומה כו סמוך סופט עתה את
הכל בחיים וכמו"כ ומתר עניני העולם והוא גם כן עתיד לדון מתר יהיו לע"ם
בגמול עוכם: ואמר ולא מקח שוחד הוא כמו שאמר נ"כ בתורה לא תקח
פנים ולא יקח שוחד ואין עניכו שלא יקח שוחד להטות הדין כי זה מן הסמור
שידוקק מן הס"ם אלא יהוי"ה לפי שיתן לו שוחד ואם יהי הסמוך
לכל עניכו מה שכתבנו סמוך לא יקח שוחד הטובות כמו שיעשה לדם לף
טובות ועשה לחת שלא יאמול הס"ם מעביר הסיוע לרוב טובותיו ויתם לו מלף
טובותיו טובה לחת לו יותר לכל יעכום על זאת הרע הלחו ויתמלה על הטוב
הדם כלם והוא עכין לא יקח שוחד וכמו לא יקח פנים שיעשה הגדול
במעלות על הק"טועשה כמו שעשה משה רביכו על העגל ועל מעשה המרגלים
כמו שבארכו בערכי הקולמ"י ונאמול עשו הרשע על כבוד אב ואם וכבוד הכור
על כבוד הס"י כמו שהם ב"כ בסנהדרין והוא עכין ולא משוא פני וכמן מתר שעל
כרחך אתה נולד ואם שלפכ כו שכוח וכר עניכי טבעיי שאין נתיר לאדם כה"
שעליהם אמרו רז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמי ולא אמר על כרחך את
מוטלת לו עובר לו מלך לו עומד ואם שלומה לוה שלו כלם עניכים שהם
גרשות האדם ואין הכרח בהם כמו שבארכו בם בהקמ"י:

פרק חמישי

בעשרה מאמרות נברא העולם ומה חלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות:

בעשרה מאמרות כשתכל מה שהוא במעשה בראשית ואמר תמצא
תשעה וברגשית ע"י ואע"פ שלא התבאר בו מלת ואמר הענין מורה עליו
ובהילו ואמר ואמר מלהים יהיו השמים והארץ כי לא נהיו מבלתי מאמר והיה
יכול לספר הבריאה כולה במאמר אחד כי אמר ואמר מלהים יהיו אור וחר
היה רקיע ויקוו המים וגו' ואמנ' ייחד מאמר לכל ענין להודיע גדול זה מן חר
וטוב סדרו ושפעסידו מפעסיד דבר בדול ומתקה יתקן דבר בדול ורומה לומר
שמפעסידו מי שיפעסיד פעמו מאמר בידו לתקנה ובהילו הוא התבלית
המחקרון מכלל המעלות לחד אמר בו עשרה מאמרות כמו שבארנו בפתיחת
מבורנו זה:

עשרה דורות מאדם עד נח להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל
הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול
עשרה דורות מנח ועד אברהם להודיע כמה ארך אפים לפניו
שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם וקבל עליו
שכר כלם:

מלו הדורות הס דכמי התורה פלוני הוליד פלוני על הסדר וכר וה ומה
פחקרין מפני זכרו עשרה מאמרות שכתן מוסר לאדם לזרו אותו ולתקן נפשו
במעלות טובות ובמעלות הסבליות שזהו כונת זאת המסכתא:

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלם להודיע
כמה חבתו של אברהם אבינו:

עשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו כלם הכתובים בהם הנדוה כתמר את
לך לך מארצך וגו': הנסי הרעב הוכר שמנע מהרץ כנען בתחלה וגם
יעדו ומעכב לגוי גדול וגם נסיון גדול והוא מתבו ויסע הנגב בתרון: השלישי
מהם המצריים עליו בהלקח שרה לפרעה: הרביעי הלחמו כד מלכי:
סכ"לקומו הגר לאשה אחר שנותם מהלין מצרית: הו הוא המילה אחר נוח
בת תשע: הז' חמם מלך גרר עליו בלקח שרה גם כן: הח' גרש הגר
ואחרי הכנותו ממכה: הט' הקרבת בנו יחמאל"ה והוא אמרו את אחל ירא כעיני
על הנער וגו' וכבר העיר הכתוב מך סיפקם בעיני הלבר הוא כאמרו
וירא הלבר מתוך בעיני אברהם אלא שמר מפת הש"י וגבסם: הי' עקדת
יצחק:

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלם להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו:

בעומר ופשתי הלחם ובלחם הפנים עומרי צפופי ומשתחוים
רווחים ולא הזיק נחש ועקרב בירושלם מעולם ולא אמר אדם
לחברו צר לי המקום שאלין בירושלם :

כבר ידעת שמזונם היה בחמצע העזר׳ ומנו עתידים לבאר זה במקומו והיה
מגולם לפניהם ועם כל זה לא היו מכבין פנסיהם גם המערכה לא היה מפנ׳
הרוח את עמוד הע׳ן העולה מן הקרבנות לכל בעת ההקרבה היה הפוך
גם והיו עומדים בעזרה כל אחד בגד חברו ובעת ההשתחויה לא היו לוחצים
זה את זה לרוב מורא ויושבים במקום הכוון :

עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשו׳ ואלו הן פי הארץ
ופי הבאר ופי האתון והקשת והמן והמטה והשמיר והכתב
והמכתב והלוחות וי׳א אף המזיקין וקבורתו של משה ואילו
של אברהם אבינו ויש אומרים אף צבת בצבת עשויה :

אף בבת בצבת עשויה קמייתא מתן עבדים כבר זכרנו לך בפרק הח׳ שסיס לא
יתמיהו בחלום הרבים בכל עת מבל בתחילת עשי׳ הדברים שם נטבע שיעש׳
בהם כל מה שיעשה הן יהיה הדבר שיעשה מעתי והוא הדבר הטבעי או יהיה
תרוש לעתים רחוקים והוא המופת הכל בכוח על כן אמרו שבעה שם
בטבע הארץ בתחלת קרח ועדתו ולבאר שיניה המים ולפתון פ׳ לבלעם
הגאל וכתב הוא התורם הכתוב לפניו׳ת כמו שזכרנו ולא נודע לי׳ך הוא והוא
לחברו ואתנה לך את לוחות האבן והמכתב הוא הכתיבה שעל הלוחות כמו
שאמר והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות : ואולי׳ת אמר אחרי שכל
הנפלאות כלם הושמו בטבעי הדברים הבם מבחת ימי בראשית למה ייחד
לו העשרה דע שלא ייחדם לומר שהם מופת שהוסם בטבע הדברים רק
שלו לבל יאמר שלו בעשו בין המשמות לבד ושאר הנפלאות והמופתים הושמו
בטבעי הדברים מאז בעשו בו בעת העשותם תחילה ואמרו על דרך משל
פיוס שבי בתחלק הימים הושם בטבע שיתחק יום סוף לשפת והירדן ליהושע
וכן לשיהו וכן לשיעי ויוסי רביעי בשנגרף השמש הושם בטבעו שיעמוד בומן
פלוני בדבר יהושע שיו וכן שאר הנפלאות מלבד שו העשרה שהושמו בטבעי
הדברים ההם בין השמשות ואמיר הוא ארץ קטן תוגב האלגיים הגדולות
בעברו עליהם ובו בבם שלמה את בית המקדש ובבת הוא בלי שיקה בו שנפש
הבריל החם עד שיעשה בו שם ש עשה :

שבעה דברים בגולם ושבעה בחכם חכם אינו מדבר בפני מי
שהוא גדול ממנו בחכמ׳ ובממין ואינו נבנס לתוך דברי חבירו
ואינו נפחל להשיב שואל בענין ומשיב בהלכה ואומ׳ על ראשון
ראשון ועל אחרון אחרון ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי
ומודה על האמת וחלופיהם בגולם :

הנני מפרש תחילה שו המדות שבכפלות הדבר בדברי מבמים והוא כור עם
הארץ וגולם וחכם וחסיד לחכם כור הוא חיים לחבר אין לו לא מעלות שבליות
ולא מעלות הקדושות ר׳ל לא חכמה ולא מוסר ואין לו ג׳כ קנין הדעות כלומ׳
הוא ערום מן הטוב ואין הרע והוא הנקר׳ בור לרמותו כארץ לא ירע כח לבר
מן הדברים והיה הנקרות שר׳ בור כמו שהתבאר בורעיים ועם הארץ הוא חיים
שיש לו מעלות המדות אבל אין לו מעלות שבליות רבוי הוא׳ שיש לדרך ארץ
ואין בידו תורה והוא הנקרא עם הארץ ר׳ל עמוה טוב ליסוד הארץ ולקבוצי
המליבות מבני שיש לו מעלות המדות שתיטב בהם חברתו עם זולתו כמו
שבחרנו בתחלת חבורנו וגולם הוא חיים שיש לו מעלות שבליות ומעלו׳ המדו׳
ממנם מינם שלמות ולא הולבות על סדר כרחוי אבל יש בהם ערבובי׳ וללבולי׳
והוא ערב בהם חסרון ומפני זה נקרא גולם להדמותו לבלי תבר יעשהו האומן
ותהיה בו הבורה המלבבית שיחסרוהו ההשלמה והתקון בסכין והסייף
כשיעשה הנפש גולמי׳ והגיע להם בורתם קולם שיפחיזם ויחדש וימרפם
ויפתח בהם מה שדרבו לפתח ויבלי׳תקיבם והם הנקרת לפני זה גולמי בלי
מתבות כיון שהתבאר בבלים והיה מלה עברית גלמי רחו ע׳ניך ר׳ל אמר שלי
קולם הגיע בורת החדש בה וכאבר לא הגיע לזאת הבורה שלמותה קרחוהו
גולם לדמותו כחמר הנמצא מוכן לקבל בורה אחרת יפוב בה יותר שלם וחכם
הוא החיים שהגיעו לו חני המינים מן המעלות על השלמות כמו שבריך :
וחסיד הוא החיים החכם בשיוסיף במעלה ר׳ל במעלות המדות עד שיהא על

הקנה החד מעט כמו שבארנו בפר׳ סל ויהיו מעזזו מרובין מחכמתו ומבני
זה נקרא חסיד לתוספתו כי ההפלגה בדבר יקרא חסיד תחיים ההפלג׳ הטוב
בטוב לו בדע ואמר הנה שהחכם יהיו לו שו השבע מעלות והם עקרים נדולי
ומפני זה יכוין לזיכם שבהם תפזר הגמרא והלמוד והמעזה התרבעה מהם
הם מעלות המדות והוא שהיו מדבר לפני מי שגדול ממנו בחכמ׳ והיו בהם
בתוך דברי חברו לבל יגוע עד שיגלים דבריו ולא יתפחר במה שלא ידע והוא
לחברו על מה שלא שמע לומר לא שמעתי ולא יתעקש לבל בשיזמע הלמת
יודהו ומפני׳ במה שתפזר לו לרחות ולחלוק ולהטענות לא ירבה לעשותו וזהו
לחברו ומודה על האמת והג׳ מעלות שבליות הבם בהיו בהם מטעה במלחבת
המטעה לא יבהל ויפזר מסופק בחמת לבל ירגיש מהר׳ למקום הטענות
ויבחרהו והוא לחמר והיו נבהל להשיב וזה לחמש יהיה בקלות הסבנה וטוב
התבוננות לאחמר המטעה לתבין ספרם הדברים והמעלה הנ׳ שיגלה מה
שצריך לשאל בדבר הסוף ולא יבקש מופת למודי בחכמת הטבע ולא טענה
טבעי׳ בחכמות הלמודיות וכיוצא בזה והם יהיה הוא הנשאל ב׳כ יענה מענין
השאלה מה שיגלה בענינים שבטבעם מופת יענה מענין הוא במופת והם יגלה
בחם שלמעז מזה ענינה לעי מה שבדעתו וטוב עו ועוד לא יגלה ממנו סבה
תחרית ויתן סבה בוריית או יגלה סבה בוריית ויתן סבת תחרית שלא יגיע מבר
התבלית וזהו לחמרו הוא בענין ומשיב בהלבה וזה לא יהיה אלא לחבר חבמה
יתירה: והמעלה הנ׳ יסדר תלמודו ויקדים מה שרצוי להקדימו ויאחר מה שרצוי
לאחרו הוא הדרך מועיל בלמוד מאד והוא לחמרו לחמר על ראשון ראשון ועל
אחרון אחרון ואו כלם הם בגולם בהפך מפני שהוא בלתי שלם כמו שבארנו
ולא הגיע לזאת המעלה :

שבעה מיני פורעניות באין לעולם על שבעה גופי עביר׳ מקצתן
מעשרין ומקצתן אינן מעשרין רעב של בצורת בארץ מקצתן
רעבים ומקצתן שבעין גמרו שלא לעשר רעב של מהומה ושל
בצורת באה ושלא לישול את החלה רעב של כליה באה :

רעב של בצור׳ הוא שתיטים שבנה במעט מטר ומטר בקלת מקומות ובקלת
לא ימטר ובאחר ימטר יהיה מטרו מעט: ורעב של מהומה היא שיתעסק בלם
במלחמות וקטטות וחרבות ואחרים לפני יתפרסו להם עד שתשחט החרן ולא תזרע
בעת הזריעה למרדת העולם : ורעב של כליה הוא שלא ימטר כלל וייבשו
הנהרות וחתנמים כאמרו והיו שמיך לחשר על ראשך נחשת :

דבר בא לעולם על מיתות האמורות בתורה שלא נמסרו לבי׳
דין ועל פירות שביעית חרב בא לעולם על ענוי הדין ועל עוות
הדין ועל המורים בתורה שלא בהלבה :

ענוי הדין הוא עיבור המשפט ועיון בו יהיה רבים בדבר המנואר : ועוות
הדין הוא טילון במה שאינו דאוי :

חיה רעה באה לעולם על שפועת שוא ועל חלול השם: גלות
בא לעולם על עובדי עבודת אילים ועל גלוי עריות ועל שפיכו׳
דמים ועל שמטת הארץ בארבעה פרקים הדבר מתרבה
ברביעית ובשביעית ובמוצאי שביעית ובמוצאי החג שבכל
שנה ושנה ברביעית מפני מעשר עני שבשלישית בשביעית
מפני מעשר עני שבששית ובמוצאי שביעית מפני פירו׳ שביעי׳
ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה מפני גזל מתנות עניים :

כבר כתבנו פעמים רבות בסדר זרעים סדר הוכחת התקים מן התבואה ושם
התבאר שבמנה הבלית והשנית היה מוניח מעשר רחשון ונותנו ללוי בכל
שנה וחי׳ה היה מוכי׳ מעשר עני ונותנו לעניים וזה מעשר עני הוא במקום
מעשר עני שהיה מוכיח בשאר שני השמטה ומתנות עניים הם הלקט והשבחה
והפאה והשרש והעוללות כי בחג יגלם וזה בלו כי בבר נגלם עסק החדמה
ומי שנתן שו התקים נתנם ומי שלא נתנם נגלם :

ארבע מדות באדם האומ׳ שלי שלי ושלך שלך זו מדה בינוני
ויש

יש אומרים זו מדת סדום שלי שלך ושלך שלי עם הארץ שלי שלך ושלך שלך חסיד שלי שלי ושלך שלי רשע :

אנו מתבוננין מזה המאמר שסתם חסידה שהיא נפעלות הטובות ל"ל שיהא לאדם מעני הקנוות מעט והתבונן לך ג"כ שיקרא רשע מי שיש לו מציאיות הנפש ל"ל שיהא נפעלותיו על הקנה המאזן המוסיף כמו שבארנו בפרק הל' כי אז מוכרח יהיה שיסיים לו ממיון וממון וולתו יש לו דוב התלוה וקרוי רשע :

ארבע מדות בדעות נוח לכעוס ונוח לרצות יצא שכרו בהפסידו קשה לכעוס וקשה לרצות יצא הפסדו בשכרו קשה לכעוס ונוח לרצות חסיד נוח לכעוס וקשה לרצות רשע :

הפתכל מיך קרוי הסכלן שסכלנותו ניכרת עד שיקרא לאדם הסרגיז נגד הכעס מסוד וקרוי מי שיש לו מציאיות מדות הכעס רשע :

ארבע מדות בתלמידים מהר לשמוע ומהר לאבד יצא שכרו בהפסדו קשה לשמוע וקשה לאבד יצא הפסדו בשכרו מהר לשמוע וקשה לאבד חכם קשה לשמוע ומהר לאבד זה חלק רע :

הפתכל מיך לא קרוי מבין מזכרון מפני שהוא מעל שכלית וקרוי חכם לא קרוי מקשה להבין הענינים וזכ הסכמה רשע מפני שהינו בידו ומינו מן המעלות מאד לקנותם כמו שבארנו בפתח השני :

ארבע מדות בנותני צדקה הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים עינו רעה בשל אחרים יתנו אחרים והוא לא יתן עינו רעה בשלו יתן ויתנו אחרי חסיד לא יתן ולא יתנו אחרים רשע :

הפתכל מיך קרוי רב הרחמנות מפני לא יסביק לו מה שיתן הוא לבדו עד שירחמו גם כן אחרים חסיד וקרוי המכוון רשע :

ארבע מדות בהולכי לבית המדרש הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו עושה ואינו הולך שכר מעשה בידו הולך ועושה חסיד לא הולך ולא עושה רשע :

אמרו בהולכי לבית המדרש דומה כו שהליכה לבית המדרש יש בה שכר מדרש הפתכל מיך קרוי סמיכה לקנות המעלה מסיד והמתעצל לקנות רשע וכפתח המעלות הסכליות ומעלות כמדות לש כל מין מהם יש תרגיל לעוד החכמה והמעשה ותדע המעוט והרך המעשה מפני יקרוי מוכן והמוסיפת על המעוט מעט מפני הוא מפעלות החסידי המפורסמי ותדע התוספת והמיסרון חפץ שביסס רע הלא שלמד מן הקנות יותר רחוי בשם רע והמחר יקרוי מעט הוא פעל בלתי נכון ומשבל בין מיוחדות שזה בעוד בלי ספק ודוב התלוה רע אמור בלי ספק והעדר הסיבה שהחכם לעיף מהנה לעיף מעט מינו כדוב התלוה ניקרוי מעט מפני פעל בלתי נכון ומיוחדות מן המיוחדות מעט לבד הינה שהרבה מן חרוני לשלשים וכשתבין זה הענין תדע שמי שיש מן המיוחדות מעט יקרוי חסיד כמו שקדמנו ועדר ההרבה יקרוי רוטע ולזה אמר בנוגע מפני מעט על הענף כמו שבארנו בפרק הל' ועכל זה שהקדמתיהו וכ שהרבה תדע מי מבני אדם רחוי שיקרוי חכם ומי רחוי שיקרוי רשע ומי רחוי שיקרוי נבון ומי רחוי שיקרוי סכלן ומי רחוי שיקרוי חסיד ומי רחוי שיקרוי מתחסד ומי רחוי שיקרוי חסיד שוטה ומי רחוי שיקרוי חכם שוטה ומי רחוי שיקרוי רשע ומי רחוי שיקרוי חסיד ומי רחוי שיקרוי חכם

עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין לעולם הבא שנ' להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת שנ' ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך :

עין טובה כבר בארנו פעמים רבות שענין עין טובה היא ההסתפקות ונפש שפלה היא הזהירות ורוח נמוכה היא הענוה יתרה כמו שהתבאר בפרק שלפני זה והשלם שכנגדן הוא התרוממות לקנות התאוה והוא עין רעה ורוח התפארות והוא נפש רחבה והגדול והיא רוח גבוהה והשלם מעלות הנה נתפרסמו לבארשה תכיפו ומפני זה יקרוץ כל מי שיסתכל בו מלו המעלות מתלמידיו של אברהם תכיפו מפני שהתנהג במדותיו : וכל מי שיתנהג מלו השלשה פחיתיות הוא מתלמידיו של בלעם הרשע אמר שהתנהג במדותיו ומני תוכיר שהמקומות שהתבארו נהן או המעלות לאברהם והפחיתיות הנה כלן לבלעם והנה נמצאות כלן בתורה ממנו שהסתפקות באברהם הוא שאמרו למלך סדום מחוט ועד שרוך נעל ושם שקק מכל אשר לך וגו' וזה תכלית ההסתפקות והוא שיניח לדם ממון גדול ולא יהנה ממנו לפי כבוד מועט : וכבר זהירותו שאמרו לשרה כיוצא מהנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את ובא כפי שלא יסתכל בנשותיהם הסתכלות שלשה רק כיוצא בהם הוא וזה תכלית הזהירות ועוד שאמרו על הגר אחר שלקחה הנה בפתחך בידך עשי לה כטוב בעיניך מורה שלא היה לו רצון להתענג עמה וכן כשבקש ממנו סדום לברכם עם ישמעאל על עת שתגברו מלכות אחריהם בעבור המשפל העיד הכתוב שהרע בעיניו על ישמעאל לבד והוא שאמרו וירע הדבר מאוד בעיני אברהם על אודות בנו : שלשה מופת להזהירות : ומהנה ענוותנותו הוא שאמרו ואנכי עפר ואפר : והתפרסם לבלעם הרשע התרוממות על הממון והוא נוהו שאמרם נהרים בעבור הממון אשר נשבר בו לקבל את ישראל והוא שאמרו יתברך אשר שכר עליך את בלעם בן בעור וגו' : ומהנה רוב תאוותו בענין הממון היא שכתב עצמו לבלק שיפקיר הנשים לזנות עם ישראל וישימם זונות מפורסמות כי לולי רוב התאוות אשר היתה לו וסיות הזונות עוב בעיניו לא היה מניח בו שמלות בני אדם אינן אלא לעני אמתם כי העושר לא יהיו ברע אבל יהיו מפניו ולשון שכתוב שקהנה היו לבני ישראל בדבר בלעם ואומר וחכמים מאמרו בלעם רוצה זונות היה ואין ספק כי שמו שם לעתו כזה תהיה פעולתו : ומהנה נהו שאמרו נפש שוטה אחרי אל ומהנה הניחו רחוק על בלעם מלאמרו ואתה שהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ורמיה מפני שהיה אוהב הדמים שהוא היה סיבת מות ישראל במנפה והוא נם כן מה מרמה בעשותו תחבולות לפעלות הרע : והכינו רחוק על תלמידי מבארשה מלאמרו להנחיל אוהבי ים תורותיהם שלא כמו שקרהו ורע מבארשה אוהבי :

יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים : הוא היה אומר עז פנים לגיהנם ובושת פני לגן ערן יהי רצון מלפניך השם אלהינו שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך :

שף ע"פ שאמר עז פנים לגיהנם נוח בעוות בתוכחת המורים וכיוצא בהן ובכלו אמר התבושם נקנת הפחיתיות במקומות בארנו הם' ובאמתתו כאמת הנביא ועם עקש תתפל שלח בתחלי שתהי כוונתך האמת והוא שאמרו לבעות רצון מניך שבשמים ומן הטובות שאחן האומה שים להם בושת פנים וכן אמרו שמועתי זרע מבארשה ס"ס בייסנים ורחמנים וגומלי חסדים אחר וכשבור תהיה ירחתו על פניכם לבלתי תחטאו : וכאשר ספר זה מעלה הבושת בקש ואמר ס' אלהינו כאשר תכנתנו ואת המעלה כן תחננו להכנות עירך כאמרם בימינו :

הוא היה אומר בן חמש שנים למקרא בן עשר למשנה בן שלש עשרה למצות בן חמש עשרה לגמרא בן שמונה עשר לחופה בן עשרים לרדוף בן שלשים לכחו בן ארבעים

לבינה בן חמשים לעצה בן ששים לזקנה בן שבעים לשיבה בן שמונים לגבורה בן תשעים לשוח בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם בן בג בג אומר הפוך בה והפוך בה דכול בה ובה תחזי וסיב ובלה בה ומינה לא תזוע שאין לך מדה טובה הימנה בן הא הא אומר לפום צערא אגרא :

אמרו על התורה סיפוך בה והנף בה מפני שהכל בה : ואמר בה אמני ר' החמת עי' ואמרתה החמת בעין הסכל כתרגום וירא וחוץ ואמ"כ אמר וסיב ובלה בה כלומר התעסק בה עד עת הזקנה נם אז לא תסור ממנו לזולתה ואמר בן הא הא לבני מי שתנטער בתורה יהיה שכרך ואמרו שלא יתקיים מן החכמה אלא מי שתלמד בטרח ועמל וירחה מן המלמד אבל קריית התענית והמנוחה אין קיום לה ולא תועלת בה ואמרו בפירוש מאמרו אף חכמתי עמדה לי חכמה שלמדתי בלא עמידה לי ומפני זה צוה להטיל מיתה על התלמידים ואמרו זרוק אבן בתלמידים : לפי שעד עכשיו כל הפרקים הם מסנף לציכך הוכרך שתתן להוליא שמכאן ואילך בריית' היא ולזה אתחיל ואומר שנו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם :

פרק ששי

שנו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם :

רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו נקרא ריע אהוב אוהב את המקום אוהב את הבריות משמח את המקום משמח את הבריות ומלבשתו ענוה ויראה ומכשרתו להיות צדיק וחסיד ישר ונאמן ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות ונהנים ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה שנאמר לי עצה ותושיה אני בינה ולי גבורה :

זוכה לדברים הרבה להיות צדיק וחסיד כדלקמן : כדאי הוא לו ואמרי הוא לו : נקרא ריע ולי מה יקרו רעיך : אהוב ישליו אוהבך ונם שלום רב לאוהבי תורתך אוהב את המקום שעשה מאהבה : אוהב את הבריות שמקרבן ומלמדן ובאלו טוב : ומלבשתו התור' : מאכזרתו להיות צדיק קולך כתומו ואיני עושה עול : חסיד עושה לפני מטורת הדין : ישר עושה יפר ועד"ק מצדיק : ונהנים ממנו עצה ותושיה דלעיל מהלי קרץ כתוב ס' קנני ראשי' דרכו קדם מפעליו מאז וסמיך ליה עצה ותושיה כלומר עצה ובינה אני לומדי להיו לבני תדם לעזר : תשיש שתשיא כלעז ענין נתוה :

ונוחנת לו מלכות וממשל וחקור דין ומגלים לו רזי תור' ונעש כמעין שאינו פוסק וכנהר שמתגב' והולך והוי צנו' וארך רוח ומוחל על עלבונו ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים א"ר יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף שנאמר נזם זהב באף חזיר אשה יפת וסרת טעם ואופר והלחות מעשה אלהים הסה והמכת מכתב אלהים הוא חרות על הלוחו"ת תקרי חרות אלא חירות שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה שכל מי שעוסק בתורה הרי זה מתעלה שנאמר ומתנה נחליאל ומנחליאל במות :

מעלבונה של תורה מעלבין שעולבים את התורה שהיא עלובה על שאין לה עוסקים נוף מגודה כתו ויערה בו זכיו דתרנגולו ונוף בים מכוסי כוס וזה בלשון מדיני אמרו חלה הולך בספסר ומתפסר כך תלמיד

מכס

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0094
DFG

מכם המסר מטעמי׳ של תורה שהוא מקום כמעוטה הזה : שמין לך כן תורין
לפי שבני אדם מסתפי לפניו ומתמנע מלילמל כיון שמתכה לו תורה נחלו
חל וכיון שיש לו נחלה עולה לגדולה שמ׳ מנחליאל כמות :

והלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או
אפי׳ אות אח׳ צריך לנהוג בו כבו׳ שכן מצינו בדוד מלך ישרא
שלא למד מאחיתופ׳ אא שני דברים בלבד עשאו רבו אלופו
ומיודעו שנ׳ ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי והלא דברי׳ קל
וחומר ומה דוד מלך ישרא שלא למד מאחיתופל אא שני
דברי׳ בלבד עשאו רבו אלופי ומיודעי הלמ׳ מחבירו פר׳ אח׳ או
הלכה אחת או פסוק אח׳ או אפי׳ אות אחת על אחת כמה
וכמה שצריך לנהוג בו כבוד ואין כבוד אא תורה שנא׳ כבוד
חכמים ינחלו וחמימים ינחלו טוב ואין טוב אא תורה שנ׳ כי
לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו :

והלמד מחבירו וכו׳ פסוק אחד דבר אחד של טעם דסמיך להתי קרית דוחתה
למנוס כערכי סמיך לידך קרית לסבר יחד ונמתיק סוד לפי שמצאו מקיתופל
לדוד שהיה יועצ ועוסק בתורה לומר לו למה אתה עוסק בתורה יתירי
והלא כבר נאמר מרב על הכבדים ונוחלו: שוב פעם אחרת מצאו שהיה נכנס
לבית מדרשו בקומה וקופה לומר לו והלא כבר נאמר שצריך לו לאדם ליכנס
שם כמור׳ כדי שתסה לימת שמים עליו: ויש אומרים שהיה נכנס לבי׳ המדרש
יחידי ואמר לו בית שלי׳ להלך בדרגש כתיב שחייב אדם ליכנס שם בקטנו עם
לפי שנ׳ כרוב עם הדרת מלך ורגב הוא לבן מסיעתה כמו למה רגשו גוים
ויש אומרים דגש הוא לשון לימס ופתר : ואתה מנוס כערכי חסוב כמותו :
מיודעי כמו מכשים חכמים נכוכים וילועים : ומה דוד שהיה מלך עשאו
לאחיתופל רב ואלוף מפני שני דברים : ולמן כבוד אלא תורה כלומר לתורה
והכי קאמר למן כבוד בא לו לאדם אלא על עסקי התורה כבוד חכמים ינחלו
כלומר שם נוחלי כבוד כשכיל שהם לומדים את התורה ויורדים לותה כנחלה

כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה
תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל
ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב
לך לעולם הבא אל תבקש גדולה לעצמך ואל תחמוד כבוד
יותר מלמודך ואל תתאוה לשלחנם של מלכי׳ ששולחנך גדול
משלחנן וכתרך גדול מכתרם ונאמן הוא בעל מלאכתך
שישלם לך שכר פעולתך :

פת במלח תאכל פירש אפילו אין לך מה לתכול אלא פת במלח אל תמנע
מלעסוק בתורה ואל תחמוד כבוד להתכבד בתורת אחתך כך נראה בלו
אתה עושים אלא לעשה : שולחנך גדול משלחנם הוא הסבר שתקבל על
למונם של תורה :

גדולה תורה מן הכהונה ומן המלכות שהמלכות בשלשים
מעלות והכהונה בעשרים וארבע׳ והתורה נקנת בארבעים
ושמונה דברי׳ בתלמוד בשמיעת האוזן בעריכ׳ שפתים בבינת
הלב בשכלות הלב באימה ביראה בענוה בשמחה בשמוש
חכמים בדקדוק חברים ובפלפול התלמידים בישוב במקרא
במשנה במיעוט סחורה במעוט שינה במעוט הענוג במעוט
שחוק במיעוט דרך ארץ בארך אפים בלב טוב באמונ׳ חכמ׳
ובקבלת היסורין :

בהכה וכירלה שמין לכוגבים עליו כמו שאמר יוס מאיר עמדת לפני הסם
ולהיך כתורב ולהלן כעלי קריים חסורים ומתוך קלות ראש שלמדם והרסור
לכוהוא בא לידי קרי: בשמחה לפי שמין השכינה שורה אתון בעור אלא מתוך

שמחה: בישוב בריסין פי׳ בישוב הדע׳ במעוט סחורה דאמ׳ רב לא תאמ׳ תור׳
לא בסחרנין ולא בתגרין : במעו׳ דרך ארץ שלא יהא מבוי בבני אדם כשוק :
בקבלת היסורין מקבל יסורין מלהנה :

המכיר את מקומו והשמח בחלקו והעוס׳ סייג לדבריו ואינו
מחזיק טובה לעצמו אהוב אוה׳ את המקום אוהב את הבריו׳
אוהב את הצדקות אוהב את התוכחות אוהב את המשרי׳
מתרח׳ מן הכבוד ולא מניס לבו בתלמו׳ ואינו שמח בהוראה
נושא בעול עם חברו מכריעו לכף זכות מעמידו על האמת
מעמידו על השלו׳ מתישב בתלמו׳ שואל ומשיב שומע ומשיף
שומע ומוסי׳ הלומד על מנת ללמד והלומד ע׳ס לעשו׳ המחכי׳
את רבו והמכוין את שמועתו והאומר דבר בשם אומרו הא
למדת שכל האומ׳ דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנא׳
ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי :

שומע ומוסיף שומע כל מה שממר לו רבו ומוסיף מכל לא למחר את דברי׳
והמכוין את שמועתו כשהוא מורה הורמה מכוין בחותו ענין שאמר לו רבו
ואינו מוסיף דבר לומר שכך אמר לי רבי אלא אם כן אמרו רבו :

גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם
הבא שנא׳ כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא ואומר
רפאו׳ תהי לשרך ושקוי לעצמותיך ואומ׳ עץ חיים הי׳ למחזיק
בה ותומכיה מאושר ואמר כי לויית חן הם לראשך וענקים
לגרגרותיך : ואומר תתן לראשך לויית חן עטרת תפארת
תמגנך : ואומר אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד
ואומר כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך :

נותנת חיים לעושי׳ בעולם הזה שאוכל הפירות והקרן קיימת לעולם הבא כי
חיים הם למוציאיה בפירות בעולם הזה ואומר ושקוי לעצמותיך שתהא מסק׳
עצמותיך בקבר ואומר עץ חיים היא למחזיקים בה בעולם הבא ושמא תאמ׳
לחיים הזה ווכ׳ ומי יאמר שיהא ווכ׳ לעומר שהרי יש לך כמה בני אדם הבדוני
לעניות שהמות טוב להם מחיים לפיכך הו׳ אומר כי לויית חן הם לראשך וגו׳
כלומר ואיזהו דבר המביא את האדם למצוא חן בעיני האנשים הוי אומר זה
הממון ושמא תאמר ממון יתנו לכו אבל לא יהיה מכובד בין האנשי׳ לכך נאמר
עטרת תפארת תמגנך ושמא תאמר אפי׳ מי שלמד אלא לשמה ווכ׳ לכל
הדברי׳ האלו לכך נאמר ארך ימים בימינ׳ כלומ׳ למי שימיכ׳ בה פי׳ שלומדי׳ לשמ׳
ים להם ארך ימים ואין צריך לומר עושר וכבוד וכשמלה פי׳ למשמלים בה
עושר וכבוד יתנו להם אבל לא חיים מרוכים ושמא תאמר לחיים ועוס׳ וכבוד
ווכ׳ אבל לא נאמר כלך נאמר ושלום יוסיפו לך :

רבי שמעון בן מנסיא אומר משום ר׳ ש בן יוחאי הנוי והכח
והעושר והכבוד והחכמ׳ והזקנה והשיב׳ והבנים נאה לצדיקי׳
ונאה לעולם שנאמר עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה
תמצא ואומר עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם
ואומר תפארת בחורים כחם והדרת זקנים שיבה ואומר
וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך השם צבאות בהר
ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד :

עטרת זה העוזר : תפארת זה הנוי והבנים : והכח תפארת בחורים כחם
והכבוד ונגד זקניו כבוד: והחכמ׳ זקנים ליכך הכא טוכה ובל מניהן מייתי
לים לזה שקנה חכמה :

רבי

פרק ששי אבות

רבי שמעון בן מנסי׳ אומר אלו שבע מדו׳ שמנו חכמי׳ לצדיקי׳ כלם נתקיימו ברבי ובניו : אמר רבי יוסי בן קיסמא פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד ונתן לי שלום והחזרתי לו שלום אמר לי רבי מאיזה מקום אתה אמרתי לו מעיר גדולה של חכמי׳ ושל סופרים אני אמ׳ לי ר׳ רצונ׳ שתדו׳ עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפי דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות אמרתי לו בני אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה לפי שבשע׳ פטירתו של אדם אין מלוין אותו לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד שנאמר בהתהלכך תנחה אותך בעולם הזה ובשכבך תשמור עליך בקבר והקיצות היא תשיחך לעולם הבא וכן כתוב בספר תלים על דוד מלך ישראל טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף ואומר לי הכסף ולי הזהב אמר השם צבאות :

לי הכסף ולי הזהב פי׳ לשבחו ולכבודו שנאמר מלא כל הארץ כבודו :

חמשה קנינים קנה הקדוש ברוך הוא בעולמו ואלו הן תורה קנין אחד שמים וארץ קנין אחד אברה׳ קנין אחד ישראל קנין אחד בית המקדש קנין אחד תור׳ קנין אחד מנין דכתיב השם קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז שמים וארץ קנין אחד מנין שנאמר כה אמר השם השמים כסאי והארץ הדום רגלי איזה בית אשר תבנו לי ואיזה מקום מנוחתי ואומר מה רבו מעשיך השם כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך אברה׳ קנין אחד מנין דכתיב ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ ישראל קנין אחד מנין דכתיב עד יעבור עמך ה׳ עד יעבור עם זו קנית ואומר לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי בם : בית המקדש קנין אחד מנין

שנאמר מקדש השם כוננו ידיך ויביאם אל הר קדשו הר זה קנתה ימינו :

תורה קנין אחד מנין דכתי׳ השם קנני ראשית דרכו ° שברי אתה ° קדמ׳ ° לעול׳ (הג״ה הדבר הזה קשה מאד לשמוע וצריך באור להבין מה זאת התורה אשר קדמה לעולם) : מפני שכשעלה במחשבה לפניו לבראות עולמו אמר יתקיים בשביל התורה : שמים וארץ קנין אחד שהם עמודיו של עולם שנ׳ כה אמר השם השמים כסאי והארץ הדום רגלי נאמר כאן הארץ ונאמר להלן הארץ שנאמר מלאה הארץ קנינך : אברהם קנין אחד מנין שבראו הק״בה לכך להיות קנינו של עולם ויתקיים בשבילו שנ׳ ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ : ולמה בשביל שקרב את הבריו׳ תחת כנפי השכינה והחזירן למוטב ישראל מניין שנקראו קנין שנאמר עם זו קנית ומנין שהעולם יתקיים בשביל׳ שנ׳ לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי בם שהם עקר דירה של הארץ : מקדש השם כוננו ידיך עדיין לא מצינו בו קנין אלא מפני שנ׳ כאן מקדש ונאמ׳ להלן ויביא׳ אל הר קדשו הר זה קנת׳ ימינו מה להלן מקדש בקנין אף כאן מקדש בקנין ויש גמגומים בדבר ולפי הענין נראה בעינינו שהברייתא לא נכתבה כתקנה שהרי במסכת פסחים בפרק האשה אינו אומ׳ אלא תורה ושמי׳ וארץ וישראל ומביא ראיה לשמי׳ וארץ מאותו פסוק שנ׳ באברהם קונה שמים וארץ :

וכל מה שברא הק״בה בעולמו לא ברא אלא לכבודו שנאמ׳ כל הנקרא בשמי לכבודו בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ואומר השם ימלוך לעולם ועד :

אמר רבי חנינ׳ בן עקשיא רצה המקום לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר השם חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר :

רבי חנניא בן עקשיא אינו מן הברייתא אלא סיום נאה הוא ונהגו העם לאמרו בסיום הפרקים לפי שאין אומרים קדיש על המשנה אלא על האגדה שאמר מר ויהא שמיה רבא דאגדתא :

תם הכל ונשלם תהלה לאל עולם

על ידי הזעצר משה נתנאל בהר״ר אהרן פריינד א״ש זצ״ל : מק״ק פראג הבירה :

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0097
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0098
DFG

R30 - C Ic - 4406 (5)

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0099
DFG

Universitäts Bibliothek Rostock
http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn77944132X/phys_0100
DFG

ט: לשון תוספת ניתוסר החלבים פס ג׳ מיני חיות כלכך והוא שור וכבש
ועז והוו חלב בהמה טהורה לאכול היא וכבי ויקחו וקחו
ודבון ותאו ודזר וחלבי חלו כלם מותרין לנו באכילה אבל בהמה טמאה וחיה
טמאה אין חלוק בין חלבה ובשרה לא לענין אכילה ולא לענין טומאה הוא
אמרו ביבמות פ״ה טמאים הם גלח חלב כם
חלוק וכבר ביארנו כי בבהמה טמאה הוא
הוא זביחתה לו מיתתה והשחיטה לוקה
מועלת ומבלת מן הטומאה אלא בחיות
המותרין לאכילה כלפר ולשון התורה
בסיום חלב בהמה טהורה טיהר ר״ל אלא
יטמא כאו טמטמת שבללה ותע״פ הוא
חלב נבלה הוא אמרו יתע׳ שלב נבלה וחלב
כ״ל דף טריפה יצטרף לכל המלוכה ואכול לא
ודף פ תאכלוהו לפי שאמר לכל מלאכה יבנה
גו מלאכת הקדש כאן שוכרנו בס שיהרי ואין
ספק כי החלב אשר אמר נו בטהורה עם
סיומו חלב נבלה הוא חלב בהמה טמאה
מפני אמרו חלב נבלה וחלב טרפה אמרו
יבלת בהמה טמאה שאין לה טרפה לפי
שטרופתה ושחיטתה שוה כמו שביארנו
והוא נס כן חלבי חיה טהורה כיון שאמר
ואכול לא תאכלוהו למד חלב מאסור
באכילה מאחרי לך יבא חלב חיה טהורה
שמותר באכילה ומתבאר לך מן העקרים
הללו כי חלב כל נבלה כמו בשרו מון
חלב נבלת בהמה טמאה שחלבה טהור לה
יטמא אדם וכלים ואכילה
ועל כן צריך הכשר
כי כל אם שהוא מט
הכשר כמו שביארנו
עוד כי החלב הוא
שיטמאו אוכלין טמא
על שתבא גו טומאה
כמו שבארנו בפתי
בלבד לה הכשר הניתן
טהרות: י׳:
יא: חלות דבש

ט: חלב בהמה טהורה אינו מיטמא
טומאת נבילות לפיכך הוא צריך הכשר חלב בהמה
טמאה מיטמא טומאת נבלה לפיכך אינו צריך
הכשר דגים טמאים וחגבים טמאים צריכין
מחשבה בכפרים: י׳: כוורת דבורים רבי
אליעזר אומר הרי היא בקרקע כותבין עליה
פרוזבול ואינה מקבלת טומאה בסקופה
והרודה ממנה בשבת חייב חטאת וחכמים
אומרים אינה בקרקע ואין כותבין עליה
פרוזבול ומקבלת טומאה בסקום והרודה ממנה
בשבת פטור: יא: חלות דבש מאימתי
מיטמאות משום משקה פ״ש אומרי משיחרח
בית הילל אומרים משירסק: יב: אר
יהושע בן לוי עתיד הקב״ה להנחיל לכל צדיק
וצדיק ג׳ מאות ועשרה עולמות שנאמ להנחיל
אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא אר״ש בן
חלפתא לא מצא הקב״ה כלי מחזיק ברכה
לישראל אלא השלום שנאמר ה׳ עוז לעמו יתן
ה׳ יברך את עמו בשלום:

סליקא מסכת עוקצים

פתני׳ ט: חלב בהמה טהורה שנתנבלה טהור מטומאת
נבילות כדתניא בריש פירקין יש זה לבל מלאכה לפיכך צריך הכשר אחר
לתן סופו לטמא טומאת תורה לבל חלב של בהמה טמאה טהי בכשרה
ומיטמא טומאת תורה: ולתן צריך הכשר לטומאת לוכלין אם כירך פחות
מכזית לפחות מכביצה כדפרישית לעיל
לבל מזכה ולמי בעי מידי דהוה מכשרה
דבעית מחשבה בבל מקום כדתנן לעיל:
צריך מחשבה בכפרים ולא לטומאת חבל
הכשר צריכים בבל מקום: פתני׳ י״א:
הרי הים פקרקע בפרק המוכר את הספינה
אמר רבי אלעזר אחי טעמא דרבי אליעזר
דכתיב וישבול מומאם ביערת סדבש וכי מה
עניין יער אבל דבש אלא מה יער הזה
אחרי בשבת חייב חטאת לף דבש הרודה
אחרי בשבת חייב חטאת: וכותבין עליה
פרוסבול בפרק בתרא דשביעית תנן
פרוסבול היינו אחרי ושות שטר שבותבין
בית דין למלוה שאחר לסם בל חוב שיש לו
בדתנן סתם סוסנגופו של פרוזבול ותנן
התם לתן בותבין פרוזבול אף על הקרקע
בלומר בשיש קרקע ללוה ואם יש לו בורת
דבורי בותבים פרוזבול לאלוה ועיקר הדבר
מפורש בגיטין פר השולח: אחיזתן חיטטת
מקום שקוע דתנן השולח אחיזתן חיטטת
בקרקע בפרק המוכר את הספינה
אמר רבי אלעזר אחי טעמא דרבי אליעזר
דכתיב וישבול מומאם ביערת סדבש וכי מה
עניין יער אבל דבש אלא מה יער הזה
אחרי בשבת חייב חטאת לף דבש הרודה
אחרי בשבת חייב חטאת: וכותבין עליה
פרוסבול בפרק בתרא דשביעית תנן
פרוסבול היינו אחרי ושות שטר שבותבין
בית דין למלוה שאחר לסם בל חוב שיש לו
בדתנן סתם סוסנגופו של פרוזבול ותנן
התם לתן בותבין פרוזבול אף על הקרקע
בלומר בשיש קרקע ללוה ואם יש לו בורת
דבורי בותבים פרוזבול לאלוה ועיקר הדבר
מפורש בגיטין פר השולח: אחיזתן חיטטת
מקום שקוע דתנן השולח אחיזתן חיטטת
בקרקע וחבמים
לבל דבר שיש בו נתינה על נני שתי ידיעות הבל מודים שהוא בבלי לבל דבר:

סליקא מסכת עוקצים